APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 1 (91)/ primăvară 2020

Tema numărului

POEZIE ŞI DANS

Primăvară 2020

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTOR: Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franţa)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Pristina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: ISSN 1582-0890
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 9 lei. Costul unui abonament anual este 36 lei + taxe postale.

Tipărit la **BLUE SIM & CO**

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *În dans poemul se întrupă* **/ 5**

„SĂ ARUNC UN BANUȚ IN FONTANA DI TREVI”
convorbire cu poeta **Angela BACIU / 21**
IN MEMORIAM GHEORGHE IOVA – Despre o viață dăruită literaturii...
convorbire cu **Doina IOVA / 27**

POEME de: Constantin ABĂLUȚĂ (30), Christian W. SCHENK (31), Florentin PALAGHIA (36), Nicolae SAVA (37), Vasile TUDOR (38), Leo BUTNARU (41), Vasile BURLUI (43), Marcel MUREȘANU (48), Răsvan POPESCU (48)

POEME DE LA CENACLUL SCHENK/ 79
Dora PASCU, Cristian ANDRONIC, Daniela Sorina CIURARIU, Steluța CRĂCIUN, Mihaela GUDANĂ, Letiția ADELA, Adrian VIZIREANU, Camelia BUZATU, Radu CHIOREAN, Camelia ARDELEAN, Cecilia BIRCĂ, Silvia CUZUM, Costel NEAGU, Adina VELCEA, Marioara VIȘAN, Oana FRENȚESCU, Gabi BĂRBULESCU, Dan MITRACHE, Vasi COJOCARU-VULCAN, Nicolae SERE

AUTORI DIN REPREZENTANȚA VASLUI
A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAȘI/ 67
Ioan MÎCNEA-VETRIȘANU, Ion HADÂRCĂ, Simion BOGDĂNESCU, Iorgu GĂLĂȚEANU, Mihai APOSTU, Marcel MIRON, Daniel GROSU

POEZII DE IERI PENTRU AZI – Antim IVIREANUL/ 96

ARTE POETICE LA ROMÂNI: DOSOFTEI / 98

POEME ROMÂNEȘTI de: Radu GYR (103), Radu STANCA (104), Gheorghe GRIGURCU (112), Ioana DIACONESCU (116), Grete TARTLER (120), Aurel RĂU (123), Adrian POPESCU (126), Nicolae MAREȘ (127), Raul CONSTANTINESCU (128), Marcel MIRON (151), Marius CHELARU (154), Cassian Maria SPIRIDON (155)

Traduse de: Rian CONSTANTINESCU, Constanța NIȚĂ, Dagmar Maria ANOCA, Livia MĂRCAN, Mircea M. POP

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU***/ 130**

P O E Z I E de: Antonio MACHADO (137), Emilio COCO (139), Paolo FEBBRARO (141), Yvan GOLL (145), Conrad Ferdinand MEYER (145), Pavol TOMASOVIC (146), Iosif BRODSKI (150), Valerii BRIUSOV(157), Juliusz SLOWACKI (160), Adrian LEKA (162), Gabriel ROSENSTOCK (165), Dragan RISTICH (167)

În românește de: Mircea M. POP, Eliza MACADAN, Dagmar Maria ANOCA Lucian ALEXIU, Leo BUTNARU, Alexandru ȘERBAN, Ardian-Christian KUCIUK, Olimpia IACOB, Marius CHELARU

P O E Z I E Ş I M E T E M P S I H O Z Ă
Dragoş COJOCARU – *Verdi şi Terpsihora: de la* Ernani *la* Traviata**/ 168**
Cristina RUSU – ***Isaie dănţuieşte – dansul sacru al serafimilor* / 176**
Diana Dobriţa BÎLEA – *Revelaţiile corpului uman în conexiune cu mintea şi spiritul* **/ 179**

ESEU
Maria TRANDAFIR – *Verbul chemării şi al Învierii prin iubire***/ 185**

C R O N I C I Ş I R E C E N Z I I
Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie***/ 203**
Maria NIŢU – *In memoriam Octavian Doclin. Dansând în noapte* **/ 211**
Gheorghe GRIGURCU – *O poezie civică*/ **217**
Ioan HOLBAN – *Retorica românismului***/ 219**
Mircea M. POP – *Poezia germană a lui Andrei Zanca* **/ 221**
Ligia CSIKI – *Mihaela Albu,* Armoarul cu poeme – *seducţia dialogului***/ 223**
Diana DOBRIŢA BÎLEA – *Miracolul iubirii* **/ 226**
Adrian COSTACHE – *Universul Himerei***/ 228**
Nicolae MAREŞ – *Smerenie şi artă poetică la Teodor Dune*/ **230**
a.g. secară – *Gherbăluţă,* Bestiarium vocabulum / **232**
Raluca FARAON – *Eugen Barz sau despre cucerirea poeziei* / **235**
Valentina BECART – *Adevărul poetic al iubirii* / **237**
Constantin MĂNUŢĂ – *Poezia lui Dan Moisii/* **240**

ÎN S E M N Ă R I : Florentina NIŢĂ – *POEZIA DIASPOREI* (XIV)
Mândrie de femeie, izbânzilor cheie / **243**
Carmelia LEONTE – *Prima verba***/ 248**

Mihai EMINESCU – *Pierdut în suferinţă...***/ 250**

Cassian Maria SPIRIDON

În dans poemul se întrupă

Dansul, considerat de Tagore mesajul primitiv al creaţiei, rămîne totodată şi prima pornire artistică a omului arhaic, ce-şi exprimă, pe această cale, bucuria vînătorii în jurul vînatului doborît.

Pentru Giambattista Vico, citim în *Ştiinţa nouă*, *la temelia omenirii păgîne a existat poezia, aceasta, şi nu altceva, fiind izvorul tuturor artelor*. Cu îndreptăţire se poate alătura, ca temelie, dansul drept prim izvor al artelor, în comuniune cu poezia.

Corpul se exprimă artistic prin dans; corpul considerat, în continuarea doctrinei orfice, de către Platon, mormînt (*Gorgias*, *Phaidros*), dar şi *închisoare* a sufletului spiritual (*Phaidon*), iar de Aristotel, în *Despre suflet*, drept *instrumentul* natural al sufletului sau, redus la nivel de corp-maşină de către Descartes – idee perpetuată pînă în actualitate. Rămîne incontestabilă realitatea corpului pus în în prim-plan de E. Husserl, ca unul ce participă la sfera conştiinţei. Trei, în viziunile fenomenologului sînt caracteristicile principale ale corpului viu: însoţeşte conştiinţa în cadrul percepţiilor (cînd atingem ceva, simţim, percepem că am atins ceva); asigură, orientarea omului, corpul fiind „punctul zero" al perspectivei, punct de sprijin pentru orice perspectivă posibilă şi al treilea, mijlocul prin care avem posibilitatea de a intra în relaţie cu ceilalţi. Despre interacţiunea şi comuniunea suflet-corp citim în *Fragmentarium* eminescian, capitolul *Filozofie* (ms. 2262): „Urzirea unui suflet este corpul. Datoria lui de-al conduce pe acesta în virtute.

Sufletele sunt fiinţe de îngeri înamorate în corpuri de oameni; cu cît mai mult îşi iubeşte sufletul pre corpul său, cu atîta omul e mai virtuos.

Sufletu-i înger

Corpu-i om".

M. Merleau-Ponty, în „Fenomenologia percepţiei" aseamănă copul viu cu o *operă de artă*.

În *Enciclopedia de filozofie şi ştiinţe umane*, Ed. All Educational, 2004 – tradus colectiv), *dansul* este definit ca *artă autonomă şi spontană care creează şi distruge propriile manifestări concrete: o serie coordonată ritmic de mişcări voluntare, ce conţin propriul lor scop. Valoarea estetică este dată de armonia pe care o putem produce. Dansul s-a născut ca artă instinctivă, în contexte magico-religioase; în Grecia antică prezenta şi un caracter politic şi pedagogic. Umaniştii au subliniat caracterul său expresiv şi artistic,*

între secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, din dans ca fenomen social monden s-a născut arta modernă a dansului, care a dus la crearea de stiluri şi reguli precise.

În antropologie: „La origine, pentru populaţiile primitive, semnificaţia dansului era aceea de impunere a unei ordini ritmice de mişcare, pentru favorizarea ordinii şi organizării lumii, pentru stabilirea armoniei dintre pământ şi cer, pentru interacţiunea cu divinul, până la contopirea în el. Simbol al eliberării de limitele corporale, dansul este expresia vieţii spirituale. In imaginile sale sunt reprezentate elemente de cult, aspecte ludice, acţiuni de întrecere".

O definiţie, în apropierea, dar nu de adîncimea celei deja enumerate, aflăm în *Dicţionarul de dans* a lui Alexandru Iorga (Dacia, 2001), care citează două din cele posibile: „Pe cea din 1721 a englezului John Weaver – coregraf şi autor de librete, «Dansul este o mişcare elegantă şi regulată, compusă armonios din frumoase atitudini şi posturi ale corpului.» Şi pe cea din 1772 a lui Diderot şi d'Alembert: „o mişcare ordonată a corpului, conţinând sărituri şi paşi executaţi cu acompaniament muzical sau vocal». Astfel, termenul, iniţial, s-ar traduce prin a întinde, a trage, a târî, şi-l găsim în sanscrită – Tan, greaca veche – tenein, latina – teneo, germanicul – danson, evoluând apoi: dans – suedeză, dands – daneză, danza – spaniolă şi italiană, tanz – germană, tanţ – rusă etc.".

Între cele nouă muze ale panteonului mitologic grec, fiice ale Mnemosinei şi ale lui Zeus, Terpsichore era muza poeziei lirice şi a dansului. Remarcabilă este viziunea vechilor greci de a pune împreună sub oblăduirea unei singure muze, Terpsichore, poezia lirică şi dansul.

În vechea mitologia indiană aflăm un zeu consacrat dansului, unul dintre cei mai importanţi zei, *Shiva*, stăpînul lingam-ului, soţul Shakti-Devi-ei, supranumit Natarãja, *Regele Dansatorilor*, cum este prezentat succint de Heinrich Zimmer în *Mituri şi simboluri în civilizaţia indiană* (Humanitas, 1994, traducere de Sorin Mărculescu). Marele indianist trece în revistă formele de manifestare ale dansului şi capacităţile sale de metamorfozare ale celui care îl practică: „Dansul e o formă străveche de magie. Dansatorul ajunge să se amplifice şi să devină o fiinţă înzestrată cu puteri supranaturale. Personalitatea sa e transformată. Ca şi Yoga, dansul induce transă, extaz, experienţa divinului, realizarea propriei naturi secrete şi, în cele din urmă, contopire în esenţa divină. In India dansul a înflorit, prin urmare, umăr la umăr cu austerităţile înspăimîntătoare ale crîngului de meditaţie – postul, exerciţiile respiratorii, introversiunea absolută. Pentru a căpăta puteri magice, pentru a putea impune farmecele altcuiva, trebuia să ţi le impui mai întîi ţie însuţi. Şi acest lucru se obţine

deopotrivă prin dans şi prin rugăciune, prin post şi prin meditaţie. Shiva, aşadar, arhiyoginul zeilor, e cu necesitate şi maestrul dansului.

Dansul pantomimic e destinat să-l transmute pe dansator în orice fel de demon, zeu sau existenţă terestră pe care o interpretează".

Dansul nu e doar magie, este şi un act de creaţie. Şi savantul motivează această capacitate a corpului în mişcarea dansantă: „El realizează o situaţie nouă şi trezeşte în dansator o nouă şi superioară personalitate. El are o funcţie cosmogonică prin faptul că trezeşte energiile adormite care după aceea pot modela lumea. La o scară universală, Shiva e Dansatorul Cosmic: în «Manifestarea dansantă» (nrityamūrti), el întrupează în sine şi face să se manifeste simultan Energia Eternă. Forţele adunate şi proiectate în giraţia sa frenetică şi veşnică sînt puterile evoluţiei, păstrării şi disoluţiei lumii. Natura şi toate făpturile ei sînt efectele dansului său veşnic".

Reprezentările în bronz sau în varii desene al le Shiva-Natarāja (Zeul Dansului – Dansatorul Cosmic) au o simbolistică care îmbracă în tradiţia hindusă hainele unei alegorii plastice extrem de complexă. Simbolistică pe larg descrisă şi în detaliu de Heinrich Zimmer, în termenii tradiţiei hinduiste: „Se va observa că mîna dreaptă superioară poartă o mică tobă, de forma unei clepsidre, pentru baterea ritmului. Aceasta desemnează Sunetul, vehiculul vorbirii, transportorul revelaţiei, tradiţiei, incantaţiei, magiei şi adevărului divin. Apoi, Sunetul e asociat în India cu Eterul, primul din cele cinci elemente. Eterul este prima şi cea mai subtil pătrunzătoare manifestare a Substanţei devine. Din el se desfac, în evoluţia universului, toate celelalte elemente: Aerul,. Focul, Apa şi Pămîntul. Împreună, aşadar, Sunetul şi Eterul semnifică primul moment, greu de adevăr, al creaţiei, energia productivă a Absolutului, în toată puterea ei primordială şi cosmogonică.

Mîna opusă, cea superioară stîngă cu degetele într-o postură de semilună (*ardhacandra-mudră*), poartă în palmă o limbă de flacără. Focul este elementul distragerii lumii. La încheierea lui Kali Yuga, Focul va anihila trupul creaţiei, pentru a fi el însuşi stins apoi de oceanul vidului. Aici, aşadar. în echilibrul mîinilor, e ilustrată o contrabalansare a creaţiei şi distrugerii în jocul dansului cosmic. Ca o cruzime a contrariilor, Transcendentalul se arată prin masca Maestrului enigmatic: necontenirea generării opusă unui apetit nesăţios de exterminare, Sunetul opus flăcării. Şi cîmpul teribilei acţiuni reciproce e terenul de dans al Universului, strălucitor si înspăimîntător prin dansul zeului.

Gestul «nu-ţi fie frică» (*abhaya-mundră*), aducînd protecţie şi pace, e făcut de a doua mînă dreaptă, pe cînd cealaltă mînă stîngă, ridicată în

dreptul pieptului, arată în jos către piciorul stîng înălţat. Acest picior înseamnă Eliberare, fiind refugiul şi mîntuira credinciosului. El trebuie să fie adorat pentru a se atinge unirea cu Absolutul. Mîna care arată spre el e ţinută într-o atitudine ce imită trompa sau „mîna“ întinsă a elefantului (*gujahasta-mudră*), amintindu-ne de Ganesha, fiul lui Shiva, Înlăturătorul obstacolelor.

Divinitatea e înfăţişată dansînd pe trupul ghemuit la pămînt al unui demon pitic. Acesta e Apasmāra Purusha, «Omul sau Demonul (*puruşa*) numit Uitare sau Neatenţie (*apasmāra*). El simbolizează orbirea vieţii, ignoranţa omului. Învingerea acestui demon e posibilă prin atingerea adevăratei înţelepciuni. În aceasta stă eliberarea de robiile lumii.

Un inel de flăcări şi lumină (*prabhā-mandala*) iese din zeu şi-l încercuieşte. Se spune că acesta semnifică procesele vitale ale universului şi ale făpturilor sale, dansul naturii aşa cum ea e mişcată de zeul ce dansează într-însa. Simultan se spune că acesta semnifică energia înţelepciunii, lumina transcendentală a cunoaşterii adevărului, manifestîndu-se în dans prin personificarea Totului. Altă semnificaţie alegorică, atribuită haloului de flăcări, este aceea a silabei sacre AUM sau OM. Această rostire mistică («vai», «amin»), izvorînd din limbajul sacru al imnului şi incantaţiei vedice, e înţeleasă ca o exprimare şi afirmare a totalităţii creaţiei. A – e starea de conştiinţă trează, împreună cu lumea sa de experienţă grosieră. U – e starea conştiinţei visătoare, împreună cu experienţa formelor subtile ale visului. M – e starea de somn fără vise, condiţia naturală a conştiinţei împăcate şi nediferenţiate, în care orice experienţă e dizolvată într-o nonexperienţă fericită, o masă de conştiinţă potenţială. Tăcerea ce urmează după rostirea celor trei, A, U şi M, e nemanifestatul ultim, în care supraconştiinţa desăvîrşită se reflectă şi se amestecă total cu esenţa transcendentală pură a Realităţii divine – Brahmane experimentat ca Ātman – Sinele. AUM, aşadar, împreună cu tăcerea lui înconjurătoare, e un simbol sonor ai întregului conştiinţă-existenţă, şi în acelaşi timp afirmarea lui volitivă.

Originea inelului de flăcări stă probabil în aspectul distructiv al lui Shiva-Rudra; dar distrugerea săvîrşită de Shiva e în cele din urmă identică cu Eliberarea.

Shiva ca Dansator cosmic e întruparea şi manifestarea energiei eterne în cele «cinci activităţi» ale sale (*pañca-kriya*): (1) Creaţia (*sristi*), revărsarea sau desfacerea, (2) Păstrarea (*sthiti*), dăinuirea, (3) Distrugerea (*samhāra*), luarea înapoi sau reabsorbţia, (4) Ascunderea (tiro-bhāva), voalarea Adevăratei Fiinţe sub măştile şi straiele aparţiilor, izolarea, desfăşurarea Māyei, şi (5) Favoarea (*anugraha*), acceptarea credinciosului,

recunoaşterea strădaniei pioase a yoginului, dăruirea păcii printr-o manifestare revelatoare. Primele trei şi ultimele.două sînt împreunate, ca grupuri de antagonisme mutuale cooperante; zeul le etalează pe toate. Şi le etalează nu numai simultan, ci şi în succesiune. Ele sînt simbolizate în poziţiile mîinilor şi picioarelor sale – cele trei mîini superioare fiind respectiv «creaţie», «menţinere» şi «distrugere»; piciorul aşezat pe Uitare înseamnă «ascundere», iar piciorul înălţat, «favoare»; «mîna de elefant» indică legătura dintre cele trei şi cele două şi făgăduieşte pace sufletului care trăieşte această relaţie Toate cele cinci activităţi sînt manifestate simultan cu pulsaţia fiecărei clipe, şi succesiv prin schimbările timpului".

Pe cît de multiple sînt mişcările membrelor Dansatorului Cosmic, capul central, expresivitatea lui este a unui calm de natura Absolutului, ce este echivalată, inclusiv de indianist ca o expresie a paradoxului Eternităţii şi Timpului:*oceanul calm şi curentul învîrtejit nu se deosebesc în cele din urmă unul de celalalt; Sinele indestructibil şi fiinţa muritoare sînt în esenţă unul şi acelaşi lucru. Aceasta lecţie minunată poate fi citită şi pe figura lui Shiva-Natarāja, unde mişcarea neîncetată şi triumfătoare a membrelor balansate se afla într-un contrast semnificativ cu echilibrul capului şi imobilitatea fizionomiei ca de mască. Shiva e Kāla, „Cel negru", „Timpul"; dar el este de asemenea Mahā Kala, „Marele Timp", „Eternitatea". Ca Natarāja, regele dansatorilor, gesturile sale, sălbatice şi pline de graţie, precipită iluzia cosmică; braţele şi picioarele sale zburătoare şi balansul torsului său produc – şi sînt într-adevăr – continua creaţie-distrugere a universului, moartea contrabalansînd cu exactitate naşterea, anihilare care urmează oricărei iviri. Coregrafia este vîrtejul timpului. Istoria şi prăbuşirile ei, explozia sorilor sînt fulgere din succesiunea legănată şi neobosită a gesturilor. In figurinele de bronz medievale se redă în chip miraculos nu numai o singură fază sau mişcare, ci întregul acestui dans cosmic. Ritmul ciclic, curgerea în ciclul de neoprit, ireversibil, al Marilor Eoni sau Mahāyuga, e marcată de bătaia şi izbirea călcîielor Maestrului. Dar faţa rămîne, tot timpul, de un calm suveran.*

Cufundată în linişte, masca enigmatică stă deasupra vîrtejului celor patru braţe mobile, e indiferentă la picioarele superbe care bat tempoul erelor cosmice. Izolată, într-o tăcere suverană, masca esenţei eterne a zeului rămîne neafectată de înspăimîntătoarea desfăşurare a propriei sale energii, lumea şi evoluţia ei curgerea şi schimbările timpului. Acest cap, această faţă, această mască rămîn într-o izolare transcendentală, ca un spectator indiferent. Surîsul ei, orientat înlăuntru, plin de fericirea autoabsorbţiei, respinge cu subtilitate, cu o abia ascunsă ironie gesturile semnificative ale picioarelor şi mîinilor. Există o tensiune între miracolul dansului şi senina

liniște a acestei înfățișări expresiv-inexpresive, altfel spus tensiunea dintre Eternitate si Timp, paradoxul – respingerea tăcută și mutuală – al Absolutului și Fenomenalului, al Sinelui nemuritor și al Psihicului pieritor, Brahman-Ūtman și Māyā. Căci s-ar părea că nici una nu reprezintă întregul, pe cînd, pe de altă parte, cele două, invizibilul și vizibilul sînt în esență același lucru.

Este omul în integralitatea sa.

Și părul, tonsura Dansatorului Cosmic comunică ceva esențial prin sălbăticia lui neatinsă de foarfece, ce ne amintește de Samson ce își avea puterea în pletele sale.

„Shiva e personificarea Absolutului, îndeosebi în ceea ce privește distrugerea universului. El e întruparea Supramorții. E numit Yamāntaka, «Cel ce pune capăt Îmblînzitorului. Cel care cucerește și îi extermină pe Yama zeul morții», Îmblînzitorul Shiva e Mahā-Kāla, Marele Timp, Eternitatea, înghițitorul timpului, înghițitorul tuturor erelor și ciclurilor de ere. El reduce ritmul și vîrtejul fenomenal la neant, dizolvînd toate lucrurile, toate ființele, toate divinitățile, în oceanul cristalin și nemișcat al Eternității – din punctul de vedete al căreia nimic nu se întîmplă în mod fundamental. Dar apoi, tot ca Shiva, pruncul, luna nouă, Shiva e o adevărată desfătare și cel mai prielnic lucru ce poate fi văzut, o făgăduință a vieții și a puterii vitale, binevoitor, dar irezistibil. Luna, Shishu, e privită ca însăși cupa fluidului dătător de viață fără de moarte, care însufletește regnul vegetal și tot ce crește în sfera sublunară, dînd viață și nemuritorilor din înalturi, astfel încît aceștia să-și poată îndeplini datoriile cosmice binefăcătoare, Shiva cu Shishu e această cupă. această lună.

Shiva este astfel. în aparență, două lucruri opuse: ascetul arhetipal și dansatorul arhetipal. Pe de o parte el este liniște totală – calm lăuntric, absorbit în sine însuși, absorbit în vidul Absolutului, unde toate distincțiile se contopesc și se dizolvă și toate tensiunile se împacă. Dar pe de altă parte, el este activitate totală – energie vitală, frenetică, fără scop și jucăușă. Aceste aspecte constituie manifestările duale ale unei realități supreme absolut non-duale. Cele două sînt reprezentate una lângă alta în sanctuarele lui Shiva: realitatea cunoscută celor iluminați, Buddhașilor, cunoscătorilor și yoginilor, alături de aceea de care se bucură copiii Māyei, aflați încă sub vraja lumii" (Heinrich Zimmer).

Shiva înseamă și Binefăcătorul, Grațiosul, Binecuvîntatul.

Ca Dansator Cosmic se manifestă sub două tipuri principale și antagonice de dans, ce corespund la două forme: benigne și maligne: „Tāndava, dansul sălbatic, violent, aprins de energie explozivă și impetuoasă, e o izbucnire delirantă, aducătoare de dezastru. Pe de altă

parte, *lāsya*, dansul liric blînd, e plin de tandreţe şi reprezintă emoţiile gingăşiei şi ale iubirii. Shiva e maestrul desăvîrşit al amîndurora".

Shiva este un ghem de contradicţie, un constructor şi un distrugător, dansul său ilustrează exemplar această postură. Totodată, în reprezentările sale, ne oferă ilustrarea prin dans a unor stări de spirit esenţiale, conform sistemului retoric hinduist: „cea «eroică» (*vīra*), «sălbatică» (*raudra*), «fermecătoare» (*śringāra*) şi «dezgustătoare» (*bībhatsa*); căci Shiva conţine şi întrupează toate aspectele posibile ale vieţii, iar dansul său e o miraculoasă contopire de contrarii. Dansul, ca şi viaţa însăşi, e un amestec de terific şi prielnic, o juxtapunere şi o unificare de distrugere, moarte şi triumf vital, irupţia vulcanică a lavelor vieţii. E aici un amestec familiar spiritului hinduist, documentat pretutindeni în arta hinduistă. El este înţeles ca exprimînd Divinul, care în totalitatea sa cuprinde tot binele şi tot răul posibil, toate frumuseţile şi ororile, bucuriile şi suferinţele vieţii noastre fenomenale" (H.Z.).

Dansatorul Cosmic este şi cel care provocă Demonul şi îl supune ritualului, dansînd cu el pînă cînd acesta cade mort.

J.G. Noverre este autorul unuia dintre cele mai importante tratate asupra dansului, sub titulatura: *Scrisori despre dans şi balete*, publicată în decembrie 1759, în Franţa, şi reeditată în cîteva rînduri cu fireşti adăugări, ultima, cu o prefaţă a autorului, în 1807, şi care însoţeşte şi ediţia română.

În limba română apare în traducerea lui Ion Ianegic la Editura Muzicală în 1967, şi care în *Introducere*, nota, întru altele: „În mare parte ideile lui Noverre şi-au păstrat vitalitatea şi sînt tot atît de actuale ca şi în anul cînd au fost formulate în *Scrisori despre dans şi balete*. Direct sau mediat, în total sau parţial, le-au adoptat şi le-au aplicat toţi coregrafii moderni, de la Mihail Fokin pînă la George Balanşin sau Maurice Béjart. Nici un dansator sau maestru de balet nu poate afirma că şi-a desăvîrşit pregătirea profesională dacă nu a studiat lucrarea autorului francez din veacul Iluminismului.

Surprinzător este faptul că unele dintre concepţiile sale le găsim reafirmate de artiştii şi esteticienii moderni de avangardă.

Revizuindu-i încă o dată paginile îngălbenite de vreme şi privind de pe culmea anilor în zarea tinereţii sale, Noverre spunea cu melancolie că *Scrisori despre dans şi balete* reprezintă numai frontispiciul monumentului ce voia să-l ridice dansului de acţiune".

Lucrarea lui Noverre a fost şi a rămas, după cum afirmă cei avizaţi, *cartea de căpătîi a tuturor maeştrilor de balet care şi-au înscris numele de istoria acestei arte*.

În *Prefaţa* la ediţia din 1807, aduce un elogiu capacităţii pantomimei, a dansului în general de a exprima creaţii de necuprins în cuvinte: „Există fără îndoială, o mulţime de lucruri pe care pantomima nu poate decît să le indice, dar în pasiuni se află un grad de expresie de neatins prin cuvinte, sau, mai degrabă, pentru care nu există cuvinte. În acest caz intervine biruitor dansul de acţiune. Un pas, un gest. o mişcare şi o atitudine spun ceea ce nimic nu poate să exprime, cu cît sînt mai violente sentimentele care trebuie să fie redate, cu atît se găsesc mai puţine cuvinte. Exclamaţiile, fiind limitele la care limbajul pasiunilor mai poate ajunge, devin insuficiente şi atunci sînt înlocuite prin gest".

Încă din prima *Scrisoare* pune în comuniune poezia, pictura şi dansul, dar mai accentuat ultimele două, prin care crede că se realizează *o copie fidelă a frumuseţii naturii*: „Un balet este un tablou, scena este pînza, mişcările mecanice ale figuranţilor sînt culorile, fizionomia lor este, dacă mă pot exprima astfel, penelul, ansamblul şi vivacitatea scenelor, muzica special aleasă, decorurile şi costumele sînt coloritul său, în sfîrşit, maestrul de balet este pictorul. Dacă natura i-a dat căldură şi entuziasm, care sînt sufletul picturii şi al poeziei, e sigur de nemurire. Artistul are aici, îndrăznesc s-o spun, de trecut mai multe obstacole decît în celelalte arte; pensula şi culorile nu sînt în mîna sa; tablourile sale trebuie să fie variate şi nu durează decît un moment. Într-un cuvînt el trebuie să reînvie arta gestului şi a pantomimei".

Alcătuite la întîmplare cuvinte precum *dezonorează, nu, crimă, eşafod* ele se transfigurează combinate de poet şi puse în gura contelui de'Essex: *Crima dezonorează, nu eşafodul*. E o comparaţie la care apelează coregraful concluzionînd: „Dansul conţine tot ceea ce este necesar unui limbaj frumos şi că nu este suficient să-i cunoşti alfabetul. Dacă un om de talent îi potriveşte literele, combină şi leagă cuvintele, el încetează să fie mut şi vorbeşte cu forţă şi energie. În acest caz, baletele împart cu cele mai bune piese de teatru gloria de a mişca, de a înduioşa, a face să curgă lacrimi sau să amuze, să seducă şi să placă în genurile mai puţin grave".

Ca în *Scrisoarea* a IV-a să vină cu cîteva îndemnuri pentru iubitorii dansului, pentru coregrafi: „Fără căldură, fără spirit şi imaginaţie, fără gust şi cunoştinţe, îndrăzniţi să vă lăudaţi că sînteţi pictori? Vreţi să compuneţi după un subiect luat din istorie, dar o ignoraţi, din poeţi, şi nu-i cunoaşteţi: studiaţi-i pentru ca baletele voastre să fie poeme; învăţaţi arta de a alege de la ei ceea ce este bun. Nu vă apucaţi niciodată să lucraţi la o temă prea înaltă fără să fi făcut mai întîi un plan raţional; aşterneţi-vă ideile pe hîrtie şi recitiţi-le de sute de ori, împărţiţi-vă dramele în scene şi fiecare dintre ele să fie interesantă şi să conducă succesiv, fără încurcături sau inutilităţi,

la un deznodămînt fericit; evitaţi cu grijă lungimile, fiindcă ele răcesc acţiunea şi-i încetinesc mersul. Gîndiţi-vă că tablourile şi situaţiile sînt cele mai frumoase momente ale compoziţiei; puneţi pe figuranţi şi figurante să danseze, dar prin aceasta să vorbească şi să reprezinte, să fie pantomimi şi pasiunile să-i metamorfozeze în fiecare moment. Dacă gesturile şi fizionomia lor sînt constant de acord cu sufletul lor, expresia care va rezulta va fi caracterizată de sentimentul vostru şi va da viaţă lucrării. Nu vă duceţi niciodată la repetiţie cu capul plin de figuri dar gol de bun simţ; fiţi pătrunşi de subiectul vostru; imaginaţia viu impresionată de subiectul pe care voiţi să-l reprezentaţi vă va furniza trăsăturile, culorile şi maniera de a prezenta pictural imaginile baletului. Tablourile voastre vor avea căldură, energie, şi vor fi pline de realism cînd veţi fi impresionat şi vă veţi fi însuşit pe deplin modelele. Duceţi dragostea pentru arta voastră pînă la entuziasm".

Sînt îndemnuri nu departe de cele care sînt necesare a anima şi pe poet.

Dansul şi muzica sînt intim legate, mişcările dansului se cer imperios coordonate cu măsura muzicii.

Noverre apelează la Plutarc pentru definarea baletului, care după autorul *Vieţilor paralele* este *o conversaţie mută, o pictură, elocventă, vie, care se exprimă prin mişcări, figuri şi gesturi. Figurile sale sînt nenumărate, ne spune acelaşi autor, fiindcă există o infinitate de lucruri pe care poate să le redea. Frinicus, unul dintre cei mai vechi autori tragici, afirmă că baletul punea la dispoziţie tot atîtea mişcări şi figuri diferite cîte valuri formează marea în mareele de iarnă.*

Iar prin apelul la Aristotel şi *Poetica* sa înfrăţeşte poesia şi dansul: „Un balet, de orice gen, trebuie să aibă, asemenea poeziei, două părţi diferite, pe care acesta le numeşte calitate şi cantitate. Orice este dotat cu simţire are materia, forma şi figura sa. În consecinţă baletul nu se constituie dacă nu conţine aceste părţi esenţiale ce caracterizează şi reprezintă tot ceea ce există animat şi neanimat. Materia sa este subiectul ce voim să-l reprezentăm, forma sa, desfăşurarea ingenioasă care i se dă, iar figura se alcătuieşte din părţile diferite care îl compun. Forma constituie deci partea de calitate, iar întinderea aceea a cantităţii. Precum vedeţi, iată baletul subordonat oarecum regulilor poeziei. Totuşi diferă faţă de tragedii şi comedii, fiindcă nu este supus unităţii de loc, de timp şi de acţiune; cere însă imperios unitatea intenţiilor sale, pentru ca toate scenele să se reunească şi să conducă la acelaşi scop. Baletul este deci fratele poemului; el nu poate suporta regulile strîmte ale dramei; aceste

piedici pe care şi le impune geniul mărginesc spiritul imaginaţiei şi ar nimici cu totul baletul, lipsindu-l de varietatea care îi face farmecul".

Prin dans ni se oferă şansa să ne întrupăm liric, să rezonăm cu poezia, să ne aureolăm de maiestatea lebedei.

Maestrul coregraf în a VIII-a *Scrisoare* este convins că urmărind indicaţiile sale regizorale: „Fiecare balet va deveni un poem care va încheia în mod reuşit actul, iar aceste poeme, extrase din fondul însuşi al dramei, vor fi scrise de poeţi, muzicianul le va transpune în muzică şi dansul le va expune prin gest şi cu energie".

Noverre pledează, în realizarea eminenţei din balet, pentru o bună şi necesară colaborare între toţi cei implicaţi în transpunerea scenică a operei coregrafice: „Muzica este pentru dans ceea ce sînt cuvintele pentru muzica. Paralela aceasta nu înseamnă altceva decît că muzica dansantă este sau ar trebui să fie poemul scris ce determină mişcările şi acţiunea dansatorilor care trebuie să-l mimeze şi să-l danseze, iar prin energia şi realismul gesturilor, prin expresia vie a fizionomiei, să-l facă inteligibil. În consecinţă dansul în acţiune este arta care trebuie să redea şi să explice clar ideile scrise ale muzicii.

Nimic nu este atît de ridicol ca o operă fără cuvinte. Gîndiţi-vă, vă rog, la scena lui Antonin Caracalla din mica piesă *Noutatea*; fără dialogul care o precede, s-ar înţelege ceva din acţiunea cîntăreţilor? Ei bine, domnule, dansul fără muzică nu este mai expresiv decît cîntecul fără cuvinte; e un fel de nebunie, toate mişcările sale sînt extravagante şi n-au nici o semnificaţie. A face paşi îndrăzneţi şi strălucitori, a parcurge scena cu viteză şi uşurinţă pe o arie rece şi monotonă, iată ce numesc un dans fără muzică. Dansul îşi datorează progresele compoziţiilor variate şi armonioase ale domnului Rameau şi, îndeosebi, dialogul spiritual care le caracterizează. El a fost trezit şi a ieşit din letargia în care căzuse atunci cînd a apărut pe scenă acest creator de muzică savantă, dar plăcută şi voluptoasă.

Ce n-ar fi realizat el dacă la Operă ar fi existat o colaborare armonioasă, dacă poetul şi maestrul de balet i-ar fi comunicat ideile lor şi i-ar fi schiţat acţiunea dansului, pasiunile pe care urmează să le exprime succesiv într-un subiect raţional şi tablourile pe care trebuie să le redea în anume situaţii. Atunci muzica ar fi avut caracterul poemului, ar fi expus ideile poetului, ar fi fost elocventă şi expresivă, iar dansatorul ar fi fost silit să-i descopere înţelesul şi, la rîndul său, să fie variat şi să exprime ceea ce trebuie".

Pentru coregraful francez baletele sînt considerate nişte poeme, în care dansatorul ia locul cuvintelor prin gesturile sale: „Acţiunea, în materie

de dans, este arta de a face să treacă prin expresivitatea firească a mişcărilor, gesturilor şi fizionomiei noastre, în sufletul spectatorului, sentimentele şi pasiunile pe care le avem. Acţiunea nu este deci altceva decît pantomima. La dansator totul trebuie să descrie, să vorbească; fiecare gest şi atitudine, fiecare *port de bras* trebuie să aibă o expresie diferită; adevărata pantomimă, în orice gen, imită natura în toate nuanţele sale".

Aşa cum poezia nu-i posibilă în absenţa sufletului, la fel dansul nu-i cu putinţă în afara trupului pe care sufletul îl potenţează liric. Nu altceva ne spune maestrul coregraf în finalul *Scrisorii* a X-a: „Pentru ca arta noastră să ajungă la gradul sublim pe care i-l doresc eu, este absolut necesar ca dansatorii să-şi împartă timpul şi studiile între spirit şi corp, dîndu-le o egală atenţie. Dar, din nenorocire, i se dă totul ultimului şi nimic celuilalt. Rar capul conduce picioarele şi, întrucît spiritul şi talentul nu-şi au locaşul în picioare, acestea se rătăcesc adeseori, omul se eclipsează şi nu mai rămîne decât o maşină rău combinată, prezentată admiraţiei sterile a proştilor şi dispreţului cunoscătorilor.

Deci, domnule, să studiem; să încetăm de a mai semăna cu acele păpuşi ale căror mişcări dirijate prin nişte fire grosolane nu amuză şi nu iluzionează decît vulgul. Dacă sufletul conduce acţiunea muşchilor noştri, atunci, pornind de la tălpile picioarelor, întreg corpul, fizionomia şi ochii se vor mişca în sensuri juste, iar efectele rezultate din această armonie inteligentă şi judicioasă vor interesa deopotrivă inima şi spiritul".

Scrisoarea a XIII-lea se deschide cu un enunţ sentinţă: „Coregrafia, despre care voiţi, domnule, sa vă vorbesc, este arta de a nota dansul cu ajutorul a diferite semne, după cum muzica se scrie cu ajutorul figurilor sau caracterelor denumite note, cu diferenţa însă că un bun muzician va citi într-o clipă două sute de măsuri pe cînd un excelent coregraf nu va descifra nici în două ore două sute de măsuri de dans".

Pe acest teren îl aflăm pe Gigi Căciuleanu în *Vînt Volume Vectori, eseu de cromo-analiză aplicată corpului în stare de dans, ecuaţii metaforice ale mişcării dansante*, volum prefaţat de Luis Merino şi tradus de Anca Rotescu (Ed. Curtea veche, 2008). Pentru prefaţator, decan al Facultăţii de Arte, Universitatea din Chile, în această lume a postmodernităţii, *dansul îşi asumă un rol de articulare* a acesteia. Şi ca argument apelează la un citat din marele nostru coregraf: „Dansul se află, într-un mod privilegiat şi echidistant, între lumea fizică şi lumea spirituală, profund ancorat atât într-una, cât şi în cealaltă. Din acest motiv, mi se pare că el este astăzi arta cea mai aptă să unifice teorii referitoare la condiţia existenţială a omului. Şi cea mai aptă să o pună cu succes în practică".

Nu altfel procedează poezia care apelează la cuvinte pentru a urca în transcendenţă.

Gigi Căciuleanu în *Introducere*, prin cele propuse aminteşte de J.G. Noverre cu aserţiunea sa despre *arta de a nota dansul cu ajutorul a diferite semne*: „Alfabetul este o gamă. Numai cu ajutorul câtorva note au fost scrise sute de mii de opere muzicale în toate genurile imaginabile. La fel de bine o simfonie de Beethoven, un cântec de leagăn sau o piesă de Pink Floyd...

Acest alfabet poate de asemenea să devină, în ceea ce mă priveşte, un instrument de analiză, nu doar de compoziţie, putând astfel să joace un rol echivalent cu cel al unei partituri muzicale în raportul de comunicare dintre coregraf şi dansator".

În *Poetica* Stagiritului, cap. IV, citim: „Darul imitaţiei fiind prin urmare în firea fiecăruia, şi la fel şi darul armoniei şi al ritmului se vede doar bine că măsurile sunt simple împărţiri ale ritmurilor, cei dintru început înzestraţi pentru aşa ceva, desăvârşindu-şi puţin câte puţin improvizaţiile, au dat naştere poeziei".

Întru aceleaşi cerinţe se înscrie şi *activitatea coregrafului* (*cu excepţia procesului de improvizaţie* – ne atenţionează Gigi Căciuleanu) care *urmează adesea o metodă ce foloseşte mimetismul: coregraful arată mişcări de interpretat, iar dansatorul (sau dansatorii) îi imită încercând să reproducă, fiecare în felul său, ceea ce i-a fost arătat*.

Coregraful prin dans se simte, la fel ca poetul, dar cu alte instrumente *deconectat de realiate şi, în acelaşi timp, legat de altceva, ceva mai important*:

„1. Instrumentul dansatorului/dansatoarei este propriul corp; corpul care depăşeşte şi transcende existenţa sa anatomică: Corpul în Stare de Dans (CSD).

2. Dansatorul sau dansatoarea, CSD, joacă un dublu rol, fiind în acelaşi timp instrumentist şi instrument propriu.

3. În calitate de instrumentist, dansatorul, CSD, este un artist şi totodată un artizan. Munca sa nu constă doar în marea *Artă* de a perfecţiona zi de zi «jocul» instrumentului său, ci reprezintă, de asemenea, exerciţiul unei nobile şi dificile *Meserii* cotidiene: continuarea «fabricării» sale, a «construirii», a şlefuirii fără încetare, a întreţinerii zi de zi.

4. Materia primă a unui Corp în Stare de Dans (CSD) este Mişcarea Dansantă (MD) care se exprimă atât în spaţiu, cât şi de-a lungul timpului.

5. Atât CSD, cât şi MD acţionează pe mai multe niveluri de expresie, care ar putea fi regrupate în cel puţin 4 categorii principale: dinamică, poetică, psihologică, filosofică".

La fel ca în poem, unde sentimentul este convertit în emoţie.

Actul Dansant, la fel ca în cazul Dansatorului Cosmic *este prin excelenţă un act de creaţie*. Gigi Căciuleanu considera la rîndu-i îndreptăţită înfrăţirea, îngemănarea dintre poezie şi dans: „Dacă poezia este ceva ce îşi este suficient sieşi, dansul nu poate fi explicat cu adevărat decât... prin dans. Este ca în matematică: imposibil de explicat în cuvinte. Metafora este ascunsă, codificată, cu multiple semnificaţii.

Pentru mine, dansul este *poezie* în măsura în care reprezintă, într-un spaţiu şi un timp reduse, un concentrat de mari cantităţi de energie şi metafore în episoade multiforme şi neaşteptate. Poate fi realmente descris? Chiar dacă l-am atins? Chiar dacă l-am trăit? Chiar dacă i-am simţit flacăra? Acelaşi lucru este valabil pentru un tablou de Kandinsky sau pentru *Girafele în flăcări* al lui Salvador Dali. Am putea să ne imaginăm doar că le putem *povesti*?". Ca mai apoi să apeleze prin juxtapunere la dansul lui Shiva: „Evident, dansul, chiar cel pe care tocmai l-am evocat, atât de apropiat de poezie, are, indiscutabil, o puternică latură teatrală, ca Shakespeare, care este teatral fiind în acelaşi timp poet. Şi filosof. Nu ştiu altă frază poetică ce ar putea să rezume în ea însăşi, în numai câteva silabe, mai multe tomuri de filosofie decât acel hamletian ping-pong de consoane şi vocale ritmate: *to be or not to be*! E un dans: to bE or nOt to Be... tO be oR noT to bE... Ar putea fi dansul primordial al lui Shiva. Simplu, aparent ingenuu, dar plin de atâtea semnificaţii multiple şi complexe".

În eseul coregrafului romîn avem o constantă paralelă şi contiguitate dans – poezie.

Este un evident paralelism între cuvînt/cuvinte şi corp/părţile corpului, pe care îl şi afirmă cu fervoare coregraful: „In ceea ce priveşte corpul implicat în Actul Dansat, sunt, fără nicio umbră de îndoială, ceea ce se numeşte un «animist». Cred că fiecare parte a corpului are un suflet propriu. Un caracter şi o personalitate proprii. De aceea, mi se pare indispensabil să stabilesc cu cea mai mare grijă un «inventar» cât mai detaliat şi minuţios al acestor «suflete» care «frământă» corpul, dincolo de consideraţiile anatomice obişnuite. Într-un anume fel, o «para-anatomie animistă»".

În afirmaţia: „Există tot atâtea feluri de a dansa câţi dansatori. Şi tot atâtea «dansuri» câţi coregrafi. Fiecare dans are o gramatică proprie, propria sa geometrie şi chiar astronomia (astrologia?) sa proprie. Şi, fără îndoială, propria poezie", se cuvine aplicată întocmai şi cu totul adevărată în ce priveşte poetul/poeţii, care cu aceleaşi cuvinte, precum dansatorul cu propriul corp, întrupează propriile sale poeme, se înţelege, cu totul deosebite de a celorlalţi condeieri.

Se vrea şi îşi doreşte să fie răpit de dans, de muzica dansantă, precum poetul de vîrtejul liric.

Gigi Căciuleanu este încrezător în posibilitatea construirii unui alfabet, a unui cod prin care să fie integrată conexiunea mişcărilor dansante, aşa cum asigură notele muzicale, literele sau principiul binar de funcţionare al calculatorului în domeniile pe care le servesc.

Coregraful propune o parabolă între maniera de scriere şi dans: *scriem cum vorbim şi dansăm cum scriem*. Dansul este specific limbii: „În lume există o multitudine de limbi. Se poate spune acelaşi lucru şi în ceea ce priveşte modurile nenumărate de a dansa şi coregrafia.

Fiecare limbă, la fel ca şi fiecare limbaj coregrafic, este unică, are personalitate, caracteristici şi o viaţă proprie".

Consideră cu îndreptăţire interconexiunea şi interdependenţa vorbirii, scrierii şi dansului: „Există o relaţie pasionantă între «vorbitul» şi «scrisul» unei limbi şi limbajul coregrafic.

Cuvântul «coregrafie» conţine de altminteri cele două noţiuni: cea a dansului (echivalentul lui «a vorbi») şi cea a scrierii.

Felul nostru de a vorbi pare să influenţeze felul în care scriem şi amândouă se repercutează în felul nostru de a dansa".

Este evidentă similitudinea dintre limbajul coregrafic şi limbajul liric. Nivelurile de exprimare ale dansului, enumerate de coregraf: dinamic, poetic, psihologic şi filosofic se află în proximitatea celor prezentate în actul de creaţie lirică.

Corpul în stare de dans (CSD) este definit de coregraful român drept *un ansamblu de volume (corpul şi diferitele lui părţi) care se deplasează urmând traiectorii precise şi controlabile (vectori) în interiorul unui sistem constituit din alte volume (cele ale spaţiului), mânate de vântul energiilor diferite (un ansamblu de forţe în acţiune), el însuşi în perpetuă transformare, în căutarea unui rezultat artistic a cărui expresie, şi, în consecinţă, lectură, se etalează pe mai multe niveluri: dinamico-energetice, poetice,psihologice şi filosofice.*

Cuvintele în poem sînt plurivalente, aşa cum mişcările în dans sînt multivalente, pînă la magie. Dansul se înscrie constant în sfera ritualului, în află odihna în braţele mitului.

În fascinantul său tratat asupra coregrafiei *Vînt Volume Vectori*, Gigi Căciuleanu, la final, concluzionează, între altele: „Dansul se află – într-un mod privilegiat, căci este echidistant – între lumea fizică şi lumea spirituală, între conştientul palpabil şi sub- (sau mai curând hiper-) conştientul ancorat profund atât într-una, cât şi în cealaltă. Din acest motiv, mi se pare că astăzi arta cea mai aptă să unifice teorii referitoare la

condiţia existenţială a fiinţei umane. Şi cea mai aptă să o pună cu succes în practică".

Să ne amintim locul prioritar între arte al poeziei, afirmat de filosofi precum Kant şi Hegel.

E de toată admiraţia încheierea inspiratului eseu cu o ultimă concluzie, a XXI-a, dedicată *Energiei poetice*: „În afară de energia dinamică, de valoarea «energetică» a «încărcăturilor» psihologice, se poate vorbi despre o adevărată energie poetică perfect capabilă, la rându-i, să impulsioneze şi să modeleze Mişcarea Dansată.

Iar pe plan strict filosofic, n-ar fi oare păcat să nu ne «bucurăm» de fantastica potenţialitate a câmpului energetic ce se poate ivi între cele două extreme, chiar şi numai ale unui singur paradox?

Între shakespearienele *a fi* sau *a nu fi* gravitează o infinitate de lumi".

Revista *Secolul 20* în numărul 1/1968 are ca temă *Poezie şi dans*, unde aflăm un interviu cu Aram Haciaturian, cel care a compus *Dansul săbiilor*, în care compozitorul face cîteva precizări asupra muzicii de balet, cu aplicare la baletul *Spartacus*: „Muzica de balet trebuie să fie şi simfonică, iar în muzica simfonică trebuie să existe şi un element «dansant», dacă mă pot exprima astfel. Muzica de balet trebuie să conţină negreşit în afară de «nucleul dansant» care-i este propriu, bogăţie ritmică, diversitate ritmică, dramaturgie, o caracterizare muzicalo-plastică a personajelor centrale. În baletul *Spartacus*, de pildă, fiecare ipostază a eroului este ilustrată printr-o anume dramaturgie a muzicii, proprie stării lui sufleteşti din momentul respectiv".

Iuri Grigorovici, maestru de balet la *Balşoi Teatr*, face tot aici, într-un alt dialog, o paralelă între dans şi poezie: „Imaginile poetice aparţin în egală măsură poeţilor, ca şi plasticii baletului. Baletul şi poezia sînt rude şi încă din cele mai apropiate".

Aceeaşi revistă, acum *Secolul 21*, numerele 1-11/2010 are ca tematică *Dans-Dans-Dans*, unde Geta Brătescu nota: „Dansul este altceva, *dansul este un ritual* – s-a născut din adoraţia sacra a omului faţă de misterele naturii: soarele, luna, cerul. Până târziu, chiar şi astăzi, Dumnezeu se află în cer, în Paradis unde sunt primite sufletele celor drepţi; în adâncul pământului se află Infernul. *Coregrafia* balansează între *Paradis şi Infern*. Dansul, dansul major, «scrie» despre aceste extreme, despre misterele naturii, despre iubire şi ură".

Din notele sale, din *Caiete*, asupra poeziei, (Editura Univers, 1989 – traducere Ştefan Aug. Doinaş, Alina Ledeanu, Marius Ghica) Paul Valery face o frumoasă paralelă între poet şi dansator: „Cel care scrie versuri

dansează pe sîrmă. Merge, surîde, salută şi toate acestea nu au nimic extraordinar pînă în clipa în care ne dăm seama că un om simplu şi atît de dezinvolt face toate astea pe un fir de grosimea degetului".

Şi tot aici, autorul poezie *Tînăra Parcă* nota: „Poezia – generalizare a acţiunii care sălăşluieşte în muzică, în nervii şi muşchii noştri.

Este creaţia unui domeniu – Domeniul în care lucrurile generează energie din aparenţă şi mai ales energie musculară".

Paul Valery defineşte poezia drept *încercarea de a reprezenta, prin intermediul limbajului articulat, acele lucruri sau acel lucru, pe care încearcă, în mod obscur să le exprime strigătele, lacrimile, liniştea, mîngîierile, sărutările, suspinele ete. şi care par a voi să exprime obiectele în ceea ce au ele ca aparenţă de viaţă sau ca scop presupus.*

Nu altceva încearcă dansul, care foloseşte în locul limbajului articulat, mişcările corpului pentru a exprima inexprimabilul.

Dansatorul prin dans, la fel ca poetul prin poem nu are alt scop decît de a naşte în sufletul celuilalt o stare emoţională. Dansul se exprimă prin corp, aşa cum poezia o face prin limbă. Dansul este poezie care se manifestă prin corp.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2020 – *Poezie şi matematică; Poezie şi inteligenţă, Poezie şi raţiune*
2021 – *Poezie şi hrană; Poezie şi istorie, Poezie şi flacără, Poezie şi cenuşă*
2022 – *Poezie şi voinţă; Poezie şi taină, Poezie şi infinit, Poezie şi timp*
2023 – *Poezie şi inimă; Poezie şi spaţiu, Poezie şi senzaţie, Poezie şi revoluţie*
2024 – *Poezie şi pîine; Poezie şi realism, Poezie şi miracol, Poezie şi natură*
2025 – *Poezie şi limbă; Poezie şi moralitate, Poezie şi regalitate, Poezie şi idee*

„SĂ ARUNC UN BĂNUȚ ÎN FONTANA DI TREVI”
convorbire cu poeta **ANGELA BACIU**

Victoria Milescu: *Dragă Angela Baciu, ai luat zeci de interviuri unor personalităţi diverse, dar ţie, câte interviuri ţi s-au luat? Te întreb ca să vezi cum e şi de cealaltă parte a „baricadei“ şi că nu e deloc uşor.*

Angela Baciu: Nu ştiu câte, au tot fost, bucuria unui interviu pentru mine este uriaşă. E provocare, puţină joacă, amintire, mărturisire, apropierea de cel ce îţi ia interviul şi toate la un loc. Dar, recunosc, că cel mai bine mă simt în pielea publicistului. E frământare şi emoţie drumul ce duce la întâlnirea cu cel pe care vreau să îl intervievez: cine este, cum este, ce îi place, ce nu îi place, care sunt orele preferate din zi, ce mănâncă, cum şi ce scrie. Am publicat câteva volume de interviuri: „Mărturii la sfârşit de veac” (2000), „Mărturii dintre milenii” (2007), „Mărturii dintre milenii” (ed.IIa revăzută, 2012), „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă” (2015). În toate cărţile mele de interviuri am avut ca temă principală prietenia literară.

V.M.: *Te felicit pentru munca ta şi, încă o dată îţi mulţumesc că ai acceptat acest interviu.*

A.B.: Eu îţi mulţumesc pentru propunerea ta. De fapt, acest interviu a început cu mult timp în urmă, când, într-o seară de Crăciun îmi povesteai de cafeaua ta preferată „Florian” şi despre trăirile din cafeneaua cu acelaşi nume din Piaţa „San Marco” de la Veneţia, unde obişnuia să îşi bea cafeaua Verdi, locuri pe care mi-aş dori să le văd şi eu într-o zi. Au urmat şi alte dialoguri prieteneşti când ne-am revăzut la evenimente, festivaluri, sedinte PEN şi târguri de carte. Finalizăm, în sfârşit, acest dialog, poate nu întâmplător, tocmai acum când împlinesc vârsta de 50 de ani.

V.M.: *Îţi urez „La mulţi ani!”, o frumoasă vârstă, cum sărbătoreşti?*

A.B.: După o pauză de trei ani şi ceva, îmi va apărea o nouă carte la Editura „Tracus Arte”, se numeşte „Mic dejun la Frida”. Este o carte de dragoste inspirată din viaţa personală (ca toate cărţile noastre, nu?) pe care am început-o la Sibiu, şi am tot scris-o şi în alte oraşe, trenuri, vapoare, cafenele…

V.M.: *Cred că îţi place să călătoreşti.*

A.B.: Aproape toate cărţile mele au fost scrise în călătorii, viaţa mea e o călătorie.

V.M.: *Mie îmi place să te consider, înainte de toate, poetă. Ce părere ai? Şi aş vrea să ne spui cum au fost începuturile tale literare?*

A.B.: Şi eu simt în tot ce scriu, în fiinţa mea, în viaţa de zi cu zi, Poezia. În acest an s-au împlinit 33 de ani de la debutul meu literar şi 26 de la debutul editorial. Nu ştiu dacă e mult sau puţin. Nu ştiu dacă am debutat prea devreme, sau prea târziu, aşa a fost să fie. Mereu am ştiut că trebuie să scriu. Cu toate că marea mea dorinţă a fost să fiu actriţă. În copilăria mea, ascultam seară de seară teatru radiofonic, mă fascinau vocile de la radio, închideam ochii şi „vedeam" chipurile actorilor. Am crescut ascultându-i pe Radu Beligan, Coca Andronescu, Leopoldina Bălănuţă, Margareta Pâslaru, Birlic, Tony Bulandra, George Calboreanu, Toma Caragiu, Ştefan Ciubotărasu, şi mulţi alţii, lista ar fi enormă. Ascultam seri întregi de poezie recitată de Ion Caramitru, Valeria Seciu. Îmi plăcea muzica veche, şansonetele vechi (cu câtă bucurie ascultam „Paris, mon amour"), baladele şi romanţele, îmi plăcea Edith Piaf cu al ei „Non, je ne regrette rien", mă şi imaginam bătând străzile Parisului, uitându-mă în vitrine colorate şi privind cerul...Prin clasa a V-a am avut prima încercare literară, firește, nu am spus nimănui, îmi era ruşine. În loc să rezolv probleme de matematică din Gheba, sau probleme de fizică, eu scriam poezii. Aveam un carneţel, pe vremea aceea se numea „vocabular" îmbrăcat într-o copertă albastră şcolărească şi acolo scriam ce îmi trecea prin minte. Nu mi l-a găsit nimeni, niciodată. Îl ascundeam în dormitorul meu, în spatele sifonierului, era un mic spaţiu între şifonier şi perete şi acolo era ascunzătoarea mea secretă.

V.M.: *O mai fi şi astăzi?*

A.B.: Cine ştie, ar trebui s-o întreb pe mama, nu?! Mai târziu, elevă la Colegiul Pedagogic „C.Negri" m-am înscris în cenaclul şcolii şi am văzut că şi alţi colegi iubeau poezia. Mai întâi ascultam, tot nu îndrăzneam să citesc din „vocabularul" meu. Profesorul de limba română mi-a adus odată, cu împrumut, am mai povestit acest lucru, două reviste literare: „Afiteatru" şi „Convorbiri literare". Îţi dai seama ce mare bucurie fusese pentru mine. La şcoală nu îndrăzneam să citesc, aşa că, descoperind „poşta redacţiei" mi-am luat inima în dinţi şi am pregătit câteva poezii să le trimit cu poşta. Însă, din neatenţie, de emoţii, am făcut o mare greşeală: pregătisem două plicuri, însă pe plicul către revista bucureşteană „„Amfiteatru" am scris adresa şi numele redactorului şef de la revista ieşeană „Convorbiri

Literare" și invers. Firește că nu mi-am dat seama de acest lucru și am trimis așa plicurile. La scurt timp primesc răspuns de la Iași că…am greșit adresa și destinatarul. Îți dai seama ce rușine mi-a fost, se petrece prin 1987. În vremea aceea, redactor șef la „Amfiteatru" era regretatul critic literar Radu G.Teposu care mi-a trimis o scrisoare (o am și astăzi) în care îmi spune că îmi va publica poeziile, așa am debutat, aveam doar 17 ani. Imaginează-ți, pentru o adolescentă, pe vremea aceea, ce însemna acest lucru. A urmat participarea la o serie de festivaluri, premii naționale și la 24 de ani am debutat cu prima mea carte „Fragmente dintr-o cavatină".

V.M.:*În afară de scrierea propriei poezii, de colaborarea la ziarele scrise și on-line, vii și în întâmpinarea altor colegi promovându-i cu generozitate, făcând proiecte. Ai studii de drept și comunicare, te ajută aceste studii în munca ta de promotor cultural?*

A.B.: Sigur, tot ce am învățat în școală m-a ajutat în viața de zi cu zi și în joburile pe care le-am avut. Am lucrat în presa scrisă și on line, am predat în învățământ limba română și drept, mai puțini știu că am fost consilier juridic într-o comanie de…gaze, PR, consilier de marketing la o editură, consilier cultural, trainer, organizator de evenimente. Tot ce fac mă reprezintă, o fac din suflet, cu pasiune și dăruire.

V.M.: *Ai organizat seri culturale, de poezie, expoziții, maraton de poezie. Neuitate au rămas „Atelierele de creație ale poetei Angela Baciu", începute în anul 2000 și pe care le ai și astăzi, „Serile de poezie de pe strada Bălcescu", „Joia de Poveste", târguri și expoziții vintage și handmade, „Povestitorii de pe stradă Domnească", și din 2018 până în prezent proiectul „Dragobetele la scriitori" inițiat și coordonat de tine, sub egida U.S.R Filiala Iași. Ce amintiri ți-au lăsat?*

A.B.: Cum spuneam și mai devreme, toate aceste proiecte sunt parte din sufletul meu, pentru că mă apropii de oameni, lucrez cu ei cot la cot, învăț și evoluez alături de ei. Mi-aș dori să pot face mai multe proiecte culturale, sociale și, mai ales caritabile, doar să am mai mult timp și oameni dornici să se implice și să ajute alți oameni. Pentru că numai așa putem deveni mai buni, dăruind în fiecare zi o vorbă bună, o îmbrățișare, o carte sau… o pereche de mănuși.

V.M.: *Ai și experiența unor colaborări în afară țării. Ai promovat literatură română și în spațiul european, în Ungaria, Slovacia, Cehia, din câte știu. Cum a fost experiența acelui turneu?*

A.B.: A fost un proiect organizat cu multă pricepere şi dăruire, au fost implicaţi mulţi scriitori români şi din ţările partenere pe care le-ai amintit. Mulţumesc şi acum poeţilor Mircea Petean, Cassian Maria Spiridon şi Attila Balazs pentru că m-au propus să fiu şi eu în echipa lor. O experienţă uluitoare, o şansă enormă, am cunoscut personalităţi culturale, scriitori, oameni interesaţi de fenomentul cultural. Au urmat şi alte proiecte în Franţa şi Belgia.

V.M.: *Ai scris şi o carte pentru copii, care şi aceasta este o experienţă. E greu sau uşor să scrii pentru copii? Îţi plac copiii?*

A.B.: Îmi plac enorm de mult copiii, de aceea organizez aeteliere şi cursuri de poveşti, joacă, dicţie. Pentru mine nu e uşor să scrii pentru copii, pentru că trebuie să fii mereu atent la mesaj, cuvinte, frazare, morală, expresii şi asta mă sperie, oarecum. Dar, să ştii că mă bate gândul să mai scriu o carte pentru copii, poate vreo două, trei poveşti, cine ştie…

V.M.: *A existat o carte care ţi-a marcat copilăria, traseul vieţii?*

A.B.: „Micul prinţ", dar au fost şi altele.

V.M.: *Eşti născută în Brăila, dar te-ai stabilit de mulţi ani tot într-un oraş dunărean, Galaţi. Ambele oraşe te cunosc, te preţuiesc, te premiază. Mai mult, ţi se spune Chira Chiralina. De ce? Simţi că te identifici cu personajul brăilean al lui Panait Istrati?*

A.B.: Întotdeauna m-am mândrit că sunt născută la Brăila, oraşul cosmopolit cu case şi străzi interbelice şi, mai ales cu amintirile copilăriei mele. Mă şi văd în portul vechi pe strada comercianţilor, sau pe la Geamuri Late şi Biserica Greacă, turci, tătari, ruşi, greci, armeni, bulgari, polonezi. Parcă şi acum simt gustul de bragă, mergeam cu mama mea Lizeta în centru „la ceas", şi ne răsfăţam cu halva turcească (adusă special cu vapoarele) şi o cafea la nisip băută în degetare de argint. Copil fiind, eram fascinată de aceste lucruri, le-am şi povestit în cărţile mele, de Teatrul „Maria Filotti", gustul de năut şi nuga cu nucă (trei de „n"). Închid ochii şi parcă aud şi astăzi: „Hai la limonadă rece!"strigă limonagiul şi lumea se aduna ciorchine. Apoi, grecii şi macedonenii vindeau şi ei cei mai buni covrigi cu susan şi plăcinte cu brânză dulce, ca la mama acasă. „Avem lapte proaspăt!!!" strigau lăptarii şi iaurgii spre încântarea copiilor din cartier. „Taze simit, sicak simit"strigau turcii, adică avem covrigi proaspeţi, covrigi fierbinţi... Câte amintiri, cum să nu iubeşţi Brăila şi cum să nu fii mândră când ţi se spune Chira Chiralina. De fapt, „botezul" mi l-au făcut doi mari poeţi: Cezar Ivănescu şi Lucian Vasiliu. Da, mă identific cu personajul lui

Istrati. Stii, cred că am trăit într-o altă viată, undeva, într-o tară orientală…M-ai târziu, am fost adoptată de orașul Galați, tot un oraș la Dunăre cu povești impresionante, apoi a venit naveta Galați – București.

V.M.: *Am văzut postat pe You Tube un clip cu chipul tău intitulat „Poeta frumoasă ca o Dunăre", unde oricine își poate da seama că ești o femeie foarte frumoasă. Oare o femeie frumoasă trece mai ușor prin viață? Pe tine frumusețea te-a ajutat sau dimpotrivă?*

A.B.: Aș minți dacă aș spune că frumusețea nu este importantă. Dar, bunicii și părinții mei m-au învățat că frumusețea e un dar, nu faci ceva pentru ea, vine și pleacă, important este cum trăiești și ce lași în urma ta.

V.M.: *Cum te descurci în acest triunghi: frumusețe, poezie, iubire, fiindcă nu se poate una fără alta. Ce planuri de viitor ai?*

A.B.: Nu m-am gândit niciodată la un „triunghi". Am avut o viață, să spunem, încercată. De tânără a trebui să mă lupt cu boala, durerea, suferința, sistemul social și medical, moartea (prin pierderea cuiva drag), dar nu am povestit prea mult despre aceste lucruri pentru că am vrut să fiu discretă cu viața mea privată. Poate, cine știe, cândva o să scriu. Asta e viața: cu bune și rele, azi zâmbim, mâine plângem. Să învățăm în fiecare zi că fiecare clipă, îmbrățișare, carte citită, poveste, că totul merită trăit. Acum sunt liniștită, împăcată cu mine, fericită, înțeleasă, am tot ce imi trebuie. Ce planuri am? o nouă carte de poezie și o antologie „50", dar voi povești despre toate când vor apărea.

V.M.: *Crezi că scrisul ține de destin?*
A.B.: Da.

V.M.: Este ceva ce n-ai făcut și ți-ai dori?

A.B.: Să scriu o carte în Egipt, să arunc un bănuț în Fontana di Trevi alături de T. și să beau într-o dimineață cafeaua în trenul Orient Express.

V.M.: Ai scris ceva azi?

A.B.: Puțin mai devreme am scris rândurile astea pe un bilețel. „Mă tot uitam în cutia cu scrisori. Două facturi, o hârtie de la întreținere că trebuie să citesc apa, o reclamă la cremă de mâini, un fluturaș cu servicii complete funerare. Și o carte poștală de la Boris Leonidovici Pasternak. E o glumă, gândesc. Îmi zice că e plecat în vacanță, că lucrează de zor la cartea „Locotenentul Schmidt" (deci, suntem în 1926?), că e deprimat și că vrea să călătorească în Gruzia. „Bună ziua, doamnă! Știți că astăzi se oprește

apa, nu? Se fac lucrări la canalizare". Bormaşina vecinului de la 2 iar e pornită, semn că şi sâmbăta oamenii mai vor să strice ceva. Întorc cartea poştală, pe spate scrie doar atât: „pasternak, cele mai bune lentile de contact".

V.M.: Îţi mulţumesc şi îţi doresc tot binele, draga mea brăileancă.

Interviu realizat de **Victoria Milescu**

In memoriam **GHEORGHE IOVA**

DESPRE O VIAȚĂ DĂRUITĂ LITERATURII...

convorbire cu **Doina IOVA**

George Motroc*: Doamnă Doina Iova, în primul rând, vă rog să fiți de acord să începem acest interviu cu un portret al omului Gheorghe Iova, așa cum l-ați cunoscut de-a lungul timpului, dar și adăugăm câteva versuri pentru un autoportret literar...*

Doina Iova: Un bărbat rafinat și sensibil. Îi plăcea să fie la curent cu tot ce este nou în literatură și mai ales în artă. Mereu activ, a lucrat până în ultima zi din viață. În loc de un autoportret literar, iată câteva versuri din „citate cecitate”:

...Drum bun.
Iov
Voi vorbi în strâmtoarea spiritului meu, ...
Mă trec, nu voi trăi etern!
Lasă-mă; căci zilele mele sunt o suflare!
Oare ce este omul, de-l mărești atâta,
Și iei seamă de dânsul?
De-l cercetezi în toată dimineața,
Și-l cerci în fiecare clipeală?
Până când nu te voi depărta de la mine,
și nu mă vei lăsa măcar ca să înghit scuipatul meu?
De am păcătuit, ce ți-am făcut, păzitorule de oameni?
De ce m-ai făcut să-ți fiu țintă,
Și să fiu mie însumi de povară?
Și pentru ce nu ridici păcatul meu,
Și nu faci să treacă nedreptatea mea?
Căci peste puțin voi adormi în pulbere,
Și mă vei căuta, dar eu nu voi mai fi”.

G.M.: *În ceea ce îl privește pe scriitorul Gheorghe Iova, din mărturisirile pe care vi le-a făcut de-a lungul timpului, ce rol juca literatura în viața sa?*

D.I.: Tot timpul spunea că nu face parte din nicio literatură, nu dorea să fie încadrat în grupuri sau curente literare.

G.M.: *Avea un ritual al scrisului? Un loc preferat? Sau un moment în care a (re)trăi însemna a scrie?*

Doina Iova: Nu, nu avea un ritual al scrisului, scria în orice moment pe orice suport (caiete, hârtiuțe, cărți, bilețele, etc.).

G.M.: *Ne puteţi dezvălui şi o listă de lecturi preferate ale cititorului Gheorghe Iova? Sau puteţi să ne descrieţi cum arăta biblioteca sa?*

D.I.: Biblia, Wittgenstein, Eminescu, Ion Barbu, C.Fântâneru, Robert Frost, Jack Spicer, De Sade, Gaston Bachelard, lista este extrem de lungă.

G.M.: *Din cine era format cercul său de prieteni? Proveneau aceştia mai mult din lumea literară?*

D.I.: După '90 s-a apropiat de artiştii plastici, îi plăcea să frecventeze atelierele artiştilor, spunea că plasticienii sunt mult mai creativi decât scriitori. Era foarte apropiat de oamenii activi. Îi urmărea în mod special pe scriitori tineri, cei care s-au lansat după anul 2000, credea în ei şi în scrisul lor.

G.M.: *În ceea ce priveşte volumul de debut colectiv-Desant , apoi Texte Iova, dar şi celelalte cărţi publicate, se simţea mulţumit de reacţia publicului şi mai ales a criticii?*

D.I.: Iova era singur cu el, îl interesa performanţa scrisului. Nu l-a interesat reacţia publicului.

G.M.: *Chiar dacă a rămas o prezenţă publică discretă, Gheorghe Iova a primit mai multe premii literare... Cum se raporta la acestea?Dar la cei care îl citeau şi îl apreciau pentru versurile sale?*

D.I.: Ştia că asta mă bucură pe mine. Îi făcea plăcere să mă bucure, femeile sunt sensibile la premii (*Doina Iova zâmbeşte*). În ceea ce priveşte relaţia cu acei care îl citeau, să îi dăm mai bine cuvântul, prin versurile sale:

„Story, tot, ar putea fi: am / cineva a scris o carte.
Am scris ce lipseşte din scrisul meu.
Am scris ce rămâne pe dinafară, rămâne în afara scrisului.
Am scris ce citeşte cititorul.
Cartea e o crimă.
Criminalul e cititorul.
Eu am notat ce îmi citea / spunea /gândea / dicta cititorul.
Altcineva a cules, altcineva a editat.
Asemănător cu inspiratul: zeul vorbeşte prin gura mea, scriitorul e nevinovat.
Absolvirea religioasă de vină a inspiratului, poetului, geniului.
Şi absolvirea juridică prin acceptarea statutului juridic al ficţiunii.
Între inspiraţie şi ficţiune".

G.M.: *Gheorghe Iova va rămâne una dintre vocile postmodernismului românesc... Avea acest sentiment al apartenenţei la o generaţie literară?*

D.I.: Nu, nu a avut sentimentul apartenenţei la vreo generaţie literară.

G.M.: *Care rămâne cea mai frumoasă amintire a dvs. legată de omul Gheorghe Iova?*

D.I.: Când mi-a dăruit maşina lui de scris. Atunci a început totul, am devenit partenerul lui de încredere.

G.M.: *În loc de final, v-aş ruga să oferiţi cititorilor revistei Convorbiri literare un poem-epitaf sau unul dintre poemele sale care va este printre cele mai dragi...*

D.I.: „Ce se întâmplă cu scrisul care te identifică, te face scriitor?

În primul rând, cred, iritarea pe care o produce un text care are pretenţia de a fi altceva, nu numai diferit de alte texte, ceva care se poartă ca altceva decât text.

Societatea alfabetizează şi codifică, ea instrumentează supunerea.

Textele emise de ea trebuie să-şi facă treaba.

Textul literar are un impact care stârneşte invidia.

Textul literar are tendinţa de a propune oricând lovirea de nulitate a restului scrisului.

(Cred că, în ultima vreme, scriu discursuri.)

Scriitorul e nesuferit de pretenţios.

Cum oamenii nu ţin seama de ce le e frică, ei uită de scriitori.

Faţă de unul care lucrează cu timpi lungi, cultivatorii efemerului sunt şi se poartă ca nişte hoţi, jefuitori: unul e văzut ca ascet, ceilalţi tabără pe fructul vieţii.

Proprietatea şi uzufructul.

Şi: celelalte texte nu reţin omul, nu-l fac cititor.

E stupid să spui: „am citit Wittgenstein”.

Textele lumii te trimit la altceva decât citit.

Literatura întreţine lectura.

Şi când omul aruncă o privire în jur, el citeşte.

Lumea nu suportă să fie citită.

Punct”.

Gheorghe IOVA

Interviu realizat de **George MOTROC**

Constantin ABĂLUȚĂ

Ceața din laboratorul de chimie

1
Ceața din laboratorul de chimie
ne mângâie pe obraji
e naturală
intră pe fereastra deschisă
nu-i preparată în retorte complicate
ca experiențele pe care
ni le propune doamna profesoară
2
În laboratorul de chimie noi elevii
iubim cu toții ceața
deschidem fereastra cât mai des
în recreații
ori pe furiș atunci
când doamna e cu spatele
și scrie pe tablă formule complicate
pe care nu le înțelegem
3
Îmi aduc aminte săptămâna
cât a fost bolnavă doamna profesoară
ce ceața deasă era în laborator
suplinitorul un tinerel
cu câțiva ani mai mare ca noi
ne lăsa să deschidem ferestrele cât vrem
și-n secret
cred că se bucura și el de ceață
ne-a scutit de experiențe de chimie
stătea la catedră și ne citea
din manual încetișor
și ceața
umbla hai-hui prin odaie

Christian W. SCHENK

Amicitia vincit horas
O liniște deplină stăpânește
întreaga armonie curgătoare
a nopții care-ncremenește
izvorul dimineții următoare.

Prietenii sunt frunze căzătoare
din ramul drumului apus,
și cad, și cad mereu de sus
ca stele reci, lucind înșelătoare,

doar pomul descojit, străpuns de vreme
mai strânge-n palmă amintirea blândă
a celor sfinte netrecute diademe

în marmoratele sculpturi supreme
ca pe ofrande pline de izbândă
încătușate-n Templul de Poeme.

Epitaf incantat
Aici dorm eu, mă odihnesc
de-a lumilor prigoană,
nu-ntineresc, nu-mbătrânesc
și viața-mi fu o goană.

Nu am fost rău nici n-am fost bun,
deci cine să mă plângă?
Poate-un vecin de-al meu străbun
C-o lacrimă nătângă!

Am scris ce-am scris, o fi rămas
ceva din toate cele?
Acum am timp, stau la taifas
cu dorurile mele,

cu visele ce nu au vrut
cu voi să se-mplinească
pe vremea când ar fi putut
noi timpuri să urzească.

Aicea dorm, mă odihnesc
sub salcia pletoasă
a cărei ramuri doar zvonesc
că am ajuns acasă.

Dac-un străin trecând pe-aici
prea gârbovit de toamne
vrea să-mi vorbească de amici...
Lasă-mi odihna Doamne!

O amăgire
Am rupt o floare din grădină,
o floare neagră de tulpan,
o floare ce-mi era străină
şi am ţinut-o an de an

în aşteptarea primăverii
ce s-a lăsat mult aşteptată
până în noaptea învierii,
dar floarea era doar pictată

pe-o pânză de bumbac subţire,
iar pânza erai tu deodată -
te-ai destrămat în mii de fire
ursuză, rea şi demodată.

O viaţă tu, o amăgire!
Mi-ai fost şi muză şi veşmânt,
mi-ai fost speranţă şi-ntregire
să mă petreci până-n mormânt.

Lorelei
Bachus mi-a răspuns odată
Fără să-l întreb de tine:
– Ea nu bea vin niciodată
iar tu-mi eşti străin, străine!

Ce mai cauţi pe astă lume
Fără vin, fără femei,

Cine vrei să te îndrume
Să ai viaţă cu temei?

– Am trăit şi eu odată,
multă vreme a trecut;
am iubit și eu o fată
ce pe tine nu te-a vrut!

Am golit butoaie pline
și cu ea m-am veselit
fără a veni la tine,
fără a mă fi jelit!

S-a golit de mult butoiul,
fata s-a făcut o stâncă -
și-a venit întreg puhoiul
anilor crescuţi în brâncă.

Ea nu bea vin niciodată,
iar eu un pescar bătrân
văd doar barca scufundată
și sfârşitul mi-l amân.

Ea stă sus privind spre mine
cum încet mă-nec în valuri,
tânără, privind străine
veselii și idealuri.

Bachus a rămas pe gânduri
ştiind că nu mă mai urmai,
și văzând a mele flenduri
exclamă: - Ah, Lorelei...

De dincolo
Și ziua asta a trecut, tăcere, doar tăcere,
Amurgul nu mai e amurg, doar stele-nșelătoare
Clipesc ca picuri de argint a nopţii-ntemeiere
În care s-a trezit din somn doar o privighetoare.

Aici stau eu, adânc tăcut şi-mi amintesc de-o vară,
Stăteam pe câmp sub un gorun cu blonda fetişcană
Ce îmi şoptea nimicuri dulci cu vocea ei uşoară
Ba unduioasă ca un fulg, ba-n joacă cu dojană.

Şi ziua asta a trecut, tăcere, doar tăcere,
Un vis parcă a fost, un vis, sau poate o dorinţă
A unui demon hămesit de sfânta adiere
Născută-n gândul cerşetor şi plin de suferinţă?

Privighetoarea a-nceput să cânte răguşită
Un cânt pe care l-am uitat sau poate nu-l ştiusem.
Şi drumu-n urma mea uitat şi puntea prăbuşită
Nu mai erau, nu mai ştiam nimic ce avusesem.

Şi ziua asta a trecut şi multe or să treacă
Cum erele s-au răvăşit prinse-n primul cuvânt,
Un epitaf poate mai stă amurgul să-mi petreacă
În care s-a trezit din somn o rimă pe-un mormânt.

Şi e înghesuială mare
Sămânţa rouăi, albă-spălăcită,
a încolţit din nou peste morminte
pe când o rază-n purpur buimăcită
îmbracă dimineaţa-n reci veşminte.
Părinţii se-odihnesc ca-n alte dăţi
sub florile de toamnă ofilite
ce îşi măsoară veghea-n unităţi
de marmoră şi roci detritice pelite.

Cu flancuri fine de mătase
Îmbracă ceaţa cimitirul
ce-a stelelor clipit cutase
ţinând deasupra sfânt potirul
în care amintirea sacră
se zbate şerpuind a vină
străfulgerarea dulce-acră
a mâinii zorilor divină.

Și e înghesuială mare,
se-nfundă repede intrândul
spre puntea lui Caron pe care
aștept pios să-mi vină rândul.
Dar luntrea pare-mpotmolită
de toți cei care vor să-și ducă
spre-o altă lume, stăpânită
de liniște, a lor caducă.

Toți cei ce-au fost, scăpați de rele,
s-au dus găsindu-și adăpost
în nedreptatea lumii mele
unde rămân fără vre-un rost.

Așa-ncolțesc peste morminte
a rouăi mele vechi veșminte.

Ca voi?
Mă iei așa cum sunt,
te înțeleg prea bine,
mă iei în amănunt
atunci așa mă ține.

Mă iei cum crezi c-aș fi,
e ghinionul mare,
atunci nu te sfii
și lasă-mă-n picioare.

De vrei să mă îndoi,
să fiu ca al tău grup,
nu pot să mă dezdoi
și ca un vreasc mă rup!

Din volumul în lucru *16*

Florentin PALAGHIA

Tablou pe un perete

Tablou pe un perete.
Cred că cel care m-a desenat
pe îndelete,
mi-a pus şi inimă.

O umbră se strecoară lin
pe lângă mine
şi ameţit de dor
sunt gata să mă prăvălesc în tine.

Sper că nu ai pus camere de luat vederi
să mă vezi cum plâng noaptea !

În fine,
acum, când încă mă legăn
pe peretele absurd
şi ochii tăi mă îndeamnă să cobor,
aştept să te aşezi cuminte
alături de mine,
printre cuvinte,
în acelaşi decor...

Nucleul de piatră

Cuvintele se luptă,
se contorsionează,
poeţii din carnea lor se înfruptă
şi delirează.

Limba lor pură, astrală,
plămădeşte poeţii
ce-o invită la gala
nesfârşită a vieţii.

opera omnia creşte,
de cer se sprijină
şi se-aşază domneşte
cu noi la origine.

Şi la cina de taină
din parabole sfinte
din nucleul de piatră
izvoresc noi cuvinte.

Nicolae SAVA

Metafizica, fir-ar să fie!

Măi, ţie ţi-ar trebui încă ceva
ca să reuşeşti în întreprinderea asta
complicată şi chinuitoare pentru sufletul
veşted al tău şi mic cât un firişor de miei
care cheamă poezie – îmi aruncă direct
Celălalt.

Cred că îţi lipseşte ceva,
nu aş putea spune exact ce, ceva indefinit
care se găseşte de îmbelşug
numai la poeţii însemnaţi cu o aură.

Când scrii
ar trebui să nu te mai gândeşti la-nfrigurare,
să nu te mai fure imaginile coşcovite
din oglinda ta personală şi amintirile
dulci ca mierea din opreliştea finală.

Probabil nu ai destulă charismă în verb
ca să sugerezi mai mult decât cuprinde cuvântul
sub care ţi-ai păstrat gândurile cele mai de jos
cum pisica ascunde tot ce nu i se pare frumos
de lăsat la vedere.

Probabil că nu ai acea percepere a existenţei
luminii în cele ce cresc numai
în negura gândurilor de sub tâmplă
când gradinarul aude noaptea prin somn
cum firele din seminţe ridică pământul cu forţă.

Probabil că ai nevoie de încă ceva ca să fii.
Cum îi spune? ... Am un lapsus. Aşa se întâmplă
când sunt emoţionat din prea multă vanitate.
Vanitate cu care-ai crescut înfricoşător de voinic.

Hai că mi-am amintit: metafizica, măi, fir-ar să fie!
De asta n-ai parte.

Vasile TUDOR

Tragere la sorţi
să fii o faţă a monedei
eu cealaltă
tîmplă în tîmplă
întîmplător
inimă în inimă
delaolată
pînă cînd ne vor arunca
înspre nor
lăsând doar aerul
să mai decidă
cine va fi mai greu
în mai uşor

Rugăciune
...nu-i grabă în cuvînt

ascultă în genunchi

tăcerea cea înaltă

şi lasă-mă-n Amin...

Autocritică
la şapte ani
dezgropat din Cuvînt
încă mai sînt o inimă
cu picătura-n pagini
nici un pomelnic
nu o-închide
nici un gropar

Margini fără centru
Din sine s-a născut cuvîntul
Şi m-a trimis vedere-n lume
Să o tocesc în margini fără centru
Schimbîndu-mă-n înţelepciune
Lăsîndu-mă-n tăceri multiple
Doar sufletul mă mai animă
Lumina potrivită-n goluri
Mă-învîrte-n lumi ce lumi suprimă

Pulberea trează
În pulberi piatra se desface
Cînd aplecarea mea o tace
Marea-i mai liberă-n inele
Pierdute-n ţărmuri prin dantele
Nisipul meu nenumărat
Abia-i un sunet sfărîmat
O urmă fără înţeles
Lăsată vîntului de şters
Cînd cel ce încă mă visează
Se joacă-n pulberea mea trează

* * *
O lumină mă învaţă
Cum din mine am să mor
Cum pierd litere din nume
TU din singuratic DOR

Cîntec de seară
greier din tunel
cîntă-mi astăseară
minele din el
inima-mi amară

cîntă-mi ce nu ştiu
lumea de ţigară
ceva de pustiu
spune-mi într-o doară

nu-i nimic mai viu
numai ce-o să doară
sunet gri negriu
sună-mă-n tîrziu
golul împresoară

Arheologie
De veţi săpa acelaşi sînt
Rugină din rugină
Monedă volatilă-n vînt
Cu schimbul în ţărînă

Bătrînă Noapte
Fluide văi, oglinzi rebele
Argintării topite-n gol
Închipuiri aprinse-n cele
Mai negre ţărmuri de nămol

Bătrînă Noapte, reci izvoare
Tăcere mi-aţi împrumutat
Ce fluviu anonim în mare
Cu mine-n mine a săpat

Prin maluri scurse în surpare
Mi-i sîngele înnourat
Azi ceea ce în mine doare
Durerea altui a luat

Leo BUTNARU

Anotimpuri simplificate

Ev în care anotimpurile nu mai sunt principiale –
pot întârzia
pot să vină pretimpuriu sau
în genere
în gravă sincopă
ar putea nici să se întâmple
sau să dureze cât o mizanscenă
când îndrăgostiții
visează la o primăvară eternă.
Dar în genere
anotimpurile derutate
nu mai exprimă – ca pe timpuri – cât de cât adecvat
dispoziția omului
nu te mai poți baza pe ele.

Anotimpurile-s deja ca niște refrene de
carmen saeculare deformate
sau ca prolegomene prescurtate
simplificate
postfețe zgârcite sau chiar
post-scriptumuri
la sezoane care nici nu au existat;

anotimpurile liricizate cândva
s-au tot prozaizat
în timpurile astea cu ele însele desincronizate.

Bineînțeles
asta înseamnă că noi
am trăit deja destul de multișor
odată ce mai ținem minte timpurile-n care
anotimpurile erau punctuale
paroliste am spune
oarecum strict canonice
și nu sunau atât de ironic (până la..
iresponsabilitate) buletinele meteo...

...Și totuși anotimpurile – așteptate ca totdeauna

fulminante
feerice ca
minunăţiile copilăriei omului
perindate plutitoare sub bolţile
peregrinărilor de circ-şapitou.

Fragment despre conştiinţa de legătură
Uneori
înţeleptul se pomeneşte între patria sa şi lume – spaţiu
mai propice iluminării de sine
mai propice înţelepciunii. Între birocraţia din patria sa
şi birocraţia feroce a globalizării – înţeleptul
om şi conştiinţă de legătură între viaţă şi gândire ca speranţă
pătată de ştampilele vizelor
de ieşire şi reintrare în patria sa
de intrare şi ieşire din lumea mare; vize
între simbolurile naţionale
şi roirea siglelor globalizatoare
patria fiind totdeauna prea puţină
lume fiind mai totdeauna aproape în exces (cel puţin
la capitolul creşterii populaţiei şi
puhoaielor de imigranţi).

Datele personale ale poetesei Safo
În fine
Safo ajunsese în relaţii atât de intime cu poemele
încât
fără menajamente
fără mustrare de conştiinţă
acestea prinseseră a-i utiliza
a-i divulga în metafore
datele personale

(bineînţeles
în afară de anul naşterii).

Şi mai...
în ochii oblici ai Monei Lisa
Turnul din Pisa
e

şi
mai
în-
cli-
nat

spre păcat.

Poemele marţienilor
Ciudatele poeme marţiene!

Inexistente
însă foarte ciudate...

Cel puţin
până li se va descoperi existenţa.

Fărâmă de pâine
Şi-ai s-auzi cum iarba creşte
cu auzul tău ce poate prinde
până şi lovitul de duşumea a
unei infime fărâme de pâine care
cândva
era ridicată de pe duşumea
şi sărutată...

Vasile BURLUI

Iernatice zăpezi
Iernatice zăpezi de altădată
Purtăm încrâncenaţi în amintiri
Ne adunăm sub cerul fără pată
Strivind cu duioşie o lacrimă-n priviri.

Nedumeriţi acum în prag de iarnă,
Discursul ni se pare tot mai vid,
Ne mai uimesc cântările în strană,
Dar porţile istoriei se-închid.

Flașneta de serviciu cântă-n stradă,
Lumini înșelătoare se aprind,
Se spală bulevardul în zăpadă
Și cețuri umede pe suflete se-ntind.

Slinos, apasă veacul pe cetate,
Iar timpului zăgazuri i s-au rupt.
Se risipesc secundele în toate,
Iar ceasul ni se pare mai corupt.

Mandala
Prea hulpav, timpul își devorează coada,
Ce-a fost va fi, ce este a mai fost,
Indiferente epoci își digeră prada,
Agonizând în curgeri fără rost.

Mă scald în apa fluviului în grabă,
Îmi pare că eu însumi sunt un altul,
Mă ispitesc din umbră și mă-ntreabă
Doi îngeri rătăciți sfidând înaltul.

Ce astăzi e deasupra, mâine-i dedesupt
Se clatină din temelii zidirea
Surparea ne alungă peste drumul rupt,
Și se destramă-n cețuri amăgirea.

Devastatoare plasme îngurgitează spații
Purificând materii spre noul început,
Se răsucesc în hăuri și se ridică-n grații,
Dând formă nouă beznei, cum spațiul n-a avut.

Plutesc imponderabil
De azi totul mi se pare a fi fost o poveste
Cu vise furate pe căi neîncercate,
Când basmul minciunii îmi dă iar de veste,
Iar căile mele le vreau descurcate.

Visărilor ucise, azi cer învierea,
Mă minte iar speranța trimisă-n patru zări,

Pe câmpul Elizeu m-aşteaptă mângâierea,
Când obosit mă-ntorc pe-a cerului cărări.

Simt carapacea cum crapă şi destramă,
Iar eu în noi implozii mă prăbuşesc în mine,
Păstrând ca pe-o comoară portretul fără ramă,
Amplificând căderea spre veacul care vine.

Cu ploaia de lumină în haos mă petrec,
Mă-ndrept impetuos spre veşnicul apus,
Şi simt cum secoli reci prin aripile-mi trec,
Plutesc imponderabil în cuante recompus.

Amăgire
Îmi reazem amăgirea prin universuri stranii,
Şi-ascult chemările scrâşnite, ca atunci,
Galacticul zaraf când cântăreşte banii,
Tomnaticii cocori când ţipă peste lunci.

Mă oglindesc o clipă în întâmplări sau vis,
Trecutul mi se pare un mozaic dispers,
Reconstruind anarhic preasfântul paradis,
Pulsându-şi agonia în ritmul unui vers.

Mai caut prin ruine doritul adăpost,
Dar mi se pare noaptea mai beznă şi mai rece,
Mă-îmbrac în catifeaua iubirilor ce-au fost,
Şi lacom mă adap din timpul care trece.

Nu mai primesc în vreme nici hrană, nici simbrie,
Hambarele tristeţii le-am devorat demult,
Aştept pe Vestitor portalul să-l reînvie
Şi şoapta chinuită în taină i-o ascult.

Refulări indecise
Firavă cumpăna între ce văd sau simt,
Şi tulburate ape din adâncuri
Retrase-n ţesătura visărilor ce mint,
Acoperite-n vălurite trucuri.

Gândul răzleț îmi sfâșie sentința
Și mă așează pe talere opuse,
Îmi cenzurează din adânc voința
Și mă închină ades la zeități apuse.

Se răzvrătesc în mine, subterane,
În întuneric, tumultoase fluvii
Nestăpânite-n curgeri suverane,
Reproducând în bolți celestele efluvii.

Mă înalț deasupra mea în liniștea astrală
Și cumpănesc asprimile din jocuri,
Mă îmbată puritatea hibernală,
Scăldat în pâlpâirea luminilor din focuri.

Făclia
Cobor în mine însumi cu sfială,
Iluminând în întuneric cu făclia,
Ascult ecoul șoaptelor ca-n catedrală,
Iar din unghere mă pândește nebunia.

Ca-n magazia unui teatru stau grămadă,
Decoruri vechi, și personaje, întâmplări,
Dar ochiul obosit nu vrea să vadă
Sub țesătura întortocheatelor cărări.

Este tărâmul frământărilor ascunse,
Adolescente praguri pline de mister,
Dorințe tăinuite, visuri nepătrunse,
Și firava speranță din petecul de cer.

În vârtejul lor, năvalnică furtună,
Aduc angoasa ce somnul îmi inundă,
Și nu înțeleg ce mai doresc să-mi spună,
Făclia de-i sfârșită, ce vor să mai ascundă?

Alb

pictorului Bogdan Bârleanu

M-au spulberat albitele troiene,
Cărări în suflete acoperind,

Ne vom trezi în cânt de sânziene,
Renașteri așteptate prevestind.

E fascinantă curgerea albită,
Imaculând pe triste orizonturi,
Purificate în privirea obosită
De țipătul culorii în afronturi.

Coboară pleoapa ascunzând imagini,
Năvala albului în mine se răscoală,
Din adâncuri se ridică ca-n paragini,
O lume inundată în lumina pală.

E albul necesar purificării,
E albul ce setos mi l-am dorit,
Azi am atins limanul așteptării
Cu sufletul de patime albit.

Cum plânge timpul prin secole

Dnei Ana Blandiana

Ascult cum plânge timpul prin secole sparte,
Cum se agită în spații secundele sfărâmate,
Planetele orfane zidindu-și vremuirea
Sărmani în duh, poeții, visându-și nemurirea.

La început de veac, ca și un gând frivol,
Prin pajiștea stelară foșnește dând ocol,
Pulsând, prin megacosmos, rostogolește anii,
Proximități stelare ne văd bătând metanii.

În orizonturi tinerețea își risipește anii,
Îngenuncheați în cețuri se scutură castanii,
Anotimpul cosmic se scurge printre dealuri
Cum apa răzvrătită se înstrunește-n maluri.

Purificați de curgerea prin timpuri,
Cu suflete albite în aspre anotimpuri
Ne risipim polenul printre planete fade
Și asistăm uimiți cum bolta lumii cade.

Marcel MUREȘANU

Zile şi nopţi

De 365 de zile, pe lumină,
şi de 365 de nopţi, pe întuneric,
a muşcat boala din malul
trupului meu, la sufletul meu
a vrut să ajungă, dar n-a ajuns, lată-ne acum în octombrie
pe amândoi, faţă în faţă,
pe brumă subțire, fericiți
și obosiți de luptele noastre!
Mai bine nu începeam,
mai bine te lăsam în pace!
zice ea. Liniștește-te, că mai avem drum lung și-ți voi da
ultimul trandafir! zic eu.
De-ar fi așa! zice ea
și îmi șterse o șuviță de vis
de pe frunte.

Răsvan POPESCU

Coliva bunicului meu

El nu avea o slujbă, avea o menire
Când ieșea pe ulița mare în anteriu, cu crucea de gât, neabătut, neobosit
Întotdeauna cu pantofii lustruiți, arăta respect
Ei îi sărutau mâna și el le ierta păcatele
Atent la fiecare, oricât de umil
Eu îl așteptam acasă, fuga-fuguța și el nu mai venea
Avea vorbe aspre pentru păcătoase
Care i se încredințau la taina spovedaniei
Eu trăgeam cu ureche și mă hlizeam, pulsiuni de băieţaș necopt
Care, cu cine, de câte ori
El le vorbea de macularea sufletului, că trupul se spăla, le dădea pocăinți
Și sufletele se vindecau, ușurate
Încă găsesc monede aruncate noaptea în grădinița de flori
Pentru vreun bine neștiut
Timp de trei generații i-a botezat, cununat, le-a dat ultima împărtășanie
Dar mai presus i-a învățat locul pe lume, în ascultare
Și le-a păstrat rânduielile pe înțeles

De Sfintele Paşti le aducea lumină în căuşul palmelor care nu simteau arsura
Sprijinit în dascălul său ca-ntr-o cârje
„Hristos a înviat, cu moarte premoarte călcând!"
Şi ei ridicau glasul peste a lui, mai cu seamă femeile
Să nu se vadă că-l lăsase vocea
Clopotarul trăgea peste notele false
Şi tot satul răsuna-n dungă...
De Bobotează mă dădeam pe gheţuş acolo unde el sfinţea apele, împărţea aghiasma să ajungă la toţi
„În Iordan botezându-te tu Doamne, închinarea Treimii s-a arătat"
Binecuvânta caii, vitele şi albinele, stupii cu faguri căpăciţi, să curgă mierea
De Crăciun le vorbea din pragul uşilor împărăteşti
Despre un prunc născut în vecini, să ne mântuiască
Veşnicia nu e pe pământ
Când în cele din urmă i-a părăsit, l-au petrecut cu alai, până şi ologii târâş
Cu prapuri, cu icoana cea mare în frunte
Bocitoarele cernite nu mai conteneau, Doamne, Maica Domnului, cui ne laşi
Ce ne facem noi, ce ne facem singuri cu cel viclean?
Popa cel nou n-a dormit toată noaptea de griji, avea un complex faţă de el
La căpătâi a riscat o metaforă, a spus că a fost Rugătorul lor
Unii au înţeles ceva, cumva, măcar au dat din cap
Apoi s-au înşirat în urma trupului descărnat între scânduri
Pe ultimul drum înecat în noroaie
Până sus în dealul ţintirimului
Unde i-au ridicat coliva, după obicei
Fiecare cu mâna pe umărul celuilalt şi tot aşa
Până la poalele muşuroiului din carne
Un singur trup. O contopire. Un tot...

Smochinul tatălui meu

Din călătoriile lui imaginare, nu ştiu cum
Tata a adus câţiva sâmburi de smochin
Pe care i-a sădit sub fereastră
Şi culmea e că au şi rodit, ca să vezi ce face efectul de seră
El, care n-a trecut de marginea oraşului decât în armată

Își construia alt ego, o altă realitate
Pe urmele exploratorilor, corsarilor, neguțătorilor, rătăcitorilor
Străbătea pustiuri nesfârșite, insule neștiute, escalada vulcani aprinși
Înfrunta fiarele junglei, febra galbenă, canibali cu săgeți otrăvite
Apele se prăvăleau în hăuri
Din care el ieșea mereu teafăr, ca prin minune
Și mai departe cețurile, vânturile, valurile
Nemărginirea...
Pe toate mi le-a înșirat ca aevea
Călătoriile ne definesc, îmi spunea, dar nu realizezi, abia la sfârșit
Și îmi ciocănea tâmpla cu rigla: descoperă!
Întotdeauna mai e ceva, ascuns, subteran, subliminal
Uneori mă mai și altoia, recunosc
Ca să realizez importanța problemei, să perseverez, să-mi stimulez curiozitatea
Și mintea să se deschidă, surprinsă
Iarna biblioteca nu era încălzită, dar el stătea și peste program
Imaginarul nu îngheață, mă încuraja, e un concept
Își făcuse rost de un stativ de orchestră
Ca să nu-i degere mâinile pe coperți
Doar cât să dea repede pagina cu un deget, muiat în gură
Atunci se adâncea în Nordul polar, printre briganzi și urși albi
Ca un adevărat căutător de aur
Pe care nu-l găsea niciodată...
Mama amenința că o să-i scoată certificat de om cu supărări, cu probleme
A trecut prin atâtea încercări în visele lui, bune de nimic
Când l-am cunoscut era un tânăr stângaci, amuzant, nu prea arătos
Dar fără nicio urmă de prevestire
Apoi comportamentele sale s-au deteriorat progresiv
Până când s-a năruit sub născocirile jurnalelor de călătorie
Prietenele mă compătimesc, n-am o poșetă, un ruj, o ojă ca lumea
Arăt ca o vânzătoare de magazin ofilită
Și tu n-ai măcar o tricicletă
Un bărbat trebuie să fie provider, să producă
Nu te mai uita așa, știu că sunt bulversată, m-au trecut toate stările,
Dacă nu erai tu, eram pa!
Totuși cred că am lungit-o destul în viața asta incertă
Am tras de mine, am făcut dezvoltare personală, cursuri motivaționale
Să nu mai gândesc negativ,
Există viață și după depresie

Sunt adunată, întărită în mine și gata să mă risc
Te-ai făcut mare, vreau să-ți cer părerea
Dar să nu te smiorcăi, să sughiți cum faci tu, că nu mai am nervi
Uite, ți-am făcut și un freș
Nu vei reuși nimic aici și așa
Spune: vrei să vii cu mine?!
Sărim în primul tren și ne dăm jos
Unde oamenii au mai puține probleme și o minimă pace interioară
Nu zic să fim fericiți, dar măcar conectați înapoi la lume
Trebuie să fie o gară sau măcar o haltă pe undeva, am eu un filing
Ce zici, te bagi?!
Până la urmă toate trec, toate
În nepăsătoarea curgere a timpului
Sunt bătrân acum și singur ca un pusnic
Eu și smochinul de la fereastra cu păianjeni
Vara se străduie cât poate el
Face niște poame mărunte, repede scuturate
Cu pieliță zbârcită, schimonosită, posmogită
Toamna se ridică până la un stat de om, are și umbră
Și mă grăbesc să-l învelesc în saci de gunoi, negri
Să nu-l prindă viscolul, nu mi-aș ierta-o niciodată
Mai departe nu-i decât un ciot zgribulit
Băgat în seamă numai de câini, le găsesc urmele pe zăpadă
Apoi dă iarăși din rădăcini cu mai mulți lăstari, mai multe speranțe
Gata să cuprindă soarele între ramurile pline de sevă
Și frunzele acelea ciudate, ca niște palme întinse spre cer
Până când iarna îl ajunge din nou și din nou
Înainte să rodească cu adevărat
În fiecare primăvară mă aștept să-l găsesc, sub folie, ingenuncheat
Dar nu. Nu, nu...
Să vedem ce va mai fi

De dragoste

Mă uit neputincios cum se instalează golul, tăcerea, întunericul
Ca niște întruchipări ale absenței
Până la urmă nu se poate să nu dezamăgești
După ce ai trăit ca în transă, ai vrut totul deodată
Nu te impacienta, vorbesc despre mine, viermele din măr,

Nu există finaluri fericite, să fim serioşi
Ce şanse sunt, din atâtea milioane de oameni să ne potrivim tocmai noi?!
Aici aş vrea să deschid o paranteză, care nu e lungă
Uite, stai jos, pe marginea patului,
Dă-o încolo de mască, că nu se ia
Nu ajunge să trăieşti ca-n vis şi fiecare zi să fie o surpriză
Poate că ni s-a întâmplat prea repede
Ceva a lipsit, maturitatea o să zici tu, care le ştii pe toate
Doar eu încă stau în cumpănă, în felul meu ezitant
Misterul nu se lasă deslușit
Am închis paranteza. Nu pleca, te rog, m-am săturat să vorbesc singur
Mai departe putem trăi din amintiri, doare mai puțin
Şi ele pot fi organizate, puse într-o ordine funcţională
Acum că însetarea a rămas în urmă, ca şi iluzia
Să ne refugiem undeva rupți de lume, ca doi îngeri carantinați
Să facem totuşi ceva cu povestea noastră, s-o răscumpărăm, s-o recondiţonăm într-un fel
Este un program salvator, îți dai seama
Până şi trandafirii pot fi criogenați, nu-i aşa?
Să ieşim din amorţeală, inacţiune
Mă apucă dimineaţa cu ochii-n tavan, îmi vin idei, am un plan
Ne-au rămas atâtea trăiri, senzaţii, şoapte, îmbrăţişări neînfrânate
Când ne încingeam noi
Ca nişte vagi ecouri din nopţile neadormite
Cât pentru o întreagă arhivă, o bancă de sentimente sau chiar un muzeu
Am citit că există unul pe undeva
Îi spunem “El fără Ea”, sau invers
Ca să fim politic corecți, să nu ne trezim cu un boicot, un pichet la uşă
Va fi un adevărat centru de reflecţie şi solidaritate al comunităţii
Când cineva crede în tine începi şi tu, nu-i aşa?
Îți propun să ne ocupăm de ceva, să ne facem ghizi, ce părere îți faci?
Da, noi putem! Avem calificare şi experienţă în relaţii destrămate
Nu te repezi să refuzi, mai gândeşte-te, nu şti ce pierzi
Urmăm şi un curs de terapeuți, altfel nu te ia nimeni în serios
Apoi vom organiza conferinţe şi seri tematice, puneri în scenă cu actori, dramolete Despre pierdere, părăsire, alegeri greşite
Şi o să avem feed-back-uri pertinente de la participanți, mii de like-uri
Publicul va şerui şi va contribui la marea tombolă
Stocuri de obiecte inutile, uitate-n garaje, debarale, sertare
Ca nişte mărturii scoase la mezat la cele mai mici preţuri

Un inel de logodnă, o fotografie alb-negru cu miri
Un rucsac de copil ca un marsupiu, un skateboard,
Papuci desperechetați, patine, o zgardă de pet, o lumânare de tort
Un disc de vinil, o floare de plastic
O carte poștală cu cămilă, dintr-o vacanță super tare
O mașinuță cu pedale, că tot nu se mai poartă, azi e cu tablete
Și chiar un balon cu heliu, de Valentine`s Day
Vino și tu cu ordinul de restricție, pătat de scuipat, îl punem în ramă
Aduc și eu peria ta de dinți, uitată-n viteză
Când celălalt te claxona la poartă
Nu te criza, acum sunt bine, nu mă mai sinchisesc
După atâtea pilule de spălat pe creier, inspir,
expir și nici nu știu când trece ziua
Oricum, îți mulțumesc că ai venit, așa ocupată cu noua ta viață
Asta ca să fiu rău, e Mercur retrograd, nu te superi
Arăți ca un angajat la salubritate cu halatul ăla boțit
Mai voiam să-ți spun ceva în legătură cu noi și te las să pleci
Adineauri mi se părea important, sunt așa confuz
Uită-te la mine, mai departe știu
Întotdeauna mai rămâne ceva care să unească
Și în care ne putem regăsi
Oricât de mărunt, de firav, de kitch
Poate da timpul înapoi
Chiar dacă noi n-am înțeles ce aveam
Poate că alții, poate că altfel...

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

Dora PASCU

RUGĂ
Doamne,
de-aş putea să-mi urc
sufletul pe-o şa de cal
şi să galopez, furtună,
stârnind praful de nebună,
să străbat drum nebătut
de picior de om sau fiară,
vântul să nu mă ajungă,
calea fie-mi lungă, lungă
şi, târziu, spre asfinţit,
calul fornăind în spume,
să cobor pe-un colţ de lume
ochi pieriţi, gură legată,
cal şi suflet laolaltă,
să m-aşez între hotare
şi, privind la câte-n juru-mi
se ridică palpitând,
să pornesc să mestec gânduri
pentru tot ce aflu-n zare
şi n-a încăput în rânduri,
să mă-ntorc apoi spre casă
din nebuna-mi pribegire
fără suflu în cuvânt,
calul abia respirând,
dar în ochi purtând lumină
care vieţii se închină
şi pe rând să mulţumesc
pentru cal, pentru galop,
pentru suflet, pentru drum,
pentru câte sunt în cale
în amestec nelumesc.

Cristian ANDRONIC

Desfrunzire interioară
Te caut în lumina uitatelor cascade,
Pe unde larma apei străbate gândul meu,

Când toamna peste inimi încet şi rece cade
Şi simt că să şi suflu îmi este foarte greu.

Voiam ca amintirea în toamna ce-a venit
Să pice ca o frunză, să putrezească-ncet,
Când te sculptam cu dalta în blocul de granit
Uitând că nu sunt sculptor, ci doar un trist poet.

Acum, când e mai simplu, şi te şi văd străină
Aproape că îmi iese din minte trupul tău,
Când apa-mi fuge-n vene cu vuiet de lumină
Şi-aproape că mi-e bine când mi se face rău.

Să fie încă toamnă, atât îmi mai doresc,
Când pe catarge negre atârnă albe pânze,
Şi-aşa precum copacii încet se desfrunzesc,
Întreaga amintire să cadă-n loc de frunze.

Daniela Sorina CIURARIU

poem pe apă
acest poem se aşază pe marginea râului şi plânge
nu are mâini nu are picioare nu are creier
doar inima îi mai bate într-un mănunchi de verbe
precum o tobă a unui trib zulu bum bum bum
în jurul ei dansează umbrele vieţii sfârtecate pe alocuri
prin ele se vede cerul focul pasările păpădiile
şi un bărbat blând îmbrăţişându-mi soarta
ne jucăm cu poemul ca şi cum ar fi copilul nostru
îl învăţăm să ne zică mamă şi tată
iar el ne scrie pe apă

Steluţa CRĂCIUN

Pustiu de toamnă
Brăzdând câmpia sură, culegătoare umbre
adună-n coş de ore aprinsele apusuri,
ies lupi flămânzi la margini de ascunzişuri
sumbre,
se zbate unda neagră în părăsite puţuri.

Din ţancuri de lumină curg reci fiori de brumă,
se închircesc în ocru orbeţi prin vizuine,
se scurge seva toată în înveliș de humă,
pe boltă, puncte negre scot ţipete străine.

Pe un crochiu de creangă, împiedicat în noapte,
se-agaţă cucuveaua, cu strigăt de cassandră
iar deznădejdi şi spaime se sparg ca bube coapte,
dar se refac dospite-n otrăvi de salamandră

Răzbate de niciunde, ca pogorât din ceruri,
ecou uscat din lemnul rupt dintr-o mănăstire,
un vânt pustiu se zbate, pândind după creneluri,
din zidul gros de rugă, tresare o psaltire.

Mihaela GUDANĂ

Toamnă în geam
Bătea o creangă-n geam, vedeam că plouă,
Frânturi de ziuă ne-amăgeau timid,
Luam cu mâna ziua pe din două
Şi o-mpărţeam cu umbra de pe zid.

Venea o noapte-n noi, surpam un soare
Şi-l agăţam de singurele crengi
Ce se zbăteau în noi ca o-ntrebare
Spre adormirea singurelor legi.

Bătea o ploaie-n geam, iubeam să plouă,
Coferele din nori se răsturnau
Pe sufletele rupte, pe-amândouă -
Cădeau şi-a întomnare ne-ndemnau.

Letiţia ADELA

arce de timp
pe artera largă semicirculară
raze roşii îmi acaparează paşii
care încep şi se termină

la Dunăre
apoi se pierd
în aburul de uitare
al vechii mori

zăbovesc pentru a-mi odihni
privirea
corabie neadormită
într-un castel de apă

pilonii din lemn de cedru
îmi gem copilăria
şi mi-e dor de mine, tată!

martor tăcut al vremilor
de altădată
Drinago

Adrian VIZIREANU

Nu au venit
Mâinile nu au venit.
Au rămas de veghe cu noaptea
păzindu-i căuşului setea.
Mâinile nu au venit...
Privirea îţi bate-n argintul monezii
şi orele sună metalic si rece.
La poarta luminii adulmecă umbre
şi pietrele-n praguri au sânii iar plini.
Copii de-ntuneric le caută sfârcul...
Ce foame le e,
ce foame le e!
O rugă uitată-n strânsoarea din palme
s-a-nvelit doar cu frig din nimicul departe.
Mâinile nu au venit,
au rămas de vorbă cu Nimeni
netezind uşor curbura lunii.
Nu, nu au venit, sau poate doar ai uitat...

Camelia BUZATU

Eşarfa Isadorei

Cum ai pus tu verdele ierbii lângă albastrul cerului,
fără nicio grijă le-ai aşezat cum îşi aşază copiii creioanele-n cutie,
cum stau zilele mele trecute purtând leşuri de gânduri şi cuvinte
aliniate precum sicriele soldaţilor eroi!
Nu-mi scoate încă îmbrăţişările din ţâţâni,
în pumnii mei încă mai licăre argintul câtorva dimineţi!
Nu-mi smulge încă picioarele din mâlul gravitaţiei,
să aibă răbdare rădăcinile,
va veni vremea când îmi voi împleti părul cu ele!
Auzi acele ceasornicului cum îmi împletesc suflările,
unele de partea verdelui, altele de cealaltă, laolaltă strânse
în jurul aceluiaşi model, privindu-se unele pe altele
aproape cu ură,
lungindu-se ca o eşarfă a Isadorei
încet-încet se vor încurca în roata lunii
iar eu mă voi ridica pe rând,
bucată cu bucată,
mai întâi lumina ochilor,
eul meu se va deşira ca o ţesătură putredă
în timp ce biluţele moleculelor vor dansa eliberate,
cu ele odată se vor roti străzile, culorile chinului meu lumesc,
ploile lui noiembrie, întregul univers.

Radu CHIOREAN

Noaptea

Oamenii dorm. Somnul s-a retras
în crăpături de întuneric

stelele îşi ţin lacrima să nu cadă

în catedrală păsările s-au ascuns
unele stau ghemuite
cu piepturile pe altar
zborul s-a urcat sus pe vitralii
privind prăpastia
pe fundul ei
fiarele vechi ale unui ceasornic stricat

mă dor cuiele
de la încheieturile casei
când bate vântul
aud departe cum noaptea şterge pe jos
paşii de scrum
şterge pământul
de ultimele urme de fiinţă

Camelia ARDELEAN

Privesc pe geam...
Privesc pe geam la toamna care piere
Şi-albine de-astă-vară mă colindă;
Se strâmb-un chip, sardonic, din oglindă –
Idunna astăzi nu mai are mere.

Jucându-şi mâna pe un as de ghindă,
Călăul sorţii drepturile-şi cere –
Îmi fură ştima vremii din putere,
Juneţea mi se spânzură de grindă.

Atunci când vrejul trupului se-ndoaie
Şi câştigăm în râvna de-a striga
La clipele de lut, cernute-n ploaie,

Afară din morminte să mai stea,
Evlavioşi, întoarcem încă-o foaie,
Sfinţiţi de teama-n Helheim de-a zbura.

Cecilia BIRCĂ

Aruncă pantoful Cenuşăresei
Oricum,
amprenta tălpii mele
de-pe-acest perete al
nopţilor febrile,
nu se va mai potrivi
niciunei femei
din lume.

Oricum,
oglinzile sălii de bal
s-au impregnat cu imaginea
sublimei mele imperfecţiuni
făcând ridicol
conturul frumuseţii ideale
de care-ţi şoptea vicleanul
Procust ce-ţi bântuie
ochiul sălbatic de bărbat

Oricum,
surorile mele vitrege
nu te pot privi ca pe un prinţ;
ele nu pot pătrunde dincolo
de fumul ţigării tale,
sau de blugii tăi cu rupturi trendy.

Vino diseară
la concertul lui Armin Van Buuren
să ne încoronăm unul pe altul,
când extazul muzicii
îi va cuprinde pe toţi
semenii noştri.

Şi până atunci
aruncă pantoful Cenuşăresei!

Apleacă genunchiul
doar mie, contemporana
unică
a ritmului tău
din toate anotimpurile.

Silvia CUZUM

Craidonul
Strânge lacrimile fierbinţi,
din inima ei spartă-n amare remuşcări
adună perle roşii-rubin

strălucitoare-n snopii de lumină ai dimineții
frânte pe albul de zăpadă al trupului ei.
Plâng norii pribegi,
trecători precum fericirea,
în păienjenișul nevăzut al tristeții.

Fascinat o privește... Ce nevinovată era...
Pură în umbra albastră a-nserării,
frumoasă-n noaptea de dragoste:
priviri-fluturări mătăsoase, buze roșii-mărgean,
obrajii-meri înfloriți în pâlpâirea lumânărilor,
mintea-ncălzită-n rubinul cupei de vin
străjuită de miresme nedesluşite...
Spânzurată-n secera lunii,
fire de păianjen tristețea atârna,
atât de necuprinsă şi-atât de copleşitoare!

În rece inima lui, nepăsătoare,
nepătrunsă de frumusețea ei,
nu licărea fărâmă de conştiință.
Râdeau de ea-n dimineață şireții ochi sclipitori.
Prinsă-n jocul lui cu cărți măsluite,
fecioara-şi pierduse inima, credința;
rătăcite fără urmă în răni tăinuite acum
chiar şi-n fața lui Dumnezeu.

Din lacrimile roşii,
frânturi de curcubeu căzut din cer,
rostogolite-n palma căuş,
el şi-a împletit colier-suvenir,
lumea toată s-admire
craidonul cu perle roşii-rubin
nemaivăzute, fără a şti că-s din inimi
ce-au trebuit să se spargă.

Perlele de sânge sunt întunecatul lui secret
otrăvitor de neprihăniri;
strălucirea sugrumată a unor nopți
stă-ncremenită-n mărturie.

Costel NEAGU

Potop
Ne plouă convex dintr-un nor de burete,
Orașu-i concav și dispare,
Se-nclină hilar printre ape copacii
Și umbre desfid felinare.

Din ceruri potopul își varsă urgia,
Arar trecători să se-arate...
Pe străzile tulburi, chindia apasă
Și casele par scufundate.

Deșertul urban e fetid și, în grabă,
Furnici își duc stirpea departe,
Pripasu-n surdină își scheaună-un câine,
Miasme dau veste de moarte!

Privind în abis, m-am lăsat reveriei,
Aleanul mă umple de streche,
Sub ape, cuvântu-și înecă tumultul,
Iar Freud îmi șoptește-n ureche.

Adina VELCEA

De vorbă cu mine
am nevoie de un imbold
pentru a provoca o luptă
cu mine
să mâzgălesc în sfârșit hârtia asta
care mă privește atât de palidă

taci
nu însemni nimic
buzele tale se mișcă prea lent
eu am nevoie de strigăt
să simt lavă în vene
să erup vindicativ în cuvinte
nu bocetul acesta

taci
nu mai vărsa lacrimile

trase la indigo
sentiment plagiat al nopţii eterne
eu scriu ca să acopăr un gol
singura incertitudine este
punctul final

Marioara Vişan

Pe orizontală

Herghelii de idei zburdă fericite
prin labirintul creierului umanităţii
într-un joc al holografiei existenţei
aleargă printre figuri de stil
metafore uneori anapoda scrise
special să încurce ieşirea din labirint
Prizonier în hăţişul nimicului
omul priveşte neputincios cum hergheliile
de idei nevinovate sau poate vinovate
de credinţa întoarcerii la origini
străbat o coloană a infinitului brâncuşiană
pe orizontală.

Oana FRENŢESCU

A plecat
a plecat urmărind-o din urmă
a plecat pustiită
îngropată-n galben
curgând peste carnea frunzelor
părea că la margini va atinge cerul
şi luna îi va cădea în poală

mult prea ostenită a devenit incoloră
degetele ei tac
podeaua curge sub tălpi
cuvintele s-au scurs sub bolovani
descătuşat nici oftatul nu sparge nimic
în grota inimii albastrul devine negru

clipele libere au spălat ochii
o urmăresc ţintuită-n lut
între pereţii fără ferestre

a fost o învârtire de anotimp neales
unde ea părea că m-aşteaptă

Gabi BĂRBULESCU

Asterisc la taina mea
Atâta linişte e-n jur şi condeiul doarme frânt,
Nu-i scânteie nicăieri, nici speranţa unui gând.
Am tot plămădit în mine multe semne de-ntrebare;
Printre file răvăşite, nici durerea nu mai doare.
Vălurite-n noaptea surdă – sterpe clipe-n aşteptare...
Dăruirea mi-e înfrântă, visul meu latent îmi moare.
Fantomatic dor ardent, mi-ai fost vis, mi-ai fost trăire,
Zori, amiază şi apus, condamnat să-mi fii pieire.
Las cuvintele tăcute să vă spună taina mea,
Asterisc în universul nopţilor de catifea.

Dan MITRACHE

În satul nins
Se-ngroaşă umbra sură lângă pădurea lungă
Pe cuşmele clădite din tină şi sudoare,
Cruci răzleţite-n iarbă se ţintuiesc pe zare,
Din depărtatul iris, lumina să le-ajungă

Îmbobocesc cristale-n zăplazuri putrezite
Acum, când voalul iernii se-aşterne peste sat.
Ici-colo, în fuioare, în cer s-a-nşurubat
Fumul ce mai trădează vechi vetre folosite

Pe un cerdac, în picuri, un ţurţure îşi plânge
Tăria dimineţii dintr-un castel de gheaţă
Din care zâna crudă l-a aruncat în ceaţă
Şi-acum, fără putere, încet-încet se frânge

Răzbate-n cer o geană prin vălătuci de vată
În tristul şi tăcutul decor de alb şi gri,
Dinvale explodează o zvoană de copii
Şi-n majestatea-i vie, un soare se arată

Iar zâna se-mbunează, ascunde-n sân căldura,
Sub preşu-i dalb şi moale o pune la păstrare
Spre-a oferi-o sorei cu flori la cingătoare
Atunci când timpul rece îşi va sfârşi măsura

Vasi COJOCARU-VULCAN

Ce va rămâne?
Ce vei face dacă poienile verii
se vor preface în câmpii ale morţii
iar arborii vor fi trupuri închircite
de neputincioşi care imploră,
cu braţe descărnate, cerul?

Ce vei face dacă vei descoperi
că însuşi cerul nu este decât
un clopot de oţel plin de găuri
prin care, cu sclipiri reci,
ochi curioşi privesc spasmele lumii?

ce vei face dacă împărăţiile sălciilor
nu sunt decât smârcuri fetide
unde, în linişti spăimoase,
agonizează nuferi?

Ce vei face dacă munţii,
cu toate pădurile lor şoptitoare.
vor deveni doar movile de zgură
din care vor fumega spirite frunze
spre ceruri opace?

Ce vei face când, în şoapta iubitei, vei auzi,
precum o proorocire fatidică,
clinchetul neobrăzat al arginţilor?...

Doar voi îngenunchea pe ultimul petec rămas verde-viu
şi-acolo, cu fruntea plecată,
voi aştepta ca prima rază a răsăritului
să-mi sfârşite casa sufletului
lăsându-l să se reverse în ziuă.

Nicole SERE

Iertare
te-am iertat pentru irosirea Cabalei cereşti
lacrima a dezmierdat mereu omul
spălându-l de oasele trufiei
odată cu pierderea caleştii sufleteşti

te-am iertat prin durerea şi plânsul de stea
din nopţile albe
ce lumină ne-au fost
în acea dimineaţă a Sinelui
dar şi-n metamorfoza omizii
vânturată prin privirea timpului

te-am iertat de bucuria pierderii demnităţii
acelei flori de lotus
prin mocirla lacului alb al trăirii
mângâiată de cerul palmei tale

te-am uitat în vremelnicie
abandonat pe banca clipei
din parcul trecerii văii
ascuns sub masca opacă
a unei aparente identităţi insulare

iar iertarea a încins prin lacrimi albastre
mereu, pierduta piatră filozofală...

AUTORI DIN REPREZENTANŢA VASLUI
a Filialei Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România

După ce am prezentat cititorilor noştri creaţii ale poeţilor din reprezentanţele: Galaţi-Tecuci, Suceava şi Botoşani ale filialei noastre, în acest număr continuăm cu reprezentanţa Vaslui, într-un grupaj (inclusiv prezentările) realizat de Lina Codreanu şi Teodor Codreanu.

Marius Chelaru

IOAN MÂCNEA-VETRIŞANU (n. 16 iunie 1935, Vetrişoaia, jud. Fălciu, azi – Vaslui), poet, prozator, monografist, creator de muzee, animator cultural. Membru al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iaşi. Volume publicate: **poezie:** *Ospăţ şi cenuşă* (Bucureşti, 1991), *Toamnă în patru anotimpuri* (Bucureşti, 1991), *Rugăciune* (Bucureşti, 1999), *Asfinţire în memorie* (Iaşi, 2001), *Fluturi albaştri* (Iaşi, 2003), *Un veac într-un vis* (Iaşi, 2005), *Curg aştri* (Iaşi, 2007), *Uşa cerului* (Iaşi, 2010), *Poem în zăpadă* (Iaşi, 2014), *Rădăcini de Prut* (Iaşi, 2015); **proză**: *Pământ şi lacrimi* (Bucureşti, 1997), *Satul în ceaţă* (Iaşi, 1999), *Gloata moşiei* (Iaşi, 2015), *Blestemul Prutului. Nunta Fantomei* (Iaşi, 2002), *Destine încătuşate* (Iaşi, 2007), *Părăsiţi de îngeri* (Iaşi, 2010), *Pământ şi cer, cu lan de floarea soarelui* (Iaşi, 2015); **monografie**: *Atingerea mitului. Monografia Vetrişoaiei* (Iaşi, 2003). Referinţe critice: Al. Piru, Octavian Paler, Al. Protopopescu, Theodor Codreanu, Aurel Brumă, Cassian Maria Spiridon, Lucian Vasiliu, Aurelian Chivu, Constantin Dram, Valentin Talpalaru, Simion Bogdănescu, Constant Călinescu, Liviu Apetroaie, Daniel Grosu, Ioan Baban, Dan Ravaru, Petruş Andrei, Costin Clit ş.a.

Botezul veşniciei
Am strâns în mâini pământul
Cu soarele m-am învelit
Şi-n cuiburi, păcate-am răscolit.
Ce vină am că trec pragul uitării?

Am să revin în sărut
De unde sămânţa răsare
Şi curcubeul o-nfăşoară în mantie de lut
La botezul veşniciei.

Aş vrea
Aş vrea să mă întorc
În locul de mult
Unde greierii erau de cuvânt
Cântau în amurg din arcuşul de seară

Aş vrea să mai fiu, o noapte de vară.
Aş vrea să mai fiu soare-n ogradă.
La masă să mă-nchin cu fluturi grămadă.
Aş vrea să mai fiu copacul de mult
Aş vrea să mai fiu cu timpul trecut.

Păsări
Din palme-mi ciugulesc cuvinte
Şi-n brazda dulce-a ciocârliei
Şi-a sufletului de poet.

Păsări ciugulesc seminţe
Din pom cu sorii stinşi
Să ducă-n veşnicii cuvântul

Din zi în noapte să alerg
Şi-n asfinţit să fie prins
De lespede de nemurire.

Iarna uitării
Ninge şi fulgii obosiţi aleargă,
Se-adună în troiene de iubire
Alunec pe gerul ce muşcă
Pierd sărutul ce doare.

Imaginea se-neacă în ochii adânci
Iubirea se ascunde în clipele de dor
Zeii mă mână în marginea lumii
Când soarele râde, zăpezile mor.

Am fost
Am fost şi sunt ce eu nu ştiu
Am suferit când am iubit
Am şi cântat în timp nebun
Am dat cu pietre-n infinit.

Am dat şi-n timp să-l sparg în cioburi
Şi-n orologiul ce m-a minţit
Cu umbra lui înşelătoare
Mânându-mă spre infinit.

Strigăt
O, ce strigăt mă cuprinde
Când văzduhul curge miere
Ochi prin frunze mă pândeşte
Plâns din jucăuşe stele.

Parc-aştept să urc călare
Să strunesc chiar o mârţoagă

Şi să Ţin cerul în mâini
Când îmi este lumea dragă.

Acum sunt nemulţumit
C-am trecut prin cer grăbit
Rătăcit prin infinit
Ce sunt? Fulger sau granit?

Lângă somn
Privirea mea se sprijină pe-un vis,
Ce-l văd în fiecare noapte.
Lângă somn stau cu urechea şi ascult la ce visez.
De visez oameni de piatră
sau de smoală îngheţaţi,
Somnul meu să fie veşnic
lângă oameni lăudaţi.
Gândurile, visele toate
le vreau de stele ancorate,
Dar las unul ce-i al meu
Să mă ducă-n alte sfere
Şi în alte galaxii, găuri negre şi pustii.
Poate-acolo n-oi visa,
Dar voi iubi altă stea.

ION HADÂRCĂ (n. 7 august 1949, Sângereii Vechi, jud. Bălţi), poet, eseist, om politic (fondator şi primul preşedinte al Frontului Popular din Basarabia, actualmente, senator în Parlamentul României). Cărţi publicate: *Zilele* (Chişinău, 1977, prefaţă, Mihai Cimpoi), *Baciul mieilor chirilici* (Chişinău, 1981); *Lut ars* (Chişinău, 1984); *Darul vorbirii* (Chişinău, 1985); *Ambasadorul Atlantidei* (Iaşi, 1996); *Două imperii* (Chişinău, 1998); *Helenice* (Chişinău, 1998); *Cetăţile Albe*

(Bucureşti, 1998); *A fi în timp* (Timişoara, 1999); *Arena cu iluzii* (publicistică, Chişinău, 1999); *Duminica Mare* (Timişoara, 1999); *Povestea cerbului divin* (Chişinău, 2000); *Bunicuţa zburătoare* (Chişinău, 2002); *De ce-i mare soarele?* (Chişinău, 2002); *Aproape trei cai* (2003); *Era barbară* (publicistică, Chişinău, 2005); *Arta obsesiei* (Iaşi, 2005); *Pianul din abator* (Editura Garuda-art, Chişinău, 2008); *Grăuncioare de lumină* (Chişinău, 2009, basme zmeieplasme). Referinţe critice: Liviu Damian, Ion Vatamanu, Ion Ciocanu, Andrei Ţurcanu, Mihail Dolgan, Adrian Păunescu, Nichita Danilov, Ioan Holban, Constantin Ciopraga, Mircea A. Diaconu, Marian Popa, Theodor Codreanu ş.a.

O IDEE DE GÂND

O idee de gând
prea uşoară
mai grea decât gândul
încolţeşte mijindu-şi
sânu-i lăptos:
Galateea cuvântului

O idee de gând
fără chip fără corp fără nume
printr-un straniu impuls
dă culoare instinctului orb
şi egal stăpâneşte
instinctele lumii

O idee de gând
glăsuind fără încă
balastul vorbirii
şi gravidă de propriul sine
porunceşte
şi scoate din minţi
raţiunea

Evadată păgân
de sub pomul cunoaşterii
o idee de gând
se strecoară prin toate
ca fumul
ce abia-şi odrăsleşte
veninul din guşă

deopotrivă gătindu-şi
otrava/parfumul

O idee de gând
fulgerând sclipitoare –
aurora de reni peste Cercul Polar –
ştie-n schimb să ascundă
continente de sare
sub ocean de nectar

Căci atunci pe la zorile Facerii
Gânditorul stelar
când cioplea la o creastă de munţi
şi-l ciupise îl arse scânteia
fiind clar în proiect
intuise incert
cât de rece şi singur e Gândul
când nu-l mişcă Ideea

… şi atunci doar abia licărind
se-ntrupase aievea
din coasta cea castă
a Veşnic-Timpului
nelipsita-i rivală de moarte:
Ideea de Gând

SOARE NUD, DE BOBOTEAZĂ
Cineva-mi flutură
pe dinaintea vieţii
câte o zi rătăcită
dintr-o limbă de moarte

cineva numără
câte-n lună şi-n stele
şi pe toate le-nşiră
pe muchia coasei

cineva scutură
plapuma cerului
de puf îngeresc

peste-un ciot de salcâm
retezat

cineva ca şi cum
şi-ar scălda amintirile
într-un râu care urcă
pe crucea de lemn

DISTANȚĂRI
Pomul s-a desfrunzit
de veşmântul verzui-auriu
până când s-a desprins cu totul
de tinereţea lui răcoroasă

pasărea s-a rupt de pe ram
şi tot mai mică mai străvezie
s-a înşurubat în văzduh
până când în absolut s-a desprins
de numele său

luându-şi distanţă faţă de sine
lucrurile topite în nevăzut
au început să-şi odrăslească esenţa
unui cu totul alt conţinut

încetul cu încetul
omul s-a desprins de cuvânt
iar cuvântul de om
până când văduviţi de rostire
unul spre altul începură
să mârâie
şi să se sfâşie
care pe care

DIFERENȚELE TOTULUI
Diferenţele totului
suntem aceşti
printre arbori şi peşti
rătăciţi în convingerea
undeva de-o balanţă

de-o ieşire aievea

spunem ruperii salt
dar rămâne ruptura
printre salturi atavice
dintr-un cot dintr-un ciot
dintr-o coastă de fildeş
sângerie precum
se citeşte-n cerneala meduzei
lampeduza-i caligrafie

filiaţii de fluturi
fâlfâind în fractalii
– fâl-fâl-fâl –
remixează-n arterele noastre
pulsul marelui munte
bicefal amorţit
în imaginea fluturelui
Cap-de-mort (*Aferontia atropos*)

Diferenţele Totului
confluenţele vidului

WUHANDEMIA
Nu mai sărut nu mai respir nu sper
s-au implântat în mine
răsucite
colţare de zirconiu
reci reptile
de cifre oarbe
în scadenţa lor nocturnă
multiplicând în lung ecou
de urlet infernal
de fiară urlet mut încins
în zbor de lilieci întins
tăcerii viscerale de cavou

şi nu ştiu nu simt
nu cunosc nu văd
nu pot afla în mine-acel organ

prin care-aș pipăi
aș înstruni
incandescența spasmul
tele-psihe-derma –
toate-împreună proferând
de-a valma
noua pandemență
care subjugă și îngheață tot

prin aerul străin înmărmurit
pecinginea fatalei respirații
năluca ucigașa umbră
sparge
imuna nucă și o pătrunde
n-ai unde fi
n-ai unde te ascunde
până și de sărutul
tandru al iubitei
rușine zis iubind
îți este frică

se spală osul
însă crește-n toate
presentimentul unui
giga-anticorp
și anticorpul doarme-n fiecare
eu însumi mie-mi par a fi
an-ti-fi-in-ța
plasma inversată
a creației des-coronate

Din ciclul *Distanțări, năluci, înființări!*

SIMION BOGDĂNESCU (pseudonimul literar al lui Ioan Puflea, n. 27 octombrie 1951, Hupca, com. Bogdănești, jud. Vaslui), poet, prozator, eseist, profesor de limbă și literatură română la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu" din Bârlad. Membru al Uniunii Scriitorilor din 1998. Cărți publicate (selectiv): **poezie**: *Totem interior* (1991), *Dioptrii* (1992), *Poeme maxime* (2007), *Ursine sabia tăcerii* (2009), *Strămiazănoaptea* (2016), *Corb alb și grâușor stafie* (2017), *Valea, Poete* (2018); **proză**: *Zar bizar* (2006), *Noroc/soroc de apă surdă* (2008), *Toiagul magului* (2012),

Pe vremea cailor păgâni (2015); **eseuri**: *Spic de idei* (2002), *Aşchii de spirit* (2009); **aforisme**: *Praf la statuie I, II* (2003, 2018). Premii (selectiv): Diploma „Gheorghe Lazăr", clasa I (2006); Trofeul de excelenţă la Festivalul Internaţional „Europoesia", Ediția a II-a, Brăila-Cahul, 2017; Premiul „Cartea Reprezentanţei (Vaslui)" acordat de USR, Filiala Iaşi (2018).

Poem în I
Inimă, sărita tatii,
baţi ca prepeliţa-n gratii
de grîu fraged verde-n mai
la sicriu boabe să dai
de grîu alb sunat pe coaste
parc-ai fost chemată-n oaste
şi pe cînd asculţi în ouă
doar tăcerea cum se ouă
pe cea linişte de rouă
te-ar vrea moartea ruptă-n două,
că nimicul plouă, plouă
Prepeliță beată-n rouă,
Prepeliță prinsă-n gratii,
Inimă, sărita tatii!...

Timp neutru
Îmi aduc aminte de mîl,
de-o armeancă,
frumoasă femeie
de-nnegurau mînăstirile…
Îşi suflecase
poalele
să culeagă
aer, ore sinuoase, foste clipe
tiparoase
eu nu mai aveam oase de milă
mă strecuram printre privirile ei
miloase
îmi aduc aminte de mîl, de pulpe, de oase,
Ce timp neutru!

Volbură albă
Triunghiul Bermudelor,

triunghiul hegelian,
triunghiul biblic,
triunghiul conjugal,
triunghiul bazinului femeiesc,
Dumnezeu-Om-Diavol,
înstrăinarea de străini,
adulterul, trăirea cu morţii,
memorie-uitare-reîncarnare
(clipa retrăită!),
întoarcerea la obîrşia
sufletului prin muzică,
renunţarea de sine şi
păcatul de a nu putea
depăşi triunghiul prin linie,
de a nu putea păzi
echilibrul triunghiului
într-un zbor de vrăbii
întoarcerea la sine, pierderea
sufletelor înecaţilor,
jeluirea gîştelor plus
regruparea furnicilor minus
ţepi de arici în rouă,
rouă luată în ţepi de arici,
fărădelegea materiei minus
în sisteme geometrice plus
în triunghiuri care prin
entropie
îmi fac mie o volbură albă
în creier şi
sfîrşesc, după colţ,
într-un punct.

Uger de lacrimi
Şi ce ziuă,
ce ziuă!
Îmi trece prin minte
să muşc dintr-un înger
tîrziu
înafară de lucruri,
înafară de patimi,

înafară de curpeni.
Ce uger de lacrimi
stoarce-ntr-o piuă
grăuntele minții?
Îmi cere să muşc
dintr-o lună de ziuă
înafară de țurțuri,
înafară de țărmuri,
înafară de creieri.
Stă mama pe coaste
şi seceră oaste
de pîlcuri de spice
lăsate ferice.
Stă tata-n fîntînă
cu grauri în mînă
şi vrea lumînări
în înserări.
Stau frații pe dealuri
de ură și grauri,
O, grauri de ură
ce vechi se înjură
şi mie în gură
un capîntortură
îmi şuieră, -mi zice
sub pîlcuri de spice
tot neferice:
O, şi ce ziuă,
ce ziuă
îmi trece prin minte
să muşc din umbra
mea veche,
să muşc un diavol tîrziu
sunător şi mut
nepereche!

Femininul de la melc
Domnule,
m-a oprit cineva,
domnule,
dar dumneata eşti poet,

trebuie să ştii
ce s-a făcut cu toate
privirile reginelor.
Au mucezit prin castele?
S-au aerat către ceruri?
S-au uscat
de-a lungul drumurilor,
al unor drumuri dispărute
sau au devenit o seară,
o seară luuungă, luuungă,
o peşteră luuungă, luuungă,
mai lungă decît
Peştera Muierii
unde cine taie
carne de melc
se face chiciură
şi lung mai aude
cum gene mai gem
prin pămînt?…
O, liliac – lili,
lili-lilioară,
unde cine taie
carne de liliac
se face scorbură!
Domnule,
dar dumneata eşti poet,
trebuie să ştii care-i
femininul de la melc,
Care-i? Melca, nu?
Un melc, doi melci,
O melcă, două melce!
Domnule, dar
dumneata eşti poet,
Ce melca mă-sii?!

Celebră maree

(9.9.9)

Şi tot aşa
umblînd bizară
după date fixe,

după fixisme,
luna îngălbenită
de icter cosmic
ar putea fi dusă
la injecţie
odată cu
satanicii cîini
urlători
a singurătate
şi-a pustiu
şi-a dispariţie
tot aşa
într-o vreme ca asta,
într-o maree,
celebră maree
dată nouă
în nouă a noua
din secolul nouă.

IORGU GĂLĂŢEANU (pseudonimul lui Iorgu Gălăţanu, n. 23 octombrie 1948, Bârlad, jud. Vaslui), prozator, poet, medic internist la Spitalul de Urgenţe „Elena Doamna", Bârlad. Membru al Uniunii Scriitorilor din 2007. Cărţi publicate: **poezie**: *Iubiri imaginare* (Bârlad, 2000); *Voci din manuscris* (Iaşi, 2002); *Tălmăciri de gânduri* (Iaşi, 2009); *Magia întunericului* (Iaşi, 2012); *Din adâncuri...* (Iaşi, 2019); **proză**: *Iubire imaginară*, I, II (roman, Iaşi, 2001); *Blestemul plopilor* (roman, Iaşi, 2003); *Destinul chintei* (roman, Iaşi, 2005); *Vocea manuscrisului* (roman, Iaşi, 2007); *Utopia zidurilor* (roman, Iaşi, 2008); *De-ale vieŢii* (proză scurtă, Iaşi, 2009); *Sub ghilotina vieţii*, I, II (roman, Iaşi, 2011); *Magia destinului* (roman, Iaşi, 2016); *Copacul suferinţei* (roman, Iaşi, 2019). Premii (selectiv): Premiul special al juriului, Concursul Naţional de poezie „George Coşbuc", Bistriţa Năsăud, 2003; Premiul I, Concursul Naţional de Proză „Liviu Rebreanu", Bistriţa Năsăud, 2007. Despre cărţile lui au scris, între alţii: Stelian Baboi, C.D. Zeletin, Simion Bogdănescu, Theodor Codreanu, Valeriu Stancu, Petruş Andrei, Gruia Novac, Daniel Dragomirescu, Teodor Pracsiu, Marian Constandache, Vasile Vidican.

Din adîncuri...
De ce nu mă laşi Doamne să plîng,
să plîng, să plîng, să storc lacrimi,
lacrimi din adînc,
de-acolo,

de-acolo din adînc...

Din filonul de suferinţă
crunt lovit,
prea Sfinte Ocrotitor,
amară e duioşia sufletului bătut,
abătut şi apăsat de vitregii,

de iama dură,
dură, hulpavă,
hulpavă ce bate-n spatele-ndoit,
îndoit, încovoiat de soartă,
ades întins pe nicovală...

De ce mă-nconjuri Doamne
de lupi şi de hiene,
hiene ce trupu' vrea
să-mi sfîrtece,
carnea zămislită de Tine?!

L-ai uitat?!
ÎL plămădeai şi-i promiteai
că pornit pe scară în trecerea ursită
va fi păzit de îngeri, pavăză să-L apere
de rele şi de viforu' de-afară?!

Suflet chinuit
Tare e scurt timpul,
atîtea aş vrea să spun,
teama mă cuprinde,
of, Doamne!,
ajută-Ţi pruncul să trimită semenilor,

să trimită multe fiilor
ocrotiţi de tine,
eşti Singura speranţă
să-i dai mîntuirea dorită
a-şi împlini ursita pe pămînt...,

mă apropii, simt că voi fi alături

de cei care pleacă-n mormîmt,
nu precum alţii care-şi-nalţă
palide slăvi spre veşnicie,
fals legămînt…

Of, Doamne...!
Ce faci, omule?
De ce stai pe scaun
şi fruntea-i plină de riduri,
întunecată şi lacrimile-Ţi curg
precum apele fluviului revărsate

peste imaşuri şi case,
peste straturile grădinii muncite,
peste copacii cu crengile pline de flori
şi peste piepturile suferinde?!

Doamne, întrebi fiul chinuit?
Ai toată puterea să decizi
suferinţele-i în trecere,
of, iartă-l de poartă vină,
dă-i voie să răspundă:

– Cu ce-am greşit de sunt oropsit
sub tăvălugurile vieţii
orînduite de puterea-Ţi divină,
firavă crenguţă ruptă din Tine?!

Încovoiere...
…floarea se vestejeşte-n galop,
s-ar putea să mă retrag de pe front.
Depresie, amărîtă depresie,
cu ce pot să-mi ung fruntea pe ascuns,
să nu o iau din loc,
să devin în pod statuie?!

Copacul suferinţei
Sunt viţă dintr-un trunchi
lăsat de Domnul ăl Mare
să-nmulşească specia pe încinsul pămînt,

într-una năvălit de arşişă,
ploaie, fulgere, ger şi vînt.

Vlăstar crud, nu bănuiam
că-mi pot încovoia tulpina,
apoi coroana,
ş-apoi uscatul rădăcinii,
şuviţă înşirată sub apăsarea scoarşei

prin care mişună zeci de gîngănii
păzite de mîna Măriei Tale,
bune sau rele în trecerea ursită,
firav luînd în seamă
puterea-ŢI divină!

Nu tîrziu, mi-ai umezit tîmplele
şi-am reînflorit, soarta m-a altoit,
am redat roade,
urmaşi să-mi ducă rostul în veacuri
pentru a pomeni cu ce-s hărăzit.

Nu ştiu de-o-i uita vitregiile îndurate,
greu apasă rugina pe umerii aplecaţi,
amarnic încovoiaţi,
înjugaţi de corvoada vieţii,
mai apăsătoare decît plăpumioara plăcerii.
……..
Încet mă sufoc,
ŞTII câte zile lumină or mai fi,
genunchii şi umerii dor, mă-nchin,
n-am puterea de-a mă împotrivi,
s-adăp cu lacrimi suferinţa copacului!

Desprinderea…
…suna goarna în spatele căminului
clădit cu multă trudă de-a lungul vremii
de braţele ei gingaşe şi trupul meu copt,
zămisliţi din sîngele părinţilor
luaţi de tăvălugul vieţii…

cîinele urlă, concertează melodia
ce îngrijorează pe amîndoi,
străbat fiori prin inimi şi creiere
gîndindu-ne la proorocirea anunţată
de cîteva luni, noapte de noapte…

mai la deal, din podul casei ruinate
în zăngănitul foilor de tablă ruginite,
de ploi şi rafalele vîntului,
cucuveaua cîntă, sparge întunericul,
prin minţi turuie cutremurătoare gînduri…,

ne îmbrăţişăm, ne încurajăm
pătrunşi de teamă, n-avem curajul
să amintim fulgerele şi tunetele din cap,
doar tremurul trupurilor transmite
desprinderea ce urmează-n curînd…

MIHAI APOSTU (n. 4 septembrie 1962, Dodeşti, jud. Vaslui), poet, publicist. Membru al Uniunii Scriitorilor din 2011. A editat revista vasluiană „Ecouri literare". Cărţi publicate: **poezie**: *Atentat la poezie* (Târgovişte, 1995), *Vocile* (Iaşi, 1987), *A cincea stare* (Iaşi, 2000), *Dialoguri perpendiculare* (Iaşi, 2001), *Poemele auguste* (Iaşi, 2010), *Lumina vine din interior* (Iaşi, 2012), *Poezii* (Iaşi, 2013), *Planeta între noi doi* (Iaşi, 2016); *V.I. Popa şi comuna Dodeşti* (monografie, Iaşi, 2011).

PERONUL PENTRU NOI

Ţinându-te de mână
m-am apropiat de tine cu gând curat.
Încercam să mă spăl de păcatele lumii,
să aşez picuri de apă pe umerii mei,
să spăl cu ei viitoarele greşeli...!
Dar când mă pregăteam de contopire
o voce suavă îmi acoperă trupul ca o umbrelă.
Am crezut că îmi reciţi din Minulescu
dar nu se vedeau cele trei corăbii...!
Apoi am aflat profunzimea lui Nichita
dar nu am găsit trimbulinzii....
Nici Sorescu nu mai era singur printre cuvinte...!
Îmi recitai din Ana, dintr-o altfel de Ană

și amândoi știam că iubirea Anei e pură
și amândoi știam că picurii dușului
pot spăla timpul dar nu pot atinge ethosul,
nu pot atinge sărutul sau lacrima sărutului,
nu pot atinge virgula dintre chacre
și atunci am exclamat:
Poezia Anei ne anină,
poezia Anei ne sublimă, ne alină
și am strigat:
Las-o pe Ana,
lasă poezia,
lasă picăturile de apă
și vino aproape să îți arăt punctul vulnerabil,
vino să îți arăt călcâiul lui Ahile
prin care poți ucide iubirea din mine.

Și apoi apa s-a oprit
și apoi vocea s-a oprit
și apoi timpul s-a oprit
și ai alergat să-mi săruți tâmpla
în singura gară care se așezase între noi.

POETULUI
Și dacă dintr-o grabă, poetul se preface
în curcubeu și ploaie peste un câmp de maci,
tu să-l primești în suflet atunci când lumea tace
și drept recunoștință, încearcă să nu taci!

Și dacă întâmplarea aduce iar furtuna
așa cum în trecut de-atâtea ori a fost,
încearcă să citești din cartea ce a scris-o
și să înveți pe seară poeme pe de rost!

Atunci chiar și ogorul de roade se va umple,
grădina dar și câmpul va fi iar plin de maci
iar dragostea de țară dar și de națiune
va fi iar auzită chiar dacă ai să taci!

Iar de iubești femeia mai mult de cât averea,
iar de iubești copiii mai mult decât se știe

prietene, posibil ca toate-aceste daruri
tu le-ai primit în suflet citind o poezie!

Aşa că duceţi slova şi visul mai departe,
credinţa dar şi cinstea să le aveţi cu voi
şi din imensitatea de cărţi ce se deschid
poetul va cădea din rafturi printre foi!

Onoarea dar şi crezul ce le-a avut odată
amprenta lui lăsată în praful de pe drum,
o veţi găsi în cartea ce-o scrie despre ţară
dar din păcate cartea va apărea postum!

PRINTRE ANOTIMPURI
Chiar din primăvară eu am scris cu muguri
poezia-mi prinsă-n anotimp profund
parcă şi acum mai aud pe seară
cum creştea cuvântul în poemul crud.

Şi era în juru-mi început de viaţă,
fluturii puneau semne-ntre cuvinte,
tu citeai poemul şi te scufundai
lăsându-te pradă dulce şi cuminte.

Apoi pe câmpie flori de coronițe
culegeam deşi eram numai eu
şi-ţi făceam din strofe părul în cosiţe
ca în primii noştri ani de la liceu.

Şi-n neprihănirea ploilor de vară
alergam de mână către curcubeu,
viaţa era dulce dar era şi-amară
eu eram şi demon dar şi Dumnezeu.

Rând pe rând treceau zile ca şi clipe,
eu pictam vitralii galben-argintii
sânii tăi în cupe adunau ambrozii
când ne fugăream, seara printre vii!

Nimeni nu ceruse mai mult decât mine

să îți iei bilet și să vii de dor,
ca să vezi cum toamna ce ne aparține
smulge din copaci frunzele ce mor.

Apoi se așterne peste noi tăcerea
ca un corector, pe cuvânt a nins,
iarna se așterne și albește foaia
de parcă poemul nici nu a fost scris.

Vei găsi atunci drumul către mine
și vei spune: iată, iată mi-a scris El!
Un poem cu multe litere aldine
și-n poem se vede, harta spre castel.

Nu-i nimic, vei spune în povestea ta,
prințul, ploaia, calul, dragostea și vântul
tu le ai în palmă și vei aștepta
anotimpul, visul, dorul și cuvântul!

UN TREN COBOARĂ DE LA IAȘI
Era o iarnă scoasă din poveste
când într-un tren venind din Iași,
lăsând în spate vagoanele cu ani
femeia-ndrăgostită de Esenin
citea-n vagon poeți contemporani.

Nici tropăitul cailor de fier,
nici controlorul cu chipiu de foc,
nu mai erau prezențe pentru ea
de parcă nici nu existau deloc -
... doar poezia prin nămeți curgea!

Și vine timpul, când trenul se oprește.
Femeia își adună bagajele rebele,
închide cartea, scoate o hârtie
și din dorința sa de a nu pierde,
pune un semn discret în poezie.

De-atunci în trenu-acesta ce străbate
un drum de fier bătătorit spre Iași,

indiferent de-i vară sau de-i toamnă,
cu toată amintirea poeților rămași
trăiește ancestral frumoasa doamnă.

Esenin stă străin printre mesteceni,
Baudelaire aduce vin mai vechi de-un an,
parfumuri de alcov aduce-o Blandiană,
iubiri aduce Nina Cassian...!
Poetul îți sărută ochii doamnă!

E PUR ȘI ALB
Iubirea ta în plină iarnă
s-a contopit cu gândul meu,
tu, diafană, scumpă doamnă
care te-ndrăgostești mereu
de fulgii prinși pe bolta nopții,
de cei născuți în zori zi-
îndrăgostita mea suavă
zăpada te-o călăuzi.

E totul alb și-i pur și ninge
peste iubirea-ți prinsă-n cord
ești peste tot când ninge-n suflet,
ești și în sud și-n est și-n nord.
În palma-ți caldă fulgii stau
ascunși de ochii ce-i dezgheață
frumoasa mea, cu pasul tău
faci pârtie clară în viață.

Iar degetele-ți prinse-n alb
așteaptă sărutate-n șoaptă
pe lângă șemineul cald
tot universul parcă-așteaptă
și te alinți și-ți troienești
povești păstrate de-astă vară
și scrii cu pasul tău povești
să le citești în primăvară.

Iubito, fulgii cad în tine
dar fulgii tăi, cad și în mine!

MARCEL MIRON (n. 29 octombrie 1951, Cozmești, jud. Vaslui), poet, teolog. Volume publicate: *Versuri albastre și aurii* (Iași, 2015, prefață de Theodor Codreanu), *Caiere de lumină* (Alba Iulia, 2015, prefață de Virgil Șerbu Cisteianu), *De la Kogaion la Athos* (Iași, 2016, prefață de Marius Chelaru), *Spre orizonturi albastre* (Iași, 2017, prefață de Mircea Platon), *Șarpele de pe balustradă* (Iași, 2018, cu un „argument" de acad. Mihai Cimpoi și o prefață, *Trupul poeziei*, de Gellu Dorian).

Cateheză
Vă aștept
ca pe apostoli
să mă învățați învierea
și clătinarea potirului
așezat pe pupa corăbiei
bătută de vânturile
Mării Roșii.

Când se varsă o lacrimă din pocal
ne îmbrăcăm în porfiră
ca fiii de împărați
magii de la răsărit
căutând urma stelei
spre umbra peșterii din Betleem.

Aici potirul
sângeră speranță
cu apă și vin
pentru grădina
de pe tărâmul celălalt.

Cireșul
pentru Viorica și Dumitru

În valea soarelui prezent
trăiește cireșul
cu fructele pururi în pârg.

Ca ochii tăi
cireșele
ca buzele tale mirate

când ascunzi pe sub frunze
boabele roşii.

Lângă fiecare fruct
o floare.

Şi-i plin copacul!

Rătăcit printre inimi obosite
şi minţi vulcanice
unde lumina foşnitoare
sărută cireşele în pârg.

De veacuri alerg după tine
iubito
cu traista plină
de stele căzătoare.

Să-mi dai
te rog
să mai gust
din pârguitele cireşe
trăsnitoare.

Bibliotecarul
A venit bibliotecarul
să-i dau găzduire
în biserică.

Era îmbrăcat în haine
din foi de hârtie
din toate cărţile tuturor limbilor
scrise ori nescrise.

Hainele lui
cu mulţi ochi
şi pene
şi aripi imprimate
pe îmbrăcămintea de hârtie.

Fiecare cuvânt
un ochi
fiecare literă
o ureche
fiecare pană
un zbor
fiecare aripă
un orizont.

Erau şi semne ale unor scrieri necunoscute
la care el muncea de secole
să le afle înţelesul.

Şi a venit aici
în oraşul cu mii de căsuţe tăcute
nişte biblioteci
de fapt
să dezlege înţelesul neînţelesului veşnic.

Cât a aşteptat
în hotelul acesta tăcut
anticamera biroului de zbor
l-au vizitat
fete şi băieţi
poate îngeri
cu feţe azuriu – albastre
ochii violet
haine luminoase
şi mâini argintii.

Iar el
văzând atâta lume nouă care ieşea din cărţi
şi-l salutau voios
cu zâmbetu-i sfios
şi fără ifose
s-a prezentat:
poate deja ştiţi
eu sunt bibliotecarul Constantin Donose.

Atunci din înalturi o voce i-a răspuns aşa:

bine ai venit fiule
intră în Cartea mea!
Fântânile cerului
lui Ion Gh. Pricop

Se deschid fântânile cerului
ca niște ochi albaștri
privind spre grădinile de jos.

Florile
neînfloritele suferințe
poeții orbi
cu orbire cătând înflorirea.

Când se deschide
poarta raiului
pleoapa lui Dumnezeu
spre pietrificatele flori privind
stânca oarbă
piatra albastră
crapă de bucurie
și urcă pe scena
atât de mult dorită
inima Creatorului.

Parfumul împietrit
în veacuri de suferințe
tămâiază prispa de lumină
spre care
aezii orbi
urcă
din literă
în literă
până la zidirea Cuvântului.

Despietrirea
și înflorirea
tainică viețuire
a poetului.

Jertfă
Din cuvinte tăcute
aşterni cărare
şi boabe de grâu.

În holda aurie aşezi o făclie înaltă
începi să urci
pe peretele rotund de ceară
până la vatra focului.

Acolo te ţii de flacără
şi treci pe o uşă de rouă.

Flacăra coboară
mistuindu-şi combustia.

În ochii noştri
rămâne doar uşa de rouă
pe care ai plecat.

Vulnerabili pensionari
lui Theodor şi Linei Codreanu

Au căzut
din zbor au căzut
peste flori
şi suflete
polenizând minţile
spre noi continente
către patriile eterne ale metaforelor.

Cât au fost plecaţi de acasă
erau bogaţi
în cuvinte
în inimă
şi minte.

N-au fost atenţi
la cele şapte zile ale creaţiei
cheltuind argintul pe minuni şi stele.

Când Dumnezeu şedea blând peste lumi
ei încă mai aveau şase zile
să ajungă la liman.

Acea măsură a timpului bătrân
pensia
pe zile şi nopţi
matematic împărţită
pentru toate popasurile lumii.

Când florile străluceau de bucurie
doi pensionari
risipitori în oceanul vieţii
din greu înotau
fără simbrie
pentru cele şase zile ale creaţiei.

O lună pe cer atât de plină
şi o pensie aşa de subţire!

DANIEL GROSU (n. 8 august 1969, Vaslui), prozator, poet, eseist, publicist. Membru al Uniunii Scriitorilor din 2008. Discipol al poetului vasluian Ion Iancu Lefter, devenind preşedinte al Asociaţiei Culturale „*Arca Poesis* – Ion Iancu Lefter". Cărţi publicate: **romane**: *Eu şi Păcăliciul* (Vaslui, 1997), *Dincolo de iubire* (Iaşi, 2002), *Toamnă kaki* (2006), *călugăriţa* (2007), *Dedesubt* (2010), *Demnitate vândută* (2016), *Dincolo de viaţă* (2018); **eseuri**: *Cu sufletul în palmă* (2006); **proză scurtă**: *Când norii se sărută* (2007); **poezii**: *Profesorul de moarte* (2010). Referinţe critice: Simion Bogdănescu, Constantin Dram, Daniel Dragomirescu, Dan Ravaru.

Cer destrămat
Norii de atunci se destramă mereu
şi aveam un cer atât de frumos
vântul turbat ne era alizeu
amintiri pe istorii se cos

viitorul era ca un ultim plebeu
trecutul de şoareci ne era ros
ne făcusem castele în minereu

ni se punea în simţiri zahăr tos

dintr-odată fulgul se făcu greu
şi urcuşul deveni lunecos…
zeul devenise ateu
din sărut mai era doar un os

norii de atunci se destramă mereu
şi aveam un cer atât de frumos…

Sărut de o zi şi o noapte
Tu sărutai a ziuă, eu sărutam a noapte
ne alinta chiar vraja apusului din mări
ce surzi eram în faŢa miilor de şoapte
şi cum ne iroseam biletele prin gări!

Tu sărutai a ziuă, eu sărutam a noapte
ne întâlneam sporadic, doar în apus şi zori
Iubirea că e vie? Ne-nchipuiam că poate...
Ipocrizia ne-o ascundeam zadarnic printre nori.

Tu sărutai a ziuă, eu sărutam a noapte
şi ne uram şăgalnic pe sute de cărări
ne promiteam absurd iubire peste moarte
ne-nchipuiam pulverizaţi prin zări.

Tu sărutai a ziuă, eu sărutam a noapte
ne alinta chiar vraja apusului din mări...

Margine de timp
Erai o margine de timp
azi nu mai eşti decât secundă
te cunoscusem prin Olimp
o rază transformată-n undă

Erai o margine de timp
veneau milenii să te-ascundă
erai pe-atunci un anotimp
cu ploi din lumea nerotundă

Erai o margine de timp
și moartea ne era plăpândă
muream pe rând și în răstimp
iubirea fugea să se vândă

Erai o margine de timp
azi nu mai ești decât secundă

De o vreme

nu mă mai sună decât fetele de la bănci
care în mod sigur nu mă iubesc

Fostele mele iubiri
par să participe la un concurs idiot
de omorât prin indiferență
iar viitoarelor iubiri
nici măcar nu mai știu ce să le ofer,
în afara datoriilor mele

Uneori mi se pare că se face târziu
iar alteori
nu știu dacă nu cumva e prea devreme

Precum

Te încruntai ca un buștean la joagăr.
Te sărutam ca pruncul sânul mamei
și te iubeam ca un fugit din lagăr;
tu mă urai ca raza bezna cramei.

Te încruntai ca mielul la cuțit.
Te sărutam ca roua firul ierbii
și te iubeam ca vântul ce-a murit;
tu mă urai ca vânătorul cerbii.

Te încruntai ca roata la piron.
Te sărutam ca fluturele-o floare
și te iubeam ca pasărea un pom;
tu mă urai ca un nisip o mare.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

Antim IVIREANUL
(cca 1660-1716)

[VERSURI LA STEMA ȚĂRII]

Prealuminata stemă a Ţării Româneşti,
Cu care s-au încoronat vechii Băsărăbeşti,
Blagocestivului domn Constantin[1] s-au dăruit,
Că de-n fericită a lor sămînţă s-au odrăslit ;
Şi bunele lor fapte, cit poate, le plineşte
Şi ţara despre toţi vrăjmaşii o păzeşte.
Dea-i Dumnezău ani mulţi, cu pace să stăpînească,
Fericitul lui nume ca lui David să trăiască.

Psaltire românească, 1694; Antim Ivireanul: *Opere, 1972,* p. 418

[PRECUM CEI STREINI...]
Precum cei streini doresc moşiia să-ş vază,
Cînd sînt într-altă ţară, de nu pot să şază,
Şi ca cei ce-s pre mare, bătuţi de furtună
Şi roagă pe Dumnezău de linişte bună
Aşa şi tipograful de-a cărţii sfîşiere
Laudă nencetată dă şi mulţemire.

Evangheliar românesc, 1697, Antim Ivireanul: *Opere,* 1972, p. XII

[VERSURI LA STEMA ȚARII]
Făcut-au Domnul Dumnezeu toate din nefiinţă
Şi în fiinţă le-au adus cu multă biruinţă
Şi după aceia au zidit, luund pămînt şi tină,
Pre omul cel dinţii, Adam, fără cuvînt de vină,
După asăminarea Sa făcu-i închipuire
Suflînd asupra féţii lui şi duh de vieţuire,
Adăugind din coasta lui, face, cu socotinţă,
Pre Eva, dîndu-i ajutoriu spre bună lăcuinţă.

[1] Constantin Brâncoveanu.

Şi dintr-aceştea amîndoi mulţi oameni să născură
Precum să véde luminat de-a rîndul în Scriptură;
Oameni aleşi şi minunaţi, vestiţi în fapte bune,
Trăind în blagocestie, precum Scriptura spune.
Şi de la aceştea de la toţi luo asemînare
Şi iubitoriul de Hristos, întru credinţă tare,
Prealuminatul Constandin[1] din viţă Basarabă,
Stăpînul Ţării Rumâneşti, mulţi ani să aibă.
Care la sine adună florile bunătăţii
Şi cu credinţa defaimă căile strîmbătăţii.

Chipurile Vechiului şi Noului Testament, Tîrgovişte, 1709,
Antim Ivireanul: *Opere,* 1972, p. 211-242

[VERSURI LA BLAZONUL MITROPOLITULUI ANTIM][2]

Toată suflarea, zice prorocul,
Cînte pre Domnul peste tot locul.
Şi melcul încă, coarne înalţă,
Ca să-l lăudăm, pre toţi ne-nvaţă.

Învăţături pentru aşezămîntul cinstitei mănăstiri a Tuturor Sfinţilor[3], 1713,
Antim Ivireanul : *Opere,* 1972, p. 325

[1] Constantin Brâncoveanu.

[2] Gabriel Ştrempel arată că stihurile se află sub „un splendid desen în peniţă şi acuarelă, ce reprezintă blazonul mitropolitului Antim: un melc de argint, cu capul în sus, purtînd între coarne o stea cu şase raze. Deasupra, o pălărie de cardinal, de sub care se despart capetele unui şnur, de-a lungul căruia sînt iniţialele A(ntim) I(vireanul) M(itropolitul) U(ngrovlahiei)" (Antim Ivireanul : *Opere*, 1972, p. 454).

[3] Actuala mănăstire Antim din Bucureşti.

ARTE POETICE LA ROMÂNI

DOSOFTEI
(cca 1624-1693)

Dimitrie Barila cunoscut, sub numele monahicesc de Dosoftei, ca primul mare poet în limba română, a fost considerat datorită faptului că lipsesc ştiri pozitive despre o instrucţie sistematică a sa, un poet genuin, stăpînind un lexic românesc deosebit de bogat şi o cultură poetică de sorginte mai ales folclorică. Dosoftei a avut însă, pe lîngă aceste calităţi, şi un univers cultural vast. Cunoştea limbile greacă, latină, slavonă şi polonă. Formaţia sa culturală a fost preponderent influenţată de tipăriturile greceşti veneţiene, prin intermediul cărora a venit în contact nu numai cu manifestările literare ale diasporei greceşti, ci şi cu tendinţele de renaştere a elenismului. De asemeni contactele sale cu cultura polonă şi ucraineană i-au prilejuit cunoaşterea manifestărilor literare din faza umanismului tîrziu şi a celor din perioada Contrareformei. Discuţiile şi corespondenţa cu diferite personalităţi din aria culturală răsăriteană, precum şi participarea sa preeminentă la procesul de afirmare culturală a limbii române îl situează pe D printre promotorii procesului de naţionalizare a serviciului liturgic ortodox. Consecinţa cea mai importantă, în plan literar, a atitudinii sale o reprezintă transpunerea în versuri româneşti a psalmilor. Munca de erudiţie filologică s-a îmbinat la D. cu vigurosul său talent poetic, dar amîndouă sînt subordonate, aşa după cum o dovedeşte *Cuvîntul către cititor* al *Psaltirii* sale, transmiterii *sensurilor* textului poetic. Aşezarea principiilor de hermeneutică a textului expuse în prefaţa *Psaltirii* sub numele lui Dosithei (1641 – 1707) al Ierusalimului avea probabil şi raţiunea conjuncturală de a justifica tipărirea unei versiuni româneşti, în versuri, a acestei cărţi. Efortul cititorului în descifrarea sensurilor textului era însă şi o răsplată cuvenită pentru efortul artistic, vecin cu penitenţa, prin care, în mai mulţi ani, dintre care cinci a durat numai transpunerea în versuri, Dosoftei realizase o operă poetică menita sa co ere naţionale prestigiul cultural.

M.M.

PSALTIRE[1] A SVÎNTULUI PROROC DAVID PRE LIMBĂ RUMÂNEASCĂ

cu dzîsa şi cu toată cheltuiala prealuminatului întru Isus Hristos, Ioan Ştefan Petrŭ Voievoda, domnul Ţării Moldovei, din svintele scripturi a

[1] Ediţia princeps.

svinților părinți, dascălilor svintei beserici, cu lungă osteneală, în mulți ai socotită și cercată prin svintele cărți, și de-aciia pre verșuri tocmită în cinci ai, foarte cu osîrdie mare, de smeritul Dosoftei, mitropolitul de Țara Moldovei.

(1673)
[Dedicația către domnitor][1]

După ce expune, cu citate din *Vechiul Testament,* din *Noul Testament* și din părinții bisericii, foloasele sufletești ale rugii, Dosoftei argumentează în felul următor traducerea în versuri românești a *Psaltirii,* act cu caracter de noutate, la acea dată, în aria culturală ortodoxă:

Așe dzîce svîntul Chiprian, că mai tare platoșe decît ruga nemică altă n-avem, că cu dînsă toate războaiele cele tare putem să le frîngem, ca ea iaste putere cea sufletească și pavăța lui Dumnedzău, cu carea putem să ne sprejinim și să ne apărăm de toate greutățile. Pentr-aceea ni s-au părut smereniii noastre a fi lucru de treabă și de folos de spăsenie tîlcovania aceștii svinte cărți a svîntului proroc David, carea iaste plină de rugă și plină de tainele cele mare a lui Dumnedzău. Pentr-aceea, cu multă trudă și vreme-ndelungată, precum am putut mai frumos, am tîlcuit ș-am scris, precum au vrut Dumnedzău, să poată trage hirea omului cătră cetitul ei. Și, supt cinstitul și de mare cuviință și blagoslovit numele Măriii tale, o am arătat pre lume, ca să poată hi mai mare-ndemnare cătră rugă și cătră nevoință svintei beserici, că acesta obicei iaste din bătrîni, scoțînd vun izvod den svînta carte, a-1 scrie supt numele a de mare cinste scaun. […]

[Cuvînt către cititor][2]

[Patru sensuri sînt în Sfinta Scriptură – cel pozitiv, afirmativ] pre istorie, [cel moral, etic], pre obicei, [cel pilduitor, alegoric, pre altă plăzuitură, [cel figurat, metaforic] pre mutare. Patru înțălesuri are Svînta Scriptură: [pozitiv] iaste cuvîntul cela ce nu te lasă să-l dzîci într-alt chip de cum iaste scris, ca și unde dzice Domnul Hristos: [...] Eu voi trimite-vă mîngîietoriul de la Părintele, Duhul cel adevărat, care de la Părintele purcede Acesta cuvînt cine-l va socoti într-alt chip, acela-i strein cu totul de svînta beserică. [Etic] iaste *năravˇ* în svînta carte, ca și cînd dzîce: [...] N-am venit să răsîpăsc legea, ce sa o împlu. [...] N-am venit, pace să arunc pre

[1] Ediția princeps.
[2] Dosoftei, *Psăltire a sfîntului proroc David...* (Uniev, 1673), ff. I, II, V-VII

pământ, ce sabie. Cu cuvîntul cel dintîi, Domnul Hristos face îndemnoş pre jidovi cătră ascultarea svîntei evangheliei, iară cu cel al doile le dă groază pentru cei îndărăpnici. [Alegoric] iaste ca şi ciumiliturile, cînd altă grăieşti şi altă să înţălege, ca şi: [...] Că stearpa născu şepte, şi cea cu cuconii mulţi au slăbit. Va să dzîcă că beserica cea din limbi [păgîne], carea era stearpă de darul lui Dumnedzău, au născut cuconi de la Hristos, mirele său, cele 7 taine şi şepte daruri a Svîntului Duh, iară cea cu cuconii mulţi, adecă besereca legii vechi (carea să dzîce umbră legii adevărate), au slăbit ş-au sterpit de tot darul lui Dumnedzău, pentru neascultarea cuconilor ei, carea mainte era plină de darul lui Dumnedzău cu proroci şi apostoli. [Metaforic] iaste ca neştine ce va să-i înţăleagă cuvîntul dintr-altă sămnătură de poveste, într-acest chip. [...] Piatra ce nu o socotiră ziditorii, acea fu în capul unghiului. cesta cuvînt să mută la Domnul Hristos, că nu-l băgară-n samă jidovu, călcătorii legii, ce svinţia sa stătu cap unghiului legii vechi şi legii noaoă, de le împreună îmbe, că svinţia sa iaste cap svinte beserci, miresii sale.

Aceste patru înţălesuri le-am scris pentru cetitorul iubit ce va avea osîrdie a cerca să-nţăleagă într-adîncul aceştii svinte cărţi. De-aceasta m-am rugat svinţiii sale părintelui şi preafericitului patriarhul, de mi-au scris aceste patru înţălesuri, însă atunce cînd venisă svinţia sa, de era arhidiacon la părintele Nectarie, patriarhul de Ierusalim. Atunce mi-au scris svinţia sa, tizul mieu, carele aemu iaste în locul părintelui Nectarie, chir Dosoftei, şi de pre izvorul svinţiii sale am scris precum să vede.

A lui David svînt proroc şi împărat Psăltire,

tîlcuită rumâneşte pre stihuri cu număr tocma în slovenit, adecă în coadele stihurilor pre o glasnică într-un chip tocmite.

[VIAŢA ŞI PETRECEREA SVINŢILOR]

(1682-1686)

Concepţia lui Dosoftei asupra rolului poetului se constituie, prin intermediul portretului lui loan Damaschin, într-o expunere cu caracter de artă poetică. Enumerarea operelor lui loan Damaschin, intenţia encomiastică, evidentă în comentariile pe marginea acestui portret, certifică faptul că ne aflăm în faţa unui text la care Dosoftei adera. Ca şi modelul său, Dosoftei îşi propunea nu numai să scrie cîntări «cu încheieturi socotite», «precum să cade, de sprijineală să fie creştinătăţii direpte», adică ortodoxiei, ci şi «să poată trage hirea omului cătră cetitul», cum afirmă în prefaţa *Psaltirii* sale şi cum făcuse şi loan Damaschin, scriind, după primirea harului divin, «aceale de izvor de stride (fagure de miere) cîntări».Înainte de aceasta însă, poetul bizantin se supusese

penitenţei. De două ori i se arată Precista pentru a înlătura opreliştile care se ivesc înaintea realizării sămînţei divine sădite în el. Prima apariţie este urmarea unei invocaţii versificate pe care Ioan Damaschin o adresează Maicii Domnului. Versurile româneşti ale lui Dosoftei din *Vieţile svinţilor* conţin alături, cu chirilice, originalul grecesc, pe care îl urmează cu destulă fidelitate. Realizarea poetică a lui Dosoftei nu este însă deloc neglijabilă nici în acest caz; după cum se poate observa, nu sîntem în faţa unei traduceri silnice, greoaie:

> Domnitoare preacurată, ce-ai născut fără prihană
> pre Dumnedzău, cum sa cade, şi cu ficioriia-ntreagă !
> Pentru svintele icoane mi s-au tăiatu-mi direapta.
> Svinţiia ta ştii şi pizma pentru carea-m feace Leon,
> sîrguiaşte de-mi agiută şi-mi iştealeşte direapta,
> a celui de sus direaptă, ce-i dintru tine-ntrupată !
> Multe puteri ce ştii face, şi pentr-a ta rugăminte,
> şi direapta mea aceasta roagă-l să o iştelească,
> să-ţ fac cîntări cum îţ place, şi-ntrupatului din tine
> cu-ncheicturi socotite să le scriu precum să cade
> de sprejineală să fie creştinătăţii direapte,
> că de toate ţî să poate, lui Dumedzău ce eşti maică!

Acestea cu lacrămi dzicînd Ioan, adormi şi veade icoana maicii lui Dumnedzău, pururea Ficioarei, şi-i dzîsă cu blîndă căutătură şi cu milă: Iată că ţî s-au tămăduitu-ţ mina şi de-aceaia nu-ţ mai hie grije, ce să o faci condeiu de scriitoriu reapede la sens, precum mi te-ai giuruit deneaurea.

După ce-şi recapătă mina dreaptă, tăiată de Leon Iconomahul, Ioan Damaschin, «pedepsit» cu toată învăţătura lumii, ia hotărîrea de a se călugări. La călugărire primeşte porunca tăcerii şi a smereniei. Faptul că ştia învăţături multe li produce mai mult neplăceri. Novicele primeşte porunci umilitoare («să curăţască eşitorile, cu mînule sale, să le rănească»), pe care le împlineşte cu sîrguinţă: «Şi-ndată luă lopata şi mătura şi-ncepu a-şi ima mînule, calea ce orecînd mirosîia de mirosuri scumpe şi de aromate. Şi direapta cea de Hs. tămăduită (O, minunată ţî-i bărbăţîia smereniii. Ioane!), aceaia o ima cu balegile, şi nu-i era greaţă, cinstitul». Aceasta pînă cînd stareţului i se arătă în vis Maica Domnului, care îl mustră astfel:

Pentru ce ai astupat minunată fîntînă ca aceasta, carea izvorcaşte de varsă apă bogată, apă de odihnă sufletelor, apă de dumnedzăiască beare şi mai dulce decît ceaia ce-au izvorît în pustie? Lasă fîntîna să adape toată lumea, să împresure mările creaselor şi să le întoarcă în minunată dulceaţă! Că aceasta va să întreacă pre a lui David prorocească ceatere şi psăltire [sau] cobuz, cîntînd cîntece noaă lui Dumnedzău, mai presus de cîntecul lui Moisei, şi decît giocul Măriei mai dulci şi mai frumoase cîntece. Cătră potrivirea lui ceii dulci şi minunate vor fi nebăgate în samă cîntecele lui Orfei! Acesta sufletească cîntare şi cerească va cînta, acesta cîmtările herovimilor va închipui aceasta direpţ va-ndrepta întinsorile poruncile credinţei şi va înfaţîşea toate strîmbăturile ereaselor ş. suciturile! […]

Atunce de-aciia începu Ioan aceale de stride cîntări şi de de zăhar psălmodii, cu cari atîta au luminat svinta besearică, întru carea totdeauna viers curat de prăzniceani au încheiat, ce încă şi de praznice multe cuvinte la sărbători domneşti şi în pofală prea svintei Dumnedzău Născătoarei şi altor svinţi mulţi, precum se văd în mănăstirile cele împărăteşti a Sventagurii scrise de dăscălii cei de demult, de să citesc la toate sărbătorile pînă astădzi.

Şi încă şi acea svîntă carte a încheiat a *Theologhiei* (carea, de-i voi dzîce de Dumnedzău şeruită leaspede, n-oi minţi), întru carea au scris tainele şi poruncile adevăratei noastre credinţe, prescurtare minunată, şi alte multe de treabă pentru ceale ce sînt de a cugetăcioase ş-a sîmţecioase prăvitură [sau] oglindeală, adecă socoteala lumii ceii nevădzute şi ceii vădzute, care carte i-am pusu-i nume *Ceriul,* de vreame că străluceaşte de lumineadză pre tot omul cu direapte răspunsuri *firişe* şi *seripturatice* şi *foarte meşterşugatece* (φύσιάις και Ύραφικάις και πολλα επιστημωυικαις ποδειξεις). Atîta cît cine nu va cerca şi nu va gusta să să-ndulcească de-atîta ceriu străluminată, acela-i adevărat întunecat şi ticălos. Şi încă şi lungi cuvinte au scris pentru închinăciunea svintelor icoane şi alte de suflet folositoare poimate [sau] tvorenii, şi verşuri au înşirat pururea fericitul, depreună cu svîntul Cosma, sufletescul sau frate, pre carele-l avea în soţîe la toată truda şi osteneala nevoinţei şi a dorului sufletesc. Şi la toate scrisorile sale l-au avutu-l agiutoriu, acesta fericit Cosma lăsînd şi el svintei besearici canoane şi tropare înşirate bine şi alcătuite.

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Radu GYR
(1905-1975)

WITH JESUS IN THE CELL

Last night Jesus entered my cell
oh, how sad and how tall seemed Christ!
The Moon followed after him in the cell
and made him taller and sadder.

His hands seemed as lilies on tombs,
the eyes deep as forests.
The Moon beat him with silver on garments
silvering on his hands ancient marks.

Startled I left from under my gray blanket
– From where you come, Lord, what eon?
Jesus took a hand to his mouth
and made me a sign to shut.

He sat next to me on the mat
– Put on my wounds your hand!
On the ankles he had nails and rust
like he bore chains once

Sighing he laid his beat bones
On my mat with cockroaches
The Moon lit but the large lattices
traced on his snow, lines.

The cell seemed mountain, seemed Skull
and lice and rodents were squirming
I felt how my head falled on my hand
and I slept a thousand years...

When I awoke from the depth of depths
the straws were smelling of roses
I was in the cell and it was Moon
only Jesus was nowhere...

I reached my arms, no one, silence.
I askt the wall: not a reply!
Only the cold rays, edged in the summit
with their spear pierced me...

– Where are you, Lord? I screamed at the lattice
From the Moon came smoke of incence...
I felt... and on my hands
I felt the marks of his nails.

Traducere de Rian Constantinescu

TRADUTTORE – TRADITORE
CENTENARUL NAŞTERII POETULUI RADU STANCA
LE CENTENAIRE DU POÈTE RADU STANCA
(5 mars 1920 - 26 déc. 1962)

„ARS LONGA, VITA BREVIS"

În anul centenarului naşterii sale, creaţia lui **RADU STANCA** se dovedeşte a fi o incontestabilă ***opera aperta*** & ***perenna,*** continuând să-i fascineze pe cercetători. Fascinaţia pentru opera acestui poet care, dacă ar fi avut şansa longevităţii, ar fi fost, poate, nu doar un poet, un dramaturg, ci chiar un distins Academician, este sporită de ***proteismul*** personalităţii sale, pe care, de-a lungul vremii, critici şi istorici ai fenomenului literar au încercat să-l cuprindă într-o formulă stilistică ce s-a dovedit, de fiecare dată, neîncăpătoare. Poate tocmai de aceea pledăm pentru introducerea poeziei stanciene în circuitul universal de valori, prin lansarea ei pe orbite mai generoase de receptare, cu tot riscul unei inevitabile ***trădări*** ce însoţeşte întotdeauna translaţia de poezie în alte limbi. Prin acest demers nu facem decât să răspundem ***în ecou***, la mai mult de o jumătate de veac de la lansarea provocării, acelui mare şi generos proiect cultural asumat de către membrii ***Cercului literar*** de la Sibiu, pe care aceştia, „în viziunea metaforică a juventuţii" îl numeau ***Euphorion*** şi ***euphorionism*** sau „copilul florilor noastre onirice"[1], proiect ce promova generos ***europenismul românesc***, prin conectarea culturii româneşti la marea

[1] Ion NEGOIŢESCU, Radu STANCA, *Un roman epistolar,* Bucureşti, Editura Albatros, 1978, p.5.

tradiţie culturală europeană, la spiritul acesteia. Acest proiect îşi dovedeşte cu atât mai mult actualitatea astăzi, între fruntariile Europei unite.

* * *

În cele ce urmează, oferim cititorilor noştri câteva **eşantioane lirice** în versiune franceză dintr-un viitor volum bilingv: **RADU STANCA, *Cina cea de dragoste/ La Cène d'amour,*** în curs de apariţie la Editura AUREO din Oradea.

Parcurgând cele 33[1] (chiar 40[2]) de poeme ale ***Cinei*** stanciene, devenim părtaşi la o adevărată ***fenomenologie a Erosului*** (în sensul hegelian de ***devenire*** în timp şi spaţiu), începând cu faza ei timpurie, abia percepută, platonică, din poezia *Biblică*: *„La început a fost sărutul.."* până la faza iubirii împlinite, mature, invincibile din poemul *Argonautică*:

„Numai dragostea noastră stă dreaptă // În bătaia vântului şi aşteaptă..."
„Şi-acum iat-o în limpede curgere,// Lunecând prin vâltori, printre fulgere,
Neatinsă, înaltă, imagină, // Pe când toate în jur sunt paragină..."

În această ***devenire*** sub semnul Erosului se pot distinge mai multe faze caleidoscopice ale trăirilor, supuse, pe rând, unei subtile ***ars combinatoria*** tipic baroce. Astfel, faza serafică a sentimentului dintr-un ***Sonet*** (*„Cu braţele ca două lumânări// Aprinse în biserică, te-apropii...")* este secondată uneori de atmosfera heracliteană pe care o emană misterul feminin dintr-un alt ***Sonet*****:** (*„C-apari, dispari, e-un semn de întrebare // Eşti val de ţărm ori ţărm desprins din mare.."*). Alteori, plenitudinea sentimentului este umbrită de norii apocaliptici ai suferinţei (ex. poemul ***Aură tragică*****:** *„Azi porţi învelită în suflet o spadă// Ce-aşteaptă-n tăcere asupra-mi să cadă..."*), ai îndoielii (ex. ***Joc de mâini*****:** *„În timp ce mâna-ţi stângă mă alintă, // Cea dreaptă un pumnal în piept mi-mplântă...")* ori ai pierderii iubirii, ca în poemul ***Despărţire*****:** *„Ne-ar trebui o mie de ani să reclădim // Ce-am sfărâmat aseară cu despărţirea noastră..."*).

În ciclul ***Cinei celei de dragoste***, poetul cerchist proclamă, ca un alt Christ, mântuirea prin dragoste, ca unică valoare etern umană. Cu fiecare poem, acesta reiterează parcă momentul liturgic al ***Cinei euharistice***, în care ***taina Cinei***, în deplin consens cu poruncile Decalogului, este porunca iubirii. Este o *imitatio Dei* de gradul al doilea, o *punere în abis* (*mise en abyme*), prima fiind creaţia poetică în sine.

Constanţa NIŢĂ

---

[1] Ediţia îngrijită şi prefaţată de Monica LAZĂR, *Radu STANCA, Versuri,* Cluj- Napoca, Editura Dacia, 1980 – selectează un număr de 33 de poeme în ciclul *Cinei celei de dragoste.*

[2] Ediţia îngrijită şi prefaţată de Ioana LIPOVANU, *Radu STANCA, DOTI,* Bucureşti, Cartea Românească 2011 – culege 40 de poeme în ciclul ***Cinei ...***

SONET (*Cu braţele ca două lumânări...*)/ SONNET (1)
Tenant les bras en chandelier ardent
Dans une église, tu viens de m'apparaître...
Moi, je t'attends et il me semble que ça sent
L'encens, comme à l'approche des prêtres.

Ma noire église! Quels hymnes, quels chants
En iambes et tropes veux-tu que je t'envoie,
Pour qu'à tes yeux, d'un coup, sur le moment,
Des larmes bénites surgissent encore une fois?

Ouvre ton cœur, pour ne pas attarder...
Cette messe est demandée par la clémence!
Ensanglanté par le chemin et extenué,

Je suis au seuil de cette porte d'entrée,
Après toutes les confesses et pénitences,
Je me présente pour recevoir l'union sacrée...

SONET (*De câte ori se naşte din cenuşă ...)*/ SONNET (2)
Chaque fois que ta figure, tel un oiseau
De feu, parmi les cendres de mémoire renaît,
Timide et triste, devant ta porte, de nouveau
Craintif, je n'ose ni battre, ni entrer.

Devant ton seuil, planté tel un piquet,
Moi, je m'y tiens ainsi des jours entiers,
En écoutant le battement discret
Du cœur que tu balances telle une poupée.
Et tout d'un coup, vaillant comme à la guerre,
Dans la nuit noire qui coule tout doucement,
Je frappe éperdument, à rompre ta portière.

Et toi, épouvantée, tu lâches sitôt l'objet,
Et ta poupée vole en éclats, telle la portière,
Et je m'affaisse au seuil, anéanti, lésé.

SONET (*Îmi pun urechea şi te aud în mine...*) / SONNET (3)
Je prête l'oreille, afin de t'écouter
Comme on écoute, dans une coquille, la mer,

Mais le lointain répond comme une prière
Ou un écho qui vient et disparaît.

Toute grande que soit la solitude qui m'embrouille
Parmi les tertres, quand je perds mes traces,
C'est justement cet écho qui tient ta place
Qui retentit à l'horizon et me chatouille.

Bien que j'aie dépassé depuis longtemps
L'époque où j'exultais de joie, parmi les anges,
Je me résigne à écouter, tel un enfant précoce,

Ces vibrations si longues et si étranges,
Qui viennent plutôt à la légère, que sérieusement,
Et où il me paraît entendre ta voix douce.

SONET (*Să fi trecut atâta timp sau poate...*) / SONNET (4)
Eût-il passé autant de temps depuis...
Ou je ne me rappelle la place précise
De ta chère tombe, à demi soumise
Sous les mauvaises herbes qui l'ont envahie ?

Je l'ai cherchée autant que peut chercher
Un homme d'une lourde besogne épuisé,
Mais en fouillant tous les sépulcres ravagés,
Le tien, et le plus cher, je ne l'ai plus trouvé...

Et je me tiens paisible comme un phare
En m'engageant sur le côté de l'art,
De l'art, hélas, que j'ajourne pour plus tard...

Qui sait ? Dans la pésée du mot et sa mesure
Je retrouverai enfin ta sépulture
Où je pourrai me reposer une vie future...

CARTEA / LE LIVRE
Lorsque la porte de ma maison donne libre accès
Pour que mon chemin avec le tien s'y entrecroisent,
Lorsque les fleurs de mon jardin s'empressent
En se mettant toutes à côté quand tu y passes,

Tu viens de loin chez moi et, en fuyant,
Comme dans un livre, tu y entres furtivement,
Des feuilles blanches comme la neige tu t'en empares,
En les pliant, secrètement, comme une avare...

REVEDERE / REVOIR
Tout au début, tu viendras à ma tombe
Chaque jour, régulièrement, dans le cimetière,
Et ensuite, de plus en plus rarement,
Mais vers la fin, tu n'y viendras plus guère...

Ce n'est qu'alors que la vraie mort atroce,
Le néant infini pour moi va commencer,
Car dépourvu de ta veille souriante,
De mon éternité, hélas, je serai privé.

Je crois que rien ne pourrait assouvir
Cette fournaise déserte qui me hante,
Si bien qu'un jour, à cause de ton amour,
Je quitterai cette tombe étouffante.

Tout affolé, je partirai de par le monde
Afin de te chercher – mais, sur le tard,
Après avoir perdu le moindre espoir,
Je te retrouverai ... (mais morte), par hasard.

BALADĂ / BALLADE
Ma paume se moule sur ton épaule si cher...
J'apaise ma soif à même la rivière.

Je me penche et je vois tes cheveux ondulés
Qui s'écoulent doucement sur les pierres argentées.

Je me lève, m'appuyant sur la rive qui décline,
Et je sens ta cuisse sur la rive opaline.

Je regarde jusqu'au fond du ruisseau affluent,
Et je vois dans deux loches tes yeux verts souriants.

Je mets la coquille de l'oreille sur l'eau cristalline
Et j'entends le remous de la poitrine voisine.

Mon amour ! Sur la rive, mon cheval est sellé,
Je ne cherche par ici quelque rive, mais gibier.

Maîtrise, donc, ton onde, autrement je m'y tiens,
Ou bien j'entre dans l'eau et je nage sans frein...

UMBRA FURATĂ / L'OMBRE VOLÉE
Une main fait des glissades sur le miroir de l'onde...
Mon ombre où s'est-elle perdue de par le monde?

Voilà un sein qui s'est penché sur un côté,
Depuis mon ombre s'est perdue, s'est éloignée.

Et c'est en vain que je la cherche tout éperdu,
Elle est partie bien loin, Dieu sait où.

Dieu sait où elle erre et s'égare
Pour retrouver la quiétude et s'en empare.

C'est qu'en montant sur la paroi d'un mont
S'est affalée dans un abîme profond.

C'est qu'en se reposant sur le bord de la mer
Elle s'est noyée dans une vague solitaire.

Toute la nuit je fouille la cité:
Je sens la solitude sous mes pieds.

Quand je regarde les hautes parois désertes
Où autrefois elle esquissait des silhouettes,

Je fais semblant d'attendre sa venue
Afin que sous mes pieds s'allonge et remue.

Aucun signe, nulle part, rien ne se voit,
Rien ou personne ne poursuit mes pas !

Sur les maisons, nulle tache, aucune,
Quand j'apparais, d'un coup, au clair de lune.

Aucun papillon ne bat doucement des ailes
Quand je traverse la nuit seul, sans chandelle.

En pleine lumière ou dans l'obscurité,
Un vide immense s'étend de tout côté.

J'implore vainement la nuit de la montrer
Mais elle non plus ne peut me la trouver.

– Où est mon ombre? Qui me l'a volée?

ELEGIE / ÉLÉGIE
Où te trouves-tu, Eurydice, mon cœur,
Dans quel recoin terrible de l'Enfer
Tu souffres et attends un dieu sauveur
À même de briser tes chaînes et fers ?

Où, isolée, tu souffres dans ton âme
En maudissant le geste d'avoir tendu
Ta main blanche, comme d'une galère, une rame,
À moi, Orphée, cet aède-poète vaincu ?

Pourquoi suis-je aussi captif aux fers
Et je ne peux bouger mon corps tordu ?
Tout affaissé, sous les rochers, par terre,
Il ne me reste que le chant et rien de plus.

Les bêtes sauvages, les chênes et les hêtres
Se massent autour de moi et attristés,
Déplorent ta perte et l'ombre de ton être
Tenue en chaînes par le chien affamé.

Toute la nature, autour de moi est affligée,
La mer soupire, le vent, étant comme fou,
Perce à travers les pierres qui, effrayées,
Poussent des cris et tombent à genoux.

Où te trouves-tu, Eurydice, mon cœur,
De quel recoin de l'Enfer terrifiant
Regardes-tu vers l'horizon et pleures
En attendant toujours....en attendant....

PASĂREA IUBIRII / L'OISEAU de L'AMOUR
Oui, notre amour est un oiseau blessé,
Saignant sur un rocher, quand même il chante,
Tu es son aile infatigable, diligeante,
Moi, je ne suis qu'une aile brisée.

Vainement on bat des ailes, on bat sans trêve
Vers le ciel profond qui nous appelle,
On ne peut s'envoler que d'une seule aile,
Car l'autre nous dirige vers la grève.

Ça ne fait rien. Si vers l'azur qui brille
L'envol est difficile à cause des ailes,
Pourtant, unis avec l'oiseau bleu-ciel,
On parviendra d'y accéder avec ses trilles.

D O T I
Enlève en haut la voile et contemple !
Tu es le premier mortel auprès de moi !
Tu t'es glissé furtivement au temple...
Une fois y arrivé, tu vois et crois.

Tu me croyais une illusion abstraite
De la vieille souche de Ra, le pharaon,
Maintenant, tu sens mon cœur qui ne s'arrête
Dedans mon corps de pierre que tu tâtonnes.

Découvre-moi en mon entier, avec courage,
En effleurant légèrement mes seins,
Comme je m'y tiens, presque nue, sous l'éclairage,
Je suis plus belle qu'un sacre hymne païen.

Une poudre argentée m'entoure pour m'envahir,
De longs rayons couronnent mon front en or,
Et le profond silence qui te fait frémir

Est dû au sang qui ruisselle dans mon corps.

Ayant les yeux fermés, je prête l'oreille,
Quand je la ferme, mes yeux sont aux aguets,
Prends garde ! Mon cœur qui est toujours à veille
Je le suis comme un signal secret.

Toi, l'étranger glissé furtivement chez moi,
Flâneur ensorcelé pris dans mes rets !
Prends donc ma main : au creux, ce qu'on y voit
Ce n'est pas mon destin, mais c'est le tien !

Version française par **Constanţa NIŢĂ**

Gheorghe GRIGURCU

NUŽ ÁNO
Nuž, áno, plásty a očné linky a plásty

horúce poludnie s porcelánovým odtieňom
ktoré treba našminkovať

strhnutý zámok čas ľahostajne prechádzajúci
zrkadlom na skrini ako pokukávanie

„tú nie, nepoznám ju, prepáčte
ak by poludnie kvôli rezonancie
teploty na strane..."

zrelé broskyne vysielajú hrubé zvuky pri okne
prifarbujú stúpajú vznášajú sa
k úľom ako včely

Slnko telesné ako Danae
sa nestudne vyparuje
z podlahy.

A KDE JE LÁSKA
A kde je láska v ktorom spánku
rozhadzujúc rukami aby vysvetlila chod Dejín

v ktorom kameni v ktorých vzdelaných úderoch kameňom

alebo ako bocian z prostej pohodlnosti skrytý
priamo v plodnom živote

alebo ako ľahostajný mramorový bok
dvíhajúci si veterné sukne

v ktorých žiaľne hlasy plieskajúce mľaskajúce
ako plameňmi postihnuté drevo

v ktorom zacvikaný vzduch
jemný a tuhý ako plastová koruna

alebo ako spomienka ktorá tlačí dvere na pôjde starého domu
aby sme videli hrady železné tyče zvitky drôtu
nevinné ako nahé telá
alebo ako obraz na ktorom namaľovaní milenci
mávajúci rukami
ho posúvajú ďalej ako člnok

a predsa kde je láska?

KLUŽ (4)
V tomto lokáli sa vyslovujú iba prosté veci
o cigaretách a pijatike o autobusoch a daždi

ako opravdová telesná láska
legenda bez kľúča

ľudia si podajú ruky sklopia zrak a odchádzajú
alebo pobudnú o chvíľu dlhšie

s rozhodnutím ich pokožky s vráskami blúzky
s rétorikou drobnej nikým nezbadanej škvrnky ktorá zmierene

zostáva na stene čakať
koniec Sveta.

AKO KVET
Ako zvädnutý kvet
je mŕtva včela
ako zoťatá vŕba
je mŕtva mačka
ako suché pole
je zdochnutý pes

milosrdná smrť zbiera
podoby sveta
ktoré nerozvažnosť lásky
porozhadzovala.

A TRÚBKA NA STOLE

Marianovi Drăghici

A trúbka na stole od istého času hrá sama
vyhladovaný tvar a obézny obsah
zúfalý, že nemôže schudnúť
ay pružnosť gymnastickej duše
prehlasuje šašo: „na tomto svete
iba čo je sterilné nie je zahanbujúce"
mercedesy teplé a pohostinné ako kuchyne
vonku sa prázdnota zmieta ako motýľ na uchu osla
tak smiešne sme sa zatúlali v labyrinte odtlačka
naplňme pieskom tieto bažanty na gala večeru
a čo ak je duša iba paródiou tela
ako oblečenie?
užitočný pátos ako lesklá kľučka na dverách
veľmi zelený pasienok vnútri kosti
nevinný strach rodiaci sa pred tvojím zrakom
a jeho srkrvavená placenta
znova sú módne sklené kostýmčeky
utieka čaro z obličaja ženy
bezmocné a zbabelé ako mucha
zrkadlo učiace sa naspamäť búrku
tak ako sa herec učí rolu
tieto nahé kľačiace rastliny

modliace sa k ikonám
dnes sa tragédia a komédia stali synonymami
oboma očami ktorými sa Boh na nás pozerá.

BÁSNIKOV ELÁN
Tak nenáročne nešikovný básnikov elán až
sa nepodobá ani na lásku ani len na žiadzu

tak nezdvorilý k veľkým
neprijateľne pozorný k malým
že by ťa to nemohlo zaujať

vyhýbaš sa mu sýty rozčúlený
ale dozvieš sa že trpí
že postáva na mieste pretože nepozná žiadnu cestu

že je nepodarok trochu bláznivý ale plný
predčasnej bolesti
ako žiak čo prepadol.

DIELŇA
Motorový hukot spánku
zaniká za horizontom

tu iba krídla iba perie
iba kvapky krvi
ktoré nemajú kam odísť

kľuky šrauby otočné čapy
ktoré tiež podvádzajú smrť
pokiaľ je dýchanie dýchaním

ako ľahký dážď vzdialenosť
na streche dielne
a Slnko nemilosrdne stúpa po schodoch
s bruchom plným alkoholu

ale nič sa nepohne zo seba
po uliciach vlhkých ako oči
stratené v čakaní

prsia vykladané kameňmi mechanická ruka
ešte sa ťa pokúša ochrániť

potom ti lúč začína zľahka rezať kožu
jeho ostrie preniká do tkaniny bytia
mäkkej ako súkno .

Traducere în limba slovacă de **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Ioana DIACONESCU

DREZÚRA ANJELA
Svižnou lomenou čiarou
Klesala moja hlava

Nevznášala sa sadla
Presne koruna

Pri ústí jaskyne ma za hromobitia a bleskov
Hypnotizoval mačkovitý mäsožravec samá kožušina
Svojimi fosforeskujúcimi
Modrými a zelenými očami

Tu som anjel pošepkala som mu
A ústa sa mi od hrôzy triasli
Zazrela som zvnútra bledé a červené hrdlo
Akoby východ a západ
Zápasili o nadvládu

Tu som anjel s korunou
(Cípy sa začali roztápať ako vosk)
A od ľútosti sa nado mnou tak rozplakal
Že zostala z neho iba kožušina
A laby až po kosť bez mäsa

Tak-tak
Počkaj ma
Anjel
Verný pes

SLAMENÝ KLOBÚK
Kvet nad plotom
Peľ sa osieva do oživenej trávy
Už viackrát usmrtenej
Svoj život si vzala späť z tvojho života
Hmatateľného letným dažďom

Odbieha od teba tajomnosť
Bez zmilovania
Celý tvoj život
Visí na nej ako mlynský kameň

Pozri ako prichádzajú
priehľadné slová

Keď sa stelie noc

Spúšťa na tvoju hlavu
Ako slamený klobúk

POD NOČNÝMI MORAMI
Nechaj ma
Nemôžeš ma vnímať

Tvoje ostré zmysly
Striehnu na
Mávnutie krídiel
Mojich ostnatých rias

V tieni
List klesajúci ti na plece
(klipkajúci ako viečkom odkryté oko)
Snívajúci o mojej ruke
Pod nočnými morami

MUROVANIE VNÚTRI
Zastri svetlo a zostaň
Pod mojím rebrom ako taký lúč

Srdce zavoskované
Zahoď ma aj s drsnosťou
Na nedozerné polia
V premenách

Budem tou
Zo zruinovaného kvetu
Zo zelene role ktorá rodí
Všetko to čo nevidím
Ale spoznám

NIE KRÍDLO
Mal tenké na hrudi stiahnuté šaty
Biele a s okrajovým pásom
Drsnejším ako svetlo ktoré sa mi osieva
Na tvár pomedzi oblaky
Strmhlavé šípy z napnutých lukov

Chladno zákerne klesala ešte jedna zbraň
Ešte jedno krídlo nakreslené v podobe krídla
Ukradnúc mu myšlienku ktorá by dôverovala
Vrcholcu zory v oslepujúcom protisvetle
a privrela mu horúce viečka

Samé svetlo na krvilačne
Nakreslenom krídle

NADPOZEMSKÉ
Okraj mala zúbkovaný
Ako krúžky panciera
V duchu dňa sa mi pred očami
Ukazoval násilný výjav
Letu-turnaja v ktorom som sa prekonávala
V držaní tváre smerom k Nebu

Si mojím Nebom začula som v srdci
Ktoré akoby v sebe otváralo
Iné srdce a ono v sebe ďalšie
A predsa to isté

Výbuchy svetla
Padajúce po mojich ústach a po líci popálenom
Nadpozemskými krídlami

SVETLO BEZ TELA
V tenkých šatách si priveľmi hráš na
Premožiteľa chladu
Stúpa v tebe svedomie
Ničiace prahy
Vyzývam ťa vyrásť do výšky
Nad biele rady oblakov
A odkiaľ by sa tá tvoja hrdá hlava
Nemohla vrátiť späť
Cez mýto Pustoty pohľadom upretým do zeme
Netvrdím že to ja hovorím
Ja ťa predsa počujem vo vnútri
A hovorím svojím hlasom
Tvoje dokonalé slová,
Drsno zarmútené
Okrúhlo rozkotúľané
Po lúči ktorý mi vstupuje medzi pery
A subtílne sa rozžiari
Na svetlo bez tela

KEĎ ZHASNE CHLAD
Ľahká smrť
Nad zelenými jazerami
Naliehavo preniká
Koreňmi modrej trávy

Ako akvila s červeným zobákom
Vkĺznutá do tvojich tkanív
Konečne zatienených
Medzi vláknami mäsa
Otravou ľuľkovca
Alebo paliny
Listové krídla prerývane mávajú
Vo venci rozkvitnuté bodliaky
A ktovie ešte aké iné neznáme

Keď sa vzduch zapaľuje
A chlad hasne

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Grete TARTLER

DAJ SI POZOR

Po sedmohradskom starom otcovi mi zostali
drevené sedlo a česák,
dnes veru zbytočné: priam historické,
keď už kone nikto nechová.
Akoby som ho počula: Daj si pozor,
vo všetkom, čo robíš – vidieť, čo dokážeš“:
Potom som vyrástla, vyštudovala, žila, porodila,
predávala a kupovala, písala a kritizovala,
rysovala mapy, udržiavala svet v rovnováhe.
Drevené sedlo je pri klavíri medzi partitúrami
a česák leží zabudnutý v láde.
Keď som naň jedného dňa natrafila,
použila som ho miesto kefy: chystali sme sa
na oslavu
a hovorila som ti,
že ak sa staráme o svoje ja, môže nás to zaviesť do cieľa.
Ty si mal frak, ja plášť
farby zrelého plodu trpezlivosti.
Áno, treba trochu starostlivosti, ale nie priveľa, zasmial si sa,
nie priveľa, lebo napokon,
keď sa stále len pripravujeme,
karavána odíde a kto v púšti
zostane sám, zahynie.

VTÁK V KNIŽNICI

Do knižnice vletel vták, vydesene sa
zmietal nevediac, kam sa vybrať –
zlomene padol blízko okna –
mĺkvo naňho pozerám,
potom prudko zatlieskam a on celý vyplašený

odrazu trafí von oknom.
Občas takto vyslovujem slová, že sa zdajú ako údery;
odháňam tých, ktorí ma požiadajú o radu.
Páčilo by sa mi vidieť na začiatku sveta
vyriadené slová:
ako sa na moje zatlieskanie
deväť z desiatich vyberá k zemi,
spomedzi ostatných ďalších deväť z desiatich si volí raj,
potom ďalších deväť z desiatich zvýšených
sa vyľaká pekla –
ozaj tie, ktoré nechcú ani zem s pominuteľnými radovánkami,
ani raj, ani peklo
sa dozvedeli Pravdu? Tie si mám vybrať?
Pýtam sa –
a počujem ako suseda buchoce
vekom na smetníku. Zúrivo hádže
dnešné smeti na smeti včerajšie.

OPUS MULIERUM
Staré dvory a v nich korytá na pranie –
„choď k žene, ktorá perie a per aj ty“
(šepkám ti) a zrazu všetky marhule obeleli.
Nebo je bledé, hmla sa kúpe v bzukote.
Vonia svetličkou a sírovým bublaním.
Akoby si nevedel, že takto stúpajú
pary, v alembiku zostane len pôda.
Marhuľky kamenejú na koraly.
Je tak ľahko, ženský ľahučko, oprať si bytie,
tešiť sa jarnému vetríku,
ktorý sa zahrýza do šupín na chvoste,
pozerať sa na mydlové bubliny,
ktoré ti spievajú medzi prstami.
Prechádzajú dve deti, držia za koniec nite
priesvitný balón.
Chvíľu v ňom skrčení pobudneme.

AKO VZNIKÁ BÁSEŇ
Májový deň – vbehnem
do poľa samý rozkvitnutý mak,
akoby som prosila o zasvätenie:

krútňava dymu, vír v travinách a iba
neskoršie sa ramená zdvihnú ako popísané
strany: lietajúce rekvizity.
Ty sa rozosmeješ a hovoríš mi: zavri oči na tri dni,
nepi a nejedz, potom
priprav veľké tabule sladkého džemu –
ak ich ešte budeš chcieť nechať stranou
pre tento divoký dym, tak
áno, bude ti dovolené o to sa pokúsiť.

MOTÝĽ A SVIECA
Záverečná, keď sa holiči strihajú navzájom
a v halách zametači zhŕňajú vňate
do ožltnutých hrobov –
okoloidúci, zažiaľ nad smrťou bohyne!
Iba med v pohároch ešte pohasnuto svieti.
I moju tvár vidieť v tebe,
ako v čerešni vidieť kôstku,
ako na vrchole plameňa vidieť popol.
Isto niečo vie, hovoria si okoloidúci,
a čo by to mohlo byť?
V plameni – to vie iba ona sama.

PULZ
V Jeruzaleme som videla ako vojak kupuje
knihu pre deti,
poštára, ktorý sa uchránil pred všetkými psami na ceste
ale pohrýzol ho chlapček;
v Aténach ženu, ktorá sa hodila
pod vlak, keď sa ľudia ponáhľali na olympiádu
(a všetci kričali: ach a joj,
Práve teraz to musela!)
V Číne domácu,
ktorá si požičiavala hrniec od susedy
sľubujúc zakaždým, že ho vráti
v ďalšom živote.
Toto a mnohé iné sa tiahne za mnou:
som ako Dariovo vojsko, zbierajúce ľudí
kade tiahlo –
vozy a dobytok ako mračno prachu po stranách

(čím by sme sa inak kŕmili?)
pach zvierat, temianu a korenín,
ťavy, mince, stopy v prachu.
A predsa vojna nebola.
A vieme: nebolo dokázané, že smrť jestvuje.
A ja si odkladám rukavicu, obal mušle,
pošvu šable a podávam ti ruku.
Karavána je stále vzdialenejšia.

EXPLORÁTOR
V hrsti niesol zopár
lietajúcich nažiek.
Spýtala som sa, odkiaľ ich má.
Odfúkol ich vetrom:
stratili sa veľmi vysoko.
Pousmial sa: „Mám ich, odkiaľ prileteli".
A strom, ktorý odoláva
ako nevidený tajný význam?
Ó, sme jeho plodmi, odpovedal mi,
ľudia sa neskláňajú
pred akýmsi kmeňom,
ale po spadnutý plod.

Traducere în limba slovacă de **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Aurel RĂU

(n.1931, Josenii Bârgăului, jud. Bistriţa-Năsăud)

Aurel Rău este un cunoscut poet, prozator, eseist, traducător, mulţi ani la rând redactorul-şef al revistei „Steaua", din Cluj –Napoca, numită anterior „Almanahul Litera." Traseul activităţii sale poetice, debut în 1953, cu volumul *Mesteacănul*, până la volumul *Tesoros,* 2005, oferă imagini poetice remarcabile care i-au adus Premiul Academiei pentru Poezie, Premiul USR pentru traduceri, „Premiul Omnia " al Filialei USR, Cluj-Napoca.
Poezia sa se situează între elementul livresc şi notaţia frustă, aşezarea metaforei în cele mai insolite contexte prozaice, generatoare de tensiune. Gh. Grigurcu remarca în poezia lui Aurel Rău „un soi de regizată simplitate a versului eliberat de metafora ornantă". Poetul transcrie în stilul său

intelectualist şi estet, emoţiile întâlnirii şi cu peisajele culturale ale călătoriilor sale, încercarea de a surprinde culoarea specifică, după cum se vede şi din aceste versuri, scrise cu ocazia participării la „Zilele revistei Cronograf" din Satu Mare, 2019, transcrise în italiană.

CON ADY ENDRE
(Cu Ady Endre)
A Tudorel Urian

Da Satu Mare
Sto andando a casa di Ady Endre,
un piano più vecchio, ora realizzato.
Il suo arredamento
mi ha accolto. Quando decido
muovermi , appartenere a loro,
nelle sue poesie, traduzioni.
Chi vano su un "cavallo selvaggio",
Verso-„ Il pallido Occidente, "
comunicarsi da Parigi,
o si componano
in Ordrea "Il sole rosso".
Con l'esclamazione:
Da parte mia e del mondo
staccarmi stesso e all'infinito ".
Ma, all'improvviso
sotto le travi ingiallite "
nella stanza in cui è nato
e dove piange sui punteggi
la neve sciolta! "
Ma attraversò il vialetto fino alla nuova casa
dove aspetta su' un muro
un dipinto,
con un dipinto,
con le donne,il ritratto della madre.
"Nero capello" che scintilla via,
"Ochhi - verde come la noce", che bruciando
"in fiamme",
"L'altalena in passo" che „oscilla "-
Per„ crearlo".
"Allora verrà l'inferno!"

Non ho altri punti di riferimento
che il fiume Eriu,
"Un fossato" con „acqua e pulcini”
a cui, "Crasna, Someş,
Tisa e il Danubio ”
" Gli porta la schiuma nell'Oceano."
Vado attraverso la parte anteriore della chiesa
dove un bambino viene portato nel giorno di Natale
per vedere "quanto sono felici i pastori!"
E gli occhi dei tre maghi ".
Uscendo nel campo, fermiamo la macchina,
rompo rapidamente un granturco maturo,
con grani come le lettere,
dal volume "Sangue d'oro"
E riprendiamo la strada tranquilla,
della sua leggenda.

Hronico
(Hronic)
Salendo nel torre
nella Cittadella di Ardud,
Torre alto
come Maramures
sulla mappa del paese.

Giù il busto
Draghi voivode
di bronzo.

E io nella torre
leggendo versi
assediato dal cielo.

Torre dell'amore,
per un paese,
ma non avorio.

Aurel, Rău, Versuri, în ***„Cronograf***", revistă de cultură și atitudine, nr. 4 (16), decembrie, 2019, Satu Mare; traducere în limba italiană și prezentare de prof. **Livia Mărcan**

Adrian POPESCU

(n. 1947, Cluj+Napoca)

Adrian Popescu este un echinoxist din prima generație. Poet, prozator, publicist, traducător din italiană, prezent în numeroase antologii, redactor-șef al valoroasei reviste „Steaua" care apare la Cluj-Napoca. Deține câteva premii ale Uniunii Scriitorilor, încă de la debut, un premiu al Academiei Române. Poezia pe care o prezentăm în versiune italiană a fost publicată în recent apăruta revistă clujeană „La Mongolu" sub direcția domnului Ovidiu Pecican.

Incontro La Mongolu

Ascolto mentre cresce la sera, il vuoto,
Da lì mi fanno tutti i tre segni,
Sto fermo. Sono La Mongolu
Come giovani, i miei amici si ritornano.

Solo le ombre che spuntano dalle pareti
Dalla cantina dove - rossi mattoni
Non hanno carne sulle ossa, né rughe
È la loro faccia. Corri per strappali
Non sposti un cancello, in alcun modo,
Furono messi su sacri santuari
E cantanti. Un Giusto Giudice,
Ma anche misericordioso, gli ha dato la sentenza.

Prima avanti, Peter Poantă.
Parla chiaramente, con frasi taglienti,
Ha una foglia d'acanto sullo stelo
Un boscaiolo che decifra lento,
Con buoni conduttori, segni segreti,
Nel foglio dei punteggi, microbolante,
Anche l'armonia di un tempo divino,
Un echinox, sigillo del destino.

Appare Tascu, un macedone,
Il tempo è passato. Ma è difficile da cuocersi
Il frutto pieno nella breve vita dell'anno.
E le trame non so come si fa
Che si affrettano sempre troppo in fretta,
Tagliano il filo della colorata, gemma viva,
Perché non cogli alcuna notizia, si acuisca.

Il terzo Ilie, ha una parola seria,
El Caloian, ci spaventa timido aggirando,
Quindi versa vapore dalla caraffa,
Chiede: "Non ha lasciato il vino
Che ce l'ha datto il Mongolu? "
Un intero autunno, credimi,
Ho ancora bevuto un vino così
Volava addosso come il sangue nei capretti.

Se Miniş sarebbe stato, potrebbe essere stato Cadarcă?

Ma loro scompaiono, sciogliendosi lividi,
Vorrei fermarli, ma non puoi ...
Né allungarli, né aprli
La porta al mondo delle ombre
E del ragionevole Giudice...

Hanno giocato il loro ruolo nel mondo,
Ora passa attraverso come per acqua,
Il mio indice attraverso il vuoto
Del loro corpo, che ci sfugge...
Cosa rimane? Cosa habbiamo donato.
Il bruccione del sogno, un mito.
Dai loro, Signore,centuplicato,
Da quello che ci hanno dato e sono morti.

` Adrian Popescu, „Întâlnire La Mongolu",
în „La Mongolu", nr. 2 (2019), aug-sept

Nicolae MAREŞ

Ich kann mir nicht vergeben
Ich kann mir nicht vergeben
Dass ich nicht zärtlicher war
In meiner Jugend.

Ich wünschen mir sehr
Jetzt verführerischer zu sein.

Aber wen köich noch unarmen?

Auf dem Weg der Verbindungen
Auf dem Weg der Verbindungen
Bleibt ewig ER
G o t t.
Der Lebensbaum.

Traduceri de **Mircea M. POP**

Raul CONSTANTINESCU

AVE!
Amate lector, hic et nunc,
Liberum ad meus versum esse!
Tardus venit,
ad tuum benevolentiae semper;
tuus poetus tuum modus,
Orpheum infernum damnare integer,
ad tuum tuus remnantum...
itaque in arcadia ego fuit...
solum de hades oro hodie;
elisiorum campi ombriis et asphodeliis solus
silentium non auditum;
ineffabilis numen –
non locus sermo;
memoriis paenitetiis vivemus
singulus mundiis fraterorum;
unum pons - sermonis semilliis sunt;
accipiunt quod tuum agri maturo! Ave!
2005-2006

AVE!
Beloved reader, here and now,
open to my verse be!
late coming,
at you I always thought;
yourself poet in your way,
with Orpheus through inferno you will lose everything,
just you to yourself begotting...

So I too in arcadia had been...
alone from hades I speak;
on the aelysian fields only shadows and asphodels
in a silence you never heard;
everything ineffable —
without place in the word;
from memories we have regrets
that apart worlds are sisters;
only bridge — the words seeds are;
receive them in your damp field! Ave!
2005-2006

(The prologue poem of the book HERALDS OF SILENCE, by Raul CONSTANTINESCU, 2007)

Psalm (1)

I search you for a life in deep silence
and in rhythm of lightnings I read your abyss;
from cradle you were my light my dream
and in storm's whirlpool you're my stone

and thousands lives through nights I search you still!
The light of the eternal moment - the open
thornful road to sky the Sent he giveth
in the time that itself eats...

Light alive uncreated holy
limpid you veil me and arise to You
from the mouth's flower the breath that speakest
the wonders across evil and good;

a lot alone always with myself in battle
to follow You on the endless Way...

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

Haiku, revistă de interferenţe culturale româno-japoneze, serie nouă (4), anul 29, nr. 62/ 2019, toamnă-iarnă

În acest număr al revistei condusă de Valentin Nicoliţov (din colectivul de redacţie fac parte şi: Nicole Pottier, Neal Withman, Teodora Moţet, Magdalena Dale, Vasile Moldovan) citim despre întîlnirea care a avut loc la Constanţa timp de patru zile (30 august-3 septembrie), în cadrul căreia autori români şi trei poeţi de peste hotare au discutat despre „unele probleme ale poemului haiku clasic şi contemporan", timp în care au fost prezentate cărţi, s-au citit diverse lucrări ş.a.. Amintim cîteva puncte din program: Elementul sezonal în haiku în *Stâlpi de felinar*, de Şerban Codrin (carte semnalată şi cititorilor rubricii noastre în primăvara lui 2018): Daniela Varvara – Constanţa; Kigo – un cuvânt-cheie pentru haiku: Clelia Ifrim – Bucureşti; „Dicţionarul poetei Jane Reichhold: Vasile Moldovan – Bucureşti (reamintim, între alte colaborări pe care le-am avut cu autoarea americană, am prezentat la „Biblioteca haiku" cartea, Jane Reichhold, *A Dictionary of haiku*, second edition, AHA Books, Gualala, SUA, 2013, 306 p., în iarna lui 2013, după ce, în toamna lui 2013, am publicat o convorbire pe care am avut-o cu Jane - *Haiku, care pare atât de uşor, de liber şi spontan, este bazat pe disciplină*), *Direcţii în haikuul contemporan,* de Iulia Ralia – Iaşi, *Antologia de poeme haiku de iubire, realizată de Valentin Nicoliţov, preşedintele Societăţii Române de Haiku,* de Alexandra Flora Munteanu, *Kigo in haiku japonez* de Yasuke Miyuki; a fost prezentată cartea lui Florin Grigoriu *File din istoria haikuului romanesc*, 562 p ş.a. Au fost şi alte discuţii, o expoziţie de foto-haiku (Mihaela Cojocaru şi Olga Duţu), un concurs de haiku ş.a.

Revista haiku ne oferă apoi un grupaj haiku al autorilor SRH, o semnalare a cărţii *500 Poeme Haiku de Sayumi Kamakura* (Ciberwit.net India, 2019): Vasile Moldovan, poeme într-un vers ale unor autori SRH, grupaje haiku semnate de Şerban Codrin, Victor Spinei, Bruce Ross, Alexandra Ivoylova şi Zlatka Timenova, haibun de Nicole Pottier, o recenzie la Olga Duţu, *Iubire prin cuvânt şi imagine*, semnată de Diana Dobriţa Bîlea, poeme senryu şi tanka, haibun ale unor autori SRH, o secvenţă senryu de Cornelia Atanasiu, Valentin Nicoliţov prezintă antologia de poeme haibun a Letiţiei Lucia Iubu, Editura M.J.M, Craiova, 2019, poeme haibun, tanrenga, debuturi, *in memoriam* Virginia Stanciu-Butescu, Magdalena Dale prezintă volumul de tanka (semnalată şi de noi)

al lui Vasile Moldovan *Între cer şi pământ*, la final, pe scurt, reviste haiku, rezultatele concursului revistei, anunţuri ş.a.

Aşadar, din nou, o revistă cu un sumar bogat, atentă şi la evenimentele organizate de SH Constanţa, de interes pentru autorii de gen.

*

Ginyu, nr. 84, 30.10.2019

Acest număr este, putem spune, şi unul aniversar – 20 de ani de World Haiku Association, şi are, ca de obicei, un sumar bogat şi divers.

Se deschide cu un text în japoneză, apoi în engleză al lui Ban'ya Natsuishi, intitulat Reflections on Twenty Years of World Haiku, în care, între altele, autorul vorbeşte şi despre limbă („sîngele şi inima activităţii noastre culturale") şi semnificaţia/ importanţa ei şi în cazul haiku, problemele ridicate de traducere, care nu poate fi niciodată „perfectă". Şi exemplifică/ analizează în acest sens un haiku al său scris acum cca. 10 ani: „Lacrimi roşii/ sînge negru/ limba noastră este o cuşcă". Sunt apoi şi alte consideraţii, despre limba actuală de circulaţie internaţională, engleză (deşi „sunt multe feluri de *engleză*", spune Ban'ya), dar şi diverse probleme în acest sens ş.a. Interesante opiniile lui Ban'ya şi din perspectiva analizei aniversare, dar nu numai.

Apoi sunt texte (impresii de la conferinţă, recenzii, poeme ş.a.) semnate de Hideki Ishikura, Jisei Shimizu, Missio, Sayumi Kamakura, din nou Ban'ya, Jade Ay, Rahim Karim, Akikatsu Kayou, Hinako Furuoka, Ayuhito Ohashi, Shihaku, Somin Yoshida, Toyomi Iwawaki-Riebel, Kimiko Nakanaga, Yoshitomo Abe, Shin'ichi Suzuki, Aryo Asada, Kei Kinjo, Ichitaro Yamamoto, Chikubon, Toshio Kimura, Tateo Fukutomi, Nubuyoshi Kojima, Nobuyuki Kawaguchi, Kunihiko Saiko, Ryuji Yamagishi. În final, Ginyu Haiku Gallery.

Oferim, în versiunea română, câteva poeme ale unor autori, conform regulii, care nu au mai fost publicaţi în „Poezia":

Jade Ax: „Meditînd/ într-o cameră/ în care o semilună s-a frînt"; „Un nor/ ridică soarele:/ Santoka"; „Santoka/ a devenit un nor alb/ pe vîrful acelui munte". Rahim Karim (Kirghistan): „să-i surprinzi pe japonezi/ după Matsuo Basho/ nu e uşor"; „Omul nu e o jucărie/ să te joci cu el/ oricînd vrei"; „Într-un oraş mic/ e greu să devii/ mare scriitor"; „Şarpe, şarpe!/ Scorpion, scorpion!/ Nu înceta să iubeşti".

*

Jo(sette) Pellet, *Mékong mon amour*, haïkus, senryûs et autres petites notes, Encres: Robert Gillouin, preface (*Hypnotiques Tropiques*):

Danièle Duteuil, cuvinte pe coperţile I: D. Duteuil, Robert Gillouin, IV: Denise Mützenberg, Sam*izdat*, Geneva, 2014, 74 p.

Câteva cuvinte aici (pe larg în „Convorbiri literare") despre acest „voiaj". Danièle Duteuil (autoare franceză cunoscută cititorilor noştri, a vizitat şi România), în prefaţa sa (*Tropicul hipnotic* – şi cu referire la unul din textele lui Jo Pelle despre un drum pe Mekong spre Nam Khan[1], în care se regăseşte expresia „tropicele hipnotice"), se întreabă retoric: „Cine nu a auzit de fluviul mitic Mekong?, vorbind despre lumea de un farmec aparte pentru european, cu exotismul ei dar şi cu specificul pe care îl regăsim la fiecare pas în textele din acest volum.

Jo Pellet (născută în zona munţilor Jura, călătoare împătimită prin lume, inclusiv în Asia) a privit interesată în jur, şi dincolo de ce se vedea cu ochiul, şi şi-a concentrat impresiile de călătorie, multe şi detaliate, nuanţate, în acest volum de „haiku, senryu şi mici note". Astfel, scrie şi despre satele populate de etniile multe şi diverse din zona Mekongului, unde tehnica „la zi", cel puţin în parte, e prezentă: „săteni hmong[2]/ în costume tradiţionale/ cu telefonul la ureche". Alteori, poemele surprind instantanee din sat, despre hrană: „întoarcerea din excursie – / pe masă mătăsuri sălbatice/ şi bolul cu insecte". Sau despre războiul care a lăsat urme adânci în Vietnam: „cratere de bombe/ pe un câmp de orez –/ femei la recoltat"; sau, în Laos: „ceaţă şi fluturi/ borcane misterioase[3]/ şi Războiul Secret"[4].

Unele poeme par instantanee dintr-o lume din afara timpului, sau din călătorie, altele priviri mirate ale unui occidental ajuns în/ plecat din această parte a lumii: „doamnă bătrână în papuci de casă/ la Terminalul B –/ singură şi fără bagaje".

Mai multe poeme sunt despre Mekong. Amintim pe cel despre care Denise Mützenberg consideră că ar concentra „toată arta lui Jo Pellet": „rostogolindu-se pe limba mea/ dar rostogolindu-se şi între maluri/ Mekong dragostea mea". Pe ansamblu, un volum care poate reprezenta o lectură aparte, o călătorie într-o lume exotică la... „tropicele hipnotic".

[1] Râu, unul dintre principalii afluenţi ai Mekongului.
[2] Populaţie din Laos.
[3] În provincia Xien Khouang, pe „Câmpia borcanelor", sunt formaţiuni de piatră semănând cu borcanele, cu origine neelucidată, înălţimi până la 9 metri.
[4] Aşa a fost numit războiul din anii 70.

Mirela Brăilean, *Hai-hui pe dealuri*, haiku, prefaţă (*În căuşul palmelor o buburuză*) de C.T. Atanasiu, Editura PIM, Iaşi, 2019, 100 p.

Nu ar fi rău dacă sub egida celor două societăţi de haiku, din Bucureşti şi Constanţa, ar apărea colecţii de volume semnate de autorii de gen, în afara antologiilor, în majoritatea covârşitoare semnalate de noi până acum. Spun asta pentru că vorbim aici de un al 13-lea volum, în format A6, un debut în colecţia „Prispa cu greieri" (intitulată astfel, ne spune C.T. Atanasiu, în memoria lui Dumitru Radu), sub semnul blogului „Romanian kukai", la concursurile căreia a participat şi Mirela Brăilean.

Creaţii de gen ale autoarei au mai apărut şi în antologii sub egida blogului amintit, ori în reviste din ţară şi de peste hotare. Putem spune, aşadar, că are deja un stil al său de a scrie haiku, trecut şi prin diverse grile de „acceptare". Zic „de acceptare", pentru că deja le sunt cunoscute cititorilor noştri dezbaterile şi mai vechi şi mai noi legate de trendurile actuale vs cele „clasice" în haiku.

Volumul este realizat într-o manieră interesantă, fiecare secţiune având drept „titlu", să spunem, un haiku, mai puţin prima, care înseamnă un poem şi, pe spate, un comentariu explicativ al acestuia, celelalte fiind grupaje de câte cinci poeme de câte o pagină, fiecare cu titlul ei: de pildă: *la start cu frunzele, coborâte la scaldă, deschişi ca niciodată* ş.a.

În afara celor spuse, autoarea pare mai degrabă înclinată, formal, spre stilul clasic, cu 5-7-5 (respectată cel mai strict), în general, kireji, nu întotdeauna cu kigo ori cuvinte cheie, cu tematică „clasică", legată (şi) de natură, dar şi modernă/ actuală/ cotidiană („dezbateri la TV - / iar gogoşi electorale/ cât o zi de post"; unele mai curând senryu: „vând urgent casă -/ toate dotările plus/ soaţă şi soacră", altele vag licenţioase: „cireşe crude -/ n-are nimic de ascuns/ bluza vecinei").

Multe poeme cultivă sugestia şi prin jocul cuvintelor, şi prin efectul senzorial/ vizual („crucea amiezii -/ o cumpănă în tandem/ cu un cocostârc"; „între două lumi -/ doi irişi trec prin gardul/ cimitirului") ori (şi) onomatopeic („ninsori locale - / de pe-o creangă doldora, zbrrr!/un stol de vrăbii"). Probabil autoarea a abordat deliberat o varietate formală/ tematică/ stilistică pentru a construi volumul mai ales tinzând spre clasic, dar cu „trimiteri" spre modul în care este, adesea, scris astăzi acest tip de poem.

Încheiem cu două poeme ale Mirelei Brăilean, o autoare de remarcat, pe care o aşteptăm cu eventuale viitoare volume: „târg de vechituri -/ la pachet cu vioara/ bătrânul greier"; „hai-hui pe dealuri/ din urmă grăbind pasul/ tăcută umbra".

Olga Duţu, *Iubire prin cuvânt şi imagine*, foto-haiku, ediţie trilingvă, versiunea franceză: Rodica Dumitru Brumă, versiunea engleză: Tiberiu Tizu, prefaţă: Laura Văceanu, foto coperta I: Mihaela Cojocaru, fotografii: Mihaela Cojocaru, Tiberiu Tizu, Mugur Duţu, Editura Celebris, Constanţa, 2018, 110 p.

Despre Olga Duţu am scris de multe ori la „Biblioteca haiku", fie legat de cărţile sale de poeme (reamintim, este printre membrii fondatori ai Societăţii de Haiku din Constanţa), fie privitor la alte cărţi, între care cele despre activităţile culturale diverse din zona Dobrogei, cu precădere din urbea tomitană.

În această carte sunt 70 de poeme, între care 36 de foto haiku din care se vede dragostea autoarei atît faţă de natură, cît şi pentru locuri dragi, personalităţi ale ţării (două poeme sunt dedicate Regelui Mihai I, citim şi despre Enescu, Porumbescu ş.a.) sau culturii universale (Brahms, Stradivarius etc.). Sunt surprinse şi teme „la zi" – violenţa crescîndă, de exemplu, sau sărbătorile „adoptate" la noi, ca Haloween-ul.

Structurată pe model „clasic", pe anotimpuri, cartea are şi o secţiune intitulată *Animale*. Din punct de vedere al structuri interne a acestui tip de poem, deşi pare că porneşte mai ales de la ideea de „clasic", autoarea tinde adesea spre trendurile mai „libere", atît din punct de vedere al prezenţei kigo, cît şi al numărului de „silabe", dar şi din alte puncte de vedere. În totul, Olga Duţu este una dintre autoarele active din Societatea de Haiku din Constanţa, informată în ce priveşte modul în care se scrie haiku astăzi, dar care doreşte să nu se despartă cu totul de linia „clasică".

De remarcat şi colaborarea autoarei cu mai mulţi membri ai SH Constanţa (Laura Văceanu – prefaţă, Mihaela Cojocaru, Tiberiu Tizu – fotografii şi/ sau traducere). Încheiem cu două poeme din carte: „salcie verde/ la icoana lui Isus - / copilul uimit"; „pui de leopard/ la sînul căţeluşei - / cîtă tandreţe".

Yoshihiko Furuta, *Selected haiku*, bilingual edition Japanese – English, translated by Eric Selland, Cyberwit.net, Allahabad, India, 2019, 42 p.

Yoshihiko Furuta – un nume des întâlnit în „Ginyu" – s-a născut în 1951 în prefectura Saitama, a absolvit sociologia la Hitotsubashi University, în 1974, şi, de atunci, a ocupat diverse funcţii administrative. A publicat şapte cărţi, atât de haiku, cât şi de „poezie occidentală", şi trei cărţi de proză. A obţinut câteva premii importante pentru haiku.

În cuvîntul său de deschidere scrie despre Kan'ichi Abe (1928-2009), „inovator important în haiku de după război", care vorbea despre

„haiku abstract", despre întâlnirea sa cu un „text important" despre „abstractul în arta lui Kandinsky", al filosofului francez Michel Henry, în care acesta afirmă: „ecuația kandinskiană poate acum scrisă astfel: interior = interioritate = invizibil = viață = pathos = abstract", în care arta exprimă „interiorul". Astfel scrie Yoshihiko Furuta. Conchide că această ecuație i-a facilitat înțelegerea modului în care conceptele abstracte sunt manifeste în poezie. Astfel, notează autorul, în final, poemele sale din această carte au fost scrise în dorința de a face o astfel de operă – „una situată la limitele limbajului". Felul în care scrie Yoshihiko Furuta nu este departe, din anumite puncte de vedere, deși nu a explicat în aceşti termeni, şi, desigur, cu diferențe care pot fi nuanțate, de maniera de a scrie „lansată" de/ sub oblăduirea lui Ban'ya Natsuishi. Sigur, fără a pune semnul „egal" între acestea.

Concret, autorul scrie, în japoneză, poemele într-o linie, dar pentru versiunea engleză a convenit cu Eric Selland pentru cea în trei linii (un singur poem are doar două). Nu are sens să discutăm nici despre „echivalențele" între onji şi silabe aici, numeric vorbind, rareori fiind cazul acelui 5-7-5 cunoscut, şi atunci doar pentru că așa cere logica traducerii aleasă de traducător. La fel, nici despre kigo sau chiar keyords ori/ şi alte „reguli" „clasice" poate, în unele cazuri, dar mai ales subînțeles, despre kireji), fiind vorba, așa cum ne-a avertizat autorul, de poeme „la limita limbajului", şi pornind de la asta trebuie discutat. Câteva poeme: „întinsă în stomacul unuia/ până ce ambra se transformă/ într-o călătorie fără speranță"; „stația de tren/ nu se comportă ca/ o pernă arzând"; „ochii strălucind transparent/ mai puțin/ un hering"; „Okinawa nu se poate ascunde/ într-o pereche de pantofi/ ca un licurici"; „un trandafir albastru/ să-l păstreze cu totul etanş/ ~~sunetul apei~~" (notă – poemul în original are ultima linie tăiată cu o linie în cruce); „anestezie/ până ce totul se transformă/ în măslini"; şi un poem cu linie de cezură, pentru kireji: „definiția este/ necombustibilă –/ peştele părăseşte trupul".

În contextul ideii de experiment în haiku (sau/ şi de haiku modern – gendai haiku), până la urmă, s-a vorbit despre meta-haiku, haiku abstract, limitele limbajului ș.a. Iar autorul declara că vrea să propună un nou trend în gendai haiku, şir în scurta sa prefață pare să enunțe câteva principii a unui tip de haiku „suprarealist"/ abstract, mergând spre ideea de a subînțelege/ evoca „lucruri invizibile" ducând scriitura (cum se vede şi din exemplele traduse mai sus în română) la „limitele limbajului", rezultând un melanj de sentimente/ imagini pendulând între concret şi irațional, ori alăturări „imposibile" de cuvinte. Aspectele legate de limbaj/ felul în care poate fi/ este folosit azi în haiku au fost discutate ades. Despre unele

dezbateri am amintit deja. Acum amintim de Richard Gilbert, care, cu ceva timp în urmă, publica *The Disjunctive Dragonfly, a New Approach to English-Language Haiku*, în care scrie, cu un număr semnificativ de exemple, despre experimente de limbaj în haiku de limbă engleză contemporan, despre maniera în care se desprinde/ se depărtează de „regulile" acceptate în secolul trecut. Yoshihiko Furuta propune felul său de a scrie haiku, şi, dacă tot l-am amintit, îl citez tot pe Richard Gilbert, care spunea că în studiile sale despre haiku japonez a constatat că „Having a sense of "era" seems fundamental to gendai haiku" (*A Brilliant Literature,* Robert Wilson Interviews Professor Richard Gilbert, Part I, by Robert D. Wilson, în „Simply Haiku: A Quarterly Journal of Japanese Short Form Poetry", Winter 2008, vol. 6 no 4). Evident, discuţia este mai complexă, am vrut doar să aducem în atenţia cititorilor noştri un autor, Yoshihiko Furuta, felul său de a scrie dar şi problematica adiacentă. Poate că acesta este şi în siajul „epocii" de care vorbea Gilbert în ce priveşte haiku japonez actual.

*

Continuăm cu traduceri din World Haiku Anthology nr 15, edited by Ban'ya Natsuishi, World Haiku Association:

B. Ganbold (Mongolia interioară): „borul pălăriei/ în ploaia de toamnă/ e o umbrelă pentru ochelarii mei"; **Y. Jargaldalai** (Mongolia interioară): „O insectă micuţă rostogolindu-se/ străbătând lumina lunii/ reflectată în cameră"; **Yuki Kajiwara** (Japonia): „Lumini pe străzile în iarnă/ un băiat e tăcut/ când e singur"; **Brendon Kent** (Marea Britanie): „măsurând/ adâncimea lacului../ cântecul lunii"; **Kei Kinjyo** (Japonia): „departe din mare/ o maşină de spălat/ înoată"; **Lê Quang Vũ** (Vietnam): „Prin/ vise/ oamenii nu sunt niciodată bătrâni"; **Franklin Magalães** (Brazilia): „jumate de oră după miezul nopţii/ aşa scurtă întâlnire/ a prietenilor de la antipozi".

P O E Z I E S T R Ă I N Ă ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

POEZIE HISPANICĂ

Antonio MACHADO
(1875-1939)

XXXII
Jarul crepusculului violet-închis
fumează în spatele pădurii de chiparoşi...
În căsuţa din grădină, în umbră, era fântâna
cu al său înaripat şi gol Amor de piatră,
care visa, mut. În bazinul de marmură
apa moartă se odihnea.

XXXIII
Dragostea mea?... Îţi aminteşti
de acel pipirig, spune-mi, delicat,
istovit şi galben,
care este în albia uscată a râului?

Îţi aminteşti de macul
care arse vara,
macul ofilit,
negru zăbranic al câmpului?...

Îţi aminteşti de soarele amorţit
şi umil, dimineaţa,
care strălucea şi tremura rupt,
deasupra unui izvor îngheţat?...

XXXVI
În formă tinerească într-o zi
la casa noastră sosi.
Noi i-am zis: de ce te întorci
la casa veche?
Ea deschise fereastra şi tot câmpul
cu lumină şi aromă intră.
Pe poteca albă
trunchiurile copacilor înnegreau;

frunzele din coroana copacului
sunt fum verde care visează departe.
Pare o lagună
largul râu în ceaţa albă
a dimineţii. Pe munţii violet-închis
se plimba o himeră.

(din *Soledades,* 1899-1907)

Traducere din limba spaniolă: **Mircea M. POP**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Emilio COCO

Emilio Coco s-a născut în anul 1940 la San Marco in Lamis, este hispanist şi traducător. A publicat volumele de poezie *La memoria del vuelo* (Madrid, 2002), *Fingere la vita* (Caramanica, 2004), *Contra desilusiones y tormentas* (Città del Messico, 2006), *Il tardo amore* (LietoColle, 2008) şi *Il dono della notte* (Passigli Editore, 2009) – volum din care fac parte şi textele traduse în limba română. Sunt numeroase recunoaşterile, premiile, distincţiile primite de-a lungul carierei sale de traducător, printre ele numărându-se şi cel de titlu de comandor al ordinului Alfonso X al Castiliei (supranumit cel Înţelept), acordat de către regele Juan Carlos I.

NU TE LĂSA sedus de faţa ei
de fată bună nemachiată
toată iubitoare, zâmbete dulci.
Face tot posibilul să te adoarmă
spunându-ţi poveşti magice
despre o ţară locuită de poeţi
cu verzi câmpii şi vicioase vii,
unde Alceu te-aşteaptă să închini
pentru poetul mare şi-un rafinat traducător,
neliniştit, alături de ceilalţi epigramişti,
să se audă în endecasilabe sonore.
N-apropia buzele tale de paharul
de vin adormitor ce ţi se dă
ascuns în altceva. E Moartea ta
şi vrea să te petreacă dincolo de Styx
unde domneşte tenebra cea mai monstruoasă.

**

ŢI-AM POVESTIT basmul acesta:
Tu eşti aici pentru că ai alunecat
pe podeaua lustruită cu ceară
noaptea pe întuneric în timp ce te duceai la baie
şi ai căzut cu capul de chiuvetă.
Maria dormea ca un înger
şi nu puteai aprinde becul,
tu care încontinuu erai atent
cu ea, ai fi trezit-o.

O tăietură mare de doișpe centimetri,
mult sânge și mult mai multă spaimă,
nimic altceva, acum stai pe acest pat
cu perfuzia cuminte și cu gheață,
ca să se resoarbă hematomul,
câteva zile, apoi te-ntorci acasă.
Ți-am spus povestea asta frumoasă
și ai crezut-o. Nu mă știai
așa nerușinat de mincinos.

**

SPITALUL ACESTA e plin de figurine
și statui cu Santo Pio. Le găsești
în fiecare salon și capăt de culoar,
cu bucheţel de flori și lumânări,
colo trist, în asta zâmbitor,
printre îngeri și cu Cristos crucificat.
Dar la tine e un tablou cu Fecioara
cu fața îndurerată și gâtul lung ornat
cu un șirag subțire de mărgele.
Te las în grija ei și mă închin să te primească
în pântecele ei îndurerat ca pe Cristos.

**

NU VREAU să te mai rog. Am obosit.
Hotărârea mea e irevocabilă.
Nu vreau să mai recurg la ajutorul tău,
și nu mai sper. Ești până peste cap umplut
de cereri de grabnică însănătoșire.
Nu pot să calc peste cine și-a rupt
genunchii în fața gropii tale.
Și-apoi nu știu ca alții să mă rog,
nu știu să-ți înmoi inima-nspre milă.
Eu sunt nerăbdător. Vreau totul imediat.
Ce-mi folosește să îmi iau număr de ordine
dacă lista de așteptare e prea lungă?

**

ACUM DORMI desfăcut în patul tău
cu picioarele strivite de grilaj

şi capu-alunecat pe lângă pernă.
Te trezeşti când şi când şi pare că-mi zâmbeşti
dacă-ţi vorbesc de iambi şi anapeşti.
Mai este loc în creierul tău ros
pentru Catullus şi poeţii palatini.

Paolo FEBBRARO

Paolo Febbraro s-a născut la Roma în 1965 şi trăieşte între Dublin şi Roma. A publicat volumele de poezie *Il secondo fine* (1999)*, Il bene materiale* (2008)*, Fuori per l'inverno* (2014) şi *Elenco di cose reali* (2018)*.* A scris de asemenea volumul în versuri şi proză intitulat *Il diario di Kaspar Hauser* (2003), operă care a fost tradusă în spaniolă, franceză şi engleză. Un alt volum semnat de Febbraro reuneşte proza şi aforismele *(I grandi fatti,* 2016)*.* Este autor de eseuri literare *(L'idiota. Una storia letteraria,* 2011; *Primo Levi e i totem della poesia,* 2013; *Leggere Seamus Heaney,* 2015)*.* A îngrijit prima ediţie italiană a versurilor lui Edward Thomas *(La strada presa. Poesie scelte,* 2017) *şi Angel Hill* de Michael Longley (2019)*.*
Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul *La danza della pioggia* (Elliot, 2019).

Adam, in progress

Soarele mişcă, inaugurează seara;
frunza se plictiseşte de arţar,
apa e şuvoi, apoi sapă pământul.
Numai începând să respir
am folosit aerul iar realitatea se face.

Bine, accept: voi fi separat
şi din cauza întunericului voi intra în femeie.
Dacă asta este greşeală i-o pasez ei
pentru că îi face onoare şi dreptate nopţii.

Timp de şapte ore, nu din lumea aceasta:
sunt, somn, vis, regat.
Umerii sunt grei, gândirea
a făcut corpul foarte bătrân.
Se studiază cum să nu mai fim
niciodată singuri.

Unul dintre magi

I-am văzut atât de entuziasmaţi de stea
şi de simbol de călătorie şi de darurile
care promit închinăciuni vreme de secole.
"Timpul s-a împlinit" ziceau,
"vârsta se deschide".
Erau Asia gravidă de religii.

Pasul peren
al dromaderului meu a răspuns.
Pentru mine cometa era el,
muşchi de nisip şi puţină apă.
Aici din şa îl apăram
de influxuri vaste şi răutăcioase.

Cealaltă, care era un semn din cer,
o fi fost un demon, o iubire, un gaz
a dispărut când eram la jumătatea drumului.
Doar noroc: nimeni n-a scris
despre întoarcerea noastră zidită.

Poetul

Craniul îi aminteşte mişcarea limbii,
sacul lacrimal, bretonul,
răceala care arde nările.
Priveşte craniul atât de perfect
încât îi ia locul: ştie că e greşit
dar e mai puţin decât dacă i-ar pune un văl,
o ramă, sau un alt nume.
Craniul nu-l priveşte, este doar
întors spre el. E suficient.
E ca uşa Legii
la Kafka: craniul e acolo pentru el
în exclusivitate, chiar dacă toţi
ar trebui să-l vadă (măcar
cu coada ochiului).
Ei îi spun firește că craniul
este simbolul morţii; dar el

nu vede de ce moartea ar trebui
să lase cranii, şi mai ales
să tolereze simboluri. Răspunde
fără să-şi arate dinţii "Din craniu
eu vă protejez pentru că nu îl înţeleg.
Dacă aş pleca ar dispărea
şi atunci în sfârşit aţi fi
invadaţi. Priviţi-vă,
vă rog, începând din acel moment".

***
Înainte de răsărit, când trezirea
e deja puternică dar adormită
îmi ceri să fiu înalt un metru
şi nouăzeci şi patru, să răspund
la numele *Paolo* şi să-mi înconjur faţa
de barbă şi păr roşcat şi dezordonat;
îmi ceri dimineaţa să fiu la fel
ca în seara de dinainte
evitând norocul, îmi ceri
să nu fi făcut dragoste
şi să nu te fi părăsit,
să te fi luat de soţie mereu.
Tu încă dormi şi îmi ceri
să rămân să perfecţionez
amprenta mea pe pat,
să dispar în desenul meu,
să nu cred ca oamenii mari
în câştigul timpului.

***
Frumuseţea nevestei mele e în afara legii,
nu e prevăzută în tratate, este lipsită
de o taxă fiscală pe măsură.

Trebuie privită şi văzută întrucât ar putea
să provină din voinţe superioare
precum Afodita sau şoldurile unei pisici
altoite cu precizia demenţială a unei pitulici.

Poate e cazul ca eu să le scriu
autorităţilor competente, vreunui
zeu care nu-i rău intenţionat.

Frumuseţea nevestei mele nu e înscrisă
la cadastru. Şi de fiecare dată când o ating
trec pe lângă dezastru.

Prezentare şi versiunea română: **Eliza MACADAN**

POEZIE GERMANĂ

Yvan GOLL (1891-1950)

Soarele
Brutarii au parfumat zorii zilei
Uită-te la vitrinele lor
Ca înapoia unui lan de grâu
Cosit
Se înalţă pâinea de trei kilograme, grea,
Fierbinte
Toată aur
Soarele.

Albastra pasăre a ochilor tăi
De ce trebuie să simt oasele maxilarului tău
Când mângâi mărul obrazului tău?
Se sfarmă deja zugrăveala de pe schela din var?
Albastra pasăre a ochilor tăi se împotriveşte
Într/o privire care cumpăneşte chiar şi futuna

Vreau să te privesc încă atât de mult
Încă atâta încă atâta
Mult înainte de zorii zilei
S+au dat pleoapele mele deoparte:
Mâna ta de carne în mâna mea de praf

Conrad Ferdinand MEYER (1825-1898)

Epilog
Cine eşti tu obraz întunecat?
Tu mă inunzi cu lacrimi –
Muza, care cândva te-a iubit,
Vine să moară cu tine.
După suferinţă şi vis ajungem
Şi noi în adâncul albastru.

Prezentare şi traducere de **Mircea M. POP**

POEZIE SLOVACĂ CONTEMPORANĂ

Pavol TOMAŠOVIČ

Romancier şi poet. S-a născut în 19. 01.1964 la Trnava (Slovacia). A fost funcţionar public. Actualmente este director al Bibliotecii din Trnava. Premiul de debut al revistei *Knižná revue* pentru romanul *Nimic în ţara nimănui* (Nič v krajine nikoho, 2007). A mai publicat proză scurtă : *Fără timp* (Bezčasie, 2010) şi eseuri: *Ingambamente* (Presahy, 2013); *Punţi peste timp* (Mosty ponad čas, 2016). Este membru al conducerii Soicietăţii Scriitorilor Slovaci, secretarul filialei acesteia din Trnava.

Galerie

Să întinzi pânza,
să atârni rama
la locul potrivit.

Pielea încordată
a înfăşurat trupul,
anxios, sufletul
îşi caută un chip.

Albul şi negrul
stratifică viaţa sub penelul
pictorului care nu a cunoscut
culorile curcubeului.

Într-o varietate necunoscută,
terebentina din aer irită.
Suprafaţa se umple,
interiorul se goleşte.

În galeria lumii
vernisajul poveştilor de viaţă
fără cuvintele spuse de curatori.
Nu are cine să ridice paharul
în cinstea pictorului şi a căutărior sale
lăsate cu sânge.

Mersul trenurilor

Cu sufletul la gură,
într-o mare de sudoare,

stătea, pierdut,
pe peronul pustiu.

Luminile trenului
se arată în depărtare –,
un tren care nu oprește aici
înaintează bezmetic.

De ce să te grăbești
dacă nu există stații
iar scopul călătoriilor dispare?
A rămas doar vechiul
mers al trenurilor.

Îl consultă cu o încredere
care se risipește
așteptând trenurile
unor drumuri fatidice.

A păşit
şi a călcat în golul
unui vagon decuplat,
tras de ani de zile
pe o linie moartă.

Lumina
Atunci când lumina
de la capătul tunelului
şi-a pierdut strălucirea
iar trenul vieţii
n-are încotro să o ia

atunci când întreg ţinutul
s-a uscat
iar de boarea speranţei
nu se mai bucură nimeni

atunci când omul
şi-a pierdut liniştea sufletului
iar silueta lui s-a topit în întuneric

pe un drum care nu are ţintă,
ai lăsat în urmă toate staţiile.

Închide ochii
şi adu-ţi aminte
cine ţi-a stat alături în copilărie,
cine ţi-a dat mâna,
cine te-a mângâiat,
cine te-a luat în braţe,
cine ţi-a întins untul pe pâine –
acela te-a iubit.

Acela a cunoscut şi lumina
pe care o cauţi în întuneric,
aprinde-o,
astfel încât în compartimentul vieţii
să fie loc din nou
pentru iubire,
cea care iubeşte
omul
şi drumul.

Dorinţa din mare
Sunt clipe
când valul
nu confirmă marea.
În adânc.

Dintr-o zi
doar zorile roşii.
Lumina şi vântul se potolesc.
Nu există forţă, enunţuri, cuvânt,
spirit,
pe care valul le-ar dori,
să fie din nou.

Nu e nevoie de mult,
ştie când în timpul furtunii
tremura toată,
atinse cerul cu vârful,

a cunoscut
și s-a pierdut pe sine.

Altfel decât atunci când de stânci
își zdrelește spinarea, –
înspumată furios
se împrăștie și se mânie.

Durerea a fost înlocuită de tandrețe,
reflecția luminii
se frânge în ea.
Oglindire.
Pe luciul apei
milioane de fragmente de sticlă
nuanțe albastre,
de sub pleoapele armoniei.

Șuierul mării
în ritmul valurilor
și un cârd de pescărușI
vara, totul alunecă încet
în depărtări necunoscute.

În adîncul liniștii, dorința
Tuturor epocilor umane.
Valul care vrea
să știe că este
o parte din apele veșnice,
o confirmare a lor,
prin propria-i
tresărire,
unduire.

Versiunea în limba română de **DAGMAR MÁRIA ANOCA și LUCIAN ALEXIU**

POEZIE RUSĂ

Iosif BRODSKI (1940-1996)

S-a născut la 24 mai, în Leningrad. Tatăl său, căpitanul Aleksandr Ivanovici, a fost corespondent-fotograf de război, apoi a activat la Muzeul Marinei Militare din Leningrad şi în redacţiile mai multor ziare. Mama, Maria Moiseievna Volpert. a fost contabil.

În perioada 1947-1953 Iosif studiază în trei şcoli leningrădene, în 1953 rămânând repetent. Depune o cerere de a fi admis elev al Şcolii Baltice de Marină, însă este respins. Învaţă în clasa a 7-a, o începe pe cea de-a opta, însă abandonează şcoala, angajându-se ucenic de strungar la uzina „Arsenal". Încearcă fără succes să se înscrie într-o şcoală de marinari de submarine, la 16 ani se aprinde de ideea de a deveni medic, o lună de zile fiind ajutor de prosector la morgă, face disecţii şi autopsii. Apoi mai lucrează fochist, paznic de far.

După propriile mărturii, primele poeme le scrie în 1956-1957. Este muncitor într-o expediţie arheologică la Marea Albă, Siberia Orientală, Nordul Iakutiei (1957–1960). În februarie 1960 are loc prima apariţie publică importantă a lui Iosif Brodski într-un recital de poezie, unde citeşte şi poemul „Cimitir evreiesc", care declanşează un adevărat scandal.

La Samarkand, împreună cu prietenul său Oleg Şahmatov, aviator, schiţează planul deturnării unui avion, pentru a zbura în Occident. Însă renunţă. Peste un an, Şahmatov este arestat de KGB, divulgând planul respectiv.

Pe 29 noiembrie 1963 în ziarul „Vecernii Leningrad" („Leningradul de Seară") este publicat foiletonul „Un trântor de la periferia literaturii", acuzându-l pe Brodski de parazitism social. Începe o lungă perioadă de urmărire a poetului.

La începutul anului 1964 i se întâmplă primul acces cardiac, după care, întreaga viaţă, avea să sufere de angină pectorală. Este trimis forţat la expertiză psihiatrică într-un ospiciu, unde se va afla trei săptămâni („cele mai groaznice din viaţa mea", avea să menţioneze poetul). Pe 13 martie 1964 este condamnat la cinci ani de muncă forţată în regiunea Arhanghelsk.

Înregistrările de la procesul intentat lui Iosif Brodski, făcute de Frida Vigdorova, apar în influentele publicaţii occidentale „New Leader", „Encounter", „Figaro Litteraire", sunt transmise de BBC. Cu susţinerea activă a Annei Ahmatova, se declanşează o campanie socială întru apărarea lui Iosif Brodski. Scrisorile de susţinere sunt semnate de D. Şostakovici, S. Marşak, K. Ciukovski, K. Paustovski, A. Tvardovski, Iu. Gherman ş. a. Sub presiunea opiniei publice mondiale, mai ales după intervenţia specială a lui Jan-Paul Sartre, termenul de deportare al lui Iosif Brodski este redus la minimum.

În ziua de 10 mai 1972, Iosif Brodski este convocat la Biroul de Paşapoarte pentru Străinătate, fiind pus în faţa dilemei: sau emigrează urgent, sau pot urma „zile fierbinţi", inclusiv internarea în ospiciu. Privat de cetăţenie sovietică, pe 4 iunie Brodski zboară la Viena cu „viză de Israel". Încep anii de exil.

Se stabileşte în SUA, unde i se oferă postul de „poet invitat" (poet-in-residence) al Universităţii din Michigan. Din acel moment, ex-cetăţeanul sovietic, care nu avea la activ decât 8 clase neterminate, are o existenţă de profesor, invitat mai apoi la şase universităţi americane şi britanice, predând istoria literaturii ruse, poezia rusă şi universală, teoria versificaţiei, ţinând prelegeri şi conferinţe în biblioteci şi universităţi din SUA, Canada, Anglia, Irlanda, Franţa, Suedia, Italia.

Brodski se dedică activ eseisticii, pe care o cultivă până la sfârşitul vieţii. În SUA îi apar cărţile de eseuri „Less Than One" (Mai puţin de unul), 1986 (declarată cea mai bună carte de critică pentru 1986 în SUA); „Watermark" (Cheiul incurabililor),1992, şi „On Grief and Reason" (Despre suferinţă şi raţiune), 1995.

Părinţii săi au depus de 12 ori cereri de a-şi vizita fiul, însă toate au fost respinse în pofida adresărilor oficiale a mai multor congresmeni şi altor politicieni americani.

În 1987 a fost distins cu Premiul Nobel, iar în 1991 i s-a acordat titlul de poet laureat al SUA. Se căsătoreşte cu Maria Socciani, aristocrată italiană, rusoaică pe linie maternă.

1996. Noaptea de 27 spre 28 ianuarie. În urma unui infarct, Iosif Brodski se stinge din viaţă. Provizoriu, este înmormântat în cimitirul de pe lângă biserica Sfânta Treime de pe malul Hudsonului, iar la 21 iunie 1997 este reînhumat în cimitirul San Michele din Veneţia.

Crăciunul anului 1963

Mântuitorul s-a născut
pe ger cumplit.
În pustiu luminau învolburat focurile păstorilor.
Viforniţa dezlănţuită scotea sufletul
din sărmanii crai, care veneau cu daruri.
Cămilele-şi mişcau greoi picioarele flocoase.
Vijelia urla.
Pâlpâitoare-n noapte, steaua privea
cum în gura peşterii lui Hristos
trei cărări de caravane ca razele se-ntorlocau.

1963-1964

Steaua luminează...
Steaua luminează, dar tu eşti departe.
Vaca mugeşte, şi duhul de lapte
e-n amestec cu duhul urinei de capră,
iar oaia zbiară strident în noapte.
Manşeta pantalonilor, şiretul pantofilor
şi nicicum ceea e-n jur sau scânduri sub tesle
îmi împiedică mie să mă simt uneori
pruncuţul din iesle.

V.1964

Mă rog de-astă putere...
Mă rog de astă putere în cerul-ţi luminos-intens.
Bolta-i nesfârşită. Dar nici iubire n-are hotar hotărâtor.
Fie ca totul ce cândva fusese nespus de imens:
minciună şi dragoste – totul, s-ajungă nemuritor!
Căci sufletul ei – de cum ţipătu-mi se va curma –
va părăsi sufletul – cântecul e de tot mai neauzit.
Fie ca după moarte sufletul trupul să-şi poată-nturna:
eu voi nemuri trupul – tu sufletul l-ai nemurit!

1964

Podul spălătoreselor
Pentru E.W.
Pe Podul spălătoreselor, unde noi doi
ne-asemănam cu ácele pe un cadran de ceas,
îmbrăţişaţi la doisprezece, înainte ca,
nu pentru o zi sau două, ci
pentru totdeauna să ne despărţim, –
azi, aici, pe Podul spălătoreselor,
un pescar, cuprins de complexul lui Narcis,
uitând de plută, se holbează la chipul său
tremurător în unde.

Râul ba-l întinereşte, ba-l îmbătrâneşte.
Ba apar semne de juneţe, atrăgătoare,

ba iar pe-obraji, pe frunte se-ndeasă riduri.
El a ocupat chiar locul nostru. Ce să-i faci,
e dreptul lui! De la o vreme,
tot ce este singur simbolizează alte timpuri;
iar acesta e un mandat pentru aflare-n spaţiu.
Fie ca el
să privească liniştit în apele noastre
şi chiar să se recunoască. Acum
râul îi aparţine pe drept, precum o casă
din care stăpânul a evacuat oglinda, însă
fără să locuiască în ea.

1968

* * *

Din Anglia

Satele de piatră engleze-n licheni verzi.
Carafa catedralei în geamul birtului.
Vaci împrăştiate pe pajişti, cirezi.
Monumente regilor, trecutului.

Bărbatul în costum găurit de molii
petrece trenul care, ca totul pe-aici, merge spre mare,
cel ce o ia spre est îi zâmbeşte fiicei molâi.
Răsună fluierul de plecare.

Iar cerul nesfârşit peste cât ţine ţiglăria
cu atât e mai albastru, cu cât pasărea
îl slăveşte mai tare. Şi cu cât cântă mai tare, ea
cu atât mai puţin se poate vedea.

1977

Explicaţii la buletinul meteo

O alee cu statui de noroi solidificat, uscat,
semănând cu nişte trunchiuri de arbori retezaţi.
Pe mulţi dintre ei i-am cunoscut la faţă.
Pe alţii îi văd pentru prima oară.

E de presupus, ei ar fi nişte zei ai râurilor
şi pădurilor de pe aceste meleaguri,
supraveghetorii liniştii
sau poate ar fi cheaguri de amintiri străine,
mie neînţelese. În ce priveşte figurile
feminine – nimfe ş. a. m. d. – ele
arată parcă neterminate, ca unele gânduri
neduse la capăt; fiecare din ele
încearcă să păstreze până şi aici,
în viitorul care a şi venit, statutul de oaspete.

Ţiştarul nu se va repezi să treacă poteca.
Nu se aud păsări, cu atât mai mult automobile:
esenţa viitorului e panaceu pentru ceea ce
are proasta proprietate de a se repeta.
Iar pe cer, ca lucrurile unui burlac, sunt împrăştiaţi
norii, întorşi pe dos şi călcaţi.
Miroase a cetină, această substanţă înţepătoare
din locuri puţin cunoscute. Statuile se înalţă-n întuneric,
negrind mai intens de la vecinătatea unora
cu celelalte şi de la indiferenţa faţă de ele
a reliefului împrejurimilor.

De-ar prinde să vorbească oricare din ele, tu
mai curând ai suspina decât te-ai cutremura
la auzul unei voci cunoscute, deslușind ceva de
genul: „Eu am arătat spre el, însă din spaimă,
nu din gelozie” – măruntele taine de acum
douăzeci de ani ale unor inimi oarbe,
aţâţate de prostească dorinţă de-a accede
la putere asupra celor ţie asemănători şi care
nu distingeau tautologia. Cei mai buni dintre ei
erau – concomitent – jertfe şi călăi.

E bine că amintirile altora se implică în ale tale,
E bine că unele din aceste figuri ţi se par
străine. Prezenţa lor e o aluzie la alte evenimente,

la o altă variantă a destinului –
posibil, nu cea mai bună, însă fără îndoială
care ţi-a scăpat. Aceasta eliberează –
nu atât imaginaţia, cât memoria – pe mult timp,
dacă nu cumva pentru totdeauna. Să afli
că ai fost înşelat, că ai fost uitat definitiv sau –
din contră – că şi până în ziua de azi
ei nu au ochi să te vadă – constatare categoric
neplăcută. Însă a crede că tu eşti centrul, buricul
fie şi al unui univers oarecare
e descalificant şi insuportabil.
Un rar,
posibil unic vizitator al acestor locuri, eu
consider că am dreptul să descriu fără înfrumuseţări
cele văzute. Iat-o, mica noastră Walhalla,
moşia noastră în mare delăsare în timp,
cu câteva suflete de revizori,
cu proprietăţi, unde o secere bine ascuţită
de fapt nu prea ar avea ce face
şi unde fulgii de nea se rotesc lin, încet, ca exemplu
de comportament în vacuum.

1986

Vedere de pe colină
Iată, priviţi, oraşul îngheţat din ungherul de piatră.
Geometria îşi deplânge zăcămintele din pământ.
Mai întâi, auziţi un trio, apoi pianul unui negroid.
Chiar dacă nu a îngheţat, râul nu avu suficient avânt
să fugă spre ocean. Obiceiul de a şerpui e de remarcat
mai ales în oraş, dacă în jur e şes sau podiş.
Apoi la colţ s-a aprins un copac fără rădăcini.
Râul arată ca un pian negru-luciş.

Când mergeţi pe stradă, în urmă vă răsună paşi.
Este efectul perspectivei, nu emanat de intenţia ucigaşului.
De doi ani trăiţi aici, ziua de ieri s-a transformat în mâine.

Şi piaţa, ca o placă de gramofon, sub acul obeliscului
îşi roteşte cercurile, şănţuleţele. Ceva s-a întâmplat
acum un secol şi apăru o linie, o cale. Calea succesului.
De fapt, voi sunteţi nimeni. Printre voi – niciun erou.
În cele mai bun caz, rămâneţi a fi hrană pentru ecou.

Zăpada zboară alandala. Crainicul transmite: „ciclon".
Nu ieşi din bar, nu părăsi barul. Auto-şoarecele fatal
cu lumina farurilor scoate din minţi ambuteiajul
coloanei – astfel înnebuniseră şi elefanţii lui Hannibal.
Miroase a pustiu ce ţine minte bocetul de văduvă.
„Baby, nu pleca", spune sfâşietor în şlagăr Sinatra.
Acelaşi ecou, dar înregistrat; ca silueta senatului,
plictisul, viforul, temperatura, poţi fi tu sau o alta.

Iată o faţă ca oul fiert, iată şi cuibarul ei:
luciul gălbenuşului în găoace plesnită de ger.
Pe şosea, taxiul tău este depăşit de un landou
cu coroane, ce merge, ca de la sine, stingher,
în aceeaşi direcţie cu tine. Acesta ar fi efectul
perimetrului, al periferiei îndemn, stropul de venin
al mahalalelor tupilate, visul cărora este lătrat
de locomotive, furtună, în genere – de destin.

Apoi – oceanul. Imense spaţii surdomute.
Locuri plane, fără de construcţii de orice fel.
Unde nu ai ce face, dacă eşti istoric, medic
arhitect, negustor, actor, politician tembel,
cu atât mai mult – ecou. Fiindcă spaţiul întins
e lipsit de trecut. Ceea ce aude el nu-i decât suma
propriilor sale valuri, vuiet fără precedent,
care ar putea fi curmat cumva

doar cu trâmbiţa lui Gavriil. Iată diversitatea
liniilor orizontale, într-ales. Aproape resorturile
universului. Prin care şerpuieşte jazzul lui
Parker: pur şi simplu cu altă forţă erup partiturile

decât din trâmbiţa arhanghelului, incomparabil.
Iar mai departe, în amurg, spre Nord ţinând cale,
un vas de pescuit ba se prăbuşeşte-n valuri, ba reapare,
ca o biserică pierdută pe imense câmpii ireale.

1992

Prezentare şi traduceri de **Leo BUTNARU**

Valerii BRIUSOV (1873-1924)

Poet, prozator, dramaturg, cercetător, critic şi istoric literar, socotit unul dintre întemeietorii simbolismului rus. S-a născut la Moscova la 13 decembrie (*stil nou*) 1873, într-o familie de negustori şi a decedat la 9 octombrie 1924, tot la Moscova.

В ДАМАСК – PE DRUMUL SPRE DAMASC

Buzele mele se apropie
De buzele tale,
Tainele se săvârşesc ca o melodie,
Iar Lumea se face catedrale.

Noi, ca slujitori ai sacrului,
Creăm acel ritual.
Severe, sub acoperişul adăpostului,
Răsună cuvintele - vizual.

Îngerii, prosternaţi la podele,
Cântă troparul.
Stelele – sunt lampadare astrale,
Iar noaptea este altarul.

Ce ne atrage cu aprinsă furie,
Precum oţelul e atras de magnet ?
Respirăm pasiune şi gingăşie,
Dar văzul e închis permanent.

Vârtejul de ape ne prinde pe dată
În ultimele mângâieri.

Iată-l, fixat demult, odată
Drumul nostru spre Damascul de ieri.

(Episod biblic privind creştinarea lui Saul)

В ДНИ ЗАПУСТЕНИЙ – ÎN ZILELE PUSTIIRII

Vor sosi zilele ultimelor pustiiri,
Forţele pământeşti, deodată, au secătuit;
Pleacă rămăşiţele jalnicelor generaţii,
Spre Soare, spre căldură, spre Sudul închipuit

Iar turnurile noastre, oraşele, cetăţile,
Atinse vor fi de glasul Groaznicei Judecăţi,
Lumina victorioasă nu va fulgera pustiurile
Şi trenurile nu vor bubui pe şine ca alte dăţi

Sub iederă se vor ofili născocirile arhitecţilor,
Vor dispărea pietrele sub covor de ierburi,
Pieţele vor fi sălaşul rece al şerpilor,
În săli de palate leii vor mormăi aleanuri.

Dar în aceste zile, ale ultimelor pustiiri
Se va ivi – o ştiu – dintre oameni, un voinic.
Va zgudui somnul mândru din construiri
Va doborî cu lumină tăcutul întuneric.

Pe străzile pline de muşchi, fiarele vor asculta
Paşi omeneşti, în liniştea limpezită,
În case va scrâşni, la deschidere, uşa,
Şiruri de statui se vor înălţa din vatra potolită.

Citind numele din pieţe şi biserici,
Cunoscând după inscripţii, chipuri şi sfinţi,
Străinul va pătrunde în adânc de biblioteci,
Va descoperi secretele vechilor noastre cărţi.

Şi zi şi noapte, alarmat va fi mereu,
Înghiţind prevestirile ascunse-n praf de mormânt,
Căutarea adevărului, visele despre Dumnezeu

Și cântecele - imnuri pentru plăcerile de pe Pământ.

Prieten dorit, din secole necunoscute !
Tu tremuri tot, eşti zguduit de ce a fost !
Ascultă, deci la mine, auzi versuri neştiute:
Am fost, am gândit, am trecut ca un fum de adăpost…

1899

Prezentare şi traduceri de **Alexandru ŞERBAN**

POEZIE POLONEZĂ

Juliusz SŁOWACKI

IMN – ÎNTRISTAT SUNT, DOAMNE

Întristat sunt, Doamne !- Pentru mine în Apus
Curcubee-ai revărsat în străluciri splendide;
Dinainte-mi stingi în apele de sus
O stea ce-n flăcări se aprinde...
Deşi pentru mine cerul şi marea laşi aur să toarne,
Întristat sunt, Doamne !

Ca spicele seci, cu vârfuri săltate,
Stau golit de plăceri şi-s sătul...
Pentru oameni am faţa ca celelalte,
Mai tăcută ca cerul de azur.
Dinaintea Ta, însă, inima-mi deschid fără fasoane,
Întristat sunt, Doamne!

Precum la plecarea mamei jeleşte
Micuţul, aşa şi eu sunt gata să plâng,
Privind spre Soare, cum în val topeşte
Luciri ce se sting...
Deşi ştiu că mâine Aurora foc va să toarne,
Trist mai sunt, Doamne !

Astăzi, pe marea cea mare, demenţial,
O sută de mile departe de mal şi-aceeaşi sută departe,
Cocostârci am văzut, zburând val după val,
În şiruri lungi, ordonate.
Deşi îi ştiu de-acasă, de pe-ogoare,
Trist mai sunt, Doamne!

Deşi ades am meditat deasupra de morminte,
Deşi aproape n-am ştiut ce-I casa părintească,
Deşi am fost un pelerin, cătând pe drumuri cele sfinte
În fulgere, ce-s gata să trăsnească,
Deşi nu ştiu mormântul în care El mă adoarme,

Trist mai sunt, Doamne!

Tu vei vedea ale mele albe oseminte,
Ce nu vor fi date în pază unor frunţi în coloană;
Căci eu sunt ca omul gelos pe morminte,
Pe-a lor cenuşă cu iz de năframă…
Voi avea, deci, un aşternut, nelinişti să sfarme,
Trist mai sunt, Doamne!

I-au spus, în ţară, unui copil ce abia creşte
Să se roage zilnic pentru mine,
Ştiu că vasul meu nu spre ţară pluteşte,
Navigând departe, prin lume...
Rugăciuni de copil nimic n-au să sfarme,
Trist mai sunt, Doamne!

Pe curcubee revărsate-n enorme luciri,
Pe care îngerii Tăi le-au răsfirat prea bine,
Peste un secol, undeva, oameni noi, cu noi trăiri
Vor privi Apusul – vor muri, plini de sine.
Înainte ca a mea nimicnicie să mă răstoarne,
Trist mai sunt, Doamne!

(Am scris despre un apus de soare pe ţărmul mării, la Alexandria.)
(Poezii mărunte din anii 1830-1840)

Traduceri de **Alexandru ŞERBAN**

POEZIE ALBANEZĂ

Adrian LEKA

Pentru capela închisă a Amfiteatrului din Durrës[1]

Te vei dărâma – te vei dărâma şi tu
Biserică ce te-am ţinut în inimă
Vei prinde sub tine fresce, rugăciuni, mozaicuri
În amurg gândesc la florile de rodii când se-nchid
Prinzând albina ce sorbit-a ca un prunc din pistil.

Veţi cădea – veţi cădea şi voi, ziduri strâmbe
Culorile se vor zidi sub glet
Nu se va ruga nimeni pentru păcatul altcuiva
Care distruge crezând că nu l-a văzut nimeni
Crucile sunt vertebre pironite în oameni
Păsările rănite de vânt băut-au apă de ploaie în clopote.

De aceea trebuie să taci câte puţin şi tu, inimă
Căreia ţi-au smuls zidurile şi porţile pline de lumină
Când se apropie seara, se închid florile de rodii
Degetele nu sunt suficiente pentru a le număra pe toate.

Gaură în mare

Marea fusese
Crăpătura dintre cărţile din bibliotecă.
Mi-am apropiat ochiul să văd lumea. Mi-am întrebat precursorul

- Ce-i dincolo?

- Cei care muncesc ţin pământul. Alţii...
Nimeni n-are timp
Cineva-şi ascunde gaura glonţului în piept
Cineva astupă gaura decoraţiei pe sacou

[1] Oraş albanez.

Chipul poetului spart în două pe bancnotă
Acceptă să plătească:

Un pahar mare de vin acru pentru mine

Un mare Nimic pentru tine

10% bacşiş pentru oamenii spălaţi în sudoare

Flori prin poştă

Încuiat. Încet.
Umflat e anotimpul pe mare
Maluri surpate
Bârne strâmbe înfigîndu-se în fruntea navei

Sinele împiedică oamenii să crească repede

Străduţele din Durrës cad cu vântul înfipt în spate
Numele celor ce se-ntorc să moară-n patrie sunt cusute cu aţă albă

Memoria se tăbăceşte de sare, adună flori de coacăze
Cei plecaţi au trimis prin poştă buchete de flori cumpărate online

Din Pământ vine Marte
Pe dealuri au răsărit flori. Pe mare răsar valuri

Mare dulce, mare la fel de acră

Vindecare iese din otravă, precum din miere curge noroi

Casa

Casa ne vomită încă de la ora şase
Cum aruncă mânuşa în vânt o mână
Cum aruncă proteza pe ciungul sărman
Ca şi cum am fi fost hrană acrită-n stomac

Casa ne vomită: Afară! Afară, nenorocitule!

Afară sunt străin şi numele nu mi-l cunosc
Nu ştiu dacă am sare ascunsă în sânge
Ca într-un vechi palton stau îmbrăcat în casa mea
O aud când ţipă: „…şi întoarce-te seara!”

Acolo afară e Raiul unde ne sfâşie cu ochii
Şi unde murim câte puţin graţie cunoştinţelor de prisos
Acolo-i strada unde părintele devine vecin
Cu umerii căzuţi, arcadă de poartă cu gratii.

Hartă mută

În cimitirul marin unde v-aţi înecat
Noi am deschis morminte
Am plantat nuferi albaştri.

S-au închis salinele
Ca moartea să nu intre-n mâncare
Mute sunt bocitoarele.

Moartea ştie să-noate
Îşi ascunde mâinile la subsuori
Am aşteptat în zadar.

În limba română: **Ardian-Christian KUCIUK**

HAIKU DIN MAREA BRITANIE

Gabriel ROSENSTOCK

Este autorul/ traducătorul unui număr de peste 150 de cărţi, incluzînd 13 volume de poezie şi un volum de haiku, cele mai multe în gaelică. Poemele lui au fost traduse în multe limbi. A tradus şi a publicat în irlandeză volume de autor şi antologii cu poeme de Francisco X. Alarcón, Seamus Heaney, Rabindranath Tagore, G. Grass, W M Roggeman, Said, Zhāng Ye, Michele Ranchetti, Michael Augustin, Peter Huchel, Georg Trakl, Georg Heym, H. Schertenleib, H. Domin, J P Tammen, Munir Niazi, Ko Un, G. Kunert, Iqbal, Michael Krüger, Kristiina Ehin, Nikola Madzirov, Agnar Artúvertin, Mathias Politycki şi Walter Helmut Fritz. Este consultant pe probleme de limbă irlandeză la revista de poezie THE SHOp şi fondator asociat al Fundaţiei de Haiku.

1
seară de toamnă. . .
galbene note ieşind
din acordeon

2
acelaşi cânt
de o mie de ani. . .
mierla din Belfast Lough

3
asculţi o dată
şi nu-ţi mai iese din inimă . . .
the Rolling Wave

4
Glenuig. . .
jale colbuită
trezind morţii

5
dansul
din nou încinge podeaua. . .
mijeşte de ziuă

6
purtaţi în timp
într-un loc ştiut şi rămas neştiut. . .
cimpoiul

7
la târg. . .
calul îşi măsoară
noul stăpân

8
meandrele drumului
toate în cântecele lui. . .
cimpoier călător

9
sfârşit
de tăcere prelungă . . .
alt dans la răscruce

10
împătimiţi
zi şi noapte. . .
scripcarii din Glenties

Prezentare şi traduceri: **Olimpia IACOB**

HAIKU DIN SERBIA

Dragan RISTICH

*
nici un motiv
pentru tristețe ori bucurie –
duș inopinat

*
cioc cioc cioc
nu, nu e o ciocănitoare
cardiograma mea

*
toamna pleacă –
în scrisoarea care nu e venit
totul s-a spus

*
obelisc negru –
singurul ornament
turturelele gri

*
nori lînoși –
în poala bunicii
pisica toarce

Traduceri de **Marius CHELARU**

POEZIE ŞI DANS

Dragoș COJOCARU

Verdi şi Terpsihora: de la *Ernani* la *Traviata*

În cronologia libretelor verdiene, prima menţionare a dansului survine în ultimul act al operei *Ernani* (1844), compusă pe un text adaptat după drama (omonimă, dar cu un H în faţă) a lui Victor Hugo. Autorul este, pentru prima oară, Francesco Maria Piave, libretistul cu care Verdi avea să susţină cele mai numeroase colaborări şi care s-a dovedit a fi cel mai cooperant, inclusiv printr-o aparent neţărmurită adaptabilitate, la sensibilitatea şi rigorile Maestrului de la Busseto. Nu este vorba de o secvenţă de balet propriu-zis, evocarea elementului coregrafic raportându-se la spectator exclusiv prin didascalii. În introducerea la prima scenă din Partea a patra (intitulată *La Maschera* – Masca), după o descriere minuţioasă a palatului lui D. Giovanni d'Aragona (numele real şi aristocratic al „banditului" Ernani[1]), cu terasă, vedere la oraş (Zaragoza), scară şi grădini, se precizează următorul detaliu: „Dintr-o sală aflată la stânga privitorului se aude muzica veselă a dansurilor"[2]. În scena a treia (despărţită de prima doar printr-un cor care a ocupat primele două scurte asemenea „scene", suntem introduşi printr-o concisă indicaţie de libret care sună astfel: „Sosesc şi alte Măşti din sala de bal (*sala da ballo*)[3]", iar corul îşi continuă cântarea, pomenind cântecul însuşi (*il canto s'intoni*), dar nefăcând nici o referire la dans. Cele opt versuri corale care alcătuiesc „scena" sunt postfaţate printr-o nouă didascalie: „Toţi pleacă, muzica dansurilor tace, se sting facliile şi totul rămâne într-o tăcere profundă". În sfârşit, scena a patra este precedată de o nouă indicaţie scenică, potrivit căreia „Ernani şi Elvira vin din sala de bal, înaintând spre dreapta spectatorului, unde se află camera nupţială". Astfel, timid şi doar aluziv, dar accentuat prin reiterare, dansul îşi face simţite posibile viitoare prezenţe concrete în repertoriul verdian.

Totuşi, montările concrete (şi nu foarte frecvente) ale operei pot profita (sau nu) de melodia intonată de corul susţinut de orchestra de culise pentru a introduce şi elementul coregrafic. Astfel, în controversata şi

[1] Don Juan de Aragón, respectiv Hernán sunt formele spaniole ale celor două nume, aici italienizate, după ce fusesera trecute prin franceza filieră hugoliană.

[2] Traducerile aparţin, în general, autorului acestui articol. Excepţiile vor fi consemnate punctual.

[3] Spunem „bal" pentru a nu repeta „dans".

pluri-anacronistica sa montare de la Teatro alla Scala (1982), Luca Ronconi propune o dublă mişcare dansantă (nu foarte complicată, aşadar fără a necesita balerini profesionişti) executată pe de o parte de „Gentilomi şi Doamne" (prezenţi în libret ca atare, însă, pentru el, domni în frac modern şi dame în rochie ceremonială spaniolă, schiţând împreună, pe cupluri, graţioase piruete cu o mână în văzduh) şi, pe de altă parte, de „Măşti" (mai numeroase şi mai dezordonate, plasate gregar pe un nivel scenic inferior, înfăţişate după modelul italienizant propus de *commedia dell'arte*, o sugestie aici mai curând carnavalesc-instinctuală, în verticală opoziţie cu eleganţa calculată a civilizaţiei aristocratice de mai sus): între cele două trepte ale scenei (şi, corespunzător, ale vieţii psihice) încape numai bine silueta ameninţătoare şi nivelatoare a Morţii (absentă, fireşte, în libret, dar simbolizată pregnant de regizor prin tradiţionala hârcă cu glugă neagră). Dimpotrivă, în tradiţionalista montare de la Metropolitan Opera din New York (1983), regizorul Pier Luigi Samaritani nu acordă nici o şansă coregrafiei, lăsând lucrurile întocmai ca în disdascaliile lui Piave: Gentilomii şi Doamnele se fâţâie de ici colo, pe monumentalele trepte şi pe lângă ele, scutiţi, cu acest prilej, întru nobiliară omogenizare (şi economie de costume), chiar şi de prezenţa Măştilor, a Pajilor şi a Slujnicelor care îi însoţesc în textul explicativ al melodramei.

Oricum, pentru moment, la nivelul partiturii, Verdi ilustrează muzical[1] un dans neconfirmat scenic prin indicaţiile de libret. Este ca şi cum ar explora, sau mai curând ar adulmeca o potenţialitate. Drept este că, în tradiţia melodramei italiene romantice, baletul nu se bucura de

[1] Interesant este felul cum Anonimul căruia i se datorează cronica spectacolului de *Ernani* în „Gazzetta musicale di Milano" (III, n. 36, 8.IX.1844, p. 150) se miră că, de această dată, iscusitul compozitor, care îşi dovedise deja măiestria atunci când zugrăvise muzical atât sclavia evreilor aduşi în Babilon în *Nabucco*, cât şi cucernicia ostaşilor creştini aflaţi, şi ei, departe de ţară în *I Lombardi alla prima crociata*, nu a mai surprins deloc „nuanţa locală" în această „catastrofă spaniolă". El notează cu moderată frustrare că, alături de cântecul bandiţilor refugiaţi în munţi, tocmai „serbarea şi dansurile din palatul lui Silva puteau şi trebuiau tratate urmând caracterul original al muzicii acelei naţiuni" (apud *Verdi: Tutti i libretti d'opera*, a cura di Piero Mioli, Newton Compton Editori, Roma, 2011, p. 111). Remarca ni se pare şi nelalocul ei, şi neîntemeiată. Iată că, având la dispoziţie mai mult timp de contemplare şi reflecţie, francezul Jacques Bourgeois subliniază, în monografia sa, atunci când comentează duetul dintre Elvira şi Don Carlo: „De notat, din punct de vedere ritmic, un oarecare parfum spaniol ce pluteşte de-a lungul întregii lucrări" (Jacques Bourgeois, *Giuseppe Verdi*, trad. rom. de Viorica Mavrodin, Editura Eminescu, Bucureşti, 1982, p. 67). *À bon entendeur, salut!*

privilegiul *sine qua non* pe care şi-l menţinuse în Franţa, mai cu seamă în genul *grand opéra*. Fusese adus acolo tot din Italia, în epoca Renaşterii, Caterina de' Medici jucând un rol decisiv în acest import. Atinsese apogeul în epoca lui Ludovic al XIV-lea (Regele Soare, care îl numise pe Jean Baptiste Lully, tot italian de obârşie, în fruntea Academiei Regale de Muzică, preschimbată ulterior în Opera din Paris). La vremea când astrul verdian îşi începea ascensiunea implacabilă, genul *grand opéra* intrase deja în declin, însă compozitorii italieni îşi consacrau apogeul artistic (şi, nu mai puţin, cel financiar) tocmai în Oraşul Luminilor, iar operele compuse ori adaptate pentru teatrele pariziene conţineau şi baletul de rigoare. La fel avea să procedeze şi Verdi, la un moment dat.

Acest moment se iveşte, tocmai, o dată cu adaptarea pentru Opera din Paris[1], a unui titlu de succes anterior repurtat, imediat după *Nabucco* (1842), cu opera *I Lombardi alla prima crociata* (1843), care încă nu se jucase în Franţa. Pe Verdi îl interesa Parisul, mai ales că acolo urma să o reîntâlnească pe Giuseppina Strepponi (de care nu avea să se mai despartă). Acea operă nouă, născută din remanierea uneia mai vechi, poartă titlul *Jérusalem* (1847), iar textul poetic, în limba franceză, este semnat de Gustave Vaëz şi Alphonse Royer[2]: în consecinţă, cruciaţii rămân cruciaţi, dar nu mai provin din Milano, ci de la Toulouse. Iar întrucât (parţial) noua *grand opéra* nu se mai adresează, ea însăşi, cel puţin la premieră, publicului milanez, ci celui parizian, e nevoie de un balet. Momentul cel mai potrivit pentru introducerea unei doze sănătoase de coregrafie îl constituie Actul al treilea, a cărui acţiune se desfăşoară, cum statorniceşte libretul, în „Grădinile Haremului". Verbul „a dansa" apare din prima didascalie, în cuprinsul unei descrieri de proporţii obişnuite în asemenea circumstanţe: „Scena primă: Hélène, adâncită în tristeţe. Femeile din Harem o privesc şi râd de disperarea ei, unele dansează [*les unes dansent*, în orginalul francez; *le une danzano*, în retroversiunea italiană a libretului, realizată de Calisto Bassi în în 1859], altele stau culcate pe perne". La fel ca în alte asemenea începuturi de act, un Cor (în acest caz, al femeilor din Harem) deschide scena, în situaţia de faţă interogând cu retorică stupoare inexplicabilitatea aspectului nenorocit al

[1] Este vorba de sala „provizorie" din Rue Le Peletier, care avea să găzduiască, peste ani, şi premierele operelor verdiene *Les Vêpres siciliennes* (1855), *Le Trouvère* (versiunea franceză a lui *Il trovatore*, 1857) şi *Don Carlos* (1867).

[2] Autori, în prealabil şi tot în colaborare, ai libretului pentru opera care a marcat cel mai important succes parizian al lui Gaetano Donizetti: *La favorite* (1840).

frumoasei captive. Aici introduce Verdi primul balet propriu-zis din cariera sa artistică, iar acest *Ballet* (consemnat ca atare în libretul francez; *Danze* se vor numi, la plural, în varianta italiană ulterioară) cuprinde patru mari secţiuni coregrafice, după cum urmează[1]: *Pas de quatre*, *Pas de deux*, *Pas de solo* şi *Pas d'ensemble*. Analiza muzicologică nu este treaba noastră: vom spune doar că, din audierea puţinelor înregistrări disponibile[2], se poate constata în mod limpede că, pe de o parte, muzica, strălucitoare şi antrenantă (de cel mai înalt nivel în materie de „balet clasic"), nu conţine nici o sugestie orientalizantă (sau, mai în general, exotizantă) şi că, pe de altă parte, timpul total necesar execuţiei muzicale a întregului balet este de aproximativ douăzeci de minute (aşadar, mai mult decât dublul, bunăoară, al fiecăruia din copleşitoarea majoritate a marilor duete verdiene), dar, ca să spunem aşa, trece repede. Una peste alta, vorba lui Jacques Bourgeois, „baletul e nou". Şi iată că e nou nu doar în raport cu precedentul muzical şi dramatic al *Lombarzilor*..., ci constituie o noutate în creaţia melodramatică verdiană considerată în ansamblul şi evoluţia ei[3]. Dacă, pentru Henric al

---

[1] Dacă terminologia muzicală le aparţine italienilor, terminologia legată de arta coregrafică s-a consacrat în limba franceză.

[2] Extras din contextul operei, baletul poate fi ascultat integral în secţiunile grupate sub titlul „*Jérusalem*: Airs de Ballet" din albumul *Viva Verdi*, înregistrat de dirijorul Riccardo Chailly cu orchestra Filarmonica della Scala (Decca, 2012). Printre alte uverturi verdiene, acest album (purtând, cum vedem) incompletul subtitlu *Ouvertures and Preludes*) conţine şi Introducerea orchestrală (*Introduction*) la opera în discuţie, introducere nouă şi ea, având ca bază tematică terţetul din ultimul act.

[3] Piero Mioli (*Verdi: Tutti i libretti*, ed. cit., p. 263-264) informează că spectacolul în limba italiană (dorit de Verdi însuşi) *Gerusalemme* la Scala din Milano (26 decembrie1850) a fost asociat cu „baletul fantastic" intitulat *Il genio dell'aria*, a cărui coregrafie, semnată de Livio Morosini (care apare şi în distribuţie ca *Yder, Principe Mogollo*), prelucra tema unor făpturi de basm aeriene feminine din tradiţia persană, făpturi ce riscau adesea să îşi piardă atribuţiile supranaturale atunci când se amorezau de muritori de rând. Studiosul oferă lista personajelor, a interpreţilor şi libretul integral al acestui balet... Pe de altă parte, Eduardo Rescigno (*Vivaverdi*..., BUR Saggi, Milano, 2012, p. 105) povesteşte că, la această premieră de la Scala, s-a reprezentat doar *Pas de Quatre* în scena corespunzătoare, iar după operă s-a reprezentat baletul *Giovanni di Leida ossia Il falso profeta*, pe muzică de Giovanni Battista Croff, într-o coregrafie semnată de Giovanni Casati. Oricum, rezultă că, în epocă, spre deosebire de practica pariziană, teatrele italiene preferau să ofere reprezentaţii de balet după încheierea celor de operă (sau, mai rar, în pauzele acestora), numerele coregrafice nefiind bine prizate atunci când surveneau în timpul acţiunii melodramei.

IV-lea, Parisul meritase o liturghie, pentru Verdi a meritat un balet. De fapt, aşa cum avea să se dovedească ulterior, a meritat mai mult de unul singur.

Următoarea operă în care dansul serveşte ca fundal pentru desfăşurarea evenimentelor dramatice este *Rigoletto* (1851), unde, imediat după sumbrul preludiu ce anticipează instrumental tragica înlănţuire a faptelor sub puterea ineluctabilă a blestemului[1], cortina se ridică pentru a ne înfăţişa petrecerea de la curtea ducelui de Mantova. Interesant este că libretul, realizat încă o dată de Francesco Maria Piave, pomeneşte doar în treacăt, cel puţin în varianta sa finală[2], dansul ca atare în decursul acestui scurt, dar foarte dinamic tablou. Partitura, însă, o face în mod repetat şi nuanţat. Astfel, chiar de la bun început (Nº2. *Introduzione*), după succinta descriere a priveliştii („Sală magnifică în Palatul Ducal cu uşi în spate care dau spre alte săli, şi ele splendid iluminate") şi după indicaţia pentru *tempo* (*Allegro con brio*), între a doua şi a treia dintre pentagramele dedicate fanfarei de culise (*banda interna*) inserează următoare indicaţie de scenă: „Petrecere dansantă. Muzică de culise" (*Festa da ballo. Musica interna*), indicaţie introdusă între paranteze. Apoi, după alte două asemenea didascalii, referitoare la personajele care se perindă de la vedere la nevedere şi viceversa, cea de-a patra indicaţie vine să confirme caracterul dansant al împrejurării: *Nelle sale in fondo si vedrà ballare* (aşadar, în concepţia lui Verdi, spectatorul este invitat să vizualizeze dansul: un dans impersonal, dar, iată, considerat a fi necesar pentru construcţia dramatică). În continuare, Ducele şi unul dintre curtenii săi apropiaţi, Borsa, îşi fac apariţia şi iniţiază un dialog care ne plasează în miezul lucrurilor, iar alerta lor conversaţie culminează cu momentul solistic al primului tenor, o „arie" compusă în *Allegretto* pe care Verdi o denumeşte, cât se poate de explicit pentru interesele noastre coregrafice, *Ballata* (cuvânt ce, încă din Evul Mediu, venea să înlocuiască mai lunga sintagmă *canzone a ballo*, ideea fiind aceea a unei canţone destinate dansului). De această baladă (executată, la modul ideal, *con eleganza* şi *con brio*), în care aristocratul îşi declară profesiunea de credinţă a cuceritorului în serie, se leagă îndată, trecând fără zăbavă de la vorbe la fapte, mica scenă a curtării de către Duce a contesei de Ceprano: în libret,

[1] Acţiunea se desfăşoară, potrivit didascaliei şi în respectată (şi respectabilă) conformitate cu sursa de inspiraţie a libretului: drama lui Victor Hugo *Le roi s'amuse*.

[2] Bunăoară, aceea citată în decursul acestui articol.

Scena a doua, pregătită de compozitor prin indicaţia de start: *Tempo di minuetto*. Indicaţia muzicală este însă rapid nuanţată (cu trimitere vizuală) printr-o alta prin care se anticipează formele de dans ce vor participa la caracterizarea coregrafică a scenei: *Minuetto e Perigordino*[1]. Următoarea didascalie inserată în partitura propriu-zisă ne anunţă că, pe de o parte „Intră Doamne şi Cavaleri", dar şi că, pe de altă parte, „între timp, în sala din spate se va dansa Menuet". Tocmai pe acest menuet, reconfirmat ca indicaţie de *tempo*, o va asalta Ducele pe măritata contesă, cu care, la braţ, va părăsi scena pentru moment. Este momentul apariţiei lui Rigoletto (Scena a treia), care, ridiculizându-l pe soţul ameninţat de încornorare, îl va descrie pe Duce ca pe un curtean strălucitor, bun la toate activităţile bărbăteşti aristocratice ale epocii. O va face printr-o enumerare întinsă ludic de-a lungul a două versuri dodecasilabice: *Il giuoco ed il vino, le feste, la danza,/ battaglie, conviti, ben tutto gli sta* („jocul şi vinul, petrecerile, dansul,/ bătălii, ospeţe, în toate îi şade bine"). Cum vedem, în această etalare a virtuţilor curteneşti ale Ducelui, dansul figurează negreşit, ocupând chiar o poziţie centrală. În fine, Rigoletto părăseşte şi el scena în timp ce, după cum ne informează compozitorul printr-o dublă indicaţie (de *tempo* şi de scenă), „în sală se va dansa perigordina". Tocmai pe ritmul acestui dans se clădeşte *concertato*-ul care, închizând Scena a cincea din libret, culminează printr-un *Carpe diem* adaptat la registrul dionisiac, unde atât libretul (în sfârşit), cât şi partitura (cum am văzut, mai generoasă în materie de indicaţii) cad cumva de acord în menţionarea dansantei pluralităţi a evenimentului. Partitura spune: „Aici dansatorii [*ballerini* – n.n.], care vor fi în fundul sălii, vin în faţa scenei". Libretul e mai concis: „Mulţimea dansatorilor [*danzatori* – n.n.] invadează sala". Verdi construieşte un *climax* de o veselie paroxistică, ce contrastează frapant cu sumbra şi tranşanta apariţie a lui Monterone din scena succesivă. De aici, dansul va dispărea din desfăşurarea acestei capodopere verdiene[2]. Iar

[1] În legătură cu această *périgourdine*, francezul Jacques Bourgeois ţine să speculeze, parantetic, pe seama provenienţei literare hugoliene a personajului: „probabil o amintire a curţii lui Francisc I, răsărită la curtea ducelui de Mantua". Atentă este şi nota explicativă a traducătoarei: „Dans francez din regiunea Périgord" (*ed*. *cit*., p. 157).

[2] Rolul de fundal al dansului în această scenă nu poate fi totuşi neglijat. El confirmă măiestria lui Verdi în materie de teatru liric. Aşa cum observă istoriograful italian cel mai autorizat: „în futilele conversaţii de curte din primele scene, pe fundalul unor dansuri executate de fanfară, se prăbuşeşte dilema, până aici resimţită, dintre dramă şi melodie" (Massimo Mila, *Verdi*, a cura di Piero Gelli, BUR Saggi, Milano, 2013, p. 470).

Ducele de Mantova, deşi în multe montări tradiţionaliste schiţează câţiva paşi de menuet în timp ce o asediază amoros pe contesa de Ceprano, nu îşi va mai exploata acest talent în decursul melodramei: el va mai „dansa", eventual, doar la modul figurat[1].

Valsul va juca un rol de seamă în primul act al celei mai populare opere verdiene, *La traviata* (1853). Adaptând piesa lui Alexandre Dumas-fiul *Dama cu camelii*, Verdi a fost nevoit să cedeze, pentru premiera veneţiană şi apoi de-a lungul întregii sale vieţi, dinaintea compromisului propus de teatre de a muta acţiunea contemporană îndărăt în timp, pe vremea lui Ludovic al XVI-lea. Totuşi, opera a fost gândită în acord cu realităţile romantice ale perioadei, în aşa fel încât prezenţa valsului încă din primul act (localizat acasă la celebra curtezană, care îşi serbează revenirea la viaţa mondenă după o absenţă motivată medical) este ilustrativă pentru realismul inovator ce caracterizează această capodoperă. În libret, cuvântul „dans" apare numai de două ori de-a lungul acestui act iniţial. Prima oară este rostit de protagonistă, Violetta Valéry, imediat după intonarea concertată a celebrului *Brindisi*, când, după cum vesteşte didascalia, „se aude muzică din cealaltă sală", iar cei de faţă se întreabă într-un glas „Ce-i aceea?". Violetta le răspunde printr-o litotico-interogativă invitaţie: *Non gradireste le danze?* („Nu v-ar plăcea să dansaţi?" – Scena a doua). Cum invitaţiei i se dă curs firesc în sala alăturată, atunci când vocabula se reiterează, la începutul Scenei a patra, contextul va arăta în felul următor, în indicaţia iniţială de scenă: „Violetta şi toţi ceilalţi care revin din sală încălziţi de dansat" (*riscaldati dalle danze*); iar partitura este şi mai detaliată (*Tutti rientrano in tumulto riscaldati dal vino dalle danze*). Însă, aşa cum anticipam, dincolo şi mai presusu de cuvinte, rolul muzical al valsului este central mai ales în Scena a treia, intermediară în raport cu cele două ocurenţe ale vocabulei, atunci când Alfredo îi adresează declaraţia de dragoste Violettei, rămasă singură. În partitură, Verdi numeşte momentul *Valzer-Duetto*, iar dialogul *parlando* care deschide duetul pe post de recitativ se execută tocmai pe un fond orchestral în ritm de vals.

Dar marea ocazie coregrafică a operei se iveşte abia în „tabloul" al doilea din cel de-al doilea act (Scena a noua în ordinea libretului, cu schimbarea locului acţiunii în apartamentul „bogat împodobit şi iluminat"

[1] Nu vom analiza aici montări modernizante, cum este aceea curentă a Metropolitanului, unde, acţiunea fiind adusă la începutul anilor 1960, primul tablou se petrece într-un cazinou, cu dansatoare specializate şi echipate ca atare.

al Florei. Începutul acestui tablou conţine două momente de (relativ) exotism, ambele, mai ales cel de-al doilea, pretându-se unui tratament coregrafic de mare efect, de care adesea se profită. Aceasta în pofida faptului că, nici în libret, nici în partitură, nici Piave, nici Verdi nu oferă vreo indicaţie în acest sens. Primul dintre aceste două momente este introdus în partitură sub titulatura *Coro di Zingarelle – Finale II* şi tratează, firește, la modul chiromantic, tema predictibilităţii destinului şi a tratării cu grijă a viitorului. Cel de-al doilea moment îşi primeşte, în partitură, titlul *Coro di Mattadori Spagnuoli* şi, profitând inclusiv de povestioara de amor dintre toreadorul Piquillo şi frumoasa andaluză năzuroasă de care e îndrăgostit, pare destinat marii coregrafii. Acest moment coral pe o temă spaniolă exponenţială din tabloul secund al actului al doilea din *La traviata* a fost exploatat coregrafic la cote maxime în varianta cinematografică regizată de Franco Zeffirelli[1]. În această mizanscenă, pentru care marele regizor italian a fost criticat pe motivul exceselor vizuale scenografice (şi al risipei de fonduri), baletul introdus cântăreşte enorm (coregrafia este semnată de Alberto Testa), iar participarea celor mai strălucitoare stele ale dansului rusesc de la ora aceea, Ekaterina Maximova şi Vladimir Vasiliev (cuplul de vis de la Teatrul Mare din Moscova), ridică performanţa la un nivel inegalabil prin mijloace tradiţionale. În cadrul tendinţelor modernizante care infestează lumea operei în ultima vreme, secvenţa de fierbinte sentimentalitate hispanică este tratată în mod meschin, în fel şi chip: cea mai recentă montare de la Staatsoper Unter den Linden eludează soluţia coregrafică, corul intonând, cu faţa la public, povestea bravului toreador şi a pretenţioasei sale iubite; la Bayerische Staatsoper din München, sugestia precedentului moment al ghicitoarelor în cărţi este canalizată într-o secvenţă vizuală executată de un prestidigitator; faimoasa montare salzburgheză care a lansat-o galactic pe Anna Netrebko introduce coregrafia, dar transformă tema luptei cu tauri într-o alegorie onirică în decursul căreia Alfredo însuşi, purtând o mască taurină, este hărţuit de implacabile toreadoriţe nu mai puţin mascate; montarea curentă de la Opéra Bastille prezintă momentul coregrafic ca pe un război coral între sexe, păstrând caracterul iberic al reprezenentării, dar inversează sexele prin costumare, fetele apărând înveşmântate ca toreadori, iar băieţii în rochii şi accesorii feminine; producţia lui Michael Meyer de la

[1] Filmul, produs de Accent Films B.V. (Menahem Golan şi Yoram Globus) în asociere cu RAI, a fost prezentat pe piaţă în 1982 (după care a fost distribuit pe diferite suporturi, cel mai recent fiind DVD-ul remasterizat editat de Deutsche Grammophon în 2007).

Metropolitan, cu premiera în stagiunea 2018-2019, face şi ea uz de balet, însă dansatorii se împiedică în mod hilar de patul Violettei, plasat în mijlocul scenei, pat care constituie constanta vizuală a montării; în fine, cea mai spectaculoasă tratare coregrafică a dublului moment coral (cu ţigănci ghicitoare şi toreadori madrileni în libretul original), figurează în mizanscena semnată de Marta Domingo şi prezentată la Opera din Los Angeles, cu o coregrafie, e drept, modernă (sau aproape: acţiunea fiind strămutată, sclipitor, în America anilor prohibiţiei, aşadar în urmă cu un veac, socotind de acum îndărăt), dar care suportă cu demnitate comparaţia cu performanţa uluitoare din filmul zeffirellian.

Bibliografie: Â

***, *Verdi: Tutti i libretti d'opera*, a cura di Piero Mioli, Newton Compton Editori, Roma, 2011;

Giuseppe Verdi, *Lettere. 1835-1900*, Arnaldo Mondadori Editori, Milano, 2000;

Massimo Mila, *Verdi*, a cura di Piero Gelli, BUR Saggi, Milano, 2013[2];

Eduardo Rescigno, *Vivaverdi dalla A alla Z. Giuseppe Verdi e la sua opera*, BUR Saggi, Milano, 2012;

Jacques Bourgeois, *Giuseppe Verdi*, traducere de Viorica Mavrodin, Editura Eminescu, Bucureşti, 1982.

Cristina RUSU

Isaie dănţuieşte – dansul sacru al serafimilor

În Sfînta Scriptură tema dansului nu este una dintre cele mai reprezentative. Şi asta pentru că, din cele mai vechi timpuri, Sfinţii Părinţi, preoţii, călugării se roagă, trăiesc în pustie, schituri, mănăstiri, în linişte şi smerenie. Chiar şi în Noul Testament la Nunta din Cana Galileii, Hristos participă dar nu dansează. El este acolo prezent, înfăptuieşte o minune, dar nici unul dintre evanghelişti nu scrie despre dansul în sine. La vechile popoare sau la vechile triburi împînzite în toate colţurile pămîntului, dansul era cel mai important. Bucuria vînatului, sfatul bătrînilor şi alte evenimente erau celebrate prin dans. Se dansa în jurul focului şi la sărbători importante participa toată comunitatea. Tema dansului o găsim exemplificată în imnografia bizantină.

În literatura Vechiului Testament, „Cartea Profetului Isaia" ne descoperă, pe lîngă profeţiile despre venirea lui Mesia şi cele despre timpurile în care profetul a trăit, şi o altă latură, cea o poeziei. Domnul îl cheamă pe Isaia să profeţească, iar el face acest lucru timp de patruzeci de ani cu speranţa că Domnul îl va mîntui. Chiar numele său în ebraică înseamnă „Domnul este mîntuire". Isaia, născut din neamul regesc al lui Iuda, făcea parte din elita Ierusalimului. Era un om foarte cultivat şi aceasta se vede în toată opera sa. Deprins cu literatura şi poezia, el îşi scrie profeţiile ca un mare scriitor, multe dintre ele în fiind în versuri.

Versurile sale sînt pline de metafore, comparaţii, parabole, ironii şi chiar ameninţări directe la adresa celor care nu păstrează legile.

În capitolul şase al cărţii sale găsim o viziune magnifică a lui Isaia despre venirea lui Mesia, aşezată deosebit în versuri. „L-am văzut pe Domnul şezând pe un tron înalt şi măreţ; şi casa Lui era plină de slavă". Serafimii dansează în jurul tronului împărătesc înconjurîndu-l. În imnografia bizantină, în acest imn denumit „Isaie dănţuieşte", se preamăreşte Întruparea Fiului lui Dumnezeu: „Răsăritul este numele Lui, pe Care slăvindu-l, pe Fecioara o fericim". Isaia îl vede pe Domnul şi se vede „un biet om", aşa cum se şi descrie în versurile sale.

„Isaie dănţuieşte;/ Fecioara a avut în pântece şi a născut Fiu pe Emanuel, pe Dumnezeu şi Omul;/ Răsăritul este numele Lui, pe Care slăvindu-L, pe Fecioara o fericim./ Sfinţilor mucenicei, care bine v-aţi nevoit şi v-aţi încununat, rugaţi-vă Domnului să se mântuiască sufletele noastre./ Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeule;/ lauda Apostolilor şi bucuria mucenicilor, a căror propovăduire este Treimea cea de o fiinţă". În biserică, la finalul ceremoniei Tainei Cununiei, cînd mirii şi naşii prinşi de mîini sînt conduşi de către preot în jurul mesei, se intonează, pe lîngă troparele „Sfinţilor mucenici"; „Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeule", şi acest imn „Isaie dănţuieşte". Aşa cum serafimii dănţuiau în bucurie împrejurul tronului lui Hristos, şi mirii dănţuiesc ca într-un cerc sacru al infinitului împrejurul mesei sfinte. Cercul este o legătură care nu se poate rupe şi această taină o ţine în mîini însuşi Mîntuitorul Hristos.

„Fecioara a avut în pântece şi a născut Fiu pe Emanuel, pe Dumnezeu şi Omul; Răsăritul este numele Lui, pe Care slăvindu-L, pe Fecioara o fericim". Aşa cum Hristos este văzut ca un Răsărit al întregii omenirii, şi ca o trecere de la legea veche la cea nouă, aşa şi mirii pornesc şi îşi încep viaţa creştină împreună, punînd bazele unei familii trainice. Cercul sacru este văzut în coroanele purtate de cei doi pe cap şi în verighetele pe care le vor purta întreaga viaţă, ca semn al iubirii în Hristos. Acest cerc face parte din simbolistica unirii în lumină. Dansul este o punte

sacră şi trainică între cer şi pământ. Sfântul Ioan Gură de Aur spune despre acest dans sacru că Mântuitorul Hristos a dăruit oamenilor acest cîntec. Să cînte acest imn al sfinţilor îngeri care stau mereu în preajma tronului lui Dumnezeu, şi să se vadă astfel că este necesar ca înaintea mesei de jertfă să ne asemănăm în trăire şi evlavie cu serafimii. Pe pământ, în jurul mesei sfinte iar în cer, în jurul tronului lui Dumnezeu. În capitolul 19, 6 din Sfînta Evanghelie a lui Matei, găsim o referire la aceasta. Iisus spune: „Deci, ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă". Atunci, în timpul dansului mirilor ce înconjoară masa, Iisus este prezent. Precum în cer aşa şi pe pământ. Acest legământ care se sfinţeşte în Taina Cununiei este între cei doi o unire pământească dar şi cerească. Bărbatul şi femeia au aceeaşi origine, aceeaşi natură şi aceeaşi demnitate, iar în acest cuplu primordial unul este incomplet fără celălalt. Aşa se explică atracţia şi uniunea profundă dintre cei doi: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi cei doi vor fi un trup" (Matei - 19,5). Înţelegem că bărbatul şi femeia au o origine comună, sînt fiinţe complementare şi egale în demnitate. Dumnezeu nu l-a vrut pe om singur. Omul nu se realizează, nu se împlineşte singur. Nu-i este îndeajuns existenţa, nici munca. Întâlnirea dintre un bărbat şi o femeie este o comuniune deplină a întregii fiinţe, căci amîndoi vor forma un singur trup. Dumnezeu o conduce pe femeie la bărbat, iar bărbatul reacţionează surprins şi bucuros descoperind în femeie tocmai aspectele care-i corespund, de dialog şi de ajutor imposibil de găsit în altă parte. Atunci omul intonează primul cîntec de iubire din istoria sa şi dansează de bucurie că nu este singur. Isaia surprinde această bucurie, o vede cu ochii lui în viziunea sa. Vede serafimii cum dansează în jurul tronului lui Dumnezeu şi se minunează de această frumuseţe. Şi scrie: „Sfinţilor mucenici, care bine v-aţi nevoit şi v-aţi încununat, rugaţi-vă Domnului să se mântuiască sufletele noastre". Este o rugăciune pe care toţi cei prezenţi la taina Cununiei o intonează şi astfel se creează uniunea pe pământ în biserică şi în cer alături de Hristos.

De dincolo de veacuri, glasul cîntecului „Isaie dănţuieşte" răzbate în bisericile ortodoxe, acolo unde visele şi speranţele celor doi miri se împletesc ca o cunună în bucuria începerii unei noi vieţi, împreună în dansul sacru.

Note

Biblia, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca 2009

Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Isaia. Omilii la Ozia*, Editura Doxologia, Iaşi, 2013
Sfântul Roman Melodul, *Imnele Sfintei Scripturi*, Editura Doxologia, Iaşi, 2013
Biblia comentată. Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 2000

Diana Dobrița BÎLEA

Revelaţiile corpului uman în conexiune cu mintea şi cu spiritul

María Pagés, dansatoare şi coregrafă spaniolă modernă (n. în 1963), considerată reprezentanta avangardei flamenco, face o mărturisire uimitoare, care explică puterea cuvîntului asupra spiritului implicat tot mai mult în cunoaşterea sublimului corpului uman: „Totul a început în ziua în care am decis să dansez pe o poezie de José Saramago… *Am ridicat de jos un trandafir* – îmi citea Saramago – *şi totul s-a umplut de lumină…* Cuvintele reprezintă cea mai directă cale de comunicare între fiinţele umane, iar ceea ce poate transmite un poet prin intermediul jocului său cu cuvintele este uneori un miracol. Am vrut să dansez pe cuvinte, doar pe cuvinte, fiecare cu propriul ritm şi propria cadenţă, cu melodia sunetului său. Încercam să-i traduc cuvintele şi să exprim ceea ce fiecare dintre acestea mi-a sugerat, mi-a inspirat. […] Dansul va fi întotdeauna interpretul care traduce şi exprimă cuvintele, indiferent de limba în care acestea sunt rostite. Dansul este un limbaj universal[1].

„Dansul este poezia piciorului", afirma poetul, dramaturgul şi criticul literar englez John Dryden (1631-1700). Prin dans, emoţiile profunde sunt scoase la suprafaţă, ceea ce poate duce la o eliberare de orice tip de tensiune interioară. Aşadar, ceea ce se întîmplă la nivelul corpului, în timpul dansului, are repercusiuni asupra minţii şi asupra spiritului şi invers. Exprimarea emoţiilor prin astfel de mişcări ritmice îl conduc pe dansator către o stare de bine, de sănătate fizică şi mentală, contribuind şi la dezvoltarea lui psihologică.

Dansul face parte din viaţa omului încă din cele mai vechi timpuri, dovezile în acest sens fiind figurile de dansatori care apar în picturile rupestre din Europa şi Africa şi nu numai. Este, înainte de toate, un mijloc artistic de exprimare/transmitere a unui mesaj printr-o succesiune de

mişcări ritmice. Acesta reflectă spiritul unei epoci, al unui om sau al unui grup social/popor la un moment dat, tradiţiile, expresia artistică emoţională, nevoile, dorinţele, ideologia etc. Dacă în trecut temele dansurilor semenilor noştri erau naşterea, maturizarea, căsătoria, vînătoarea, invocarea zeilor, luptele cu alte populaţii vecine, renaşterea naturii, anotimpurile, moartea, astăzi dansul este clar una dintre arte, care a inspirat la rîndul său artişti din diferite sectoare ale artei: scriitori, pictori (Henri Matisse, *Dansul*, 1910, *Dansul şi călţunaşi*, 1912; Edgar Degas, *Balerină în verde, Balerină în albastru, Două balerine* ş.a.; Pablo Picasso, *Cei trei dansatori*, 1925 etc.), graficieni, sculptori (de ex., sculptura din bronz *Dansatoarea*, realizată aprox. în anul 2500 î. H., descoperită în Pakistan în anul 1926 sau *Who knows where the time goes*, 2012, o sculptură din hîrtie realizată de Susan Cutts, ce înfăţişează o balerină şi exprimă ideea că un dansator va rămîne toată viaţa dansator, indiferent de vîrstă), muzicieni. Dar se mai păstrează şi astăzi în cultura şi tradiţiile popoarelor dansuri cu forme şi funcţii străvechi. *Paparuda*, de exemplu, invocă ploaia prin dans, însoţit de bătăile din palme, de pocnetul degetelor, de bătaia tobelor, dar şi de textul magic rostit de dansatori: „Paparudă-rudă,/ vino de ne udă/ cu găleata-leata/ peste toată ceata;/ cu ciubărul-bărul/ peste tot poporul./ Dă-ne, Doamne, cheile/ să descuiem cerurile/ să pornească ploile,/ să curgă şiroaiele/ să umple pîraiele./ Hai, ploiţă, hai!/ udă pămînturile/ să crească grînele/ mari cît porumbele./ Hai, ploiţă, hai!” *Ciuleandra* este un dans popular din Muntenia, care începe ca o horă şi se transformă treptat într-un joc accelerat, Liviu Rebreanu descriindu-l magistral în romanul eponim. Se consideră că este un dans al destinului, unde mulţi îşi găsesc partenerul/partenera de viaţă. Dansatorii rostesc/strigă textul cîntecului în timp ce se mişcă pe ritmurile jocului. Interpretarea *Ciulendrei* de către Maria Tănase a rămas neegalată pînă în ziua de astăzi: „Foaie verde siminoc,/ Ţineţi Ciuleandra pe loc,/ Ş-inc-odată, măi băieţi,/ Hop ş-aşa ş-aşa./ Ţineţi-o, flăcăi, aşa,/ Pîn-o ajunge Puica,/ Ş-inc-odată, măi băieţi,/ Hop ş-aşa ş-aşa./ Întăriţi-o niţeluş/ Că ajunge acuş-acuş/ Ş-inc-odată, măi băieţi,/ Hop ş-aşa ş-aşa./ Mai întăriţi-o de-un pas,/ C-a ajuns şi n-a rămas,/ Ş-inc-odată, măi băieţi,/ Două fire, două paie,/ Luaţi Ciuleandra la bătaie,/ Ş-inc-odată, măi băieţi,/ Hop ş-aşa ş-aşa”.

Pe ritmurile diverselor dansuri – tango, flamenco ş. a. – au cîntat interpreţi de ieri şi de azi, versurile acestor cîntece evidenţiind trăire înaltă, sentimente de iubire profundă, de tristeţe, de singurătate, de disperare. Dalida, în cîntecul *Flamenco*, spune printre suspine: „Dacă o să ţi se întîmple/ Să ştii spune doar olé/ Nu-i nici un dubiu/ Vina e a dansului

flamenco/ Oh oh/ Oh oh oh oh/ Oh oh/ Oh oh// Dacă într-o noapte visezi/ Că te afli în braţele unui matador/ Nu mai cerceta/ Vina e a dansului flamenco/ Oh oh/ Oh oh oh/ Oh oh/ Oh ooooooh ! Da...// Cînd eşti tristă/ Şi vrei pe cineva să-ţi stea alături/ Nu-i nici un dubiu/ Vina e a dansului flamenco/ [...] Cînd te voi aştepta astă seară/ Îmbrăcată într-o mantie/ Nu face caz/ Vina e a dansului flamenco/ Oh oh/ Oh oh oh/ Oh oh/ Oh oh/ Oh oh/ Oh oh"[2]. Un tango interpretat de Mălina Olinescu, *Tango de Évora* (versuri: Florin Busuioc), are o poveste tristă, în care pasiunea, iubirea vor transcende moartea: „E cea mai frumoasă, ca din poveste,/ de un băiat aleasă, el o iubeşte,/ dar blestem apasă pe-a lor iubire,/ noaptea cînd se lasă el nu va mai fi.// Fata e dorită împotriva firii,/ de un zeu rîvnită, zeul iubirii,/ va fi despărţită din răzbunare,/ va fi pedepsită fiindcă nu l-a vrut.// Sîngele din trupul băiatului/ zeul îl va lua-n puterea lui/ să-l ascundă în vie chiar la asfinţit.// Fata toată viaţa o să zdrobească strugurii sub talpă/ să îl găsească într-un bob de struguri/ pe al ei iubit..."[3].

Ca şi celelalte tipuri de artă, şi poezia elogiază dansul sau vorbeşte despre diversele lui forme, funcţii, ipostaze. Cunoscutul poet, interpret şi romancier canadian Leonard Cohen, în cîntecul *Dance Me to the End of Love*, face deopotrivă elogiul dansului şi al iubirii: „Lasă-mă să dansez [...] cu o vioară arzînd/ [...]/ Ridică-mă ca pe o ramură de măslin şi fii porumbiţa care mă duce acasă/ Lasă-mă să dansez pînă la sfîrşitul iubirii/ [...]/ Lasă-mă să-ţi simt mişcările cum se face în Babilonia/ [...]/ Şi acum lasă-mă să dansez pînă la căsătorie, lasă-mă să mai dansez/ Lasă-mă să dansez tandru şi lasă-mă să dansez îndelung/ Suntem amîndoi sub dragostea noastră şi deasupra ei/ Lasă-mă să dansez pînă la fiii care cer să vină pe lume/ Lasă-mă să dansez pînă la perdelele pe care le-au uzat săruturile noastre/ Şi acum ridică pînza ce ne adăposteşte, deşi fiecare fir este rupt/ Lasă-mă să dansez pînă la sfârşitul iubirii"[4]. Mircea Dinescu îşi imaginează apropierea propriei morţi ca pe un dans pregătitor, plăcut, care îl derutează şi răstoarnă înlăuntrul său ordinea celor ştiute pînă atunci. Moartea devine *Damen Tango*, ameţitoare, încărcată de miraje, cu un comportament tipic de femeie seducătoare, în timp ce poetul – conştientizîndu-şi capacitatea de a anticipa senzorial, extatic, materia paradisiacă – observă şi se observă fără să facă vreun gest de împotrivire: „Cu cît îmbătrînesc mă simt mai tînăr,/ mai pofticios şi mai curtat de zei,/ moartea îmi pune mîna pe un umăr/ şi parcă mă invită-n patul ei.// Şi mă ajută galeş şi lascivă/ să îmi dau jos paltonul meu de lemn./ Poartă la gît bomboane de colivă.../ Şi-un tainic păhăruţ cu untdelemn.// Şi nu-nţeleg cum la apusul iernii/ se surpă peste noi un crîng de maci./ M-oi fi îndrăgostit, mînca-o-ar viermii!/ Sărută-mă, -mi şopteşte ea, şi

taci!"(*Damen tango* – Mircea Dinescu)[5]. Nicolae Labiş spune povestea unei învieri şi a unei morţi nefireşti, adică a unei iubiri absolute sortite să se împlinească doar prin sacrificiul suprem al celui ce se oferă drept ofrandă. Lumea este văzută ca un spaţiu de dans surprins într-un moment de dezastru. Părţi componente se zbat cu ultimele zvîcniri. Poetul, un răscumpărător, un miel care ştie că doar sîngele lui va readuce viaţa în ruina rămasă, ia act de măreţia iubirii sale şi acceptă sacrificiul, conştient astfel că salvează frumosul şi înaltul lumii sale. Ca artist-creator, el ştie că frumosul este foarte fragil, deci pieritor dacă va fi tratat cu nepăsare: „Rămăsesem singur în prăvălia de porţelan/ Elefantul plecase, după o scurtă vizită/ plină de curiozitate./ Rămăsesem singur/ şi mă uitam în jur:/ era un dezastru frumos, cioburi,/ grămezi strălucitoare, de toate culorile// Dintre ele, mă chemă deodată, cu putere,/ un picior de dansatoare, arcuit pe gîtul/ unei sticle./ Nu mai era nimeni acolo./ Un singur pahar rămăsese întreg,/ un pahar cu picior lung, frumos,/ tot ca un picior de dansatoare/ L-am luat si l-am privit în zare./ Părea dornic/ să fie plin — piciorul subţire/ tremura uşor, într-o încordare de poantă.// […]/ Dar gîtul sticlei era frînt şi picioarele dansau nepereche/ Dans, dans!// Paharul gol ţiuia a pustiu şi-l simţeam dornic să fie plin, în chip arzător, şi trebuia umplut, fără îndoială, cu o băutură nouă, nemaipomenită, amară şi virulentă, şi aceasta nu putea fi decît sîngele meu/ Dans, dans!// Ei, da, îmi spuneam, voi ridica/ paharul plin, roşu,/ în cinstea cioburilor,/ pentru a învia din mijlocul lor/ o dansatoare întreagă, nepieritoare,/ ca o victorie a fragilităţii!/ Dans, dans! (*Dans!* – Nicolae Labiş)[6]. „Monştrii dansatori" sunt himerele eului poetului Nichita Stănescu. Deşi avuseseră iniţial un rol pozitiv, unul precis de a-l apăra pe poet, aceste himere capătă cu timpul conştiinţă de sine, evadează şi încep un straniu dans al morţii, care se răsfrînge asupra lor şi implicit asupra celui rămas fără apărare: „Monștrii dansatori cu profil de fulger căzut,/ cu inima pulsînd numai strînsă cu pumnul,/ mi-au fugit din basoreliefurile de pe scut,/ iar pe monezi nu mi-a mai stat nici unul// Din discul de zvîrlit, ei au făcut un ring,/ ring de dans, zburător peste cîmpie./ Cad uneori de pe el, alteori ning/ prin aer, trupuri pe jumătate stafie// Au luat între ei o dansatoare, cum/ iau coastele-ntre ele inima şi-o-neacă/ în întuneric gras şi greu, şi-acum/ smulg de pe ea candoarea ei, întreagă// O, ea pulsează-ntruna împingînd/ în ei un sînge otrăvit, şi de pe ring/ pe cîmp, pe scut şi pe monezi din cînd în cînd,/ cu trupuri de stafie monştrii cad, sau ning". (*Monștrii dansatori* – Nichita Stănescu)[7]. Copleşit de atmosfera funerară sugerată de moartea naturii odată cu sfîrşitul toamnei, inspirat de această revelare a anotimpului personificat, umanizat (toamna boceşte ca la o înmormîntare), cuprins de

o tristeţe bizară, care are şi un strop de bucurie pentru că omul supravieţuieşte chiar dacă natura moare (deşi temporar), George Bacovia îşi invită iubita să sărbătorească această victorie printr-un dans la fel de bizar: „La geamuri, toamna cîntă funerar/ Un vals îndoliat, şi monoton.../ -Hai să valsăm, iubito, prin salon,/ După al toamnei bocet mortuar.// Auzi, cum muzica răsună clar/ În parcul falnic, antic şi solemn,-/ Din instrumente jalnice, de lemn,/ La geamuri, toamna cîntă funerar.// Acum, suspină valsul şi mai rar,/ O, lasă-mă acum să te cuprind.../ -Hai, să valsăm, iubito, hohotind,/ După al toamnei bocet mort" (*Vals de toamnă* – George Bacovia)[8].

Servindu-se de propriul corp pentru a exprima, printr-o dinamică sugestivă, bucurie sau supărare, dragoste sau frică de zei, invocări magice legate de munca pămîntului, de soarta unei bătălii importante, de obţinere a păcii, de vînătoare etc., extazul dionisiac, cel legat de ritualuri de vindecare, cel iniţiatic etc., invocarea spiritelor celor dragi din lumea de dincolo, invocarea belşugului şi izgonirea sărăciei ori a dezastrelor naturale, sexualitatea şi fertilitatea, cultura, credinţele, eresurile, istoria – dansul fiind şi o formă de transmitere a acestora de la o generaţie la alta – , plăcerea de a dansa pur şi simplu etc., omul a păstrat acest obicei atît ca tradiţie, cît mai ales ca nevoie de descătuşare, de eliberare de griji, de suferinţă, de singurătate şi ca înălţare spirituală. Deşi contestat de-a lungul vremii de către voci importante ale creştinismului, relevîndu-se o teamă cu un aşa-zis fundament chiar în Sfînta Scriptură – de ex., dansul Salomeei care îl convinge pe Irod să accepte tăierea capului lui Ioan Botezătorul, dansul fiind (şi) din această cauză asociat cu maleficul, cu păcatul – , alte voci creştine susţin binefacerile dansului bazîndu-se pe aceeaşi Sfîntă Scriptură: în pilda fiului risipitor, tatăl porunceşte sărbătorirea întoarcerii fiului acasă prin mese îmbelşugate, cînturi şi jocuri; spune Hristos: „Cu cine voi asemăna dar pe oamenii din neamul acesta? Şi cu cine seamănă ei? Seamănă cu nişte copii, care stau în piaţă şi strigă unii către alţii: *V-am cîntat din fluier, şi n-aţi jucat, v-am cîntat de jale, şi n-aţi plîns*." (*Luca*, 7, 31-32); „Să laude Numele Lui cu jocuri, să-L laude cu toba şi cu harpa!" (*Psalmii*, 149, 3). Contestat sau nu, un fapt este cert: practicat ca formă de relaxare sau ca parte integrantă a unor culturi ori religii, dansul este răspîndit peste tot în lume, avînd o putere elevată de transmitere a mesajului şi a emoţiilor. Dansul înseamnă, pînă la urmă, revelaţiile corpului uman în conexiune cu mintea şi cu spiritul. Cu alte cuvinte, dansul este viaţa însăşi.

Note:

1. http://www.sibfest.ro/2014/evenimente/flamenco-si-poezie;
2. https://lyricstranslate.com/ro/dalida-flamenco-lyrics.html;
3. https://lyricstranslate.com/ro/tango-de-evora-evora-tango.html;
4. https://lyricstranslate.com (traducere din limba italiană);
5. https://www.catavencii.ro/editorial/damen-tango/;
6. https://m.poetii-nostri.ro/dans-poezii-categorie-28-pagina-2/;
7. *Alfa*, Nichita Stănescu, Editura Tineretului, București, 1967;
8. *Plumb*, George Bacovia, Editura Litera Internațional, București, 2001.

ESEU

Maria TRANDAFIR

Verbul chemării şi al Învierii prin iubire

Când Iisus a săvârşit minunea învierii lui Lazăr, a cărui soră, Marta, a înlăturat piatra care închidea mormântul, acesta a rostit: „Lazăre, *vino* afară!". Şi mortul a apărut cu braţele şi picioarele înfăşurate în fâşii de pânză, conform obiceiului. Verbul „vino" s-a umplut de sfinţenie şi de săvârşire, prin simplă rostire. Dacă a fost posibilă învierea trupească (se cunosc în acest sens încă două minuni săvârşite de Christos), cu atât mai mult putem vorbi de înviere sau reînviere sufletească. Se poate întâmpla ca, în urma unei cumplite suferinţe morale, omul să înceteze să trăiască, continuând doar să „fiinţeze", fără poftă de viaţă, cufundat în apatie, datorită dureroasei neputinţei de a uita. Dintre cauzele suferinţei, mă voi referi doar la aceea pe care Marele Nechita a numit-o „întâmplarea fiinţei lui", adică la iubire. Aceasta e capabilă să producă „învierea" celui suferind, sugestive fiind versurile poeziei argheziene „Înviere": „De când mi-ai pus capul pe genunchi, mi-e bine./ Nu ştiam că mă voi vindeca de mine cu tine./ Vorbele, gândurile, împletirile crezusem că-mi ajung./ Nu ştiam. Mi-au zvâcnit umerii, au crescut braţele: fusesem ciung/ Mi-am simţit coapsele, gleznele, spinarea tari ca un luptător,/ m-am vindecat şi m-am născut, sărutându-ţi talpa unui picior/ Fusesem slăbănog, fusesem orb, rătăcit" (…).

Nevoia de iubire, devenită dorinţă, i-a făcut pe bărbaţi (mai ales) să caute femeia visată, trăind presentimentul unei voluptăţi, din care nu lipsea neliniştea, prin asumarea traiului în comun, iubindu-şi femeia sănătos, curat, dar fără „poezie". Când au apărut poeţii care, cunoscând iubirea sau numai închipuindu-şi-o, au ajuns la exaltarea peste măsură a sentimentului, acesta a devenit poezie de rară şi diversă expresivitate, depăşind sentimentalismul şi devenind„artă", pe care Jean Jacques Rousseau a definit-o ca „o revărsare de emoţii şi pasiuni". Iubirea se naşte din „amorul pasional şi voinţa individuală, acestea cunoscând sublimul şi pateticul" (A. Schopenhauer, Viaţa, amorul, moartea), fiind unică prin puterea trăirilor, fie aducătoare de fericire, comparabilă cu intrarea în eden, fie provocând suferinţă care poate duce la cufundarea într-o descumpănită existenţă. O definiţie care să acopere complexitatea sentimentului nu există, dar cu siguranţă s-a putea crea un voluminos

dicţionar din toate definiţiile formulate. Cert este că iubirea este sortită să împlinească fiinţa, căci, după Kant, „bărbatul şi femeia împreună fac omul”. De altfel, complementară ideii amintite, este afirmaţia mai mult decât sugestivă a lui Petre Ţuţea care scria că „femeia este prezentă împreună cu bărbatul în cele patru mari suflete creatoare ale tipurilor de cultură: apolinicul, dionisiacul, magicul şi fausticul” (Proiectul de tratat. Eros), ceea ce ar putea însemna că cei doi vor contempla împreună frumuseţea apolinică, împăcaţi sufleteşte cu ordinea firii, vor trăi frenetic, dionisiac, sub semnul beţiei simţurilor, vor crea magie pentru ei înşişi, pentru a depăşi banalitatea unei vieţi închise în tipare, sau vor trăi experienţe faustiene, care nu-i vor scuti de suferinţă şi de trădare. Tentaţie, chemare, bucurie, atracţie, patimă, obsesie, suferinţă, răzbunare, dăruire, supunere şi dominare, plăcere, extaz, sacrificiu şi trădare, vis şi trezire din vis, moarte şi înviere sunt indisolubil legate de iubirea care îşi asumă şi dorul (original definit de L. Blaga: „nesfârşit e dorul-dor/ bate-n valea tuturor”). Plecând de la dor, sentiment care nu poate exista în afara iubirii, C. Noica a scris, cu înţelepciunea şi ştiinţa sa despre cuvinte, că toate cuvintele ar putea reprezenta „o introducere la dor”, în măsura în care orice cuvânt poate deschide un orizont sau poate rămâne într-o zonă de nedeterminare sau de aspiraţie; dar există şi cuvinte care pot săvârşi ambele „minuni”. Aşa este, de pildă, verbul deja amintit *a veni* care, sub formă imperativă „vino/ vină!”, invită la deschiderea unei porţi spre iubire, aceasta însăşi implicând sacralitate, rămânând, însă, şi în zona nesigură a unui posibil refuz, a neîmplinirii, a nedeterminării. Frumoasă ori urâtă, tandră sau violentă, cuminte sau pătimaşă, candidă sau păcătoasă, sinceră sau prefăcută, umilă ori mândră, efemeră sau veşnică, trăită de femei şi de bărbaţi de vârste diferite, aparţinând unor categorii sociale diferite, având ranguri sau poziţii sociale diverse, iubirea nu cunoaşte şi nu recunoaşte asemenea limite. „Vino/ vină/ vin’!”, ca invitaţie, chemare, îndemn, rugăminte, îmbiere, este verbul care a transgresat timpul şi a străbătut spaţii diverse, fiind rostit de bărbatul îndrăgostit (mai rar, e drept, şi de femeie) care iniţiază un ceremonial al iubirii, tonalitatea rostirii căpătând magie, sugerând delicii ascunse şi promisiuni dulci, fiind însoţită de priviri complice şi de gesturi tandre sau pătimaşe. Iubirea nu se demodează, nici nu se modernizează, fiind simplu şi statornic doar Iubire, în lumea căreia îndrăgostiţii pot pătrunde, seduşi de acel învăluitor-poruncitor „vino” care-i cheamă la viaţă. Călătoria prin timp, de fapt o rapidă trecere aleatorie prin poezia lumii, cu scurt popas căutat în spaţiul poeziei de dragoste, vizează doar versurile concentric sau liniar organizate în jurul ademenitorului „vino”.

Aventura căutării începe cu prima și poate cea mai frumoasă chemare (spre trăirea unei existențe de alt fel), adresată de regele Solomon viitoarei mirese, textul fiind inclus în „Cântarea Cântărilor". Chiar dacă interpretarea lui Origene (teolog creștin) a prins rădăcini în literatura patristică, acesta considerând că mesajul alegoric trimite la relația Hristos – biserică, mirele și mireasa fiind „două simfonii armonic acordate", mulți comentatori, de la Teodor de Mopsuestia (360-429 ÎH.), care spune că poemul a fost special alcătuit pentru căsătoria lui Solomon cu fiica faraonului, până în zilele noastre, la Ernest Renan, de exemplu (Istoria dogmelor creștinismului) sau la Petru Creția (filolog și elenist român) au dat o interpretare profană textului, apreciat ca un minunat poem de iubire. Filologul român a considerat „Cântarea Cântărilor" o carte laică, în care cele două personaje, mirele și mireasa, străbat poemul apelând la „căutare, dorință, șoaptă, strigăt, apropiere, dar nu există nimic întinat, nimic care să atenueze frumusețea și demnitatea ființei". Regele Solomon care a domnit 40 de ani (971-931 ÎH.) fermecat de gingășia, frumusețea și puritatea iubitei, o cheamă blând și pătimaș, lăudându-i frumusețea, în același timp: „ridică-te, iubita mea, și *vino*, frumoasa mea, tu, porumbița mea./ Că iată, iarna a trecut, și ploile s-au dus, și florile s-arată./ Ridică-te, iubita mea, și *vino*, frumoasa mea, tu, porumbița mea!/ *vino*! Arată-mi fața ta și fă-mă glasul tău să ți-l aud,/ că dulce-i glasul tău și fața ta frumoasă-i!/ Frumoasă-mi ești/ cu ochii tăi ca două porumbițe sub vălul tău de nuntă/ cu părul tău mijind șerpuitor, pe Galaad/ buzele tale roșu din fuior,/ obrajii tăi o rodie în două sub vălul tău de nuntă,/ sânii tăi doi pui de căprioară, ce pasc răcoare gemeni printre crini./ O! *vino*, *vino*, din Liban, Mireasă!... O, *vino* din Liban!/ Tu inima din mine mi-ai robit-o, sora mea, mireasa mea./ Ți-s buzele de fagure prelins, mireasa mea! *Vino*!". Repetarea insistentă a verbului sugerează potențarea tensiunii emoționale a celui aflat în așteptare, subliniind nerăbdarea crescândă și pasiunea, căruia mireasa îi răspunde printr-o sugestivă meaforă: „O, scoală-te, tu, vânt de miazănoapte. Și *vino*, tu, zefir de miazăzi/ Suflați împreună în grădina mea,/ să vină, dar, iubitul meu,/ doar el să intre în grădina mea". Este uimitoare atenția pe care o acordă îndrăgostitul însușirilor fizice ale iubitei, îmbinarea armonioasă a acestora, dovedind că atracția fizică este generatoare de emoții devenite, treptat, patimă necontrolată, exprimată printr-un ton neașteptat de rugător la un înțelept și puternic bărbat cum a fost Solomon. De fapt, poemul se definește ca o invitație la cunoaștere, prin intermediul iubirii, în care se contopesc multe și diverse trăiri.

Apropiate ca tonalitate, prin patimă dezvăluită fără pudoare, cu credința că omul trebuie să se bucure de viață, cât timp aceasta stă sub

semnul destinului care îi poate aduce şi suferinţă, sunt Rubaiyatele lui Omar Khayyam, poetul care a marcat începutul sec. al XI-lea, umanistul cunoscut prin surprinzătoarea modernitate a sensibilităţii şi a gândirii sale. Slăvind viaţa, adică dragostea şi vinul, fiind adeptul cunoscutului dicton „trăieşte clipa", Omar Khayyam a scris nemuritoarele sale catrene, din care am ales doar câteva, ce se înscriu în ideea anunţată: „Pe drumul spre iubire cădea-vom în curând./ Nepăsător, destinul ne va călca-n picioare./ Ridică-te, copilă, o, *vino*, vrăjitoare,/ dă-mi buzele-aprinse, cât încă nu-s pământ"/ sau „O roză eşti, iubito, c-un chip ceresc de zână!/ *vino*, cu raze ce-n suflet se desfac/ Capricioasă soartă, îmi pari tot mai străină,/ în orice ceas, şi, totuşi,/ parcă te-aş şti din veac!". Altă dată invitaţia e adresată, cu regret şi cu nostalgie, când bătrâneţea aduce, inevitabil, şi înţelepciune: „O, *vino* cu bătrânul Khayyam, şi vezi de-nvaţă/ înţelepciunea-i sfântă:/ ştim că această viaţă/ e-un zbor înfrânt,/ iar restul atât e: o minciună/ Corolele se-nvoaltă anume, ca să-apună"./ Trecând prin timp şi spaţii, ajungând în secolul al XIII lea, în Afganistan, l-am descoperit pe Mevlana Jalaluddin Rumi, cunoscut mistic persan, în a cărui poezie nuanţa erotică este bine şi neaşteptat conturată, căci îndrăgostitul visa la contopirea deplină, vis redat printr-o minunată imagine metaforică: „Eu sunt iubitul tău,/ *vino*, lângă mine./ Voi deschide poarta pentru iubirea ta./ *Vino*, aşază-te lângă mine,/ vom fi vecini cu stelele./ Te ascunzi de atât de mult timp/ Scufundându-te neîncetat/ În marea Iubirii mele./ Chiar şi aşa, ai fi neîncetat legată de mine/ (...) Căci eu sunt însăşi Viaţa./ Ai fost prizoniera unui mic lac./ Eu sunt oceanul şi valurile sale tumultuoase./ *Vino*, contopeşte-te cu mine,/ Fii cu mine/ Voi deschide poarta pentru iubirea ta". Chemarea îmbină îndrăzneala cu promisiunea ispititoare de a reface cuplul, imaginea contopirii lacului cu oceanul fiind plină de sugestii erotice. Poezia de dragoste din sec. al XV-lea (al truverilor), a fost dominată de ceea ce s-a numit „iubire curtenească", în care adorarea şi slujirea unei femei nobile se îmbinau cu virtuţile cavalereşti: statornicie, fidelitate, cuviinţă, onoare. Invitaţia la întâlniri tainice şi imaginarea unei posibile întrevederi ar fi fost o îndrăzneală. Dar excepţie face Jaufre Rudel, ale cărui „cançone" au dezvoltat ideea dragostei ca o putere morală, ca o sursă de încântare, relevând un comportament curtenitor, dar nu lipsit de sugestia unei posibile şi dorite apropieri: „când ziua-n mai devine viers,/ un zvon mă cheamă de departe,/ arzându-mă şi dându-mi ghes/ să cânt iubirea mai departe./ Cu fruntea grea şi abătut/ merg pe cărarea-nmiresmată/ spunând în gând, des repetată,/ chemarea: „*Vino*, *vin'*, odată". Neîntrecutul îndrăgostit Williams Shakespeare, în sonetele sale (şi nu numai), a dezvăluit pentru femeie pasiune şi admiraţie nedezmințite,

provocându-şi la intime dialoguri iubita, acuzând-o, iertând-o, mirându-se, slăvind-o, amintindu-şi momentele de trăire înălţătoare, dar şi de cădere; însă rareori o invită la plimbare: „*Vino***,** pe plaja de-aur cu nisipuri fine/ şi prinde mâinile care se-ntind spre tine:/ În reverenţe plecat, buzele-ţi sărut/ ca neîmblânzitul val tăcut".

Mergând în alte zone ale lumii, am găsit poeziile de dragoste ale Emilyei Dickinson, poetă care, asemenea lui Sapho, a avut curajul să-şi exprime deschis sentimentele într-o vreme dominată, încă, de prejudecăţi. Chemarea ei are accente dramatice, având conştiinţa imposibilei împliniri prin iubire, dar hotărâtă fiind s-o recunoască: „Eu nu pot să trăiesc cu tine,/ deşi să trăiesc aşa mi-ar fi drag,/ poate în viaţa din cealaltă parte/ dincolo de prag (…)/ De te-ai pierde, m-aş pierde şi eu/ chiar dacă, mai tare, mai pur/ numele meu ar suna/ lăudat de azur./ De-ai fi tu izbăvit,/ şi damnată-aş fi eu,/ te-aş chema: *„vino!"*,/ căci unde nu te-aş afla,/ ar fi iadul meu". Uneori, chemarea este familiară, lăsând impresia unei apropieri deja cunoscute, „vino" fiind înlocuit cu „hai", ca în poezia lui Byron, implicând şi un scop, acela al destăinuirii: „*Hai*, spune-mi/ din harfa ta cu-alinătoare strune/ Îndeamnă-mă cu ele spre-nălţimi,/ un murmur tainic în urechi să-mi sune". Aventurierul şi nonconformistul Arthur Rimbaud, în puţinele poezii de dragoste, în general lipsite de rafinamentul romanticilor, îşi exprimă declarativ sentimentul de iubire; imperativul rugător, învăluitor „vino" este înlocuit cu viitorul verbului, dezvăluind un fel de exuberanţă juvenilă, potrivită, de altfel, cu vârsta poetului: „Mică şi strâns cuibărită în liliac/ negru şi proaspăt, fereastra pitită/ umbră îţi fac:/ *vei veni*, *vei veni*, te iubesc!/ Ne vom distra!/ vei veni, nu-i aşa?/ . Analizând lumea în care trăia şi căreia nu voia să i se adapteze, oferă o „lecţie" iubitei: „Lumea-i vicioasă/ Nu te miri de loc?/ *Vino*, s-ardă, lasă-l, sumbru nenorocul;/ când întâlneşti iubirea e norocul"./

Un „vino" plin de durere şi de iubire, de speranţă şi de amară deznădejde rosteşte Faust, cunoscutul şi tragicul personaj al lui Goethe, îndemnând-o pe Margareta, fosta lui iubită, aflată acum în temniţă, pentru că şi-a omorât copilul, după ce a fost părăsită, să vină cu el, pentru a-l face să-şi recapete pofta de viaţă: „Din beznele scunde, *vino* cu mine**,** *vino*". Văzând nedumerirea şi uimirea tinerei, îndrăgostitul devine mai insistent, cerându-i imperios să părăsească închisoarea: „urmează-mă, iubito, *vino*,/te-îndrăgesc cu foc/ cu înmiită ardoare/ Urmează-mă. Atât te rog!". Lamentările Margaretei, îndoielile ei, amânarea sporesc neliniştea bărbatului venit s-o salveze (pe ea, dar şi pe el), mai ales că timpul sortit eliberării se apropia de sfârşit, odată cu ivirea zorilor, acesta chemând-o cu disperare: „de simţi că-s eu, atuncea *vino*!/ nu mai avem alt ceas;/ eşti

liberă, de faci un singur pas". Disperarea lui Faust, venit aici pentru a o readuce la viață, se transformă-n poruncă, văzându-și speranțele năruite: „n-ajută vorba, nicio rugăminte?/ am să te iau cu sila/ deci, **vino**, ia aminte**"/.** Deși Mefisto îi prezice că **„** păcătoasa" a fost osândită, o voce din cer îl contrazice și-i spune că a fost mântuită, pentru puterea dragostei, dar și pentru că n-a fugit, fiind conștientă că trebuia să plătească pentru crimă. Faust este silit s-o părăsească din nou, cu sufletul întristat.

Timpul nu s-a oprit nici la durerea îndrăgostiților, nici la încântarea sau fericirea lor, trecând indiferent deasupra altor și altor spații, unul dintre acestea fiind Rusia lui Esenin, poet original, care a disprețuit fățărnicia, arătându-se lumii cum era cu adevărat, fără să respecte convenințele pe care le considera inutile. Pentru el iubirea era o cale de a amâna întâlnirea cu moartea, sărutul era dovada vie că iubirea n-a plecat, iar euforia datorată stării bahice**,** devenea cântec și sărut; dorindu-și iubita mereu aproape, vrea să se bucure de toate darurile ei, ca semn al trăirii vii, plenare: „Sărută-mă mereu, chiar dacă/ durerea m-o răpi-n potop/ voința rece nu se-mpacă,/ cu-al sângelui vioi uncrop./ În al petrecerii avânt/ să nu vrem cupa sfărâmată/ pricepe că pe-ac„est pământ/ noi nu trăim decât o dată./ Sărută-mă, *vino*, iubito,/ căci îmi cobește primprejur/ și moartea mea a presimțit-o/ acel ce fâlfâie-n azur./ În vestejire dacă scapăt/ De-i de murit, atunci să mor./ Dar *vino* încetișor, iubito, vreau buzele, până la capăt,/ să le sărut încetișor./ Și ca lumina-n spume frânte/ din cupe să nu piară-n vânt,/ *Vino*, iubito, bea și cântă". Este o evidentă invitație la trăire dionisiacă, sub semnul lui Amor și Bachus, o modalitate de a înfrunta moartea, de a se simți mereu viu, în prezența iubitei. Rămânând în același spațiu, să-l amintim și pe Puşchin, în a cărui poezie inițiatoarea invitației este femeia, în ipostază de Rusalkă ce și-a dorit ca un monah s-o urmeze în lumea ei: „Privind, îi tot faci semn cu capul,/ săruturi îi trimiți…în glumă?/ Râzând, te joci acum cu valul;/ chemându-l dulce, gingaș, gemi: – monah, monah, hai, *vino, vino*!/ Dar mult n-aveai să îl mai chemi/ căci valul v-a-nghițit domol".

Cu ton imperativ, dar blând, în același timp, se adresează iubitei și îndrăgositul lui Rainer Maria Rilke, poet austriac, în a cărui poezie apare, deseori, ambiguitatea, căci adresările impersonale lasă loc unor interpretări diverse. El cheamă și noaptea, și zorii și iubita: „Dacă-am fost atunci, dacă sunt acum/ **t**u peste mine îți adulmeci drum./ Nemărginită beznă, făcută din lumină,/ Înalta-ți frumusețe o torni în univers./ Iar eu, necunoscut și șters,/ te-aștept și te îndemn: *hai, vină,*/ lumina ta pe fața mea s-o prind deplină./ O, dacă-ai ști cum toată ființa mea/ în zbor e preschimbată când/ mă-ncumet să te-ajung,/ cu șuvoaie de priviri pironite

prelung". Când un poet își definește o existență anormală, adică în afara normelor, e de la sine înțeles că și valorificarea unor teme sau motive poetice trebuie să aibă specificitate. Astfel, Charles Baudelaire, autorul cunoscutului volum „Les fleurs du mal", care a stârnit vii reacții în epocă, cel care credea că „ce nu e sublim e inutil și vinovat", nu-și imaginează o iubită angelică, virtuoasă, rafinată, sensibilă, cu suflet cald, ci o păcătoasă care poate fi și mai puțin deșteaptă, și mai puțin frumoasă, (căreia îndrăgostitul i-ar putea acorda, eidetic, calități, pentru a-și explica iubirea, dar nu o face), pe care o iubește așa cum este, pentru că prin sentiment își justifică existența (și poate că asta e adevărata iubire, fără motiv, fără explicații): „Dar a încânta un suflet, dorindu-te frumoasă/ Îi ești de-ajuns părere de adevăr zeiesc;/ prostia-ți nu m-atinge! doar să exiști! nu-mi pasă!/ Decor sau mască, *vino,* destul că te iubesc". Bărbatul o acceptă asumându-și riscul de a fi înșelat, pentru că știe că-i o ticăloasă, dar patima lui e mai presus de orice și simte că este viu doar alături de ea: „În rochiați în care zac parfume/ vreau fruntea-ndurerată să-mi cobor./ Să te respir ca pe-n buchet de dor/ mireasmă a iubirii fără nume./ Tu, monstru crud, tigresă adorată,/ *vino* la mine, suflet ticălos/ În părul tău ca noaptea, unduios,/ vreau mâna să-mi răsfăț, înfiorată". Se poate întâmplă ca bărbatul să nu-și dea seama dacă a cunoscut, cu adevărat, iubirea, dacă a iubit sau dacă a fost iubit. O asemenea stare împărtășește și poetul portughez Fernando Pessoa, care, în cele din urmă, intuiește că iubirea e necesară și își dorește ca aceasta să se oprească acolo unde sunt el și iubita, căreia i se adresează direct: „*Vino*, să ședem împreună, Lidia, pe malul râului/ cu calm să-i fixăm cursul și să ne dăm seama,/ că viața trece, iar noi nu ne ținem de mână! Să ne ținem de mână! Să ne ținem de mână"! Așa ar putea fi o posibilitate ca iubirea să nu le scape, s-o păstreze în existența lor comună. Gândul trece din Europa în America de Sud, pentru întâlnirea cu poezia de dragoste a lui Pablo Neruda, aprig și vajnic îndrăgostit, trăitor al iubirii totale, împlinite trupește. Adept al senzațiilor puternice, își exprimă sentimentele fără pudoare, acordând iubitei calitatea supremă de a-i umple viața: „Ca tu să mă auzi când te chem,/ cuvintele mele se îngustează câteodată/ precum urmele pescărușilor pe plajă./ Pentru mâinile tale gingașe ca strugurii/ îmi privesc cuvintele din depărtare./ Ele găsesc un adăpost mai cald în tine decât în mine./ Ca iedera se-nalță pe vechile-mi dureri/ la fel se suie pe ziduri cețoase./ Tu ești vinovată pentru o astfel de trudă./ Cuvintele zboară din bârlogul meu/ și totul se umple de tine/ și tu umpli totul./ *Vino*, iubește-mă pereche, nu mă abandona,/ urmează-mă!/ Urmează-mă pereche, pe acest val de

obidire./ Cuvintele mele prind culoare în iubirea ta./ Totul se umple de tine/ şi tu umpli totul".

Această trecere succintă prin poezia de dragoste a lumii în care am urmărit invitaţia spre iubire, ca salvare a fiinţei alienate, este, de fapt, un argument în favoarea circulaţiei universale a motivului chemării prin acel simplu, dar unic „vino", care în nicio altă literatură (apreciere subiectivă?) nu a avut accente mai pătimaşe, mai pline de dorinţă, mai voluptuoase, decât în literatura română. Cea mai sugestivă, în acest sens, este poezia eminesciană de dragoste, pentru cercetarea căreia criticii şi eseiştii s-au întrecut în a găsi cele mai adecvate, sugestive şi originale „formule" de analiză a sentimentului. Dintre aceştia, George Călinescu menţionează că permanenta adolescenţă a poetului îi permite „cântarea iubirii şi a femeii, în care uneşte eternul cu efemerul şi se caută pe sine, pentru a se înţelege, deşi era înţeles de toţi" (Sensul vieţii şi operei lui Eminescu). Imperativul, cu rezonanţe blânde sau pătimaşe, duioase sau voluptuoase, îşi găseşte loc în multe poezii eminesciene, de la unele mai puţin cunoscute până la capodopera „Luceafărul". Într-un cântec vechi, scris în metrică populară, asemănător unei doine, rămas în manuscris, iubita, individualizată prin apelativul „scumpă", e invitată să constate suferinţa îndrăgostitului: „*Vino*, scumpă, de priveşte/ dorul tău cum mă munceşte/ şi din aşternut mă scoală/ ca pe-un pătimaş de boală/ şi mă face să alerg/ neştiind pe unde merg."/ ; sunt sugerate agitaţia interioară şi neodihna datorate neliniştii provocate de dor, sursă a bolii îndrăgostitului, a stării de năuceală, eul acestuia simţindu-se mereu prins între vis şi realitate. Poetul îşi imaginează situaţii în care îndrăgostitul nesigur îşi exprimă nevoia de confirmare a iubirii din partea femeii căreia i se adresează cu apelativele: „scumpa mea, odorul meu/ ", chemând-o cu dragoste: „Tu roşeşti, glasu-mi te cheamă/ *vino*, dar, palidă zână,/ pune faţa pe-al meu piept,/ gâtul tău pe braţu-mi drept/ tu, a ochilor lumină,/ Mă iubeşti, tu?/ spune-mi drept"/ , dezvăluindu-şi setea de dragoste sinceră, dar şi îndoiala. Aceeaşi dorinţă de împărtăşire plenară a iubirii se insinuează în sonetele din ciclul „veronian", dintre care pline de emoţia aşteptării sunt versurile: „O, *vino* iar! Cuvinte dulci inspiră-mi,/ privirea ta asupra mea se plece/ sub raza ei mă lasă a petrece/ Şi cânturi nouă smulge-mi, tu, din liră"./ Acel „tu" este, desigur, iubita, dar şi ipostaza femeii care poate fi muza de inspiraţie, cea care îl face să „cânte", trezindu-l la viaţă. O ipostază inedită a îndrăgostitului este aceea de cavaler care, ca un alt Romeo, priveşte cu speranţă balconul iubitei, invitând-o să coboare, să-i curme suferinţa: „*Vino!* Joacă-te cu mine, cu norocul meu,/ mi-aruncă de la sânul tău cel dulce floare veştedă de luncă/ ce pe coardele ghitarei, răsunând încet să

cadă"./ Jocul presupune o doză de risc, un câştigător şi un învins. Dar cavalerul îndrăgostit e dispus să-şi încerce norocul, pe care îl pune în joc, asumându-şi suferinţa învinsului, după ce a cunoscut „învierea"sufletească (chiar dacă de scurtă durată). Dar nicio chemare nu sună mai plină de promisiuni ca aceea din poezia Dorinţa, în care invitaţia presupune retragere în codru, spaţiu originar, ezoteric, ascuns neiniţiaţilor. Ispita e dulce, femeia devenind un izvor de „ucigătoare visuri de plăcere". Versurile sunt pregnant intimiste, legate de manifestările eului tulburat de dorinţa erotică. Invitaţia formulată în deschiderea poeziei: „*Vino* - n codrul la izvorul/ care tremură pe prund"/ este rostită cu încântare, cu inocenţă şi cu patimă, precedând un scenariu al întâlnirii. Gesturile de tandreţe, ce se înscriu într-un fel de ritual: cuprinderea în braţe, desprinderea vălului, şederea iubitei pe genunchii îndrăgostitului, devin, treptat, pasionate, cuvântul „pradă" din versul „lăsând pradă gurii mele ale tale buze dulci" sugerând senzualitatea lacomă a sărutului. Se justifică, încă o dată, adevărul spuselor lui Mikel Dufrene, conform căruia „lumea operei nu este altceva decât adevărul creatorului". Universul real în care trăieşte poetul devine imaginar, dar şi centrul fiinţei sale, acel „Vino"! urmărind împlinirea iubirii, ca aspiraţie supremă, visul de fericire erotică devenind real, prin clipa inventată. Este în atmosfera acestor poezii „o nevinovăţie naturală a fiinţelor ce se apropie neprefăcut" (George Călinescu). Uneori, îndemnul porneşte de la femeia îndrăgostită, ca în cazul fetei de împărat din „Călin (file din poveste)", care va rosti ca în transă, alintat: „zburător cu plete negre/ *vin'* la noapte şi mă fură",/ după ce acesta, intrând în visul ei, i-a trezit fiorul iubirii, fermecând-o. Preia iniţiativa şi tânăra vioaie şi îndrăzneaţă, care împărtăşeşte dorinţa bărbatului de a trăi liber în adâncul codrului, ferit de ochii lumii: „Hai în codrul cu verdeaţă/ und-izvoare plâng în vale/ stânca stă să se prăvale,/ în prăpastia măreaţă./ Îl îmbie şi îl ispiteşte pe acesta „cu o candoare de vietate sălbatică": „şi de-a soarelui căldură/ voi fi roşie ca mărul,/ mi-oi desface de-aur părul,/ să-ţi astup cu dânsul gura/ , invitaţia devenind familiară datorită interjecţiei „*hai*", echivalent semantic cu „*vino*", codrul, închizându-şi, ocrotitor, bolţile de frunze deasupra îndrăgostiţilor îmbrăţişaţi: „Mi-i ţinea de subsuoară/ te-oi ţinea de după gât". Nicio ipocrizie în simţirea neprefăcută, de o copilăroasă sinceritate, poate inconştient plină de seducţie. Acelaşi îndemn, şăgalnic, este formulat şi de tânărul îndrăgostit, care visează la o trăire edenică în spaţiul guvernat de craiul codrului: „*Hai* şi noi la craiul, dragă,/ şi să fim din nou, copii/ ca norocul şi iubirea/ să ne pară jucării". Implicarea ideii de joc în iubire sugerează, în acest caz, o suavitate idilică, fiindcă norocul şi iubirea sunt doar „jucării" pe care le păstrezi sau le arunci, dacă s-au

învechit, fără să se gândească la o posibilă suferinţă; cei doi îşi doresc întoarcerea în copilărie, la nevinovăţie şi la candoare. Libertatea şi dorinţa de a depăşi universul uman, lumea cu toate răutăţile ei, sunt posibile dacă iubita răspunde îndemnului direct: „*Vin'* cu mine, rătăceşte/ pe cărări cu cotituri/ unde noaptea se trezeşte,/ glasul vechilor păduri". Alteori, venirea iubitei este balsam care poate curma suferinţa: „Cu o suflare răcoreşti suspinu-mi/ c-un zâmbet faci iubirea-mi să se-mbete/ Fă un sfârşit durerii: *Vin'* la sânu-mi". Absenţa iubitei este resimţită dureros, armoniile poetice devenind tânguitoare, refrenul „de ce nu-mi vii"? exteriorizând dorul chinuitor, aşteptarea, nevoia apropierii de odinioară, pentru refacerea şi „învierea" cuplului: „O, *vino* iar în al meu braţ/ să te privesc cu mult nesaţ/ să reazem dulce capul meu/ de sânul tău, de sânul tău". Repetarea unor structuri subliniază un crescendo emoţional, amplificând sentimentul de tristeţe, dezvăluit cu accente de jale tânguită. Iubirea este ocrotită de zei (tocmai pentru că este sacră), care devin apărători ai sentimentului, unul dintre aceştia fiind Odin, care îi spune poetului însetat de glorie că doar în seninul sufletesc va găsi adevărata frumuseţe; ca să-l convingă, îi deschide calea spre farmecul iubirii, aducându-i în faţă o fiică a mării, o zână, ce l-a făcut să simtă fiorul iubirii: „O, fecioară,/ *vină* lângă mine, să mă uit în ochii-ţi/ Să uit de lume/ ah, să pot uita/ Ridică-te şi *vino,*/ te-aşează lângă mine". Însă este de netăgăduit că poemul în care acel unic dor de dragoste este insaţiabil rămâne Luceafărul; îndemnul la cunoaştere şi împlinire prin iubire sună dureros de dulce şi de tandru-îmbietor, iar imperativul „vino" devine chemare atât pentru Luceafărul care o ispiteşte pe fata care-i căzuse dragă „privind-o de săptămâni", cu promisiuni mai presus de înţelegerea fiinţei umane, cât şi pentru fata de împărat, care intuieşte altă esenţă în tânărul cu aspect angelic şi demonic. Chemarea capătă rezonanţă vibrant-emoţională în rostirea astrului, metamorfozat în fiinţă umană îndrăgostită: „O, *vin'* odorul meu nespus,/ şi lumea ta o lasă/ eu sunt luceafărul de sus,/ iar tu să-mi fii mireasă"/ , explicând pământencei sacrificiul coborârii: „din sfera mea venii cu greu/ ca să-ţi urmez chemarea". Acesta oferă femeii iubite nemurire în lumea lui de esenţe, ca cea mai mândră stea de pe boltă şi ca stăpână absolută a oceanului. Dar nemurirea în plan uranic şi neptunic ar fi însemnat moarte în plan uman-terestru, fata de împărat refuzând să-l urmeze, nu pentru că n-ar fi vrut, ci pentru că a conştientizat neputinţa ei de a-l urma. Se adresează luceafărului în somn, iar chemarea ei, teurgic-alintătoare cuprinde suspin şi dorinţă: „O, dulce-al vieţii mele domn/ de ce nu vii tu? *vină!*". Rugămintea fetei de împărat vizează, în cele din urmă, renunţarea luceafărului la nemurire, coborârea în lumea oamenilor şi

asumarea condiţiei de muritor: „dar dacă vrei cu crezământ/ să te îndrăgesc pe tine/ Tu te coboară pe pământ/ fii muritor ca mine". Sacrificiul indică puterea iubirii luceafărului devenit, în lumea lui celestă, Hyperion, dar şi inutilitatea renunţării la nemurire, căci în timpul inefabilului său zbor cosmic printre ceruri de stele, pe pământ, muritorul Cătălin îi va oferi o lecţie de „ars amandi" Cătălinei. Dar învăluitorul „*vină*" care l-a făcut pe luceafăr să coboare pe pământ, rupt din tensiunea ordonată a cosmosului, îi urmăreşte pe cititorii care au înţeles de ce fata de împărat n-a răspuns ispititorului „*vină*" rostit de luceafăr: pământeanca s-a speriat atât de flacăra interioară a fiinţei superioare ce i-a apărut în esenţa ei demonică: „privirea ta mă arde", cât şi de zborul gândului la tânărul angelic din vis spre care a nădăjduit, iniţiind chemarea, pe care n-a fost capabilă s-o urmeze: o, eşti frumos/ cum numa-n vis/ un înger se arată,/ dară pe cale ce-ai deschis/ n-oi merge niciodată". De fapt, în toate aceste poezii, Eminescu apare ca „psiholog al unor stări sufleteşti, preferând expresia lor analitică, aceasta fiind funcţiunea poetului, de a pătrunde sub cuvânt, în intimitatea stării pe care o imaginează sau o trăieşte" (T. Vianu, Poezia lui Eminescu). Din toate aceste poezii (şi altele, de bună seamă), transpare identitatea crezului poetic eminescian cu acela al poetului francez Stephan Mallarme', conform căruia poezia nu se scrie cu idei, ci cu sentimente, imagini, ritmuri care fuzionează într-un tot indivizibil, generator de emoţii.

Era greu de crezut ca, după Eminescu, vreun poet să mai impresioneze prin poezia iubirii. Dar chemarea „vino/ vină" a continuat să exprime dorinţa îndrăgostiţilor de a se simţi aproape sufleteşte şi trupeşte, rămânând vrednic îndemn pentru trăirea plină de însufleţire. Astfel, Al. Vlahuţă, cunoscut prin sensibilitatea sa (fiind un tandru îndrăgostit şi admirator al femeii), un cititor pasionat al poeziei eminesciene, dă glas dorinţelor ascunse, lăsându-se la dispoziţia femeii iubite: „Nu simţi cum prinde să te-mbete/ tăria-nfrântelor dorinţi,/ nu vezi cum arzi de sfânta sete/ a sărutărilor fierbinţi?/ O, *vino*, fă ce vrei din mine,/ stăpâna vieţii mele fii,/ re-ntoarce-mi vremile senine,/ comoara de copilării". Când iubirea se dovedeşte efemeră, îndrăgostitul de odinioară îşi cheamă iubita la o neaşteptată întâlnire, într-un spaţiu al morţii, moarte fiind visurile lor de iubire: „Acum, când nu ne mai iubim/ *vino* cu mine-n ţintirim,/ acolo unde îngropate/ zac coperite de uitare/ atâtea visuri îngheţate/ de vreme şi de nepăsare./ Căinţa-nlătură-ţi şi *vină!*/ Nici eu, nici tu, nu eşti de vină"/
.

Amuzantele idile ale lui George Coşbuc, în care iubirea provoacă supărări trecătoare, uimiri gingaşe, bosumflări copilăreşti, nu exprimă o

iubire profundă, aducătoare de suferinţă (excepţiile sunt rare), ci tachinării nevinovate. Când un fecior de împărat, travestit în fecioara şi blânda Ana, pătrunde în spaţiul Crăiesei zânelor, pe care o cucereşte, în cele din urmă, închipuirea căderii în păcat este lăsată pe seama cititorilor. Plângându-şi castitatea pierdută: „eu, toate, toate, le-am pierdut/ şi Dumnezeu mă piardă din ochii lui/ că te-am crezut",/ crăiasa este împăcată de feciorul de împărat care „râde şi-o dezmiardă:/ acum nu-i timp ca să jeleşti,/ *vino* cu mine-acasă;/ crăiasă dacă nu mai eşti,/ vei fi împărătească"./ Acelaşi ton ludic apare şi când flăcăul îşi invită aleasa la o întâlnire condiţionată de trecerea unui râu: – Nu vrei, nu vrei, de ce nu vrei?/ Hai, *vino*!". Iubita răspunde, în cele din urmă, chemării, iar ce s-a întâmplat între ei „a intrat" în poveste. O bucurie simplă de a trăi, fără implicaţii sufleteşti profunde, se desprinde din aceste idile, tragismul iubirii înşelate fiind prezent în alte poezii, cu tonalităţi de bocet

Din creaţia lui Octavian Goga privită, de regulă, doar din perspectiva mesianismului sau a poetului „pătimirii noastre", surprinzătoare sunt poeziile din ciclul Cântece, care dezvăluie un lirism nebănuit. Bărbatul are nevoie de dragoste, ca să re/ învie, de câte ori se simte părăsit, căci tăcerea sau depărtarea femeii dragi îi provoacă o singurătate care îl amorţeşte, de care vrea să scape, chemându-şi iubita: „Hai, *vino* odată minune călătoare/ să-mi lumineze-n noapte, din ochiul tău, o rază", sugestivă fiind analogia lumină – iubită, care, deşi nu este originală (nu putem uita eminescianul: „apari să dai lumină" sau blagianul: „aşa-s de negri ochii tăi, lumina mea"), transmite emoţia celui pentru care iubita este o minune. Se întâmplă ca invitaţia, care presupune, de obicei, dorinţa de întâlnire pătimaşă a îndrăgostitului, să vizeze retrăirea unor momente pasionale, înaintea despărţirii definitive, căci evanescenţa iubirii se poate întâmpla oricând: „*Vin'* sub plopul mărturie-a/ viselor de astă – vară,/ să-l vezi frânt de vijelie/ cum îşi cerne frunza rară./ În tulpina lui închise,/ dorm iluzii şi regrete;/ dorurile noastre scrise/ pe-aste foi nemângâiete./ *Vino*, ca din foi uscate/ să ne facem două perne,/ căpătâie-îndurerate/ unei despărţiri eterne"./ Plopul frânt de vijelie este metaforic sufletul bărbatului care, deşi rămas despuiat sufleteşte după plecarea iubitei, păstrează atât iluziile cât şi părerile de rău.

Aceeaşi uimire trezesc sonetele voiculesciene, apărute târziu, ca un fel de cântec de lebădă, când toţi credeau că suferinţele l-au îngenunchеat pe poet. De unde a putut să ţâşnească nebănuit de puternic, de expresiv, de frumos, şuvoiul de sentimente e un miracol, căci iubirea (ca şi poezia) îl copleşeşte, căutând-o şi dincolo de moarte, dar aşteptând, în timpul vieţii, sărutul salvator: „*Vino* şi dă-mi acel sărut/ care-a-nceput pe gura celui

fără-de început". Conferă iubirii sacralitate, iar sărutului origine divină. Viaţa este aşteptare, mărturisire şi chemare: „Sunt psalmii mei de taină o rugă necurmată,/ În ei am pus Iubirea lângă Eternitate/ Să lupte cu vrăjmaşul Destin, îngemănate;/ m-au părăsit şi ele, trădând cu tine-odată./ Pe râpile uitării însingurat mă-ntorn…/ Îndură-te şi *vino* de mă vezi/ pân' nu s-aştern pe mine solemnele zăpezi". Aflat între iubire, trădare, speranţă şi aşteptare, eul poetic în ipostaza bărbatului îndrăgostit ce „cutreieră" sonetele lui V. Voiculescu, îşi măsoară înfrângerile prin speranţă.

Invitaţia la dragoste, de întâlnire într-un spaţiu specific apare şi în creaţia unor poeţi pentru care iubirea nu a fost temă predilectă, aceasta fiind prezentă cu totul întâmplător, dar cu o înfiorare ce indică trăiri adânci, neaşteptate. Mă refer la însinguratul, nevroticul, tristul George Bacovia care îşi cheamă iubita la întâlnire, în timpul unei nopţi de vară, argintată de lună, într-un cadru romantic: în codru, cu linişte, răcoare şi tei în floare: „Noaptea-ncet, tihnit se lasă/ urcă luna somnoroasă,/ – *vino, vin!*/ în suavele parfume/ ori pe unde-i fi pe lume/ – *vino*, vin'./ Este linişte, răcoare/ codrul e de farmec plin/ ori pe unde-ai fi pe lume,/ *Vino, vin*".Şi tumultuosul Al. Macedonschi, autorul neuitatelor „nopţi", îndeamnă la trăirea sentimentelor în izolare şi în linişte, asemenea lui Eminescu, departe de lumea „plină de rele", într-o mai puţin ştiută romanţă: „Eu cunosc un loc retras/ unde nimeni n-o să poată/ să urmeze-al nostru pas…/ *vino*, uită lumea toată". Călător pasionat de ţinuturi exotice prin care se plimbă virtual, Ion Minulescu îşi invită iubita în port, încercând să-i trezească dorul de ducă, pentru a-l însoţi, nevrând să fie singur, să trăiască împreună primejdii, răsărituri pe mare şi apusuri în parcuri străine: „Sosesc corăbiile/ *vino*, să le vedem cum intră-n port./ Sosesc din larg misterioase,/ ca nişte semne de întrebare/ şi ştim că ori de unde pleacă/ ne-aduc veşti noi de îndestulare./ Sosesc corăbiile, *vino*!". Grandilocvent, jovial, poetul lasă impresia că nimic nu-l poate supăra, nici chiar necredinţa femeii pe care ar fi vrut-o, măcar, sinceră: „deci, *vino*,/ *vino* şi desprinde-ţi din pieptenul de fildeş părul,/ înfige-ţi în priviri minciuna/ şi-n caldul buzei, adevărul/ … eu ştiu c-ai să mă-nşeli chiar mâine/ dar, fiindcă azi mi te dai toată,/ am să te iert,/ e vechi păcatul/ şi nu eşti prima vinovată". Acordă iertarea cu generozitate, el însuşi fiind un păcătos ce are nevoie de îngăduinţă, un „bon viveur", mereu îndrăgostit, pelerin la porţile iubirii, care se miră, se îndoieşte sau îngenunchează în faţa iubirii.

Omul născut într-o civilizaţie a sentimentelor (după opinia lui Milan Kundera, Imortalitate), a ridicat trăirile la o categorie valorică, abilitatea umană de a empatiza, dar şi de a idealiza emoţiile, făcând trăirile să susţină ideile. Astfel, sentimentele de iubire pot susţine ideea nemuririi,

a refacerii cuplului după model androginic, a efemerității sau a trăirii sub semnul acelui dorit „carpe diem", a învierii ființei temporar suferindă. Sentimente și idei generatoare de neliniști se întâlnesc și în poezia altui mare poet român, Lucian Blaga, cel „mut ca o lebădă" care, ca și Eminescu, își invită iubita într-un spațiu paradisiac, de unde nu lipsește pomul „binelui și al răului", mărul, al cărui fruct este sinonim pentru căderea în păcat: „*Vino*, să ședem sub pom/ deasupra-i încă veac ceresc/ în vântul adevărului/ în marea umbră a mărului/ vreau părul să-ți despletesc/ . Ce grai în sânge am închis?/ *vino*, să ședem sub pom/ unde ceasul fără vină,/ cu șarpele se joacă-n doi". Apropierea iubitei provoacă eului blagian „ardere", căci sângele clocotește de pasiune, ispita fiind sugerată prin miticul șarpe ce a dus la alungarea primilor oameni din rai. De altfel, poezia erotică a lui Blaga oscilează „între emoție pură și cunoaștere" (Eugen Simion), chemarea la dragoste, stând, totuși, sub semnul vinovăției adamice. Îndrăgostiții lui Blaga stau la umbra mărului, pomul din Eden, din care Șarpele a ispitit-o pe Eva. (Imaginea pare desprinsă dintr-o cunoscută ilustrație a lui William Blake pentru Paradisul pierdut al lui John Milton). Adevărul șoptit de vânt este că iubita îl tentează, gestul despletirii părului (frecvent și la Eminescu) fiind tandru, dar încărcat de dorința atingerii. „*Vino*" este invitația bărbatului adresată femeii, subliniind condiția lor de oameni ce doresc împlinirea prin iubire: „tu ești om, eu sunt om"/ , care, în această ipostază, sugerează și ispita cunoașterii prin trăirea sentimentului, deci, păcatul. Oscilând între tentația apropierii și teama de păcat, Blaga situează dragostea între vis și pasiune (pe care „știe să o înfrâneze"). Altul este sensul invitației de a părăsi, împreună cu iubita (ajunși fiind în toamna vieții), zidurile orașului care îi îngrădesc libertatea de mișcare; vrea aer și soare, chiar dacă „cel din urmă", vrea zbor asemenea cocorilor și libertate, dar tot împreună: „*Vino*, să ieșim dintre acesta ziduri, de sub arcade care ne-apasă./ *Vino* pe deal, pe cel din urmă-n soare/ unde un trecut de slavă cu suflare lentă/ sub pietre doarme./ Să strigăm de-acolo după păsările călătoare./ *Vino*, să strigăm de-acolo de pe creste,/ să strigăm după cocorii care pleacă./ *Vino*, rumoarea ce ne-neacă, s-o lăsăm sub noi". Pentru trăirea iubirii târzii, în anotimpul autumnal, e nevoie de avânt sufletesc, de libertatea gândului, de învierea spiritului, dar și de liniștea în care să zăbovească inima ce păstrează amintiri. Aceeași tonalitate ușor nostalgică, dar cu credința că iubirea e posibilă și la maturitate, în luminosul septembrie, este exprimată prin chemarea: „ *Vino*, să vezi!/ în târzia bogata căldură/ închis între ziduri, cine-ar mai sta?/ Lumina ce largă e!/ Albastru ce crud!/ Unei noi creșteri vărătice-n toamnă, se pare/ C-am fi hărăziți și aleși". Tocmai existența unor sentimente de

durată, după trecerea înflăcăratei tinereți, salvează ființa de gândul unei vieți irosite, dacă nu inutile.

Romanticul Al. Philippide, în care mulți critici au descoperit o „univoce" în poezia mișcărilor sufletești și a expresiei poetice, se găsește cel mai adesea într-o stare labirintică, atât timp cât singurătatea îl conduce pe drumuri neștiute într-un spațiu în care poate simți că moare, fără să aibă certitudinea unei posibilități de evadare. Dominat de setea de absolut, străbate spații cosmice, supuse furtunilor, dar nu mai vrea să fie singur, într-o asemenea călătorie invitându-și iubita: „O, *vino*, printre fulgere, cu mine/ printre ghețari de rouă să ne croim un drum./ Și de pe culmea serii, bătută de furtună,/ Să contemplăm un univers de scrum./ Ascultă tunetul, furtuna-ncepe/ se clatină albaștrii văzduhului pereți/ Trăim acum, dar nu ne vom pricepe/ decât în viitoare lumi și vieți/ spălate de zgura vorbelor amară./ Când oare vom ajunge plutind, în nesfârșit?/ *Vino*, să stăm în fața vremurilor iară,/ cu suflet fără margini limpezit/ ca după ploaie în văzduh de vară"./ Invitația la o viață plină de neprevăzut, la cunoașterea cosmosului, nu prin contemplație, ci prin experiență, la trecerea împreună prin furtuni, (cosmice, dar și erotice) este originală.

Cu totul inedită este chemarea îndrăgostitului arghezian, căci poetul ciclului de poezii „Logodnă" cântă femeia-mireasă, femeia-soție de care își leagă indisolubil existența, pe care o venerează și o invită, cu șăgălnicie, la cunoașterea domeniului paradisiac pe care îl va conduce, de fapt, spațiul intim al casei și al grădinii. Iubita este cea care l-a înviat. Universul casnic arghezian începe cu „explorarea" grădinii a cărei stăpână va deveni aceasta: „*vino*, în grădina mea/ unde busuiocul a crescut ca brazii, și măceșii/ zgârie sâmburii sânului sub inul cămeșii/ …*Vino*! înainte îți voi *desface* pelinul și romanița/ pe care le coace arșița". Dorința întâlnirii este exprimată sincer, bărbatul devenind apărătorul femeii-soție, intrate în viața lui ca „mireasă", devenită „obiectul" adorației și al grijii sale, fiind „brățară la mâna casnică-a iubirii". Altădată, femeia iubită îl îngenunchează pe bărbatul care o admiră în frumusețea ei nudă, după o noapte petrecută în uitare: „Tu miroși ca marmura și apa din fântână/ Ai scos din uitare o mână./ Te-ai deșteptat cu genele dese/ peste minunile puțin înțelese./ *Vino*, să te-ascund în trestii și papuri/ pân-or sosi hainele din cufere și dulapuri".

Frumusețea pasiunii ce trezește în sufletul îndrăgostitului dorința de metamorfozare culminează cu aceeași chemare-invitație „*Vino*" într-una dintre cele mai frumoase poezii de dragoste ale literaturii noastre și una dintre minunatele poezii ale sensibilului Emil Botta: „Să fiu amurg aș vrea,/ s-aștept sfâșiat la ferestre,/ dragostea mea!/ Să-ți aprind obrajii, cu

nebuna-mi pară/ şi să plec apoi,/ când se face seară/ . *Vino*!, să mergem, *vino*,/ Ne-aşteaptă florile toate/ să trecem, *Vino*!/ Priveşte câmpia/ e un dar ce-ţi fac/ muntele-un omagiu, şi codrii ce tac/ *Vino*! Să mergem, *Vino*!"./ Atâta patimă, atâta dorinţă învăpăiată, atâta aşteptare sfâşietoare cu sufletul zbuciumat de dor, sunt expresiv sugerate, prin cele două sintagme din text: „s-aştept *sfâşiat"* şi *„nebuna-mi* pară"(flacără, nebunie, sfâşiere sunt asociate cu iubirea şi aşteptarea iubitei). Când iubirea e copleşitoare, îndrăgostitul ar vrea să încremenească clipa, ei înşişi să devină statui; dar nu ştie dacă în această dorinţă să o implice şi pe „ea", oscilând între a o chema pentru a împărtăşi acelaşi destin (împietrirea) sau a-i refuza venirea, pentru ca ea să rămână vie: „Gloriei tale am fost cupa de argint, vasul/ printre rarele trestii, când luna lucea/ eram pasul tău, mersul tău, eram pasul/ *Vino*, nu veni, iubito, dintre toate aleasa/ *vino*, nu veni, dulcea mea înserare/ pe malul apei să amurgim/ împietriţi ca statui funerare".

Sunt poeţi pentru care iubirea este o taină ce nu se descătuşează decât noaptea, iubita fiind aceea care trebuie să-l ajute să înţeleagă visul şi starea de veghe. Dar pătrunderea tainei are nevoie de singurătate, de linişte şi de întunericul nopţii. Aşa se explică adverbul restrictiv „numai", insistent repetat de poetul Radu Stanca: „Numai noaptea *vino*, când tăcerea/ se loveşte tainic de ferești,/ când mă-nchid ursuz în încăperea/ unde stau şi-aştept să te iveşti./ Ca un fur ce vrea să-mi intre-n casă,/ dar s-a prins în curte printre vreji,/ numai noaptea *vino*, când se lasă/ o perdea de plumb pe ochii treji./ Nu-s frumoase zilele, nici calme/ cât aceste nopţi ce mă-mpietresc/ dacă vii bătând uşor din palme,/ numai noaptea *vino* când primesc./ *Vino*-ncet, ca ora ce-mi aduce/ sărutarea nopţii pe obraz;/ locuiesc la ultima răscruce./ Cheia-i lângă poartă, pe zăplaz". E posibil ca iubita aşteptată să-i aducă şi inspiraţia. Poate pentru că iubirea trebuie să fie o taină şi pentru că noaptea e imperiul în care aceasta se simte în largul ei, cele mai multe întâlniri romantice au avut loc într-un întuneric albit de razele selenare. (Aşa se explică atitudinea complice a Lunii faţă de îndrăgostiţi, pe care îi priveşte, amuzându-se, dar pe care-i ascunde de privirile curioşilor, după cum afirmă Lucian din Samosatta, în Icaromenip sau Călătoria dincolo de nori).

Şi poezia neomodernistului Nichita Stănescu, poetul care şi-a implicat cuvintele într-o aventură, pentru care concretul devine abstract, pentru care metafora este „vehicul pentru idee", surprinde prin poezia de dragoste în care este prezent şi motivul chemării iubitei; sunt versuri ce îi subliniază însuşiri nebănuite, precum gingăşie, sensibilitate, nevoia de afecţiune din partea femeii, dorinţa apropierii de aceasta, căci fără ea

rătăceşte şi se rătăceşte. Iubita-lumină îl readuce la viaţă, însoţindu-l mereu, când se simte pierdut într-un tragic întuneric, iubita-tăcere vine cu liniște și echilibru, iubita-speranţă apare când îi este frig și se simte singur şi părăsit şi iubita-sprijin: „ mai ales când voi fi orb,/ *vino*, lumină". Altă dată iubirea, definită ca stare a sufletului, se suprapune bucuriei de a fi: „*Vino*, tu, stare măreaţă a sufletului/ dezlegat de alte amintiri/ şi de zborul îngerilor protectori./ *Vino*, tu, stare măreaţă şi spune-mi"(...). Este surprinzătoare chemarea bărbatului îndrăgostit care doreşte să refacă „roata" (modalitatea de a se deplasa a androginilor, prin rostogolire) pentru o posibilă atingere a perfecţiunii, trimitere evidentă la mitul amintit: „*vino* tu, cu tine toată/ ca să-ntruchipăm o roată/ *vino* tu, fără de tine/ că să fii cu mine, mine!". Când a încercat să îmblânzească iubirea, trăirea visată nu s-a produs. Atunci a încercat dezîmblânzirea, iar iubirea şi-a pierdut blândeţea, a devenit sălbatică, acaparatoare, îndrăgostitul dorindu-şi ca iubita să fie numai a lui, jumătatea sortită de la începuturi. Treptat, prezenţa iubitei este simţită ca o nevoie permanentă, aceasta fiind menită să îndepărteze urmele „păsării infernale", lăsate de o umbră pe umerii săi, umbră apăsătoare care îi face mersul mai greu. Îşi cheamă cu disperare iubita, pentru ca, prin simplă prezenţa ei, să-i alunge teama de umbre, să se simtă ocrotit prin apropiere: „*vino*, tu, ia-mă de gât,/ spânzură-mă tu, de tine./ Nu-mi mai este frumos/ a început să-mi fie urât/ *vino*, tu, cu tine!". Şi când se simte agresat de cuvinte, poetul mărturiseşte că-i vine să strige: „iubito, iubito, *vino*/ şi rămâi înainte-mi, iubito;/ lasă-mi cuvintele să se izbească de tine/ ca să se întoarcă la mine". Lexemul „vino" este adresat de Nichita Stănescu şi cuvintelor, şi poeziei, şi unor fenomene ale naturii, şi unor prieteni (Axios), fără să aibă plinătatea şi moliciunea rostirii de dragoste.

Chemarea, şoptită, mângâitoare, imperativă, pătimaşă, prin verbul „vină/ vino", exprimă dorul de împlinire a fiinţei, prin frământările inimii, sediu pentru afectivitate, pentru imaginaţie şi vis, dar şi pentru năluciri neliniştitoare. Orice bărbat, care trăieşte o vreme numai a lui, asimilează un timp al iubirii în care include femeia aleasă dintre multe altele, să-i fie lumină şi căldură, să-i astâmpere setea, de rouă şi de vis, femeia care să-i fie *casă* şi *acasă*, care îi provoacă stări unice de înfiorare pe care le vrea repetate, pe care o cheamă, o îndeamnă, o invită, în spaţiul lui sufletesc, cu speranţa unei fericiri visate (căreia nu-i acordă, totuşi, timp). Verbul chemării e acelaşi, iubirea e iubire, dar bărbatul-poet are un anumit mod de exprimare a acesteia ce poartă amprenta talentului, a simţirii înalte, a originalităţii artei combinatorii a cuvintelor, ele însele îndrăgostite de iubire. Altfel, cum ar putea acestea să exprime în zeci de forme

sentimentul care leagă puterea bărbatului de fragilitatea femeii, dorința lui de a o cuceri de gingășia unei supuneri aparente (în fond, rebelă), plăcerea lui de a se lăsa cucerit de „nevinovățiile viclene", de a se simți el, puternicul, un supus cuminte de bună voie. În jocul serios al iubirii, rolurile se schimbă mereu, căci iubind, cel puternic poate deveni slab (și invers). Dorința apropierii erotice (vinovată de nevoia de a reînvia sufletește dintr-o pasivitate dureros prelungită), care provoacă invitația, îndemnul, chemarea de către îndrăgostit a femeii iubite, prin des repetatul *vină/vino*, îl determină pe acesta să clădească din iubire o istorie sau o poveste, pentru a da veșnicie sentimentului, (și, poate, pentru a se înveșnici prin acesta și prin femeie); dar nu bănuiește sau nu intuiește faptul că femeia însăși poate fi o istorie (tainică) sau o poveste (magică). Și este imposibil să nu ne amintim, în sensul acesta, de cugetarea lui Spengler: „bărbatul se zbate să facă istoria, iar femeia este istorie". Trăind iubirea, îndrăgostiții pot „scrie" o istorie ce poate (sau nu) deveni poveste, dar e nevoie de cineva să-i „povestească" pe ei lumii. Și acel cineva nu e nimeni altul decât Poetul.

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii. Din motive de spaţiu, unele dintre titluri le vom menţiona doar, eventual cu o scurtă remarcă, pentru a sublinia că sunt în atenţia noastră.

*

Namjil Nimbuev, *Fir de nisip în imensitatea Asiei*, poeme, prefaţă, traducere şi note de Leo Butnaru, coperta: George Terziu, Editura Media Ton, Toronto, Canada, 2019, 152 p.

Într-un număr din Poezia, în anul 2007, publicam o selecţie de poezie buryată, cu texte semnate de Bayar Dugarov, atunci preşedinte al Uniunii Scriitorilor din ţara sa), Amgalan Budaev şi Lopson Taphaev.

Leo Butnaru a ales să traducă un poet cam din aceeaşi generaţie cu primii doi autori amintiţi mai sus (dar şi cu traducătorul acestei cărţi!), anume pe Namjil Nimbuev, născut în 1948, pe care îl califică drept „Nicolae Labiş al stepelor mongolo-buriate, care a murit la vârsta de doar 23 de ani, în 1971. Prima sa carte, *Fulgere împiedicate*, a apărut postum, în 1974.

Cu studii la Institutul „Gorki" din Moscova, lecturi diverse (de la spaţiul nipon la altele din Occident) din multe poeme ale sale, însă, se desprinde ataşamentul său faţă de meleagurile natale (cu toate schimbările la care au fost obligate fie de curgerea timpului, fie de presiunea sovietică), de poporul său: *În satul natal* („Aici femeile sunt smede –/ prin văi ele s-au sărutat cu soarele./ în sânii lor laptele jinduieşte, visează să hrănească viaţa. (...)/ Flăcăii sunt îndrăgostiţi de combinele lor/ precum bătrânii de caii pe care-i zeificau/ iar bătrânii stau în arşiţa soarelui/ ca pe mătănii îşi perindă zilele"); într-un poem stil tanka, din 5 versuri: „În mersul din urma turmelor/ de-aş izvodi un cântec tăinuitor.../ viaţa întreagă să-l cânt, chiar până la mormânt. Şi de zestre să-l

las urmaşilor" ş.a. Altele, mai puţine, sunt despre oraş/ traiul de oraş (*Ploaie în oraş*, *Oraşul*), Occident (faţă de care are o atitudine amestecată) sau despre înstrăinare, şi legată de oraş (deşi, la un moment dat, scrie: „Oraşul de piatră/ îmi este leagănul./ În cacofonia infernalelor maşini/ mă simt ca peştele în apă") etc. Deşi deplânge schimbarea, iubeşte istoria neamului său, nu e ancorat în trecut: „E minunat şi trecutul,/ dar mai minunată-i ziua de mâine./ O ştiu şi strămoşii". Scrie despre jazz, despre muzee, despre...

Este o scurtă semnalare, voi reveni în „Convorbiri literare" la acest autor interesant, dintr-un spaţiu geografic şi de mentalitate aşijderea.

*

Liubiţa Raichici, *Sârbeşte, într-o limbă necunoscută*, ediţia a II-a, Editura TIM, Reşiţa, 2011, 72 p.

Născută într-un sat de lângă Dunăre, Belobreşca, este autoare a mai multor volume de versuri, primite cu interes şi de critica de la noi, cât şi din Serbia. De altfel, Liubiţa Raichici vorbeşte la fel de bine în română şi în sârbă, şi are în suflet trecutul ambelor neamuri, fapt care se vede şi în poemele sale. Astfel chiar de pe prima pagină citim despre rănile recente ale sârbilor, despre războiul care a ucis atâţia oameni pe pământurile fostei Iugoslavia. Şi multă nostalgie, mult dor după mamă, multă tristeţe în parte dintre textele Liubiţei Raichici. Dar şi o undă de cer, de speranţă adusă de aripile îngerilor. Şi multe amintiri despre un univers rural frumos, cu gutuiul şi divinitatea lui, cu bunica cum „fierbea bulionul într-un cazan imens. Îl scuipa să tacă şi făcea vrăji prin el cu băţul de gorun". Amintiri dintr-un loc mirific, în care „prunii au luat-o pe verticală tăiaţi în butuci" şi „mama ţine timpul" în loc, parcă, de dincolo de moarte. (De altfel, moartea mami este ca o pecete peste întregul volum, în jurul acesteia fiind alcătuite mai multe texte.) Mai scrie Liubiţa şi despre singurătate, multă singurătate, uneori copleşitoare peste tot („Singurătatea lumii în noroi/ Timpul privirilor mâinilor./ Urmele neiubitei". Un poem e dedicat satului natal. Cu un fragment din acest poem vom încheia semnalarea acestui volum a unei autoare cu un fel de a scrie aparte, poate şi datorită sufletului împărţit în două limbi, în două feluri de a trăi şi de a simţi: „Plutesc deasupra uliţei de ianuarie/ din Bolobreşca/ asemenea supravieţuitei certitudini a umbrei(...)/ Oleandrii mamei mele, albi şi roz, nu înfloresc în mijlocul iernii, de ziua noastră. Se strecoară, câteodată, printre fâşiile veşniciei. Vestesc un rău imediat şi, după aceea, un mare bine".

*

Ivanka Paul, *Vos yeux Madame*, Poèmes et Récits, cuvinte de deschidere de Nicole Femin şi Nathalie Paul, illustrations de Thierry Paul, Editions du Lau, Paris, 2000, 104 p.

Pe Ivanka, de loc din Sarajevo, am întâlnit-o la o seară de poezie ţinută undeva nu departe de locul în care turlele, nemistuite pe atunci de flăcări, ale catedralei Notre Dame se oglindeau în Sena. Era unul dintre cei atât de mulţii oameni veniţi de peste zări să trăiască la Paris. Cartea aceasta a primit premiul al II-lea, „Trophées Victor Hugo", la a XII-a ediţia a Festival Européen des Arts et de la Poésie, Seyne sur Mer, 2000.

Pentru Ivanka, ochii sunt poarta sufletului, ochii pot spune multe, pot fi cheia spre o viaţă de vis. De altfel, şi această carte a sa se deschide cu un scurt cuvânt în care vorbeşte despre ochii seducători ai actriţei Michèle Morgan. Sau despre cât de mult admiră ochii lui Marlon Brando ori Alain Delon. Textele din această carte sunt, în fapt, gânduri/ confesiuni ale Ivankăi, uneori cu umor, alteori nostalgic, despre viaţa sa, despre doruri ascunse, despre cer şi mare, o caravană care, odată, a trecut prin faţa ochilor ei, dispărând apoi pentru totdeauna, despre „fantomele istoriei" ş.a. Doar un scurt poem din carte: „Am muri? Nu înseamnă să nu mai exişti/ A muri înseamnă să nu iubeşti".

*

Gheorghe Boancă, *Strigăt*, cuvînt de deschidere: Costel Tănasă, StudIS, Iaşi, 2018, 120 p.

Despre Gheorghe Boancă, cunoscut în mediile locale şi naţionale mai ales în calitatea sa de reprezentant al picturii naive, am mai amintit şi la „Biblioteca de poezie", dar şi în „Convorbiri literare", în rubrica „Autori moldavi, edituri moldave". De fiecare dată, am subliniat, şi o fac şi acum, că nu cazul de discutat/analizat despre felul de a scrie, căci el scrie aşa cum pictează, şi cum el însuşi a spus de mai multe ori, cu ochiul şi sufletul celui care are în suflet şi în sînge satul românesc, cu tradiţiile, credinţa, nevoile şi bucuriile, cu plângerile şi cu „strigătele" lui către semeni sau către Dumnezeu. Şi, la fel de colorate ca tablourile sale, scrierile lui Gheorghe Boancă vorbesc, în felul său, despre câte-n lună şi în stele, că doar, cum spune în paginile de deschidere, e şi el „un fel de păcătos ca orice om ce se află în călătoria lui pe acest pământ". În cartea de faţă însă e mai puţin despre bucurie, şi mai mult despre suferinţe, tristeţi, „strigăte" de durere, întristare dar şi speranţa că după aşteptare va veni şi mai binele. În acest *Strigăt* autorul scrie despre şederea lui Iisus pe pământ şi felul în care a fost „primit" atunci de oameni, răstignit pe cruce, faptul că, dincolo de

toate acestea, nu-i va abandona pe oameni (iar autorul speră că, personal, el nu va fi abandonat, şi Domnul va „îndepărta" de el „necazul şi furtuna"). Sau, pe alt palier, despre mama sa şi felul în care a fost condusă pe ultimul drum, cu tristeţe, de tot satul, despre cum „alunecă" oamenii departe de muncă, spre faptele mai puţin plăcute Domnului, despre durerile pe care autorul le poartă în suflet („Doamne, numai de Tine pot fi mângâiat/ […]/ Strig, strig, Doamne, neîncetat către Tine/ Doamne, Te rog nu Te îndepărta de mine"), despre ursitoare, despre ţărani şi munca lor, despre legătura lor cu pământul, cu cerul, despre clopotele de la biserică şi glasul lor, despre singurătatea care l-a cuprins de la o vreme pe el, pe autor, despre sănătatea sa şi rugile către Domnul să-i fie mai bine (*Vreau să mai trăiesc*), despre credinţă în viziunea omului de la ţară…

Multe texte sunt despre legătura pe care autorul consideră că o are cu Domnul (care niciodată nu „l-a lăsat"), despre multele şi ne-voitele greşeli pe care le face şi, totuşi, Domnul îl iartă, şi îl ajută să meargă mai departe ş.a. ş.a.

Este, aşadar, un strigăt în multe de „culori" şi multe cuvinte către Domnul. Un „strigăt" „de deznădejde, de disperare" care, spune autorul, se aude „peste tot Pământul", „tot mai tare", de la oamenii care „cer o bucată de pâine". Un strigăt, scrie autorul (*Vrei s-o pustieşti*) despre cum este „pustiită" România azi, cum pleacă oamenii din ţară, „iar cei ce se mai întorc în România acasă/ Comportarea lor lasă de dorit". Iar toate aceste ofuri şi gânduri, toate aceste cuvinte „nu-s de la mine", citim, căci „ele sunt de sus şoptite", „de Domnul meşteşugite". Cu bunele şi mai puţin bunele, cu felul în care scrie, cumva ca într-un tablou al său viu colorat, cu satul, câmpul, biserica, şi oamenii în straie de muncă, de jale ori de sărbătoare, folosind în felul său limbajul în culorile simple, ale omului cu rădăcinile în vatra satului, aşa l-am privit şi acum pe Gheorghe Boancă care încearcă să transpună culorile din tablourile pe care le are în suflet şi în cuvinte.

*

Constantin Oancă, *Ochiul lui Homer,* InfoRapArt, Galaţi, 2019, 201 p.

Nu este prima dată cînd semnalăm astfel de cărţi ale poetului tecucean Constantin Oancă, reiterăm, unul dintre aceia care îşi dăruieşte din timpul său şi confraţilor, despre ale căror cărţi scrie în diverse publicaţii. Cu ceva timp în urmă am semnalat o altă carte din această serie de eseuri şi cronici intitulată *Ochiul lui Homer*. Aceasta de faţă cuprinde mai ales note de lectură, recenzii pe marginea unor cărţi ale confraţilor, majoritatea din regiunea în care vieţuieşte autorul(Tecuci, Galaţi, Brăila ş.a.), dar şi însemnări pe teme muzicale, cronică de spectacol. În aceste

pagini Constantin Oancă scrie despre cărţi semnate, între alţii, de: Angela Baciu, Violeta Craiu, Ovid Caledoniu, Petre Rău, Tănase Dănăilă, Dan Movileanu, Gheorghe Gurău, Eleonora Stamate, Ionel Pintilii, Coriolan Păunescu, Todor Amza ş.a.

Aşadar, un autor care dăruieşte, şi astfel, din timpul său spre folosul confraţilor.

*

Corina Matei Gherman, Calistrat Robu, *Între două lumi*, cuvînt de deschidere (*Colaborare fructuoasă*) de Anastasia Gîrneaţă, apărută sub egida Cercului Militar – Cenaclul de Pictură şi Literatură „Octav Băncilă", Iaşi, StudIS, Iaşi

Această „călătorie" *Între două lumi* este rezultatul colaborării Corinei Matei Gherman (care semnează textele) cu Calistrat Robu (căruia îi aparţine parte de ilustraţie/ pictură).

În ce priveşte textele, despre Corina Matei Gherman am mai scris şi cu alte ocazii, aşa că nu ne vom repeta privitor stil, vocabular ş.a. Spunem doar că, mai mult decît în alte volume, acum autoarea apelează la poeme majoritatea mai scurte, mai concise ca exprimare, dar nu parcimonioase în ce priveşte folosirea figurilor de stil. Calistrat Robu, pe de altă parte, considerat un reprezentant al picturii naive din zona noastră, are o activitate bogată în domeniu, asupra căreia s-au pronunţat confraţi ai săi în repetate rânduri. De altfel, la finalul volumului, fiecare dintre cei doi semnatari are o cuprinzătoare fişă de autor din care se pot afla mai multe despre activitatea lor.

S-a investit multă răbdare şi mult efort pentru ca această carte să arate bine şi ca obiect, iar cei doi semnatari au colaborat atent pentru reflectarea cît mai coerentă a temei abordate şi printr-o cît mai bună îmbinare text-imagine. Pe teme sacre şi profane, despre univers, realitatea cotidiană, viaţă/ dragoste/ credinţă ş.a., cuvîntul şi imaginea autorii şi-au propus ca imaginea şi cuvîntul să se „completeze" oferind privitorului/ cititorului o măsură a efortului şi dorinţei lor de a realiza această carte „între două lumi". Cât şi cum au reuşit în acest demers cei o vor spune şi modul în care îşi vor găsi cititorii.

Neputînd reproduce tablourile lui Calistrat Robu, încheiem această scurtă călătorie pe puntea construită de cei doi autori „între două lumi" cu un text al Corinei Matei Gherman, şi cu titlul de exemplu – *Imaginarul pictorului*: „Dimineaţa deschide genele/ În ochi sfere de lumină albă/ Ostatica atelierului abandonat/ Vreau să strâng întunericul cerului/ Perfectul imaginarului/ Lumina din umbra penumbrei pictorului".

Alexandru Cristian Miloș, *Poemele vidului/ The poems of the void*, ediție bilingvă română englez, versiunea engleză de Zorin Diaconescu, Editura Charmides, Bistrița, 2017, 106 p.

Despre volumele poetului bistrițean s-au pronunțat, în ani, multe nume de rezonanță ale criticii noastre: Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu, Laurențiu Ulici, Alex Ștefănescu ș.a. Îl felicităm și pentru acest volum ajuns pe adresa redacției noastre și, probabil, vom reveni mai pe larg la alte volume ale sale.

*

G. Gabriel Petru Băețan, *Headshot*, poezie, prefață de Andrei Mocuța, 66 p.; *Estetica decadenței*, culegere de aforisme și cugetări, 80 p., ambele la Editura Mirador, 2019

Am mai scris despre cărțile sale, de bine, considerând că avem, totodată, așteptări. De datat aceasta doar citățm din *Estetica decadenței*, carte scrisă și ca o pledoarie „pentru o Românie mai bună": „Actorii mai improvizează unele replici, politicienii un întreg mandat!"; „Valorile ni le validează alții. Noi ne revanșăm numai cu plăcile comemorative!".

*

Ovidiu Petcu, *Ecuația Faust*, poem epic, postfață la ediția I revăzută și adăugită (*Ecuația Faust: bogăția expresiei literare și omenești*) de Iulia Condurache, cuvinte pe coperta a IV-a: Mircea Opriță, Cornel Secu, Alex Ștefănescu, Editura Berg, București, 2019, 104 p.

Din cuvintele de început ale autorului și din titlul textului semnat de Iulia Condurache înțelegem că este o a doua ediție a acestui interesant poem epic, care ar putea fi privit și ca un roman în versuri. Posibil să revenim mai pe larg, ar fi de vorbit.

*

Alexandru Lascu, *E o lume între noi*, poeme, prefață (*O lume între noi, pentru noi și pentru totdeauna*) de Ionuț Caragea, Editura Fides, Iași, 2019, 76 p.

Un autor foarte tânăr (girat și de Ionuț Caragea), pe care îl așteptăm cu interes și cu alte eventuale viitoare volume. Citățm un fragment din poemul *neapole*: „străzile goale de oameni/ sunt arterele gândirii mele./ am pus-o pe repaus/ ca măcar aici să nu mai bat/ cuie în crucea liniștii."

*

Profir Constantin, *Râu de scântei,* prefață (*Acolo șezum și... scrisem...!*) de Emilian Marcu, postfață (*Imnuri la curtea regelui vin*): Mihai Batog-

Bujeniță, editura PIM, Iași, 2017, 84 p.

O carte cu 33 de sonete, prefațate de un sonetist cunoscut, Emilian Marcu, scrisă de un autor care cunoaşte şi iubeşte pământul, viţa de vie şi roadele acesteia. Asta se vede din versurile sale, care vorbesc şi despre „lichefierea luminii" în vinurile de tot felul, despre cum „o palmă de viţă îşi are menirea/ să scoată esenţe din marea lumină".

*

Alexandru Dumitru, *Buchetul, 77 + 7 poeme florale*, prefaţă de Ioan Holban, Editura Junimea, Iaşi, 2019, 108 p.

Cu poezia lui Alexandru Dumitru m-am întâlnit cam pe la începuturile drumul său în acest domeniu, când publica, tot la Editura Junimea, un alt volum de versuri, am scris de mai multe ori, fie în „Cronica", odinioară, fie „Poezia". Aşa că, acum, remarcând dorinţa sa în a căuta să nu se depărteze prea mult de felul în care a ales să scrie de la începuturi, dar încercând să adauge şi noi nuanţe, îl felicităm pentru această carte scrisă... „cu înflăcărarea vârstei de acum".

*

Petruş Andrei, *Fată nebună, dulce femeie* (cele mai frumoase poezii de dragoste), Editura Sfera, Bârlad, 2019, 120 p.

De mai multe ori, referitor la mai multe volume, am scris, fie aici, fie în „Convorbiri literare", despre creaţiile lui Petruş Andrei. De data aceasta îl felicităm pentru această apariţie, şi, în pragul primăverii, citățm o strofă ca un îndemn din *Ars amandi*: „Atunci când s-a ivit norocul,/ Cu toată inima iubeşte/ Fiindcă dragostea-i ca focul, ce-n noaptea-adâncă străluceşte".

*

Olimpia Danci, *Pervazul apelor/ Il davanzale dell' aqua*, traducere în italiană în colaborare cu Radu Vinău, prefaţă de Gavril Alexa Bâle, cuvânt pe coperta a IV-a de Mircea Petean, Editura Limes, Floreşti, Cluj, 2015, 186 p.

Olimpia Danci este unul dintre milioanele de români care au ales să trăiască peste graniţă, după 1989. Născută în Borşa, în Maramureş, locuieşte în Italia. Scrie şi în română, şi în italiană şi publică atât la noi în ţară, cât şi în ţara de adopţie.

Pe larg despre această autoare şi creaţia ei a scris în „Poezia", în rubrica „Poezia diasporei", Florentina Niţă. Noi doar semnalăm această carte a Olimpiei Danci care, a un moment dat, şi apăsată de distanţa faţă de

casă, scrie, în *dor de munți*: „beau singurătatea/ ridic gândurile și pictez/ cu miere pe ziduri". Așteptăm și alte cărți ale sale.

*

Coordonatori: **Ela Iakab, Maria Bologa, Ion Oprișor**, *Ontos, eros, thanatos*, antologie de poezie contemporană, Cuvânt înainte: Ela Iakab, Editura Mirador, Arad, 2019, 336 p.

Semnalăm, foarte succint, „la închiderea ediției", o interesantă antologie de poezie contemporană din vestul României, cu creații semnate de autori din această regiune, anume, în ordinea în care apar în antologie: Armina Flavia Adam, Maria Bologa, Ioana Burghel, Nina Ceranu, Ilie Chelariu, Vicu Cojocaru, Simona Constantinovici, Dumitru Cristănuș, Vasile Dan, Octavian Doclin, Remus Valeriu Georgioni, Gabriel Hasmațuchi, Ela Iakab, Borco Ilin, Laurian Lodoabă, Ioan Matiuț, Andrei Mocuța, Maria Nițu, Marian Odangiu, Dumitru Oprișor, Ion Oprișor, George Popovici, Liubița Raichici, Nicolae Silade, Costel Stancu, Nicolae Szekely, Robert Șerban, Adriana Weimer. Este, scrie Ela Iakab „întâi și întâi, o mărturie a istoriei literare din partea vestică a României", cu „punct de plecare" o inițiativă a cenaclului literar „Anotimpuri", din Lugoj, coordonat de Ion Oprișor. Pe de altă parte, ni se spune că avem de a face cu autori a căror viață literară este legată, între altele, de a revistelor „Orizont", „Orient latin" (Timișoara), „Arca" (Arad), „Reflex" (Reșița), „Actualitatea literară" (Lugoj) și a editurilor Eubeea, Brumar (Timișoara), Mirador (Arad).

Sunt autori din diverse generații, cu tot felul de ocupații în viața cotidiană (unii conducând sau fiind în staff-urile unor edituri sau reviste) care abordează în stiluri diferite poezia, dar, împreună, pot oferi cititorului un mozaic, interesant și variat din punct de vedere tematic și stilistic, al poeziei din vestul României. Cele mai multe dintre aceste nume cititorii noștri le-au întâlnit deja în revistele „Poezia" sau/ și „Convorbiri literare", fie semnând propriile creații, fie fiindu-le semnalate volumele de autor.

În ideea că, poate, vom mai poposi la această antologie, încheiem de data aceasta cu un poem semnat de Ilie Chelariu, *călătorie în țara poeților*: „uite țara poeților/ fii atent la big brother dacă ai ajuns acolo/ și nu uita criticii/ ah criticii// trăncăneli docte în țara poeților profesori/ facturi dubioase în țara poeților directori/ articole nesemnate în țara poeților ziariști/ anchete nefinalizate în țara poeților miniștri/ finanțări discrete în țara poeților editori/ dobânzi cinice în țara poeților creditori/ caviar stricat în țara poeților diplomați/ râgâieli ieftine în țara poeților ghiftuiți// cine să mai suspine/ în țara poeților".

Maria NIŢU

IN MEMORIAM OCTAVIAN DOCLIN
*Dansând în noapte**

După anii ’70 şi până acum, s-a scris despre Octavian Doclin (n.17. 02. 1950-d.15 februarie 2020) din plin, pe diverse paliere de consemnare în viaţa literară a Reşiţei, la început ca despre o tânără speranţă, mai apoi ca un pariu cîştigat şi în final, clasicizat printre seniorii poeţi ai Reşiţei. E drept că şi material s-a strâns în timp din belşug, peste 40 de volume (inedite, antologii, traduceri etc.). Răsfăţat cu prefeţe semnate de critici la fel clasicizaţi (Mircea Martin, Gh. Grigurcu etc.), chiar cu plachete-eseu exclusiv despre creaţia sa (de Adrian Dinu Rachieru, Ionel Bota, Doru Timofte), inclus în Dicţionarele reper de literatură română, ca „parte din întreg” (Alex. Ruja), multipremiat de USR Filiala Timişoara, dar şi la Festivaluri din Serbia, Octavian Doclin se impune nu doar prin creaţia poetică (şi literatură pentru copii), ci şi prin activitatea de promotor cultural de referinţă în zona Reşiţei, printre altele, ca redactor şef al revistei „Reflex” şi organizator al Colocviilor revistei „Reflex”, de anvergură unică în zonă.

Volumul „Baletul de noapte”, pornind chiar de la metafora titlului şi trecând prin cele şase secţiuni, configurează *o ars poetica docliniană* - o scriitură a scriiturii metaforizată, despre actul scrisului, poet, cuvânt, cititor etc. - şi de asemenea o întreagă *filosofie poetico-existenţială* a autorului.

Arta poetică rezidă în jocul între *poem* şi *poemă*, ca *yin* şi *yang,* când doar prin unirea lor, convieţuirea în simbioză, e perfecţiunea Totului, cunoaşterea completă. Poemul *„el - un animal pofticios/ care se satură repede/ cu cele în pârgă deplină*”, Poema *„ea – un mormânt veşnic deschis/ înghiţind mereu flămândă/ pe cele ajunse în coacere/ (fără să se sature vreodată*)”.

Volumul are motive firesc recurente din celelalte plachete, cum este metafora pentru maturitatea valorică poetică, a cuvintelor în *„pârgă”*- cele inspirate, cu fior poetic, care înverzesc mâna ce le aruncă seminţe în brazdă. Poemul cu minusculă e *„poemul minim”, „poemul putred”* sau *„poemul sterp”*, care însă la plural se feminizează, întru fecundare, prin *„cuvintele poemelor noastre.*”, sămânţa roditoare a poemei *„din care se iveşte/ chipul nevăzut al poemului”.* Altfel, Poemul e vulnerabil, precum călcâiul lui Ahile: *„Poema ochind cu arcul călcâiul Poemului*”.

Poemul fără poezie este artifex sec, fără seva mesajului poetic, aşa cum poezia din latenţă se întrupează în trupul poemului, e *i-realitatea realităţii*, iar poemul devine *realitatea i-realităţii.* Se presupun reciproc, întru naştere. Altfel îi pândeşte moartea: *„o frânghie/ atîrnată/ deasupra capului poemei/*

suspendată/ clătinîndu-se deasupra/ capului poemului/ faţă în faţă/ ochi privindu-se în ochi/ atâtea lucruri/aveau să-şi spună"

Creaţia este din suferinţă şi trudă, un drum iniţiatic ce implică trecere prin diverse probe.

Actul creaţiei se trăieşte poetic ca o halucinaţie (formă a inspiraţiei), iar halucinaţiile sunt în trei *„Scrib Stăpân Poem".* Cuvintele Scribului sunt cele date de Stăpân – Autoritatea supremă, - cel care înstăpânise Domeniul Poetului, cuvinte însângerânde *„în luptele pentru ivire*", care vor să scrie *„poemul încă nescris*", *„poema nescrisă".*

Secţiunea *III vise. viziuni. halucinaţii.* accentuează propensiunea spre *i-realitate*, lumea proprie poetului fiind într-un imaginar al unei stări de *vis,* dincolo de starea de veghe, de proiecţie spre viitor ori tangenţă cu profeţiile, prin *viziuni* şi prin *halucinaţii* - care la confluenţa real-ireal, sunt forme iluzorii pe care lele domini, ori care te domină: *„experimentează şi acum frica/ precum o halucinaţie neîntreruptă*"

&

Cum „cartea vieţii" şi „viaţa cărţii" (după distincţia şi a lui G. Călinescu) sunt consubstanţiale, ca într-un sistem de vase comunicante, este un subteran transfer de gânduri, stări dintr-un (eco) sistem în celălalt. Ambele sunt *vieţuire şi fiinţare întru viaţă şi moarte,* într-un *drum iniţiatic* sub semnul *jocului*, în diverse ipostaze, până la dansul suprem, *baletul de noapte.*

Motto-ul din Arghezi fixează această tutelă a jocului: *„Aşa este jocul./ Îl joci în doi, în trei,/ Îl joci în câte câţi vrei/Arde-l-ar focul."*

În acest balet – *opera artistică,* apare acel *„desen secret*", „desenul din covor", care nu e descifrat de oricine, doar de *iniţiaţi,* de cei binecuvântaţi cu darul de a da şi a primi har.

E continuă pendulare între certitudine şi mister.

Secvenţa *II, ... şi alte jocuri* este o extrapolare, chiar povestea unui joc anume, *„jocul vieţii dragostei şi al morţii/ brâul în contratimp"*, pentru că jocul dintre viaţă şi moarte, este invers proporţional măsurat de clepsidră: timpul pierdut de una e câştigat de cealaltă parteneră. Acea *„Hartă Coregrafică",* însemna *„drumul spre desăvârşire al* Maestrului", iar pentru a o întocmi, *Servitorul* rupsese o sumă de perechi de încălţări, într-o mulţime de alte jocuri din străbuni – necesarele experienţe şi probe pe parcursul *iniţiatic.* Pentru jocul suprem nu e încă pregătit *„deocamdată picioarele îţi sunt prea moi",* trebuie forţă, rezistenţă, măiestrie - toate date de ucenicia pe acest drum iniţiatic.

Corelaţia dintre dans şi arta poetică implică o măiestrie comună artistică întru coregrafie a paşilor şi a cuvintelor. Şi ţelul este comun: obţinerea acelei stări de purificare întru desăvârşire, de catharsis, prin comuniunea cu divinul, precum în dansul dervişilor zburători.

Poezia este *balet* tocmai prin această consubstanţialitate cu diafanul, plutirea în ireal, halucinaţie, vis şi viziune, e delicateţe şi evanescenţă, baletul e cel mai poetic halucinatoriu dans, când plutești rupt de realitate, spre cer. Poezia nu se poate defini, se simte doar, în acea stare euforică a dansului.

Produsul acestui *balet, Poezia,* este acel manuscris cu care umil pleacă dansatorul la subraţ, cel a care a născut de fapt dansul însuşi – Creaţie şi Creator în acelaşi timp.

Iar acel unic manuscris, Opera Poetică în esenţa ei, se dovedeşte pentru Poet Cartea Sfîntă a sa*, o Evanghelie sinoptică* păstrată în catacombele interiorităţii .

Pivnicerul este cel care stăpâneşte *„pivniţa adevărată”*, *„singurul deţinător al cheii/ cu care se putea deschide Cartea”*, găsită de *Scrib* şi scoasă la iveală dintr-o datorie sacră, de a scrie despe tot, să dea seamă de acel adânc, menit să fie scos la iveală. consemnată testamentar, în *„Testamentul Scribului”.* Scribul e ca un Apostol al lui Iisus, (Poetul), care trebuie să-i propovăduiască învăţătura şi transcrie de fapt cuvântul de inspiraţie divină, precum manuscrisele Apostolilor găsite în grotele de la Marea Moartă. Contopirea de destine Poet-Iisus este inepuizabilă în semnificaţii complexe, pe toate palierele antropologiei culturale. Uneori doar ca sugestie metaforică, alteori explicit, cum, tot în istoria literaturii „Vestului Apropiat”, poetizează Iosif Caraiman, în volumul „Fratele Fiului”, retrăind un Drum al Crucii.

Iisus este Răscumpărătorul, aşa cum şi poezia te poate răscumpăra din limitele cotidianului banal. În aurul topit al Răscumpărătorului îşi muiau degetele *„şi poetul înger şi poetul blestemat*” care *„s-au rugat/ unul cu spatele la celălalt/ lîngă piatra Eben-Ezer.”*

&

Pentru *„experienţa /unor viziuni mai înalte*” trebuia o existenţă *„cu ochii la Cer/ şi Cartea la piept”,* dincolo de vieţuirea comună în care e *„plin de remuşcări /trăind în frică şi vină”.*

Repetate scrierile cu majuscule şi raportări biblice, accentuează sugestia, explorată în cronici de către Olimpia Berca şi Eugen Dorcescu, a lecturii *scripturistice* a textelor.

Eul liric se suprapune cu Robul, cândva „fluviul Tavi/ izvorând din Babilon” care „se revarsă doar la cumpăna apelor”(o suprapunere generatoare de semnificaţii ample cu diminutivul prenumelui poetului, Octavian). Creaţia poetului (trecut şi el de prima vârstă a celor 40 de ani) este la fel ca o revărsare de ape ale fluviului sinelui său. La început pământul era udat de fluviul Tavi,care pornea din Babilon şi se revărsa o dată la patruzeci de ani, apoi Dumnezeu a hotărât ploile care să ude pământul, ca oamenii să înveţe aşteptarea cu ochii în sus (ni se spune şi în „Iosif şi fraţii săi”) .Scriptura ne duce la psalmul celebru 136 „La râul Vavilonului/ acolo şezum şi plânsem” şi în această cheie simbolică, întreaga poezie este confesiunea psalmică a unui

suflet suferind. Malul fluviului Tavi e la linia întâlnirii cu Dumnezeu, ca locul unui confesional, astfel că Poetul, oficiind această întâlnire şi dăruire cu har, e deopotrivă Sacerdot.

Unele trimiteri religioase, din experienţa baptistă, dobândesc o semnificaţie ce transgresează imediatul, în ancestral. *Piatra Eben Ezer* („piatra de ajutor" - care apare în Biblie, în Samuel 7), nume preluat în domeniul ecleziastic, ca simbol al puterii bisericii de a fi de ajutor celor care caută mântuirea, devine reperul fundamental în drumul iniţiatic, pentru momentele de restrişte ori victorie.

Încă din preambul, în *„Mărturisire"* fixează piatra ca bornă şi loc regenerator de energii, între etape, şi drumuri *„doresc să re-fac un alt cerc, care să înscrie în interiorul lui noul drum, după ce mă odihnesc puţin pe piatra Eben-Ezer*". E loc de odihnă luminoasă, împlinită, în cercurile concentrice ale vieţii, înainte de a porni pe un nou drum dinspre centru spre margine, într-o arcuire de trasare a noului cerc: *„a călătorit din centrul poemei/ pînă la marginea poemului/ aici şi-a odihnit fruntea/ pe piatra Eben-Ezer"*. Deopotrivă oferă odihna salvatoare în prăbuşirea la sfârşit de drum chinuitor: *„se prăbuşi ca într-o halucinaţie/ pe piatra Eben-Ezer/ somn fără vise",* cu rolul lui Iisus mângâind oaia rătăcită .

Este locul cu dublă ipostaziere, ca *Ianus bifrons,* îngerul bun şi cel blestemat, spate în spate, cum piatra fusese dublu revendicată, la confruntarea dintre filisteni şi israelieni. Deopotrivă cu viaţa şi moartea, ca pierderea şi recucerirea chivotului, *„viaţa cu faţa moartea cu spatele/ lîngă piatra Eben-Ezer"* , în final victorios"*aşteptau naşterea*" .

Localizarea pietrei nu e exactă în Biblie, doar presupusă, astfel că devine simbol şi al perioadei de căutare pe orice drum iniţiatic. Căutarea comorii era *„cu gîndul însă la nevăzuta/ negăsita încă piatră Eben-Ezer"*, găsibilă doar pentru cei iniţiaţi.

&

Întregul volum – *enunţul poetic* – este atent organizat arhitectonic, prin etajările secvenţelor**,** unitare în sine şi în ansamblu. Fiecare secvenţă este riguros construită, inginerește, cu precizie matematică*,* prin numerotări cu cifre arabe, şi cu titluri noţiuni cheie.

Poetul este ca *un regizor* cu *gustul spectacolului* în vene,.cu voluptatea unui maestru de ceremonii ce mânuieşte ca un păpuşar recuzita de rigoare: anunţuri, afişe, programul spectacolului, scenă, cortină, spectatori, aplauze...

Jocul presupune o întreagă poveste: cu acţiune, cu personaje - partenerii de joc, cu relaţionarea lor în angrenajul unor determinări spaţio-temporale.

Se construieşte astfel un *epic* al poemelor, cu personaje antrenate în scenarii de mici scenete, dramatizări ale întîlnirilor dintre personaje, prin dialog, cu replici cheie, parabolice.

Personajele au nume generice, ca denominalizări simbolice, metaforice: *Servitorul, Maestrul, Poetul, Scribul, Stăpânul, Pivnicerul, Profetul, Sacerdotul, Răscumpărătorul, Cel Absent, Dresorul de la Glimboca, Marele Domn etc,.*fiecare cu rolul său şi interrelaţionând pe diverse paliere. Uneori un întreg poem este un flash de scenetă. Este dialogul dintre *Scrib* şi *Stăpân,* cel dintre *Profet* şi *Sacerdot* **-** *„despre căile Totului",* deopotrivă cu *„viaţa de dinainte*" şi cu *„viaţa de dincolo"* ori *Servitorul* în dialog cu *„Dresorul de la Glimboca***",** devenit prieten (în fond, Poetul este un dresor de cuvinte, când le supune ideii sale poetice) .

Personajele acţionează într-un spaţiu anume – o geografie singulară, la fel cu nume generice, *Domeniul* propriu, cu *Subterana* sa. Se configurează un imaginar ce cuprinde deopotrivă susul şi josul, un înafară, *extra muros*, lumea exterioară, de la suprafaţă, *„realitatea reală",* în *lumină,* unde poetul apare celorlalţi *„bolnav de o boemie de nevindecat"* şi un înăuntru, *intra muros*, lumea *ireală*, loc de *„penitenţă quasitotală"*, *„subterana docliniană"*, imaginarul cu *„vise, viziuni şi halucinaţii"*, *Subterana,* lumea interioară a poetului, *„în subterană eşti singur cu fantomele doar ale tale*", este deci în *noapte***,** de aceea, *baletul* **-** *actul creaţiei,* într-un dans şamanic, este *„de noapte"* ,Şi este destinul său, dansul ca *„o boală incurabilă".*, poetul fiind *„pacientul lui Dumnezeu".*

Întreaga poezie este sub semnul acestei *glisări continue* cu *întoarceri şi reîntoarceri,* între cele două lumi consubstanţiale**. „***i-realitatea realităţii" „ realitatea irealităţii".*

Poezia se naşte din *suferinţă*, e un demers dificil, o rană, un trup cu coastele fisurate *„la atâtea reîntoarceri din subterană / în realitatea reală",* ce nu se mai pot vindeca după atâtea *„căderi continue/ în i-realitatea reală ori mai bine zis în realitatea i-realităţii/ după atâtea re-întoarceri la suprafaţă/ cu o altă memorie*" .

În această epopee, Poetul este *navetistul,* cu *„viaţa în dedublare/ în realitatea reală/ la suprafaţă adică/ şi în realitatea i-realităţii/ adică în pajiştile subteranelor lui*", unde îşi astâmpăra foamea şi *„setea de cuvânt pe limbă"*, adăpându-se din izvoarele-i ştiute doar de el şi născând poemul la liziera *„dintre sub-pământ şi Cer*"

Poematicul imaginează o altă lume, pentru care poetul are un alt trup, o altă memorie, ca fascinaţie a lumii iluzorii trăită din copilărie: *„fiul trăia în extaz/ imagine iluzorie a unei lumi dintr-o altă lume".* Iar dansul acesta se topeşte *„pe partea cealaltă/ a muntelui necruţător al Iluziei "*. Poezia este pe de o parte cunoaştere a lumii, într-un mod superior chiar filosofiei (după remarca şi a lui Nietzsche însuşi!), pe de alt parte e vălul Maya, o lume a iluziei fascinante.

Această fracturare e proprie, simbolic, poeziei însăşi: există un ceva dincoace de poem, realitatea cotidiană care, prin transfigurarea poetică,

generează un dincolo de poem, misterios., inefabil. Astfel că poezie nu e textul în sine, care ar fi instrumentul doar al transfigurării, ci starea de dincolo de poem, percepută unic şi modelată în interior de fiecare generaţie în felul său.

Secvenţa *IV Sâmburi* completează arta poetică, în ideea că profesiunea de credinţă este să surprindă *esenţa,* sâmburele ca esenţă şi germinaţie, dătător de viaţă. Sâmburele este de fapt imaginea vizuală a centrului, concretizarea ideii de naştere a oricărui cerc .

Imaginea dominant simbolică este „*cugla de cocs*", chivărul ori piramida născută de poezie, din adâncurile interiorităţii eului - cocsul e bogăţia din adâncul minelor, a subteranelor.

Cu o poetică între generaţiile ’70 şi ’80, Octavian Doclin cochetează cu metafora şaptezecistă, cu simboluri emblematice (nominalizate şi prin scrisul cu majusculă), dar şi cu ludicul persiflant, cu limbajul cotidian şi epicul autobiografic din recuzita optzecistă. Astfel, la această intersecţie, între tranzitiv şi reflexiv, ca o într-o alchimizare, e deopotrivă ludic şi grav, în căutarea programată a metaforei profunde din cotidianul derizoriu, căutarea semnificantului înalt, nu un surogat de transcendent, la primul nivel, à la Paulo Coelho..

Poemul final, „*Superluna cîinii mei şi imperiul alb”*, ca un compendium al registrelor specifice, e o mostră pentru felul cum, chiar şi poemele cu aparente raportări autobiografice sfârşesc în metafore ale scrisului.

Iniţial, un pastel cu lună plină admirată la ţară cu familia, în fir şi păr cu *„căţelul în creştere Brunuţu”*, în ton optzecist, persiflant, umoristic, demitizant, cu date din banalitatea cotidiană, derizorie, cu *„superluna”* la care îi venea să ţipe „*borţoaso*", ca treptat, să se convertească într-un text cu final în registru grav, metaforic: în acest imperiu al lunii, în cercul de lumină albă din jurul ei e coala albă de hârtie, pe care a început să scrie, revenind la registrul nocturn dominant - Domeniul inspiraţiei.

În poeme purtătoare de mesaj, uneori prea explicit, alteori subtil metaforizat, Octavian Doclin, cumulativ, de la un volum la altul, privite ca flux continuu, îşi creează o mitologie personală, un dominion recognoscibil doclinian , sub semnul unei sensibilităţi libere, fără cenzuri exterioare, doar sub propriul control, îndelung cizelat şi „înavuţit” în timp. În plus, cu tandreţea, mai greu de obţinut, a fraternizării complice cu cititorul, întru recitirea necesară.

*** Octavian Doclin**, *Baletul de noapte: poeme.* Cu o Prefaţă („Explorînd misterele nopţii poetice…") de Marcel Pop-Corniş (Richmond, USA, decembrie 2015*)*, Timişoara, Ed. Gordian, 2015.

Gheorghe GRIGURCU

O poezie civică

Poezia civică a fost una din victimele regimului comunist. S-a procedat cu ea aşa cum se petreceau lucrurile cu o casă mai arătoasă din care proprietarul era dat afară pentru a se instala într-însa un nomenclaturist. Deoarece această speţă devenise un loc predilect al demagogiei care nu se mulţumea să mistifice realităţile, dar lansa şi îndemnuri la „luptă", presupunînd un entuziasm inexistent al cetăţenilor, străduindu-se a-i „mobiliza" în vederea unor ţeluri inventate cu impudoare. Uzurpînd tradiţia unor Eminescu, Goga, Aron Cotruş, Radu Gyr etc., versificaţia în cauză arunca umbra interdicţiei asupra civismului legitim al acestora. Dar, tot atît de grav, prelungea o asemenea umbră şi asupra viitorului, căci, să recunoaştem, la ora actuală creaţia de un astfel de tip, pornind de la conceptele de patriotism ori viaţă socială, batjocorită crunt sub regimul comunist, nu mai atrage. Vrînd-nevrînd, evocă însăilările beniucian-păunescian-vadimiste, punînd parcă cititorului un nod în gît. E nevoie, desigur, de o perioadă de purificare pentru a intra în normal.

Unul din poeţii actuali care-şi ia inima în dinţi abordînd temele cetăţeneşti e Virgil Diaconu (*Prinţesă cu fluture*, Editura Limes, 2012, 110 p.). Aşezat la polul opus festivismului calp al stihurilor naţional-comuniste, d-sa mărturiseşte cu franchеţe: „Niciodată nu am putut să fiu/ în pas cu noile vremuri;/ cu poetica în vogă sau cu leprele/ care au cîştigat şi anul acesta alegerile" (*Sincronizare*).

Perspectiva autorului asupra epocii de după '89 are în vedere dezmăţul în care „şobolanii roşii" de odinioară au ajuns iarăşi la lumină: „Soarele aruncă pe străzi şobolanii roşii.// E vremea hienelor propagandistice./ E vremea viermilor de serviciu!// Şi a ţiparilor care se strecoară atît de elegant/ printre degetele împietrite ale Justiţiei./ E vremea lipitorilor, pentru care sîngele/ nu este nici de stînga, nici de dreapta.// E vremea bordelinei de la palat,/ care lustruieşte cu graţia ei/ falusul acestei democraţii purulente.// Dragostea de patrie a ieşit la plimbare în jeepuri./ Dragostea de patrie parchează în peisajul cazon:/ iată dobermanii bicamerali, care fac declaraţii mioritice/ de la fereastra jeepului! Iată dobermanii bicamerali,/ care şi-au permis şi în anul acesta un mic concediu în Dubai,/ pentru a se gîndi în linişte la soarta ţării./ Pentru a se gîndi la datoria lor faţă de patrie,/ care le îngraşă conturile.// Numai Revolta aleargă ca smintita pe străzi./ Prin cartierul cuţitelor, prin întunericul din care/ înfloresc copiii străzii.// Se-aude că în noaptea aceasta

sufletul îşi va primi raţia:/ o gamelă cu stele…// Plin de răni, Domnul se întoarce acasă./ Acasă, – în celulele mele" (*Secol*).

Dezamăgirea e aşadar dramatică. Poetul îşi face public „sîngele negru", după care se înscrie în rîndul revoltaţilor, chiar dacă manifestarea d-sale nu e de ordin stradal, ci scriptic: „Ies în stradă, vegheat îndeaproape de batalioanele de scutieri, sosite în grabă. Scutieri care se poartă atît de elegant în faţa camerelor de luat de vederi şi care ne snopesc cu bastoanele pe străzile lăturalnice.

Strada! Adevărul în haine de lucru. Un vuiet care te-a prins şi pe tine, cum stai în faţa televizorului, solidar cu strigătele stinse de bastoanele de cauciuc.

Desigur, nu vei ieşi la bătaie nici de data aceasta. Dar ce înalt eşti tu cînd cei din stradă strigă «Jos Guvernul!» Ce înalt eşti tu, cînd, în această cazarmă de cocoşaţi, cineva strigă pe străzi chiar cu glasul tău!" (*Strada 2012*).

Atent la meandrele politichiei recente, Virgil Diaconu nu omite nici notificarea unei tendinţe de supuşenie oportunistă la o mare putere din afară, pe liniile de forţă ale obedienţei faţă de colosul sovietic:

„Glorie imperiului de peste ocean/ pe care îl slujim cu viii şi morţii!/ Şi Libertăţii, care îşi creşte statuia pe cadavre!" (*Secol*).

Ce ne rămîne aşadar în acest capitol nou-vechi al istoriei? O altă „glorie" nu cu mult mai stînjenitoare decît cea confecţionată din carton aurit a „socialismului victorios":

„La parastasul tricolor, camerele de luat vederi/ fac publice lacrimile care nu mai încap în biserică./ Şi sicriul Datoriei se ascunde, de ruşine, în pămînt" (*ibidem*).

Un efect de ordin moral al unei atari degringolade care cuprinde obştea e cel al confuziei între mărturisire şi culpă, adică între expiere şi păcat. E una din încercările cele mai triste la care sîntem supuşi în prezent: „Preot al noilor mele iluzii, joc zaruri cu călăul.

Şi cum jucăm pe întuneric, nici nu mai ştiu/ cine dintre noi are numerele mari şi cine numerele mici;/ cine este călăul şi cine preotul este…" (*ibidem*).

Dar care e comportarea confraţilor noştri, se-ntreabă pe bună dreptate autorul. Cum reacţionează ei la dezastrele pe care neîndoios le au sub ochi, aidoma tuturor românilor?

„Desigur, firesc ar fi ca în Piaţa Libertăţii să fie şi prietenii mei. Prietenii mei, căpitanii condeiului şi ai penelului. Dar la ora aceasta ei fie sonetizează, fie pictează nevăzutul. Nici nu au auzit de străzile lăturalnice, unde scutierii încearcă să îi frîngă Revoltei aripile.

Trăim în lumi paralele, vezi bine, în această sală de expoziţii tocmai se petrece un eveniment monden, cu intelectuali subţiri şi femei glossy, în timp ce în stradă revolta îşi frînge degetele şi încearcă să-i scoată pe şobolani din găurile lor" (*Strada 2012*).

Şi acum să vedem care e atitudinea lui Virgil Diaconu, bun diagnostician al tarelor sociale, în spaţiul erotic în care poposeşte de asemenea cu predilecţie. Surprinzător, ne aduce la cunoştinţă că îşi aşteaptă iubita, retras într-o nucă verde: „Te aştept într-o nucă./ Jumătate din singurătatea mea îţi aparţine." (*Nucă*)

Dar este numai un moment. Nu mai puţin plin de energie decît atunci cînd vituperează „cîrtiţele întunericului" politic, declară următoarele: „Ea s-a ascuns de lume în marele oraş,/ în mansarda plină de cărţi./ Eu am năvălit într-o dimineaţă/ în tăcerile şi ascunzişurile ei./ Cu toate armele am năvălit" (*Mansardă*).

Aşadar stilul milităros, probat şi prin citatele anterioare, ca o emblemă stilistic-temperamentală a bardului (cuvinte utilizate: cazon, gamelă, raţie, scutieri, cazarmă, arme ş.a.m.d.), nu se dezminte. Virgil Diaconu se arată ofensiv mereu, precum un brav absolvent al unei Şcoli de ofiţeri. Ofensiv în viaţa societăţii ca şi-n intimitate…

Ioan HOLBAN

Retorica românismului

Există mulţi poeţi, în ţară şi în diaspora, care versifică despre patrie, patriotism, străbuni, simboluri naţionale, părinţi, ţărani, sărbători, locuri natale, într-o constelaţie a românităţii, a românimii, cum îi spunea Grigore Vieru. Frazarea lirică e în stilul clasic, al secolului XIX şi al mişcărilor literare de la începutul veacului trecut (sămănătorism, poporanism), dar sentimentele exprimate şi modul de a percepe poezia ca pe o expresie directă a gîndului, sentimentului, stării, ca pe o *vorbire* a acestora, fac diferenţa. Sigur că o asemenea poezie este departe de paradigmele (post)moderniste; ea, însă, există, indiscutabil şi, cantitativ, e semnificativă, cu autori din Canada şi Germania, pînă, iată, la Tansa, lîngă Iaşi, unde s-a născut şi despre care scrie Maria Radu.

În cărţile tipărite – *Călătorind printre gînduri*, *Gînduri*, *Mesaje*, *Mamei*, *Poezii alese* –, Maria Radu cultivă, deseori, versul formelor lirice populare, trasînd distanţele dintre, de pildă, o ie cusută azi şi una „centenară", într-un

autoportret care dă seama despre temele şi înzestrarea lirică a Mariei Radu: „Sunt Maria, o româncă,/ Ce port ie şi opincă./ Am o ie cu altiţă/ Cusută în cruciuliţă/ E o ie centenară/ Cusută la şezătoare./ Port pe cap o grimeluţă/ Cum purta şi-a mea măicuţă,/ Iar la gît mi-am pus mărgele/ Tot ca ale mamei mele./ Poale albe frumuşele/ Din pînză şi cu dantele/ Spuneţi care fată mare/ Se mîndreşte că le are?/ Şi n-am fustă, am catrinţă/ Ţesută în patru iţe/ Cînd trăia a mea măicuţă./ În picioare, am opincuţe/ Făcute de-a mea mînuţă/ Aşa cum ştiu de la tata/ Din satul natal Tansa./ Ştiu purta mîndre costume/ Şi păstra datini străbune./ Iar mai nou scriu versuri... bune!" (*Românca*).

De altfel, crezul acestei poezii este limpede transcris pe coperta a patra a antologiei de autor *Poezii alese*: În poeziile selectate pentru acest volum am vrut să fiu originală, simplă în expresie, dar normală şi modestă în sentimente. Prin acest volum, doresc să trezesc din „letargie" sensibilitatea umană care să reziste în timp. Mă simt onorată să contribui la restituirea sensibilităţii umane prin poezie - fenomen românesc unic în lume". În acest orizont, poeziile Mariei Radu sînt consacrate eroilor neamului (*Odihnă eroilor*, *Război*, *La Plevna*), ţăranilor, truditorilor gliei (*Ţăranii*), în decoruri bucolice, urmînd curgerea anotimpurilor ori făcînd conexiuni cu temele principale ale poeziei: „Dinspre Ozana în sus de priveşti/ Vezi crestele mîndre de munţi,/ Ca nişte moşnegi printre codri şi stînci/ Spun despre istoria noastră./ Pe drumul cotit prin pădurea de brazi/ Ajungi în frumoasa poiană,/ Unde se-nalţă-ndrăzneţ către cer/ Cetatea de şoimi şi tainic mister./ Cetatea cea veşnic lipsită de somn/ E sfîntă şi ne este dragă./ Ne spune-adevăruri strivite de vremi/ Cu Ştefan ce-l ştie o lume întreagă./ Voi, munţilor, dăruiţi nouă/ Cu-ntinsele culmi şi poiene/ Nu puneţi stavile iubirii de fraţi/ Şi nu zidiţi hotare viclene!" (*În Munţii Neamţului*). Anotimpurile mereu luminoase, mustind de sevă (*Culesul viilor*, *Baba-Iarna*, *Anotimp drag*, *Primăvara*, *Parada florilor*, *Luna lui Florar*, *La Paşti*, *Vara*, *Cu mingea*, *Pe colină*: „Pe colina vîntului,/ Pe cerdacul crîngului,/ Creşte floarea cea albastră,/ Floarea îndrăgit-a noastră./ Şi de grea singurătate/ Lacrima de rouă-i cade./ Dar pe unde cade rouă/ Creşte fir de iarbă nou./ Cînd mi-l vede floarea blîndă,/ Ea se bucură şi cîntă,/ Iarba, floarea se adună/ Şi petrec vara-mpreună"), simbolurile naţionale (*Ţara mea*, *Strămoşii*, *Întîi Decembrie*, *Zestrea strămoşească*, *Tricolorul*, *Grai românesc*, *Teiul lui Eminescu*), părinţii şi amintirea locului natal, uneori, cu inflexiuni amintind de Adrian Păuneseu (*Casa părintească*, *Mamei*, *Reîntoarcere*, *Dorinţă ne-mplinită*, *Pentru părinţi*, *Dor de mama*, *Un dor ce doare*, *Vai de omul fără mamă!*, *Copăcelul*, *Nucul*, *Grădina mea*, *Surorile*), Copoul Iaşilor (*Veniţi la Iaşi!*, *Primăvaratica toamnă*), poeme de observaţie socială (*Un gând...*, *Ruga pădurii*, *Obiceiuri uitate*: „Aţi uitat să mai zîmbiţi,/ Aţi uitat să mai glumiţi,/ Aţi uitat ca să-ntrebaţi,/ Aţi uitat să mai dansaţi. Aţi uitat şi de iubire,/ Aţi uitat de mulţumire,/ Aţi uitat şi împlinirea,/ Aţi uitat şi dăruirea./ Aţi uitat de fapta bună,/ Aţi uitat de Rugăciune,/ Aţi uitat şi de iertare,/ Aţi uitat de-ajutorare./

Aţi uitat şi de părinţi,/ Aţi uitat şi de bunici,/ Aţi uitat de propriul eu,/ Aţi uitat de Dumnezeu?"), întrebări care tulbură, un lung poem al învăţătoarei (*Parada literelor*), sărbătorile anului (Paşti, Crăciun, Sf.Nicolae, Dragobete), în sfîrşit, lumea celor care nu cuvîntă, păstrînd ecouri din lirica lui Emil Gîrleanu, G.Topîrceanu şi Elena Farago (*Pisoiul pedepsit?*, *Cearta animalelor*, *O furnică*, *Puişorii*, *Pui de cioară*, *Bondarul*, *Melcul*, *Azorel*, *Motănel*, *Ciuperca supărată*, *Ţupa-Ţup*, *Ciocănitoarea*, *Buburuza*) întregesc sumarul unor cărţi de poezie care se citesc repede şi cu folos pedagogic pentru elevii doamnei învăţatoare, dar şi pentru părinţii şi bunicii lor.

Mircea M. POP

Poezia germană a lui Andrei Zanca

Andrei Zanca (pseudonimul literar al lui Andrei Carol Sofalvi) emigrează în 1991 în Germania şi se stabileşte cu familia în oraşul Heilbronn.

Chiar dacă poezia germană a lui Andrei Zanca ocupă spaţii mai reduse, el rămâne totuşi unul dintre cei mai importanţi poeţi din diaspora, autor a 21 de volume de versuri proprii, în română, la care se adaugă traducerile dintr-o serie de poeţi germani contemporani, precum: Hans Magnus Enzenberger, Reiner Kunze, Werner Dürrson, Michael Krüger, Kurt Drawert şi alţii.

„Poezia lui **Z.** trăieşte dintr-o virulenţă perceptivă care anamorofozează expresionist notaţiile cotidiene, desfigurându-le prin intermediul angoasei." (Al. Cistelecan în "Dicţionarul scriitorilor români" vol. IV, S-Z, Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, coordonatori, Editura Albatros, Bucureşti, 2002, p. 860).

Volumul *libertatea restrânsă a inimii,* de care ne ocupăm mai jos, are două părţi: *libertatea restrânsă a capului* (40 poeme) şi *libertatea restrânsă a inimii* (17 poeme). Deşi prima parte este mult mai amplă, poetul preferă titlul celei de-a doua părţi. Oare de ce?!

De remarcat că această carte a fost scrisă în doar trei săptămâni. Faptul că substantivele nu sunt scrise cu majusculă, aşa cum se procedează firesc în ortografia germană, pune adesea cititorul neatent oarecum în încurcătură...

Poezia lui Andrei Zanca este metafizică prin excelenţă. Poetul problematizează, îl obligă pe cititor să fie atent şi activ, el nu se axează într-o poezie la modul linear, doar pe o singură idee, ci problemele (mai multe la un loc) puse adesea, se împletesc sau se desprind una din cealaltă.

Totodată un vers conţine un cuvânt care este începutul versului următor, fiind vorba de o inteligentă prelungire a poemului.

Poetul vine adesea în ajutorul lectorului (poate neatent, ori de-a dreptul distrat) scriind cursiv pe ici pe colo câte un cuvânt, un vers-cheie sau chiar mai multe.

Ninsoarea si zăpada (adesea maculată) sunt două constante în mai multe poezii.

Nu numai modul cum scrie, dar şi felul în care plasează uneori cuvintele în text e demn de scos în evidenţă:

„o pasăre
piezişş
contemplarea
despică"
(*libertatea restrânsă a capului*, p. 79)

Redăm – în traducerea noastră – un poem succint care se termină aşa cum începe sau începe aşa cum se termină: „MULŢUMITĂ MORŢII suntem aici. martie / sărăcăcios noiembrie. singurătatea / un mugur / unde nu se înghesuie / nici un cuvânt, tristeţea / un musafir necunoscut / al sângelui, alcoolul / o alungare a îngerului / depărtarea câinelui / la capătul nerostitului suntem noi / mulţumită morţii. suntem aici" (p. 14).

Ironic apare într-o poezie cu iz social: „apocalipsa s-a terminat, de mult / trăim noi coşmarul / nu ne putem trezi, noi / ne găsim în plină democraţie" (*sfârşit*, p. 42).

Tot în mod ironic se încheie o altă poezie: „să fii împuşcat. cu o poezie patrotică / singuri în câmp / tinerii tăi ani îşi fac timp să îmbătrânească" (*după-amiază studenţească clujeană*, p. 47).

Bolnav de Transilvania este un lung poem (pp. 49-53) în care sunt abordate mai multe motive. Este invocat, în altă parte, şi *Graf Dracula* (p. 65)

Sentimentul morţii planează peste unele poeme din ciclul *Libertatea restrânsă a inimii*, unde autorul vorbeşte despre „gramatica morţii" şi că "noi // încet ne ofilim / de jos în sus / sub letale licăriri ale stelelor" (*Niciodată*, p. 85).

La un moment dat este invocat Celan: „tu exilat în limbă, o limbă / care ţie în acelaşi timp respiraţie, iubită şi călău ţi-a fost?" (*Aici*, p. 86).

De remarcat faptul că un poem îi este dedicat regretatului Rolf Bossert şi unul lui Reiner K.(untze - n.n.).

Memorabil din toate punctele de vedere este poemul-social *propuneri pentru o germanie mai bună*, poezie-colaj din „Bild", în urma unei anchete. Dintre cele 13 puncte incluse, reproducem doar 5:

"5 să se efectueze ore neplătite de muncă şi să nu se strige imediat după compensaţie.

6 patru zile de concediu mai puţin şi cel puţin 42 de ore de muncă pe săptămână, fără plata diferenţei.

10 renunţarea la două zile de sărbătoare, cel care vrea să meargă la biserică în aceste zile, să-şi ia concediu

12 maximum 4 bundesländer.

13 cancelarul să citească zilnic BILD şi să asculte de economişti!" (p. 94-95).

La pag. 101 trebuie scris „vorgarten" şi nu „*vergarten".*

În câteva rânduri, sceptic, poetul se întreabă „cât de actual este încă un cântec de pasăre" şi de două ori invocă „rândunelele care mereu se întorc"*.*

Şi totuşi ne îndoim că afirmaţia poetului din finalul unui poem: „în aceste sărăcăcioase vremuri este arta cea mai sigură investiţie" (*Cine*, p. 108) va fi luată ad litteram…

Ligia CSIKI

Mihaela Albu, *Armoarul cu poeme* – seducţia dialogului

Portretul de scriitor al Mihaelei Albu se articulează din tuşe de interesantă diversitate şi plinătate. Ca istoric literar, Mihaela Albu este (uneori alături de Dan Anghelescu) cercetătorul de la ale cărui lucrări trebuie plecat în studiul unor autori – Vintilă Horia, Ion Biberi, Mircea Popescu ş.a. Interesul pentru fenomenul exilului şi al diasporei româneşti se concretizează în volumele *Presa literară în exil* şi *Reviste literare ale exilului românesc – Luceafărul (Paris, 1948 - 1949)* care îi aduc *Diploma de excelenţă* din partea Uniunii Ziariştilor Profesionişti (2010). Poate că aplecarea autoarei pentru literatura românească din spaţiul extra-frontalier se datorează şi faptului că Mihaela Albu a trăit (1999 - 2004) o fructuoasă experienţă americană, didactică şi jurnalistică (Universitatea Columbia New York). Ca autoare de literatură de ficţiune, Mihaela Albu s-a remarcat atât prin proză, dar mai cu seamă ca un creator de poezie care are o viziune şi o manieră poetică distinctă, fapt notat atât de sugestiv de către Horia Bădescu, cu privire la cel mai recent volum, care pare „o cotrobăire prin dulapul cu poeme vândut muzeului literaturii, prin acest depozit de suflete, şi prin propriul suflet, într-o inedită respirare gură la gură cu misterul, cu necunoscutul, cu fiinţa şi cu Poezia."

Armoarul cu poeme, apărut la Editura Timpul, Iaşi, 2018, este ultima călătorie în Zona Poeziei, pe care şi-o asumă Mihaela Albu ca o cale către sine

prin ceilalţi şi pentru ceilalţi. Contemplaţia activă, înrodnicită, internalizarea experienţei literaturii citite şi create, acordarea vocii proprii la miracolul lirei altui poet, găsirea notei sale unice care să trezească fiorul, iată provocările acestui volum pe care le trăieşte eul poetic în care se imaginează Mihaela Albu.

Titlul volumului are un aer interbelic; lemnul vechiului dulap pare să degaje parfumuri fascinante, hipnotice, aşa cum dulapul ascuns într-un ungher uitat al casei este misterios mirosind a busuioc şi levănţică, a răşini vechi. Volumul are la bază o imagine-cheie, care funcţionează ca o *fabulă* in nuce, dacă-ar fi să vorbim în termenii teoriei formaliste. Ca cititor al volumului trebuie să-mi închipui un alt cititor – eul poetic – care îşi consumă curiozitatea, gustul ficţiunii şi nesaţiul realului, extrăgând ritualic şi prietenos în acelaşi timp, câte un volum din dulapul miraculos. Lectura este o formă de comunicare şi de cunoaştere emoţională. Astfel, pagina extrasă din poetul citit/ citat stă în oglindă cu pagina de răspuns, sugerând acest tip de dialog consumat dincolo de rigorile spaţiului, de limitele timpului, un dialog care face din doi străini, în ordinea biografică, doi prieteni, acei autentici „aproapele", în plan spiritual.

Dialogul propus de Mihaela Albu îi angrenează pe Gabriela Melinescu, Nichita Stănescu, Lucian Blaga, Ion Caraion, Iulian Boldea, Mariana Marin, Angela Marinescu, Matei Vişniec, Ilarie Voronca, Reiner Maria Rilke, Fernando Pessoa şi alţii. Oricând versurile citate ar fi putut fi simple motto-uri, dar formula găsită de autoare este mult mai sugestivă, mai încărcată de resurse poetice: cartea ca *oglindă de cerneală,* cum ar spune J.L. Borges. Iar pentru cititorul experimentat, intertextualitatea este evidentă, declarată, dar sensul nodulului rezultat din întreţeserea a două texte nu este expus, ci voalat, cerând cititorului un efort de decriptare. În poemul *Colind,* de exemplu, semioza implică trei texte: aşa cum spune titlul, textul prim, urzeală, este cel popular – cântec ritual, care anunţă împlinirea profeţiilor, triumful luminii asupra întunericului, mântuirea omului prin sacrificiului lui Dumnezeu-Fiul. Al doilea text, cel care iniţiază 'dialogul', este poemul *Colind târziu* al lui Nicolae Băciuţ. Cântec de vârstă târzie, al conştiinţei trecerii timpului şi al contemplaţiei tăcerii morţii, al tăcerii grăitoare a iubirii, poemul îi inspiră Mihaelei Albu un poem-replică în care sonorităţile vibrează în ritmul colindului popular, dar care constată singurătatea fiinţei umane în faţa Cuvântului, a legilor universale care determină cursul circular al anotimpurilor, al iubirii, pe care doar Poetul stingher le poate atinge cu degetele febrile ale metaforei sale: *Colind, colind// în alba noapte cu miros de ger// în lunga iarnă/un colind stingher.* Eul-cititor imaginat de Mihaela Albu se converteşte în eu-creator, prins de mirajul lecturii, de efectul ei fascinatoriu. Şi pentru că tot l-am amintit pe Borges, miracolul acestei metamorfoze, al acestei nesfârşite nevoi de poveşti ale fiinţei din *Armoarul cu poeme* este surprins şi în alegoria textului *Oglinda şi masca*. Cititorul-Rege devine încetul cu încetul, după modelul Poetului, Creatorul-

Cerşetor, cel care are acces nemediat la Adevăr (faţă de situaţia anterioară, a lectorului, când devoalarea este mediată de Poet).

Caracterul livresc al volumului este, cu atât mai mult, de netăgăduit, iar *armoarul* pare a fi o imensă bibliotecă citită şi scrisă (faţă de cea borgesiană: de citit); *Din când în când un muritor/ s-ar visa poet,* mărturiseşte acest poet-cerşetor al Mihaelei Albu, şi asta pentru că *Cineva* (…) *ar da drumul Poeziei să umble prin lume/ să cumpere oameni/ să cumpere îngeri care să caute oameni.* (*Dulapul din muzeul cu Poezie*).

Dialogul imaginar este inevitabil pentru cititorul care s-a pornit în călătoria care duce dincolo de scândura armoarului; textul poetic lecturat stimulează sufletul-dulap/depozit să treacă într-o altă dimensiune pentru a se întâlni cu sine, cu Arché. Experienţa este posibilă prin uitarea cuvântului comun, lăsat ca un preş impregnat cu substanţe purificatoare în faţa armoarului, pentru a recupera cuvântul-căutător, cuvântul-cântec, cuvântul-adevăr, cuvântul-lumină: *Poetul umblă prin lume ascunzându-şi cu grijă/ sufletul/ Versul îl crede acoperământ/ strajă împotriva lumii/ Caută nume pentru lucruri/ Şi nume pentru nume de lucruri// de întâmplări/ de sentimente // Înţelesul nu le ajunge oamenilor/ decât odată cu sufletul său…*(*O iluzie!)* Dar ′realitatea' armoarului este discutabilă, efortul poetului de a ţese o lume transcendentă poate părea unora doar o amăgire, spune cu ironie titlul acestui poem. Într-un alt dialog în trei, Wislawa Szymborska, Odiseeas Elytis, Eul-cititor, ideile se limpezesc, poezia este de sorginte orfică: *De aceea susţin şi eu/ aşa cum ne aminteşte şi Odiseeas Elytis,/* Poezia/ nu se supune obişnuitelor/ distincţii cotidiene// *Iar din când în când/ îmi adăp sufletul la izvoarele Lumii/ deschid poarta Poeziei/ şi plec în pelerinaj către mine însămi.* (*Nesupusă, Poezia*).

Trebuie subliniat că poezia Mihaelei Albu este căutare de sine, lucru rar într-o lume care pare că le poate stăpâni pe toate. Născută din incertitudini, din ecouri care vibrează adânc în fibre de fiinţă, şoptită sau strigată, poezia care umple *armoarul* este şi o cale spre transcendenţă, spre o nouă articulare a sacrului. Dialogul este condiţia acestei noi expuneri în lumină, prin poezie. De aceea cred că volumul Mihaelei Albu e o lectură care merită să fie făcută cu atenţie; astfel cititorul poate să descopere bucuria propriului său dialog cu lumea, cu cultura, cu un departe al său pe care să şi-l facă un blând şi generos *aproape*.

Diana Dobriţa BÎLEA

Miracolul iubirii

Titlul volumului de poezii **„Optzeci de sentimente sub inimă”** (Ed. Colorama, Cluj-Napoca, 2019), ce parafrazează numele cunoscutului roman al lui Jules Verne, este o metaforă pentru o iubire îngropată adînc în inimă, de unde s-ar părea că n-ar mai putea da lăstarii suferinţei, zidirea uitării trebuind să reziste pentru totdeauna. Dar s-a dovedit că nici un ungher al inimii, oricît de adînc, nu poate garanta uitarea. Ceea ce face autoarea acum este o exorcizare a suferinţei, căci sentimentele sunt filtrate de către eul poetic în speranţa de a dobîndi nu uitarea, ci arta de a convieţui cu durerea pentru o iubire neîmpărtăşită. Deşi poemul care deschide volumul se numeşte *Ultimul sentiment*, anunţînd inclusiv moartea iubirii, iar poemul care închide cartea este intitulat chiar aşa, *Moartea iubirii*, Camelia Buzatu ne convinge doar de faptul că este incapabilă să renunţe la sentimentele care o definesc ca om, ca femeie, ca Evă menită să nască viaţă: „Am vîndut tot – îi spui,/ ultimul sentiment,/ [...]/ l-am pus într-un plic cu destinaţia nicăieri” (*Ultimul sentiment*); „Iubirea mea a murit şi sunt în extaz/ [...] La pieptul meu o voi aşeza inventînd pretexte să rămînă acolo/ imaginîndu-mi că sunt un cangur îmi voi purta puiul mort în marsupiu” (*Moartea iubirii*). De altfel, călătoria prin viaţă va fi o provocare continuă pentru actantul liric să conştientizeze că nici măcar jurămintele nu pot fi respectate atîta vreme cît există frumos, omenesc, divin, tainic etc. şi bate o inimă în piept, sentimentele/senzaţiile/tentaţiile implicînd total omul în spectacolul lumii.

Pe lîngă tema centrală, iubirea, cartea mai tratează şi teme precum: viaţa, moartea, timpul, divinitatea, singurătatea. Mărul este un motiv literar predominant în cuprinsul acestui volum, rolul biblic al fructului interzis fiind nuanţat cu abilitate de către autoare, imaginile poetice prilejuite trimiţînd la condiţia femeii de azi şi la evenimente importante congenere: „M-am zărit sub coama unui măr,/ [...] şi am ştiut că sunt dintre cei zămisliţi dintr-o coastă./

[...] Şi-atunci am auzit somnul liniştii mele că plînge” (*Start*).

Moartea nu este ultimativă, nu este privită ca un zid dincolo de care nu mai există viaţă, ci este un proces început din momentul naşterii omului, ramificaţiile acesteia atingînd şi alte sfere decît cea biologică. Durerea, de exemplu, este o altfel de moarte („Ce-ai făcut, Doamne, azi atît de mult am murit/ că-mi vine să le strig tuturor să aducă flori!”), în timp ce iubirea poate atrage miracolul perpetuu al învierii („Iar eu cuibărită în urma paşilor tăi de zeci de ori aş învia” – *Atît de mult am murit*). Viaţa este imaginată ca o pradă la dispoziţia păianjenului cu „miliarde” de picioare, simbolul kafkian al pericolului permanent. Eul matern, protector are şi o soluţie la situaţia gravă în care se află oamenii şi aceasta este iubirea, încă un semn că actantul liric nu va putea renunţa niciodată la unicul sentiment care a creat pînă la urmă viaţa şi care primează pentru menţinerea ei pe pămînt: „E un păianjen colosal/ [...]/ Dar dacă un om, zece mii de oameni, şapte miliarde/ s-ar înarma, fiecare de

mînă cu cîte o iubire,/ l-ar urni cumva din loc, departe/ deasupra lui Venus" – *Păianjenul*). Relaţia viaţă-moarte are, în viziunea poetei, un scop unic, o direcţie imuabilă, finalul acesteia închizînd în el tot ceea ce speră omul în marele lui optimism: „Ce mai poţi afla de la un mort/ decît că semnul crucii stă-n membrele sale/ şi că de fapt lumea e o altfel de clepsidră/ pe care oricum ai întoarce-o tot va atinge cerul" (*Turnul cu ceas*). Motivul mărului revine în poezia *Băiatul de la bibliotecă*, o poveste a unei iubiri de demult, care o mai fascinează încă pentru că *El* este din acelaşi aluat ca şi ea fiind omul cărţilor. Portretul lui este de o frumuseţe care atinge desăvîrşirea, ea descriindu-l atît din perspectiva căutării sale trecute, cît şi din cea prezentă, mult mai efervescentă, mai matură, mai convingătoare: „îşi făcuse cuib între două volume ale unui franţuz./ Îmi plăcea că-şi lua notiţele pe cer,/ mă distra teribil cînd îl vedeam cum încearcă/ să-l îndese în rucsac/ […] Dacă l-aş întîlni i-aş spune că aş coase pămîntul pentru el,/ […]/ va trebui să mor a doua oară/ ca să-i înapoiez mărul blocat în inimă,/ mărul din care amîndoi am muşcat". Şi aşa cum cei doi ne apar ca o reeditare a perechii primordiale, la fel se întîmplă şi în poezia *Cădere*, unde protagoniştii, muşcînd din mărul cunoaşterii şi al morţii, vor trăi alungarea din rai. Nedumerirea este aici doar a bărbatului orgolios, cu acel instinct de stăpîn ce nu s-a prea estompat pînă în zilele noastre, la această perpetuare a simţului posesivităţii contribuind probabil certitudinea că Eva este o coastă a lui, o „femeie şi-atît": „din nebunia asta cum ai ieşit tu neatinsă şi atît de vie?"

Unele poezii sau fragmente întregi sunt adevărate imnuri închinate mamelor, acestor „sfidător de frumoase" fiinţe, care fac parte din „personalul îngeresc" şi care sunt făcute de Dumnezeu „din pămînt, iubire şi chin" (*Maternitate*).

Poeta acuză lipsa de toleranţă a semenilor pregătiţi să arunce cu piatra oricînd, uitînd semnificaţia iertării, a autocenzurii şi îndeosebi a iubirii, conduşi de ură, de spiritul de turmă, de lipsa unui ţel, la adăpostul sau în lipsa unor măşti. Acuză, de asemenea, anularea simbolurilor, gest inconştient care va duce negreşit la alienarea noastră: crinul alb („Crinul alb din mîinile obosite de madonă/ l-aţi aruncat la crematoriul clipei" – *Cel ce ridică piatra*), oglinda („oraşul care şi-a ucis toate oglinzile" – *În oraşul care şi-a ucis toate oglinzile*).

Camelia Buzatu nu este străină de cea mai înaltă trăire, fericirea. Limbajul metaforic pe care îl stăpîneşte bine o ajută să construiască imagini uimitoare, ce relevă talent, sensibilitate, luciditate, capacitatea de a distinge nuanţele şi de a le rîndui după toate canoanele poetice: „Mă trezesc/ am cele mai fericite mîini,/ am reuşit să închid sicriul nopţii fără nici un zgomot,/ fericirea mă împinge să-ţi iau capul în mîini/ şi să alunec în braţele calde ale nepăsării./ Nici măcar firava mea treaptă dumnezeiască nu mă mai sperie/ nu-mi mai pun întrebări dacă să urc/ (unde să mă mai duc?)/ [...]// Pînă cînd tu vei veni/ voi asorta strada cu fericirea mea" (*Duminică*). Cînd fericirea nu se

întrevede la orizontul aşteptării, se face apel la un „amant venit/ din ţinuturi ale timpului în spaţiu care nu-mi sunt la îndemînă" (*Uşa*). Motivul Zburătorului, aşadar, nu ocoleşte confesiunea poetică a unei autoare mature, care găseşte în diversele ipostaze ale iubirii ocazii pentru sărbătorirea cuvîntului şi, prin acesta, a sentimentului omenesc.

Aspiraţia către dragoste şi înalt domină chiar şi poezia morţii. Imaginîndu-şi propria moarte, trăind-o cu toată sinceritatea, constată că şi dincolo are aceleaşi „metehne": „Aşa că am sărutat cu lăcomie prima stea întîlnită în cale/ minţind-o că la cîţiva ani lumină trebuie sărbătorită/ ziua îmbrăţişărilor/ [...]/ Ce e de fapt un sărut, decît o depărtare/ ce încă mai sălăşluieşte în noi deghizată/ în binecunoscutele ecouri de fericire?!" (*Gardianul*)

Viaţa este, la Camelia Buzatu, o scenă plină de păcate, „arme" pentru Dumnezeu. Iar timpul trece nu pentru a aduce iubirea sau fericirea, ci decrepitudinea, transformarea întregului în frînturi tot mai mici, pînă la aneantizare. Autoarea nu-şi face iluzii din acest punct de vedere, ştie că nu este „altceva decît o mamă în altă mamă,/ o Matrioska aşteptînd la capăt de pod o încheiere" (*Logodnă*). Ea se vede o crucificată a trandafirilor, flori amăgitoare, pe cît de frumoase, pe atît de neîndurătoare, ca şi oamenii.

„Optzeci de sentimente sub inimă" este o pledoarie pentru iubire, pentru împăcarea omului cu sine însuşi, cu semenii şi cu Dumnezeu. Iubirea este văzută ca o alternativă la moarte, ca înviere, o cheie pentru readucerea luminii în lume, a omenescului aflat într-o progresivă dezumanizare. Timpul, un „Don Juan" dacă este aşteptat fără acţiune şi fără sentimente adevărate, poate fi anihilat numai prin miracolul iubirii. Ceea ce trebuie să ne îndemne la reflecţie din discursul confesiv-reflexiv al Cameliei Buzatu este tocmai această sintagmă eliberatoare din toate chingile în care suntem benevol încorsetaţi: miracolul iubirii.

Adrian COSTACHE

Universul Himerei

Ultimul volum al Danielei Oatu, *Anotimpurile Himerei,* Editura Timpul, Iaşi, 2019, poetă tot mai vizibilă în aglomeraţia de azi a autorilor de poezie (apar în medie peste 2000 de volume anual!) continuă cu metodă realizarea unui univers poetic particular, semn indubitabil al poeţilor adevăraţi. Poeta reia din ultimul volum câteva motive îngerul, demonul, paradisul, infernul şi adaugă altele „lacrima", „anotimpul", „himera" pe care le dezvoltă, fie dintr-o

perspectivă livrescă, ştiută déjà, (şi atunci ele sunt pretext pentru poezie) fie dintr-o perspectivă ontologică şi atunci vorbim despre o adâncire/căutare de sine/ a eului, purtând toate semnele unei neomodernităţi tentată de experimentalism: dispariţia punctuaţiei, între altele, şi o mai vizibilă prezenţă a colajului poetic. Se vor regăsi, aşadar, aici temele ştiute: timpul apocaliptic, însingurarea inevitabilă, oraşul de provincie, strivitor (dar fără insistenţa bacoviană!), profilul unei iubiri "mature" care pare acompaniată de cântecul de lebădă al trecerii, dar şi identificarea unui "aici" (un *locus mundi*!) care ar putea fi semnul de recunoaştere a eului – prin integrare sau diferenţiere. Toate aceste teme şi motive sunt structurate de metafora "anotimpului" care, evident, transcende ideea de anotimp real, existând între altele, recuperator al unui alt timp, şi un "anotimp al zâmbetului". O armonie specială găsim în ultimul ciclu, care dă şi titlu cărţii, "Anotimpul Himerei". De altfel, fantezia, himera, apăruseră ca motiv "vindecător" dar şi demonic şi în volumul anterior al poetei.

Tonalitatea lirică, vocea poetică sunt în linii mari aceleaşi din volumul anterior, şi nu e uşor de circumscris. Dincolo de tonul grav, ce pare a fi mai apăsat de această dată, mai aproape, pe alocuri, de lamentaţia surdă, există şi acum irizări marcate de lumină şi de îngeri, asociate uneori întoarceri într-un timp lent, discret mitic, atins şi el de "semnele" realului.

Structurat în mai multe cicluri (*Anotimpuri dantești, Anotimpurile zâmbetului, Anotimpurile Himerei*), volumul dobândeşte identitate şi prin această secvenţialitate a confesiunii, deşi apar surprinzătoare imixtiuni, contaminări, treceri dintr-un ciclul în altul.

Ca şi în volumele anterioare, Daniela Oatu scontează pe metaforă. Poezia este în primul rând metaforă şi ingambament, dar fără semnele gramaticale ale ingambamentului, fiindcă elipsa elimină în multe texte conectorii. Metaforele poartă semnul unei originalităţi indiscutabile: un gutui are "ochii albaştri", iubirea este "navetistă", eul se "alungă" în lacrimă (care devine sălaş al poetei!), plânsul este "tocit", infernul este "în patru labe", genunea "ticăie", un ceasornicar îşi "înmoaie degetele în veşnicie", „vântul nu mai suflă niciun cuvânt" iar îmbrăţişarea poate fi "căruntă". Semantica metaforică pare a inversa cumva semnificaţia cărţii în sensul în care nu atât "programul" poetic determină textul (teme şi motive anume!), ci metafora convoacă textul, imaginarul poetic în cele din urmă. Consecinţa ar fi constituirea cărţii în două dimensiuni sesizate astfel de prefaţatorul cărţii, Marius Chelaru: o dimensiune care se aşază *"sub semnul concreteţei existenţiale, al "realului",(...) şi cealaltă sub semnul imaginarului al* himerei" ultimul având, adăugăm noi, un rol taumaturgic. Din prima categorie fac parte şi texte precum "Îngerul din curtea străbunicii", curte în care *"uneori vine îngerul/ şi-i ciuguleşte din palmă*", dar şi unde: *seara touches screen phone/ să-*

şi fixeze ora de trezire 9,30/ semn că şi cântatul cocoşilor/ a ajuns de râsul curcilor"!

Există în acest volum multe texte antologice care pot fi citate integral, unele dintre ele apărând şi în ultimul număr al revistei de cultură „Neuma**"** (Bucureşti): *„Astăzi nici Dumnezeu nu e/în apele lui/cu ultimele puteri/îşi numără cuiele ocrotitoare/din palmă/ şi ne pune la adăpost/ pe cruce// Astăzi Te iertăm, Doamne,/ că nu ştii ce faci!"* (Te iertăm, Doamne) Sau: *Şi* aici *arunc/ "ţară, tară, vrem ostaşi!"/ ţărmul aşteptat de-atâtea ori în larg/ drumurile care nu duc spre tine// dăruiesc/ anii purtaţi o dată sau de două ori/ şi cheile acestui paradis/ cu Dumnezeu rătăcit printre lucruri"* (*Curăţenia de sărbători*)

Destule poeme din acest nou volum abordează, din nou, tema creaţiei şi a creatorului. Speciale mi s-au părut „Declaraţie tibetană" sau „Poemul răpitor"care împodobeşte de altfel coperta a IV-a a cărţii: *De ce, Doamne,/vine o vreme/ când poetul poate/ să-şi probeze costumul/ să se întindă în pat/ să-şi împreuneze fericit mîinile/ să nu scape din ochii închişi/ poemul răpitor pregătit să-şi ia zborul ?// Când inima vântului va bate uşor pentru el/ de ce, Doamne,/ ne laşi pe noi/ să-nvelim cu grijă cerul/ să nu-i rămână vreo aripă afară?"*Câteva poeme recuperează tema iubirii, uneori într-o manieră în care poezia se face purtătoarea de cuvânt a unei emoţii răvăşitoare: *"Îmbrăţişează-mă/ până se face ziuă în palmă/streşini de îngeri când scuturi/ zâmbet de rod în livezi" îmbrăţişare de fluturi*!" (*Îmbrăţişare căruntă*).

Volumul *Anotimpurile Himerei* reconfirmă destinul liric al unui poet remarcabil.

Nicolae MAREŞ

Smerenie şi artă poetică la Teodor Dume

Ţin de ceva timp pe birou două florilegii a căror lectură m-a încântat la prima lectură şi asupra cărora mi-am propus să revin. E vorba despre volumele poetului Teodor Dume: Ferestre spre marginea lumii şi Când umbrele trec strada, ambele apărute la editura Pim din Iaşi, în 2019. Am constatat că cel de al doilea se bucură şi de o versiune franceză, publicată recent de editura Stellamaris din Franţa, demers ce asigură poetului român o cotaţie aparte printre scriitorii noştri.

Personal, am cunoscut lirica acestui poet şi publicist bihorean mai mult din paginile presei literare româneşti, el debutând în revistele noastre de câteva decenii bune. Mai mult, exegeţi importanţi s-au aplecat asupra creaţiei sale, iar aceştia au avut încă de la debut cuvinte de binemeritată laudă cu privire la poezia sa. „Naş" literar i-a fost distinsul critic român – Gheorghe

Grigurcu -, cel care i-a prefaţat primele volume care au văzut lumina tiparului în anii 80 ai secolului trecut. Actuală a rămas şi azi remarca exegetului din Tîrgu-Jiu, când spune că: ”sufletul creatorului se descrie pe sine, se surprinde în note, nu de puține ori acute, care ne obligă să ne oprim și să subliniem”, despre ceea ce poetul a scris.

Şi alţi exegeţi importanţi au subliniat cu multă sinceritate, chiar pulsând valoarea liricii dumiene prin afirmaţii de genul: ”Teodor Dume este unul dintre stâlpii poeziei contemporane, cu deschideri largi înspre sufletele cititorilor, construindu-şi cu migală, iubire şi credinţă propriul drum”. Am citat din prefaţa la volumul menționat, făcută de scriitorul Atila Racz din Dublin, p. 2, care îi prefațează cu multă căldură florilegiul: „Ferestre spre marginea lumii”, reținând dimensiunea metafizică a versurilor lui Teodor Dume; totodată, el a subliniat-o pe cea meditativă și filosofică. De asemenea, remarcă exegetul faptul că poetul nu doar că ne stârnește, ci ”ne cheamă într-un spațiu temeinic conturat, care nu demolează ci clădește, vrea să rodească, nu caută, el trăiește, nu închide, încifrează, descifrează și dăruiește, într-o sublimă spunere rostul și rostuirea, viața căutările din spatele umbrelor, și atâta timp cât există umbre trăiește și făptura, obiectul material care se supune existenței, viețuiește”.

Personal, remarc cum poetul Teodor Dume simte nu doar propria-i umbră, ci şi pe cea trecută, aşa cum se întâmplă cu „Umbra de sub cruce”, cea de sub crucea părinţilor săi, când ...*lângă mormânt un capăt viu de rază/cu ancoră – o cruce părăsită -/din când în când în noapte luminează/ cărarea mea de azi cu dor tivită/.*

Umbra, teama, zborul, tăcerea, clipa/ cu zbaterea ei/ capătă dimensiuni lirice viguroase în scriitura poetului Teodor Dume. *Timpul este un autovehicul cu motor pe lacrimi.* Nu lipsesc gânduri cu valoare aforistică din poemele lui, încărcate de spirit sapienţial. *Fiecare/ om/ are propria lui singurătate... Teama este singura care/ îți condamnă ființa/ visul este un univers paralel* ceea ce face ca: *Spațiul dintre tine și Dumnezeu/ devine finit.* Aceasta fiind „Ultima şansă”.

Mirat constat că doar în lirica Papei Wojtyla am întâlnit o smerenia atât de sinceră şi de rară, atunci când poetul de obârşie bihoreană spune:

înnod durerea de cer şi
clipele una de alta
şi aştept cu smerenie
până când
Dumnezeu
îmi va bate la fereastră

Ruga, care nu i-a fost străină nici Eminescului, rugăciunea în sine este un vademecum pentru poet, o forţă deschizătoare de drumuri în viaţă:

prin rugă se deschide ziua
prin rugă se deschide noaptea

prin rugă se deschide cerul
prin rugă se deschide inima
prin rugă se deschide drumul

În poemul *Lumina, singura sosie a lui Dumnezeu* găsim o constatare pe care miliarde de credincioşi timp de secole n-au formulat-o încă:

Dumnezeu este bucata de pâine
pe care religiile
şi-o împart
în văzul luminii

Asupra celui de al doilea volum, în care înstrăinarea este la ea acasă, în lirica poetului Teodor Dume, voi reveni cu un alt prilej. Nu pierd însă ocazie de a semnala un poem, care pe români ar trebui să îi doară: *Sat aproape gol.*

limba de clopot
sprijinită-n păianjen
sat aproape gol

casa bunicii –
flori uscate în borcan
şi nicio umbră

broasca la pândă
iazul a amuţit
pentru o clipă

pustietate –
iedera invadează
podul casei

Aici, strofele îmbracă forma unui haiku nipon. Ceea ce dovedeşte din plin capacitatea creatorului român de-a opera cu poetici de facturi dintre cele mai diverse.

a.g.secară

Gherbăluţă, *Bestiarium vocabulum*, Tracus Arte, 2016

Gabriel Gherbăluţă este în acelaşi timp Tezeu şi Minotaur, ca să nu mai spunem de poet (şi de Iason, Castor, Pollux, Heracle, p. 52, sau Ulise sau…) şi de bănuitul scrib din poemul „de ce să o părăsească pe ariadna?": „cuvântul ăsta nu are nicio intrare/ cum o peşteră oarbă din ochii/ magului/ labirint

perfect/ a cărui ieşire a fost uitată/ înainte de a fi concepută/ scribul e surd/ bănuie doar vocea/ din adâncuri…/ ce să mai scrie, bătrânul/ când cuvântul are muzica pietrelor/ aşteaptă încă pe tezeu/ să ucidă minotaurul/ (viermele ăla scormonitor de galerii/ în sinele cuvântului)/ nicio intrare…/ iar scribul ăsta bătrân şi surd/ nu-ş i mai face datoria/ doar stă şi aşteaptă…/ aşteaptă…" (p. 48)

Aşa şi poezia sa aşteaptă o altfel de receptare, la un alt nivel, dacă ne(mai)pomenita critică literară de pe la noi ar putea să-şi facă datoria în deplină libertate (de receptare şi de re-creaţie)! Dar poezia sa îşi face datoria, este o pasăre-străjer, „o bestie" care, pe lângă multe altele, are „în cioc ce ar fi trebuit să mai rămână din ficatul lui prometeus", o pasăre măiastră care poate să strige în final de carte: „vin şi îţi repet:/ îngerii nu există!/ doar daimoni, iubito,/ doar daimoni…" (p. 118)

Dintr-un anumit punct de vedere (poate mai pretenţios), şi aici creaţia lui G. Gherbăluţă este o încercare (meta) modernistă de a împăca păgânismul (sau alte spiritualităţi: nordică, arabă) cu spiritualitatea creştină; sunt textele sale răbufniri ale unui argonaut în faţa misionarului abstract, care ar cita din scrieri sacre! Desigur, cartea sa ar putea fi (un alt) „posibil tratat de estetică a tuturor muririlor" sale, joaca sa este mai mult decât interesantă, provocatoare, seducătoare (pentru toate categoriile de literaţi şi de oameni cultivaţi), jonglând cu termenii clasici ai filosofiei: „timpul meu nu-i timp/ zei nu-s în olimp/ torc aici pe jos/ lâna din argos/ doamnee, ce frumos!// gândul meu nu-i gând/ dacă vrei ţi-l vând/ nu mi-i de folos/ de ochi să ţi-l cos/ doamnee, ce frumos!// nici cuvântul nu-i/ munte să îl sui/ să îl scap pe jos/ pe fraza din dos/ doamne, nu-i frumos!// arca-am mult visat/ făr de ararat/ de sub norul gros/ cade mâlul sos/ doamneeeeeeee, ce frumos!"…

Ce poate „scăpa" poetul în această nouă arcă? Ce nu s-a mai scris (încă)? Cititorul răbdător se poate opri la sonetele care deschid cartea, poate afla sau să-şi amintească de şarpele „care trebuie ucis în noi" (urcat sau nu în arcă), poate citi (cânta karaoke) serenade, blesteme, invocaţii, poveşti de dragoste: cam da, în ultimă privire, asupra mării furioase, vezi suprafaţă îmblânzită de uleiul de măsline al iubirii, revărsat din poemele-amfore…

Adelina Pop observa îndreptăţit în prefaţă „omagiul adus sensibilităţii melodice: Menestrel, Phoenix, Muzică, Rock (n.a.g.s.: apare şi Pasărea Rock! Sic!)… Începând cu paradigma truveismului, subordonată, însă, modelului principal care ar fi fost „Cantafabulele" grupului Phoenix, 1975, inspirate de vechiul „Codex Buranus", până dincolo de suprarealism, Gabriel Gherbăluţă traverseayă cu propriile-i emoţii marea scenă literară"… Desigur, (şi aici ne folosim de „marfa" poetului), „mările-s demult furate", trebuie găsit compozitorul şi se poate fredona: „dormi şi tu pe jumătate/ răsucită pe un val", „sunt şarpele vieţii trecute/ şerpesc prin cuvintele mute"…

După ce citeşti poeme precum „voulez-vous coucher avec moi?" ori „câtă nefericire,/ şi doar o cutie veche de pantofi…", unde îndrăgostitul aduce iubitei o lună plină ca o pizza fierbinte („am cules luna/ (era fool moon, îmi amintesc şi asta!)/ am pus-o într-o cutie veche de pantofi/ pe capacul căreia am scris cu marker verde/ PIZZA HOT/ şi am revenit cu ea, fierbinte în mână,/ la tine/ abia aşteptam să facem luna felii/ mă şi vedeam cum îţi întindeam o felie de lună/ spunându-ţi:/ uite iubi, ce frumos miroase luna asta!"), nu se poate să nu-ţi imaginezi cum ar scrie Gabriel Gherbăluţă un roman erotic! Ar putea începe precum poemul „declaraţie" (p. 98): „despre molia crescută din ochiul drept/ nu-ţ i pot spune mare lucru/ doar că o iubesc/ cum iubesc parcul, creioanele verzi, urşii panda,/ cloroformul, puntea curcubeului/ şi chipul tău/ lumina franjuri în care mă învălui/ ca să mă poţi alunga mai apoi/ şi înţepătura scorpionului/ care îmi lipseşte/ când nu-mi eşti// molia aia sunt eu!/ crescută din ochiul drept/ pentru că doar ochiul drept/ mă putea naşte/ aşa/ nerăbdător la întâlnirea cu/ cristalele de naftalină"…

Da, uneori poetul pare a colora coşmaruri (titlul poemul următor, p. 99), muza pare să-l numească/ considere doar un scrib, nici poezia nu mai pare (uneori) să fie ce a fost (deşi ea este întotdeauna doar una): „poezia nu mai e ce era odată/ şi nici piatra pe care odihnea zeul/ nu mai e la fel/ vii şi îmi strigi la fereastră/ aşa…/ ca să mă scoţi dintr-ale mele/ cum să te cred?/ poezia nu mai e…/ dar atunci, ce mai e?/ noi mai suntem?/ dar lucifer întru toate răzvrătitul…/ unde s-a ascuns?/ în groapa de sub piatra pe care se aşeza apollo/ să-şi lege sandalele?/ sau în ochiul pietrei care nu mai poate zbura/ că i-au atârnat demonii / aripi de gleznele muntelui…/ vii şi îmi strigi la fereastră poposită pe/ creanga uscată a vişinului/ aşa…/ ca să mă sperii…" (p.83)

Bref, poetul nu se sperie, rezistă şi el în felul lui, chiar şi cu degetele încrucişate (p. 56), dar parcă o anume lipsă de optimism, vezi şi poemul cu îngerii care nu există, oarecum nietzsheană, domină piaţa victoriei poeziei: „locuim într-un ou/ nenăscuţi/ trişti/ şi singuri/ prea singuri/ pentru ca până şi singurătatea/ să se plictisească de noi/ şi să ne părăsească/ locuim într-un ou/ dar nu vom vedea niciodată/ lumina din afară/ suntem prea leneşi/ şi nici ochelari de soare nu avem/ şi nu ne învaţă nimeni/ cum să spunem;/ hristos a-nviat…" (p. 58)

Platonic, din peştera oului, poetul este jertfit fiarelor cuvinte… Doar umbrele cuvintelor (care au iubit sau nu, care au ucis sau nu) rămân pe pereţii Altamirelor…

Raluca FARAON

Eugen Barz sau despre cucerirea poeziei

După două volume de versuri – *Cinematograful singurătății*, Ed. *Neuma*, 2016 și *Iarba din ceainic*, Ed. *Colorama*, 2017 –, cu titluri inedite, provocatoare, Eugen Barz revine cu o carte care pare „cuminte", cel puțin după titlul său (*Dintr-o altă copilărie*, Ed. *Școala Ardeleană*, 2019); în plus, versurile sunt dedicate memoriei tatălui artistului, astfel încât, grăbit, ai putea crede că este vorba de o poezie elegiacă, despre o copilărie, poate, idealizată.

Coperta volumului, aleasă de autorul însuși, deschide, însă, un alt orizont de așteptare. Este vorba de *Cuceritorul* de Paul Klee, el însuși un artist cu totul special, care a folosit tehnica naivă a guașelor de copii pentru a realiza picturi suprarealiste de mare profunzime. Să analizăm puțin pictura cu pricina. Cu un colorit preponderent galben-ocru, ne este înfățișat un personaj puternic stilizat, o formă umanoidă construită din figuri geometrice care ține în mâna stângă un drapel sub formă de cub, împodobit cu forme geometrice, îndreptat parcă spre viitor, iar în mâna dreaptă – o săgeată, care țintește trecutul. Mesajul este destul de transparent: nu poți cuceri viitorul dacă nu asimilezi trecutul. Am putea spune, iarăși, că pictura este o metaforă-simbol despre timp. Prezentul este omul, acțiunea, voința, viitorul este idealul (cubul e un simbol al perfecțiunii), iar săgeata este ambivalentă: poate fi un semn de izbândă sau, dimpotrivă, un semn de eșec. Are conotații belicoase, oricum, presupune o luptă. De ce am insistat cu prezentarea picturii de pe copertă: într-un fel, volumul acesta al poetului Eugen Barz este o meditație sublimă despre timp și despre om. Omul la răscrucea timpului, la intersecția unor trăiri, de multe ori, contradictorii. Și mai este un aspect important: subtil, ca și Paul Klee, poetul strecoară, abil, sugestii nu foarte comode, ba chiar sceptice, despre supraestimarea rațiunii în timpul nostru atât de agitat. Nu este primul care o face. Gânditorul Jean Onimus, psihanalistul Erich Fromm, scriitori ca Ernesto Sábato sau Eugène Ionesco se întreabă și ei dacă rațiunea, luciditatea și logica pragmatică fac bine omului neliniștit modern.

În ce constau aceste sugestii subtile care problematizează exagerarea acordată rațiunii despre care aminteam? Obsesia evocării *păsării*, în principal. Jung o asociază rațiunii. Nu mi se pare întâmplător ca volumul să înceapă chiar cu acest cuvânt: „*O pasăre*/ își cântă zborul/ altfel/ în fiecare cuib,/ în fiecare lume,/ numai în propria/ durere,/ nu". Pare că trecutul este, astfel, refuzat. De fiecare dată, zborul (ca simbol al căutării idealului/ viitorului) este posibil prin schimbare (alt cuib, altă lume); fără sens însă această căutare cât timp suferința/ identitatea/ trecutul și orice derivă de aici sunt renegate. La pagina 21, este amintită *o pasăre/ cu aripi de ceară* (trimiterea la Icar e vizibilă), care configurează fragilitatea oricărui demers doar rațional. Totuși, vocea lirică îi oferă o șansă doar dacă „desenează/ plânsul meu", adică, rațiunea este

importantă doar dacă vine în completarea emoției, sensibilității, empatiei. La pagina 24, este evocată o imagine înduioșătoare: *Pasăre pierdută de cârd* (aș zice, rațiunea individualistă, egocentrică). Cu atât mai grav e faptul cu cât poetul asociază acestei imagini pe cea a șarpelui (considerat un simbol al înțelepciunii), și nu un șarpe obișnuit, dar *șarpele funiei.* Tabloul e cutremurător, iar poetul Barz are o mare putere de evocare, nu descriptivă, ci prin analogii de mare efect, fie prin metaforă, fie prin comparație. Iată două exemple ludice: „Am zburat/ preț de câteva păsări" (p. 58); „*Cu pas de pasăre*/ trec râsul vostru batjocoritor" (p. 70). Deși pasărea este, cu precădere, în poezie, un motiv mai degrabă cu conotații pozitive, poetul Barz îi dă o încărcătură terifiantă, mai ales când evocă pluralul: „Mulțime de păsări se aruncă/ peste limba mea de nisip" (p. 35). *Între bine și rău*,/ păsările oarbe/ încâlcite în părul meu/ vă sunt cunoscute" (p. 25). Interesant că vocea mărturisitoare transferă responsabilitatea acestei confesiuni, deloc la îndemână, unui „tu" receptor pe care îl investește cu un joc de rol: „Mă veți întreba/ de glasul lor/ ce planează/ vocale ascuțite/ în urechi,/ vă voi spune/ despre primul cântat/ al cocoșilor,/ din vremea când Petru/ plângea cu amar". Cuvântul nu are valoare dacă este doar o expresie a gândirii și a voinței omului; nu cuvântul lui Petru a contat (promisiunea că nu va trăda), ci al Mântuitorului, singurul care știe viitorul și inima omului.

În acest punct al analizei, trebuie făcută o precizare: poetul Eugen Barz este și preot, de aici, poate, câmpul lexical dominant de inspirație biblică. Dar el nu scrie o poezie religioasă; nu e psalmic, nu se adresează lui Dumnezeu. Este, dimpotrivă, confesiunea unui suflet profund, în căutare de sens în sminteala lumii; îl ajută, e adevărat, siguranța credinței sale, dar nu este o poezie duhovnicească. Aluziile livrești sunt în egală măsură prezente, ca și vocabularul religios. Volumul este însoțit de un moto din *Un om sfârșit*, de Giovanni Papini. Sunt amintiți Don Quijote și Sancho Panza, Ulise, Penelopa, Hades – ca personaje, Dali – ca artist. Sancho Panza e evocat mai des decât Petru, spre exemplu. Pare un alter-ego al poetului însuși („a pariat totul pe un poem/ scrie cu pana cavalerului"; „picador leneș/ ascuns sub epidermă"), de aceea e tratat cu ironie și duioșie, deopotrivă.

Alcătuit din patru părți (numerotate cu cifre romane), volumul lui Eugen Barz dezvăluie o voce poetică matură, care a asimilat poezia altora, a depășit fascinația clasicilor și care și-a descoperit drumul personal. Unul original. Poeziile au forță în emoții cu aură neagră, de multe ori, pentru că sunt neliniști, temeri (teama de ochiul critic al celuilalt, mai ales). Eul poetic este de o sinceritate dezarmantă: evocă trăiri spiritualizate, dar și gregare. Vise, dar și fantasme (chiar erotice, cu vinovăția inerentă). Tonalitatea confesiunii variază de la subiectivism introspectiv la monolog adresat sau joc de rol (cum ar fi poemul *Onorată instanță*). Uneori, eul poetic mărturisește crezuri/ experiențe în numele tuturor, astfel, poezia devine, ca în lirica modernistă, o cupolă

generoasă pentru neliniștile omului, în general. Stilistic, poemul în acest volum este minimalist, auster (în prima jumătate a cărții), apoi devine mai amplu, chiar vocal, cu tonalități variind de la ironie, sarcasm, până la duioșie sau ton grav, sapiențial.

Dintr-o altă copilărie – ar putea fi inima poetului pentru că poetul este un inocent care visează la paradis și care deplânge nu pierderea lui, ci, poate, gratiile care îl țin departe de fericire.

Valentina BECART

Adevărul poetic al iubirii

Poezia lui Gheorghe Simon tinde spre o înaltă trăire, adesea, ajunsă la esență pură. Imaginile te atrag, te tulbură, sunt izbucniri limpezi din adâncimi bogate. Cuvântul e asimilat cu lumina interioară, cu spiritul elevat. *Creația e precum o punte/ peste abisul disperării/ contemplare a luminii interioare/ o înfiorare în fața revelației/ după clipe de așteptare și de rugăciune* (*Vibrări de asceză*)**.** Versurile explorează văzduhul luminii creative, cognitive. Iubirea e cunoaștere de sine și, de asemenea, deschidere spre nebănuitele taine ale universului, această *lumină în levitare*, care face ca totul *să fie în transfigurare*.

Trei mari simboluri își pun amprenta asupra poemelor: *iubirea*, ca iubire absolută, *lumina*, ca lumină spirituală și *credința* în divinitate, ca o renaștere a clipelor pe care le parcurgem în această viață: *față de veșnicie/ viața e doar o clipă/ precum lumina/ când te-am văzut.* Din jocul nuanțelor, între aspirație și împlinire, între lumina pură și pleoapa închisă a morții, între rugă și invocare, poetul Gheorghe Simon ne apropie și ne face să înțelegem limbajul florilor și al lucrurilor tăcute: *Acasă înseamnă oriunde/ însoțită fiind de rugăciune/ până în prima zi de școală/ când te-ai trezit înstrăinată/ strigată pe nume* (*Iubirea e mai presus de fire*); *scriu, înfrigurat, pe curat/ dând expresie apariției tale/ născută din ape albastre/ făcând să răsară Verbul întreit/ din neodihna mării/ și din prea-plinul tăcerii* (*Duhul așezării*); *Suntem altfel, zicem noi/ dar ne purtăm ca toți ceilalți./ Nimeni nu e mai bun./ Fierbem în aceeași zeamă a destrămării***.** (*Împietrire*); *în sălașuri de pace și de împăcare/ prin poeni însorite/ precum în copilărie odihnindu-te/ la umbra vreunei însingurări senine/ eminesciene* (*Îmi vorbești despre iubire*).

Surprins, poetul, de neîmplinire, neliniștea metafizică devine pentru el suferință, căutare, rătăcire. Vădit preocupat de cunoaștere, poetul are convingerea că această trăire conferă rațiunii modul de prezervare a ființei.

Exprimată prin simboluri de înaltă ţinută, prin credinţă, în plină lumină, iubirea, pe care poetul o poartă în suflet, faţă de Dumnezeu, Creatorul, ca energii harice, dătătoare de sens, conştient, poetul, că doar astfel poţi deveni mai bun şi mai desăvârşit spiritual. Cu speranţa regăsirii esenţelor, când *Trezindu-ne din inerţie/ eliberându-ne de duhul potrivnic/ al ascunderii/ ca o chemare interioară/ spre scrierea luminii înnoitoare* (*Reverenţă în faţa luminii*), doar atunci se poate întrezări un drum de taină spre forma cea mai înaltă a iubirii, ca expresie a armoniei divine.

Lirismul poetului pendulează între melancolie şi speranţă, obsedat fiind de căutarea adevărului, de revelarea veşniciei. Aceste trăiri apar ca o constantă - persistentă în fiecare clipă trecătoare. Gheorghe Simon se vrea cât mai departe de provocările unei lumi zgomotoase, înlănţuite, în haosul incertitudinii. Scăldată în lumină, fiinţa umană are sentimentul veşniciei şi, extaziată de propria existenţă, se crede pentru o vreme, stăpână şi nemuritoare, în beatitudinea unei clipe. Poetul Gheorghe Simon trăieşte într-o lume împăcată cu propriile ei contururi, cu propriile ei limite. Între sine şi lume e interpusă Divinitatea, astfel, ca realitatea să devină suportabilă. Există totuşi şi o mişcare de oscilare, între implicare şi retragere din tumultul înconjurător. În faţa unei realităţi agresive, poetul îşi caută adăpost în sânul luminii divine. Uneori, e cuprins de angoase, recunoscându-şi condiţia minoră în raport cu divinitatea.

Poetul este un bun observator al lumii înconjurătoare, cu toate frumuseţile ei, dar şi cu aproximări, greu tolerabile pentru un spirit rafinat, dornic, mereu, de razele pure ale dimineţii. Sentimentele sunt puse în evidenţă prin versuri pline de culoare, profunzime, lumină. Cuvintele sunt flexibile şi realizează conexiuni delicate cu ritmul discret al trăirii. Simbolul şi metafora devin embleme ale structurii versului, conferindu-i valoare estetică şi profunzime. Forţa sugestivă pe care o capătă cuvintele, expresia lor luminoasă, declanşează o avalanşă de trăiri înălţătoare**:** *lumina copilăriei într-o rază s-a cuminţit/ în clipa prea suavului septembrie; mireasă a luminii/ te înclini în lumină/ respiri în lumina firească de acasă/ în aşezarea cuminte a gândului/ chip răsărit în raza dimineţii.* Ajuns la maturitate şi iluminare spirituală, poetul trăieşte cu speranţa că îşi va găsi odihna şi pacea în sânul divinităţii, convins fiind că nimic nu dispare definitiv, ci totul e o permanentă transformare, reînviere, invocând, prin rugă şi dăruire, *Numele lui Dumnezeu*, cel ce deţine secretul nemuririi şi nu se îndoieşte nicio clipă de posibilitatea revenirii la vechea ordine a lucrurilor, când totul era armonie şi *viaţă fără de moarte*.

Cu încărcătură semantică deosebită, metafore reverberante scot în evidenţă imensa capacitate de fascinaţie a sufletului uman: *lumină în răstignire;/ liturghie a luminii interioare/ în lumina pîrguirii;/ tu, vocală primară a cuminecăturii/ respirând în asfinţitul unei idei;/ până şi cuvintele aveau aroma fructelor/ punctul de fugă e apariţia ta/ ca o revelaţie în lumină;*

făcând să răsară Verbul întreit/ din neodihna mării; Tu, în văzduhul de lumină/ întinzînd brațul/ ca o acoladă înmugurită de stele fierbinți; răsfirare în pragul toamnei/ jefuitoare de nostalgii efemere; iubirea iubire e precum o duminică/ în răstimp de așteptare.

Regăsim și simboluri în care lumina, adevărul ființei se surpă, dispare clipa certitudinii: *orbiți de îngrijorarea zilei de mâine/ nerăbdători și întâmplători/ ne trezim înstrăinați/ exilați în clipe migratoare/ blocați în nehotărâre* (*Iluminare*); *E atâta suferință/ rămași pe dinafară/ izgoniți din propriul suflet/ împietriți în suspiciune* (*Rămași pe dinafară*); *E cum nu se poate mai dramatic/ să fii aruncat în abisul incertitudinii/ a plutirii pe apele absenței* (*Iubirea e ardere de tot*); *Imediat ce găsește o cât de mică fisură/ în armura fragilă a ființei/ duhul se furișează ispititor (Tabula rasa*); *Nimic nu poate fi mai înșelător/ decât sufletul în peregrinare/ spre alte meleaguri/ și din ce în ce mai rar/ în văzduh de înălțare* (*Răsfirare*).

Într-un limbaj al candorii și al sincerității totale, poetul Gheorghe Simon așază iubirea pe treapta luminii divine. Iată câteva expresii poetice de mare rafinament: *Taina iubirii e una a cunoașterii/ mai înainte de cunoaștere; iubirea e un pas înapoi spre copilărie; Nu cel care iubește are vreun merit/ mai presus e cel care primește iubirea/ și aceasta e Taina/ precum lumina e suferința culorilor*. (*Lumina e suferința culorilor*); *iubirea face să se topească/ ura molipsitoare și obositoare;/ Iubirea falsifică sau certifică / îl arată pe om așa cum e constituit;/ iubirea e lucrare/ e duh viu/ e ardere de tot;/ Iubirea e mai întâi mirare/ când uiți cu totul de tine/ uimit de lumina/ care freamătă a pace interioară.;/ iubirea e puterea de a te învinge pe tine/ de a te părăsi/ mai înainte ca alții să renunțe la tine.* Iubirea e dăruire totală: *Ne-am dăruit unul altuia/ fără prihană de împreunare / mai presus de fire/ sfidând efemerul capricios (Aspirație*).

Iubirea și poezia au ceva în comun: sunt haruri divine. Iată ce ne spune Gheorghe Simon despre poezie: *Poezia e un ospăț al înțelepților/ un făgaș al inițierii; Viața mea se petrece/ ca într-o mănăstire/ având ca duhovnic/ Verbul înăspririi de sine*. Poetul știe că îndoiala, oscilarea, ezitarea umbresc, imediat, clipa creației, astfel, în acele momente *Duhul inspirării/ e amenințat de legiunea/ duhurilor rele/* rebele (*Cu alte cuvinte*). Natura este locul unde sufletul e pătruns de esența divină, de pacea interioară și de armonie.

Momentul revelator e însoțit, adesea, de clipe de contemplare, de meditație: *Mai vii și mai pregnante/ sunt clipele petrecute în contemplare/ după ce am ascultat/ Septem Verba Christi in Cruce*. (*Nemuritor e numele iubirii*). Natura e o sursă de elemente care pot îmbogăți considerabil câmpul poetic. Versuri profunde, vibrante, într-o exprimare elevată, de înaltă trăire, pot fi citite aproape la fiecare pagină. Poemul *Împlinire* are ca suport un câmp treimic: semantic-congnitiv-contemplativ: *Tu, fiică a iubirii/ în poiana soarelui/ chip răsărit în raza dimineții/ spre mângâierea fără de pricină/ a*

privirii/ cerându-ți iertare/ de la florile înrourate./ Când te strecori pe cărare/ respiri aerul proaspăt al zorilor/ strângi și împrăștii/ pentru a pune iar la loc./ Lumina e răspunsul bun/ la chemarea propriei ființe/ rămânând tu însăți cu tine/ în grădina copilăriei/ în mirare de sine/ frumoasă, în chip minunat/ fără ispitire (*Chipul luminii*). Sau: *când mă strigau/ nu eram decât lumina ochilor/ din privirea lor./ Eram sufletul casei/ eram ca o înviere în sufletul lor./ Eram eu fără să știu că sunt/ eram chiar viața/ viața fără nume* (*În largul necuprinderi*i). *Prima treaptă a coruperii/ se înfiripă din curiozitate*, ne spune poetul Gheorghe Simon, dar eu îndemn cititorul să răsfoiască volumul *Calea iubirii*, deoarece *Creația e iubire/ așa cum Dumnezeu e iubire*.

Poezia fără emoție e departe de fiorul metafizic. Îi lipsește ceva. Întreaga existență e un adevărat ritual dedicat minții și spiritului, ritual care are menirea de a înlesni trecerea, punând în acord misterele vieții și ale morții. Poetul e conștient de faptul că viața pe acest pământ e limitată, și, fără gesturi de revoltă sau de zbucium, lasă mărturie frânturi de gânduri-versuri care-i conturează universul interior, în corelație strânsă cu Pronia divină. Grație unei remarcabile memorii, poetul Gheorghe Simon reușește să păstreze în amintire cele mai profunde trăiri legate de casa părintească, de anii copilăriei, când ochii blânzi ai mamei îl întâmpinau, în fiecare dimineață, cu nețărmurită iubire.

Gheorghe Simon, *Calea iubirii*, Editura Timpul, Iași, 2019. Imaginea de pe copertă, *Femeia în oglindă,* aparține pictoriței Melania Cuc.

Constantin MĂNUȚĂ

POEZIA LUI DAN MOISII (II)

Motto: „Sunt plămădit dintr-un anume lut
Puțină rouă să mă spăl pe față,
Puțin sfârșit și orice început
Și-n orice nor un pic de dimineață”.
Dan Moisii, *Zbor flămând*

ARIPI DE LUT este cel de-al șaptelea volum de versuri semnat de poetul Dan Moisii, apărut la Ed. PIM, Iași, 2019, după I*ncantații* debut literar în volum colectiv, Ed. Junimea, Iași, 1983, *Ninsoarea cireșilor*, Ed. Cronica, Iași, 1996, *Hoinar prin sângele meu*, Ed. Cronica, Iași, 1999, *Cămașa de iarbă,* Ed. Arc,

Chișinău, 2006, *Și mâine e o zi*, Ed. Samia, Iași, 2007, *Clopotul din frunze*, Ed. PIM, Iași, 2018.

În prefața *Proba de zbor,* semnată de scriitorul Emilian Marcu, se trasează liniile lirice, fundamentale ale creației poetului definindu-l ca un nou *Meșter Manole* înfrățit cu ciobanul mioritic din spațiul *carpato - danubiano - pontic.*

Asistăm la zborul surd al aripilor de lut, opus zborului din mitul lui Dedal și Icar, unde *noțiunea de zbor simbolizează descătușarea, libertatea, stăpânirea propriului destin.* Zborul din *aripile de lut*, este unul teluric, lumesc, fără a tinde spre nesfârșitele sfere cosmice. Dacă s-ar putea face o comparație între *aripile de lut* și *aripile de plumb* din poezia *Plumb* de G. Bacovia, care sugerează *zborul în jos*, în ambele cazuri, se poate observa *obsesia teluricului, o gravitate colosală trage totul în jos* după cum afirmă N. Manolescu, dar care din *cenușă ridică munte*: „Aripi de lut dezvelind un zbor/ Drumurile de mine sunt cunoscute/ La nunta celor care vin și mor/ Din cenușă, aripi de lut ridică munte…" (*Aripi de lut*).

Din atmosfera sumbră a lucrurilor, a universului în general, se reflectă începutul și sfârșitul lumii, am putea zice așa după cum reiese din poezia motto – *Zbor flămând*.

Temele și motivele poetice fundamentale sunt aceleași ca și-n celelalte volume de versuri ale lui Dan Moisii. Evocarea copilăriei și a locurilor natale, a părinților, a dorului de acasă, natura înconjurătoare *cu Jijia în brațe botezat, a Căruzului și râului Răchiți* etc.

Poetul este îndrăgostit și merge pe urmele predecesorului său Nicolae Labiș: „Fulgerul rîdea pe albastre poteci/ cu roșii semnale pe guri lunecoase/ lanternele-n rană pe cer alergând/ dansează-ntre focuri de oglinzi peste case…" (*Zgomotul ninsorii*), care-n poeziile *Tunet fără grai: „* Vreau să spun că-n oglinda de ape/ lacrimile căprioarei curg./ Mugurii prin rouă mai aruncă ochi/ peste norii aceștia scămoși în amurg…//Cerbii au adormit pe umerii tîmplei/ poemele se mai reazămă-n pleoape/ talazurile Mălinului coboară din pietre/ moartea căprioarei - undeva aici pe aproape". și *Cerb*: „Așa devin sălbatec într-o clipă/ Îl cert pe vultur, de ce ai aripă/ Tu, rândunică, de ce poți să zbori?/ Precum incașii îmi aprind o pipă/ Și îmi închipui că sunt om și mor/ Dar dintr-o moarte care mă ridică…/ Am veșnicia toată, sub picior…".

Poezia *Drumul luminii* este dedicată pietrarilor: „Pietrarii au drumul lor aparte/ Purtând la brâu, o datină străbună,/ Sunînd în pasul lor tîrziu…/ Drumul luminii înnoptat în lună…" și *Ipostaze XVI*, minerilor cărora le închină un poem desăvârșit.

Chipul părinților, al mamei și al tatălui face obiectul poeziilor: *Părinților mei, De-a pururi mamă, Fluier de vînt*: „Fluier de nisip, îmi zice și mă duc…/ Unde, mamă, unde să te duci?/ Cum să las în lume, singur cuc./ Cruce de femeie, printre cruci?!" și *Stele căzătoare*: „Umbra tatei îmbrăcată-n râu/ Dorul

lin mă duce iar de mână,/ Sărbătoare este atunci-n brîu/ Glasul fiicei care te îngînă.//Coboară-n timp şi mă respiră/ Cu slovele rostite într-o carte,/ Ce bine e să fii copil/ În stele, dezbrăcat de moarte"., copilăria creionată în poezia *Jocul copilăriei* o combinaţie de pastel cu etapele unui joc şi legătura frăţească în astfel de situaţii: „…Livezile, scăldîndu-se-n oglinzi;/ Dansau pe ramuri numai stele/ Dar, noi, în jocul nostru prea cuminţi/ Şi visul ne-a trezit şi ele.// …Jocul copilăriei rămas în cărţi/ Îţi dau puterea de-a învinge.//… Mi-am împletit în el un legămînt/ Jocul copilăriei să nu moară".

Nu lipseşte filonul popular în poezia lui Dan Moisii: „Tare te-aş mai blestema,/ Pentru steaua ce cădea/ Rătăcită-n palma mea/ Privind iarba cum creştea.//…Dar mai vino, vino iară/ Într-un amurg de seară/ Să cîntăm la o vioară/ Unde ne-am iubit o vară". (*Blestem din dragoste*) şi „Rădăcina dorului/ Patima izvorului/ Ce din pleoape ne grăieşte/ La poarta sărutului/ De dorul oftatului// La margine de noapte/ Dorul se mai potoleşte,/ De glasul pămîntului/ În vîrtejul vîntului". (*Rădăcina dorului*), apoi în *Ipostaze I* cu influenţe blagiene, la fel *Ipostaze VII* în care afirmă că: „Poeţii nu pot să moară/ Cît, stelele adorm în apă,/ Cu sufletul curat pe-afară,/ Cuvîntul nerostit îl mai adapă…"

Vîntul, copil din flori: „Vîntul, un copil din flori// Supărat de-atîta ploaie/ El, pe rouă s-a culcat/ Privind iarba cum se-ndoaie". urmat de un poem cu totul deosebit închinat pădurii intitulat *Simfonia pădurii*: „Pădurea e o simfonie,/ Curcubeul de foşnet adormit,/ Pădurarul în plină armonie/ Sărută rădăcina copacului rănit.//Pădurea o oglindă vie/ E un feeric cînt sublim/ Adormi cu ea în armonie/ Învelit în floarea de salcîm.//Auzi pădurea, ridicînd coroana/ Din crengi uscate şi din lut/ Renaşte-n primăvară viaţa/ Luată şi ea de la-nceput.// Dar primăvara a trecut,/ În toamnă frunza ruginie,/ O simfonie-n aşternut/ Trezeşte glasul ce învie…// Auzi sub zăpadă solul/ Trezit şi el de-un ghiocel,/ În suflet să se umple golul/ Ce atîrnă şi el de-un firicel".

Dan Moisii are darul să fie poetul cel mai iubit, să aţipească la *Marginea liniştii* străjuit de Caruzul şi Răchiţii lui: „De-ar fi să fiu poetul şi mai iubit/ de sălciile ce stau răstignite în ape,/ de luna ce-n nopţi mi-a şoptit la CARUZ să adap nourii în tăcere pe-aproape.//… Şi fire de iarbă-mi încolţesc în palme/ acestea-mi amintesc de rîul din RĂCHIŢI/ de coasa ostenită ce sta la colţul lunii,/ de iarba şi trifoiul cu-obrajii răsuciţi".

Pe manşetele cărţii apar două poezii de excepţie din acest volum. Una este dedicată Bucovinei, Basarabiei, Moldovei partea de ţară de dincolo de Prut , iar a doua pădurii şi pământului înstrăinat.

Poet de influenţă labişiană, dar şi un poet al metaforei inocente, al candorii, sensibilităţii şi frumuseţii poetice, Dan Moisii îşi va făuri în viitor alte aripi de cer şi de stele, în călătoria iniţiatică a poeziei pe căile generozităţii şi ale splendorii universului.

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIŢĂ

POEZIA DIASPOREI (XIV)
Mândrie de femeie, izbânzilor cheie

Câte pagini se pot scrie să cuprindă trăirile din încercările, izbânzile şi eşecurile petrecute într-o viaţă de om? De multe ori, în graba cotidiană, în răgazul prea scurt dintre finalizarea uneia şi începutul celei care urmează, nici măcar nu avem timp să le consemnăm. Memoria ne face uneori bucuria de a ne aduce frânturi din ceaţa uitării şi atunci le retrăim cu aceeaşi intensitate emotivă.

„Alexandra a trebuit să parcurgă un lung drum pentru a răzbate în viaţă. Lăsând deoparte diploma obţinută în România, ea a înfruntat cu succes greutăţile vieţii şi s-a adaptat la noile cerinţe pe care situaţia le impunea. Între timp, până la ivirea unor condiţii mai favorabile, a continuat să-şi cultive pasiunea pentru poezie, iar creaţiile sale, scrise atât în limba italiană cât şi în română, au câştigat numeroase premii la concursuri de nivel naţional şi internaţional. Acum este o Femeie care a reuşit." – aprecia Isa Maggi, preşedinta unei asociaţii de sprijin şi consultanţă pentru femeile din provincia Pavia (Italia), la acordarea premiului DONNE CHE CE L'HANNO FATTA/ FEMEI CARE AU REUŞIT, pe anul 2018. La festivitatea de premiere, de pe data de 1 decembrie 2018, în Aula Foscolo a Prefecturii din Pavia, copleşită de emoţie, în timp ce primea „Benemerenze delle Donne di Pavia e Provincia", Alexandra şi-a adunat ultimele puteri şi a reuşit să explice publicului prezent semnificaţia acelei zile pentru poporul român şi să dedice acest succes Marii Uniri.

Poeta Alexandra Firiţă a mai făcut un gest analog participând la concursul „Novella Torregiani" - Letteratura e Arti Figurative, la secţiunea de poezie în dialecte şi limbi străine, cu o poezie a sa scrisă în limba română intitulată *Roiuri de cuvinte*, pentru care a şi primit o Menţiune de Onoare. Un gest simplu aparent, dar semnificativ, un merituos act de curaj şi patriotism de a promova cu succes limba noastră în contextul literaturii europene şi în condiţiile unei puternice concurenţe.

În anul 2017 ea s-a făcut cunoscută mai bine publicului italian prin publicarea plachetei de versuri *Poesia mia viene da lontano* (Poezia mea vine de departe) la Editura Libreria Editrice Urso, în urma participării la concursul „Libri di-versi in diversi libri", punând astfel o piatră de hotar între tot ce scrisese şi publicase până atunci exclusiv în limba română şi evoluţia sa ulterioară, care se menţine în echilibru bilingv. O realizare care a contribuit cu siguranţă la o mai bună apreciere a talentului său literar, remarcat şi prin activitatea desfăşurată în cadrul unor asociaţii interculturale din zona unde

trăieşte. Câteva titluri ale poemelor incluse în volum sunt sugestive pentru tematica abordată, de un lirism pur, în care emoţiile se hrănesc mai ales din introspecţie: *Amare le lacrime / Amare lacrimile, Nel silenzio / În tăcere, Non ricordo / Nu-mi amintesc, Non ho le lacrime / Nu mai am lacrimi, Ritratto di una donna / Portretul unei femei*.

Cât de departe ar trebui aşadar să ne întoarcem în timp pentru a descoperi de unde vin primele sale încercări poetice? Cel mai probabil la vremea primilor ani de liceu în Bolintin Vale şi de frecventare a cenaclului literar „Amurg Sentimental" din Bucureşti, condus de poetul Ion Machidon. Şi, mai apoi, urmărind evoluţia sa, la apariţiile sporadice în reviste şi antologii de poezie între anii 1995-1999, culminând cu debutul în volum cu *Nostalgii* (1998) şi *Poeme crepusculare* (1999), apărute la Editura Amurg Sentimental din Bucureşti. În aceeaşi perioadă activează ca redactor la revista „Orizontul literar" a cenaclului „Amurg sentimental" din Bucureşti şi este, de asemenea, membră fondatoare şi redactoare la revista „Sud" a Fundaţiei Culturale „Dimitrie Bolintineanu" din Bolintin Vale.

Chiar dacă de consistenţă relativ firavă şi însoţite de aprecieri reţinute din partea editurii, gen „poezie de calitate satisfăcătoare, fără prea multe stângăcii sau alte rostiri gratuite", condiţiile în care apar publicaţiile de debut au un rol hotărâtor şi capătă o valoare sentimentală sporită pentru orice poet la început de drum. Din acest punct de vedere, evoluţia Alexandrei pe făgaşul liricii autentice a început sub bune auspicii, putem spune.

„Îmi sângerează tâmpla
Sub arşiţa dorinţei
Neprihănită clipa
Mă vinde altui chip

Sub streaşina-nserării
mă cuibăreşte clipa
şi-n pragul de lumină
amurgurile plâng."

An de an, cu noile apariţii în volum, la aceeaşi Editură „Amurg Sentimental" din Bucureşti, se remarcă o perseverentă căutare şi o evoluţie crescândă în aflarea stilului propriu de exprimare: *Descântând tăcerile* (2000), *Netihna ceasului fără sfârşit* (2002) şi *La praguri de ape* (2003). Ele reprezintă o confirmare a destinului asumat de poetă şi conving, în egală măsură, ochiul vigilent al criticilor, care trec la aprecieri mai generoase, numind-o „o poetă deplină cu o voce limpede numai a sa" (Radu Cârneci), „o scriitoare evoluată, nu atât prin versul liber abordat, cât prin sensibilitatea modernă, autentică, nemimată" (Ion Soare), remarcându-i-se „împlinirea ei sub zodia metaforei" (Ion Machidon).

Ultima dintre cele trei plachete conţine o selecţie antologică şi este dedicată sărbătoririi a 570 de ani de atestare documentară a localităţii Bolintin-Vale, despre care poeta scrie în prefaţă:

„Sunt dimineţi frumoase, aici, la Bolintin-Vale, când soarele răsare din capătul zării, vârful plopilor îi sărută tălpile şi îi călăuzeşte cărarea spre Argeşul lin ce

răsfaţă zânele pe plaje domoale. [...] Sunt dimineţile mele de liceană mergând cu paşi sfioşi pe sub şirul de plopi ce mă ţin de mână până aproape de poarta liceului. Sunt cele mai clare clipele când priveam prin fereastra clasei de la etaj statuia poetului Dimitrie Bolintineanu din curtea bisericii. Îi şopteam cu sufletul la gură "Sărut dreapta poete..." Şi fugeam la locul meu din bancă ruşinată de atâta curaj. Dimineţi cu tristeţi, cu lacrimi, cu zbateri. Zile din viaţă care vin, se duc şi rămân în memoria locului."

Tot astfel de trăiri exprimă şi versurile publicate în aceste plachete. Răsfoind paginile vom regăsi imortalizate momente de viaţă, ce par tablouri pictate pe un şevalet dispus în piaţa centrală, în jurul căreia gravitează oameni, plante, păsări, drumuri, cerul şi iarba, casele şi mai ales plopii, o prezenţă obsedantă ce completează aproape fiecare cadru din *Şoaptele îngerului verde* şi conturează, prin semeţia lor, aspiraţiile înalte reflectate pe un fundal incert, chiar dacă familiar:

„Înalţi cât cerul plopii
îmi zgârie pervazul zugrăvit cu stele
şi-mi plânge depărtarea
peste pragul tocit de-atâta dor.
(Pastel)

"Plop cu trup de lumânare
ce-mi răsai noaptea-n cărare,
tu, doar tu cu gust de frunză
îmi ţeşi inimii o pânză"
(Tu – doar tu)

Poeta îşi revendică descendenţa bolintineană, cu o exprimare îndrăzneaţă dar şi ca semn de asumare a unei evoluţii predestinate, de Ană jertfită de un Meşter Manole pe altarul poeziei:

„M-am născut frumoasă din visul poetului îndrăgostit de moarte
- lină lumină, ruptă din cuvântul – întâiul; coaptă în sânul vetrei
m-am născut frumos mirosind a frânturi de vers strigate de vânt
şi de ape pe o gură de rai
m-am născut în braţele morţii pradă vieţii frumoasă zidire"
(*Chipul dimineţii)*

O magie a cuvintelor alese să ne sugereze emoţiile ce copleşesc sufletul poetei, versurile sale sunt oaze de linişte, incantaţii şi descânt, în zbor liber uneori, alteori mai aproape de cântecul popular:

„Cărări paralele prelinse
prin mierea luminii.
Sub palid frunziş
ninsoare de palide umbre
şi freamătul paşilor duşi.

Sub albele frunţi nesecat
tremurul mării răzbate
rupând infinitul
oglinzilor sparte."
(Curgând prin mierea luminii)

Şi iarăşi plopul, ca motiv de *Baladă* şi simbolic reper invocat în *Rugă* atunci când, „descântând tăcerile", în furtuna timpului, sufletul are nevoie să se sprijine de un catarg înalt:

„Doamne, fă-mă plop
să cânt şi să joc lumii de nisip;
subţire şi 'nalt cu frunzişul bogat
şi braţ avântat, pân' la Tine-n cer
stelele când pier, umbra să-mi întind
luna s-o cuprind şi la piept s-o strâng."

Anticipând viitoarele călătorii spre noi orizonturi, cu alte nostalgii ce-i vor fi bântuit ani la rând gândurile poetei, se vede deja un trist drumeţ pendulând între două lumi, surprins poate tocmai într-un moment de şovăire, în care trebuia să ia hotărârea de a pleca:

„Mare cât roata carului:
sufletul meu – rostogol
rostogol prin praful drumului,
scârţâind lung prelung
în lumina chindiei,
doldora de vise, doldora de
pelin, prin colbul tristeţii
umblând, rătăcind
prin deşertul lunii,
înhămt – roată de-a dreapta
şi de-a stânga la carul lumii."
(Între două pustiuri)

Într-adevăr, după mai multe căutări, renunţări şi reveniri, în anul 2009 Alexandra Firiţă se va stabi în Italia, în apropiere de oraşul Pavia, unde şi-a găsit un rost şi un adăpost aşa cum şi-a dorit. O putem vedea traversând oraşul în această imagine fugară surprinsă în poezia *Seară paveză*:

„Deasupra oraşului umbrele negre
ale turnurilor veghează zborul întârziatelor
păsări. Tremură
în aerul rece de decembrie
glasul subţire al clopotelor.
Eu, aievea trecând, în căutarea ţării promise."

Dar incursiunile sale în România îi permit în continuare să menţină legătura cu familia şi cu cercurile literare pe care nu le-a uitat şi cu care are o colaborare fructuoasă. De altfel, în anul 2014 a publicat tot în România volumul *Aparţinând clipei*, Editura RAWEX COMS Bucureşti, în care regăsim o poezie şi mai nostalgică, în care revine amintirea copilăriei, a locurilor natale, a unei iubiri pierdute, ca urmare a depărtării devenite mult mai apăsătoare cu trecerea anilor.

„Tot mai frumos este acasă
sub plopii guralivi umbra
se întindea tot mai mult
tot mai mult sufletele noastre
se căutau prin galbena lumină”
(Şi nici spaimă)

O largă paletă de sentimente şi experienţe de viaţă trăite, desprinse din succesiunea lor, dau vigoare şi culoare poemelor, ce au evoluat între timp spre desfăşurări mai ample, experimentând noi forme stilistice, cochetând chiar şi cu formele fixe.

„Atât de aproape. Atât de departe...
Cu pasul de ape călcând peste ape
Fluida făptură a zeului râu
Mă prinde în mreje la ceasu-mi târziu.”
(Cu ochi de cleştar)

Alexandra Firiţă se poate mândri cu o bogată colecţie de distincţii, diplome, medalii şi cupe obţinute la concursuri de poezie în ultimii ani. Ne-ar trebui mai mult spaţiu să le enumerăm. Are mai puţină importanţă dacă pe unele scrie „premio di eccelenza”, pe altele „menzione d’onore” sau pur şi simplu „attestato di partecipazione”, dar ele toate demonstrează un entuziasm şi o perseverenţă care merită oricum premiate. Mai important de subliniat este faptul că pentru ea participarea la astfel de concursuri este, după cum îmi mărturisea, mai mult decât dorinţa de a câştiga o faimă efemeră, un stimul pentru a continua să scrie şi de a scrie bine, adică competitiv. Îi vom urmări evoluţia îndeaproape şi, pe cât posibil, o vom încuraja să-şi menţină entuziasmul molipsitor.

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Violeta Ivan

Metafora este într-adevăr o figură de stil foarte importantă, nu degeaba profesorii, în şcoala primară, ne puneau să facem compuneri în care să folosim cît mai multe. Ideea lor era să ne învețe să gândim literar şi să înțelegem profunzimea unui text. Totuşi, o abundenţă de metafore pe termen lung poate dăuna grav exprimării, dând o notă de preţiozitate nedorită textului, indiferent dacă e vorbit sau scris. Cu atât mai mult când este scris. Atât timp cât nu există o combustie internă capabilă să dea tensiunea necesară, metaforele sunt doar nişte înfloriturі nefireşti ce nu salvează textul, ci îl sufocă. Vă sugerez să lăsaţi scrisul măcar şase luni, timp în care să citiţi opere esenţiale şi să meditaţi asupra lor pînă obţineţi o limpezire a gîndirii proprii. Apoi reveniţi.

Mihai Marciuc

Talent aveţi! Asta e prima veste bună. A doua cam tot asta ar putea fi: aveţi talent. Şi a treia la fel. Deci e bine. Avem pe ce să ne bazăm.

Ionela Crasna

Sensibilitatea dumneavoastră ieşită din comun este semnul bun al unei personalităţi ce nu se supune tiparelor. Nici dacă ar vrea, lucrul acesta nu ar fi posibil. E mai comod să fii ca restul lumii pentru că oamenii te acceptă, nu eşti privit cu suspiciune. Dar nu aţi avut acest noroc, Ionela Crasna. E rău dacă ne gîndim la armonia cu semenii, oricum inexistentă, dar e bine pentru poezie. Dată fiind vîrsta dumneavoastră încă fragedă (17 ani), aveţi tendinţa să urmaţi reţetele standard pe care le-aţi studiat la şcoală. Scriind, vă străduiţi să bifaţi cu succes toată lista figurilor de stil care vi se par indispensabile pentru a realiza un text cu valenţe literare. Eu sunt convinsă că veţi depăşi această etapă într-un timp foarte scurt şi veţi merge mai departe pe drumul propriu. Mult, mult succes!

Ovidiu Manole

Textele dumneavoastră spun multe despre viaţa pe care o trăiţi, mai puţin despre literatura pe care o citiţi. Dar citiţi? Versurile par tăiate cu fierăstrăul, alteori cu securea. Diferenţa este aceea că în cazul fierăstrăului se simt nişte asperităţi unde s-ar putea cuibări poezia, în cazul securii totul e neted ca-n palmă şi nesemnificativ. Poate că timpurile pe care le trăim

încurajează oamenii să creadă că, indiferent ce nr propunem, putem obține rezultatele dorite ușor și repede. Nu așa stau lucrurile în realitate, orice formă de artă necesită, pe lângă talent, și multă muncă. Este un truism, dar se simte nevoia să-l repetăm mereu pentru că la poarta succesului bat alți și alți oameni nepregătiți să accepte ideea de efort intelectual.

Mirel Axinte

Aveți idei năstrușnice pe care le valorificați într-un mod pe care l-aș putea numi inspirat. Lipsește meditația pe marginea operelor literare citite, lipsește introspecția. Vă pot ghici o adîncime sufletească pe care nu ați explorat-o încă. Dacă v-ați da răgaz să faceți asta, totul ar fi spre folosul poeziei, care acum se limitează la versificații ludice foarte simpatice și plăcute la lectură, însă nimic mai mult. Lăsați graba, acordați-vă timp pentru a construi ceva durabil.

Dar în zilele noastre e mult spus „durabil" pentru că pământul ne fuge de sub picioare. Poate că nu durabil, dar ceva ce să vă reprezinte cu adevărat în „clipa cea repede".

PIERDUT ÎN SUFERINŢĂ...

Pierdut în suferința nimicniciei mele,
Ca frunza de pe apă, ca fulgerul în chaos,
M-am închinat ca magul la soare și la stele
Să-ngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos;
Nimic să nu s-audă de umbra vieţii mele,
Să trec ca o suflare, un sunet, o scînteie,
Ca lacrima ce-o varsă zadarnic o femeie...
Zadarnica mea minte de visuri e o schele.

Căci ce i poetu-n lume și astăzi ce-i poetul?
La glasu-i singuratec s-asculte cine vra.
Necunoscut strecoară prin lume cu încetul
Și nimene nu-ntreabă ce este sau era...
O boabă e de spumă, un creț de val, un
nume.

Ce timid se cutează în veacul cel de fier.
Mai bine niciodată el n-ar fi fost pe lume
Și-n loc să moară astăzi, mai bine murea ieri.